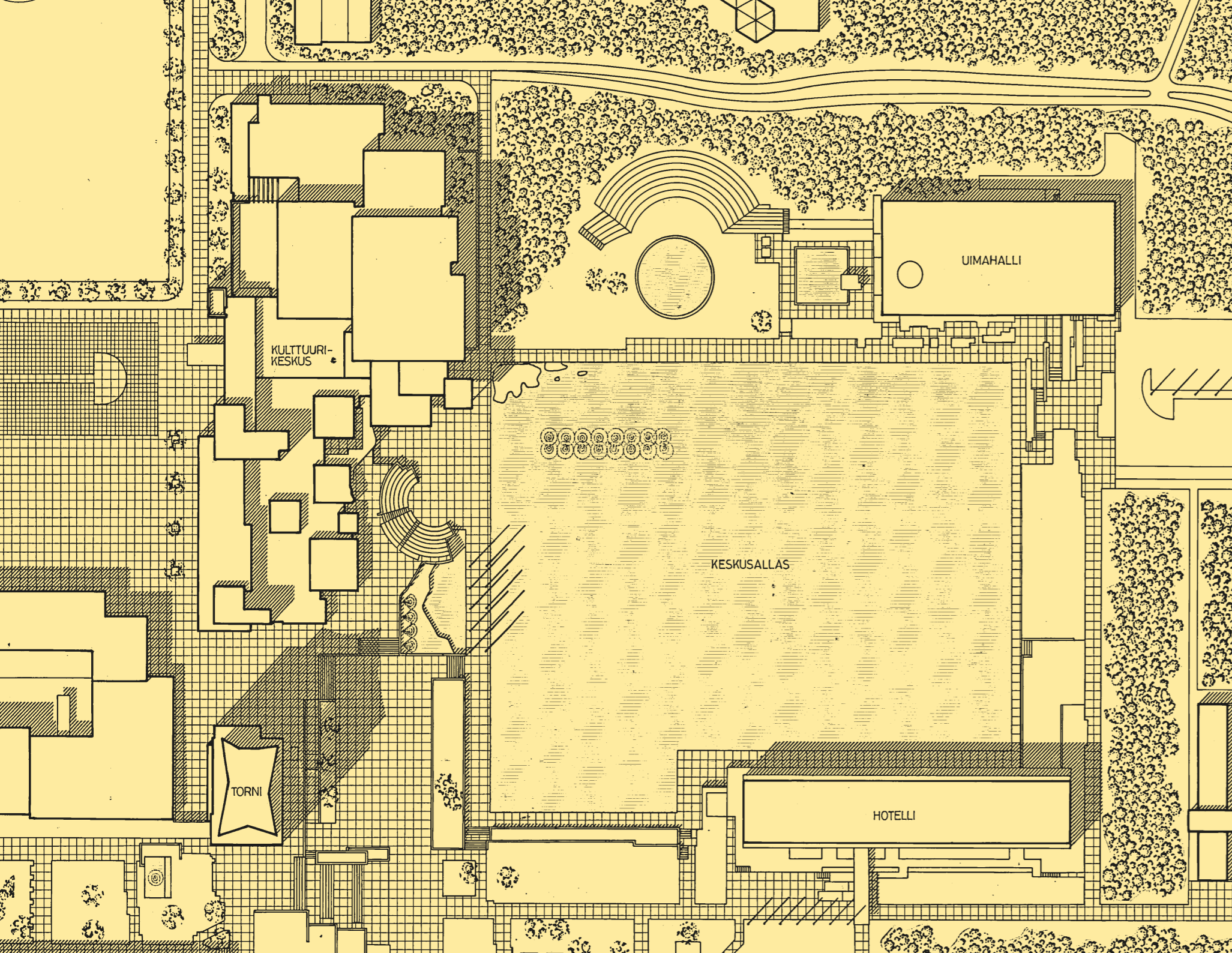

ESPOON KULTTUURIKESKUS

RAKENNUSHISTORIASELVITYS JA ARKKITEHTUURIANALYYSI

ARKKITEHDIT MUSTONEN OY 2020–2021

← Espoon kulttuurikeskuksen asemapiirros, esittelyä varten julkaistu Arkkitehti-lehdessä vuonna 1985 ASA.

→ Espoon kulttuurikeskus ilta-auringossa. Kuvaaja Ari Sipinen, MFA/S

ESPOON KULTTUURIKESKUS

RAKENNUSHISTORIASELVITYS JA ARKKITEHTUURIANALYYSI

ARKKITEHDIT MUSTONEN OY 2020–2021

Riikka Koivula, Carin Lindeberg, Tapani Mustonen, Teija Mustonen, Niina Svartström

SISÄLLYSLUETTELO

0 JOHDANTO

Rakennushistoriaselvityksen tausta, tarkoitus ja toteutustapa	8
Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky/Oy	10
Kulttuurin monitoimirakennukset 1980-luvun ilmiönä	16
Arkkitehtitoimisto Arto Sipisen kulttuurikeskukset	19

1 KULTTUURIKESKUS

...ympäristössään	22
Arkkitehtuuri liittyy Tapiolaan	22
Arkkitehtuurin valoa pimeään	31
Arkkitehtuurin tärkeimmät teemat.....	32
Muodonanto.....	32
Hengittävyys ja läpikuljettavuus	35
Avoimuus ja läpinäkyvyys.....	37
Ulkoarkkitehtuuri ja rakenneperiaate.....	39
Julkisivusommitelma ja -materiaalit.....	40
Rakenneperiaatteet.....	45
Tärkeimmät rakennusosat	48
Taloteknisten järjestelmien pääpiirteet	50
Tilaratkaisu ja sisätilojen arkkitehtuuri.....	53
Monimuotoinen tilasuunnitelma.....	53
Liikennetilat: portaat, kaiteet ja sillat	60
Kalusteet ja valaisimet	62

tekijät	Riikka Koivula, Carin Lindeberg, Tapani Mustonen, Teija Mustonen, Niina Svartström
copyright ©	arkkitehdit mustonen oy; valokuvien ja piirustusten tekijät ilmoitettu yhteyksissään
kustantaja	Espoon kaupunki
julkaisija	Espoon kaupunki
painosmäärä	39
painopaikka	tulostettu Helsingissä 22.2.2021
ISBN-numero	978-951-857-921-5 (pdf)

2 ARKKITEHTUURIN AINEKSET TILATYYPEITTÄIN

Tilatyypitarkastelu	68
Tilatyypikaaviot	69
Aula- ja lämpiötilat sis. näyttelytilat & kahvio.....	70
Aula- ja lämpiötilasarja.....	70
Aula- ja lämpiötilojen arkkitehtuurin ainekset:	71
Aulaan liittyvät tilat	73
Kulttuurikeskuksen juhlasali – Tapiolasali.....	75
Yleisön saapuminen	75
Lakattu koivu ja maalattu puu – salin materiaalit.....	76
Näyttämön ja salin aputilat	80
Salin muoto ja akustiikka	81
Kulttuurikeskuksen pieni sali – Louhisali	82
Yleisön saapuminen	82
Salin ominaispiirteitä.....	82
Louhisaliin liittyviä tiloja.....	84
Salien taustatilat ja pohjakerroksen harjoitustilat.....	86
Salien taustatilat	86
Harjoitustilat	89
Kirjasto	90
Tilakokonaisuus	90
Tapiolan kirjaston arkkitehtuurin ainekset.....	90
Opiston ja hallinnon tilat	94
Tilaohjelma.....	94
Liikenne ja tilasuunnittelu.....	95
Opintotilat.....	95
Asunto	99
Märkätilat: wc:t ja pesuhuoneet	100
Kulttuurikeskuksen lähiympäristö ja pintarakenteet	102

Säilyneisyys ja muutosvaiheet	109
Merkittävimmät muutosvaiheet.....	109
Säilyneisyyskaaviot.....	110
Tilatyypien materiaalipaletti.....	115
Lattiapinnat:	116
Seinäpinnat:	123
Alakattopinnat:	124
Pihakiveykset ja laatat.....	132

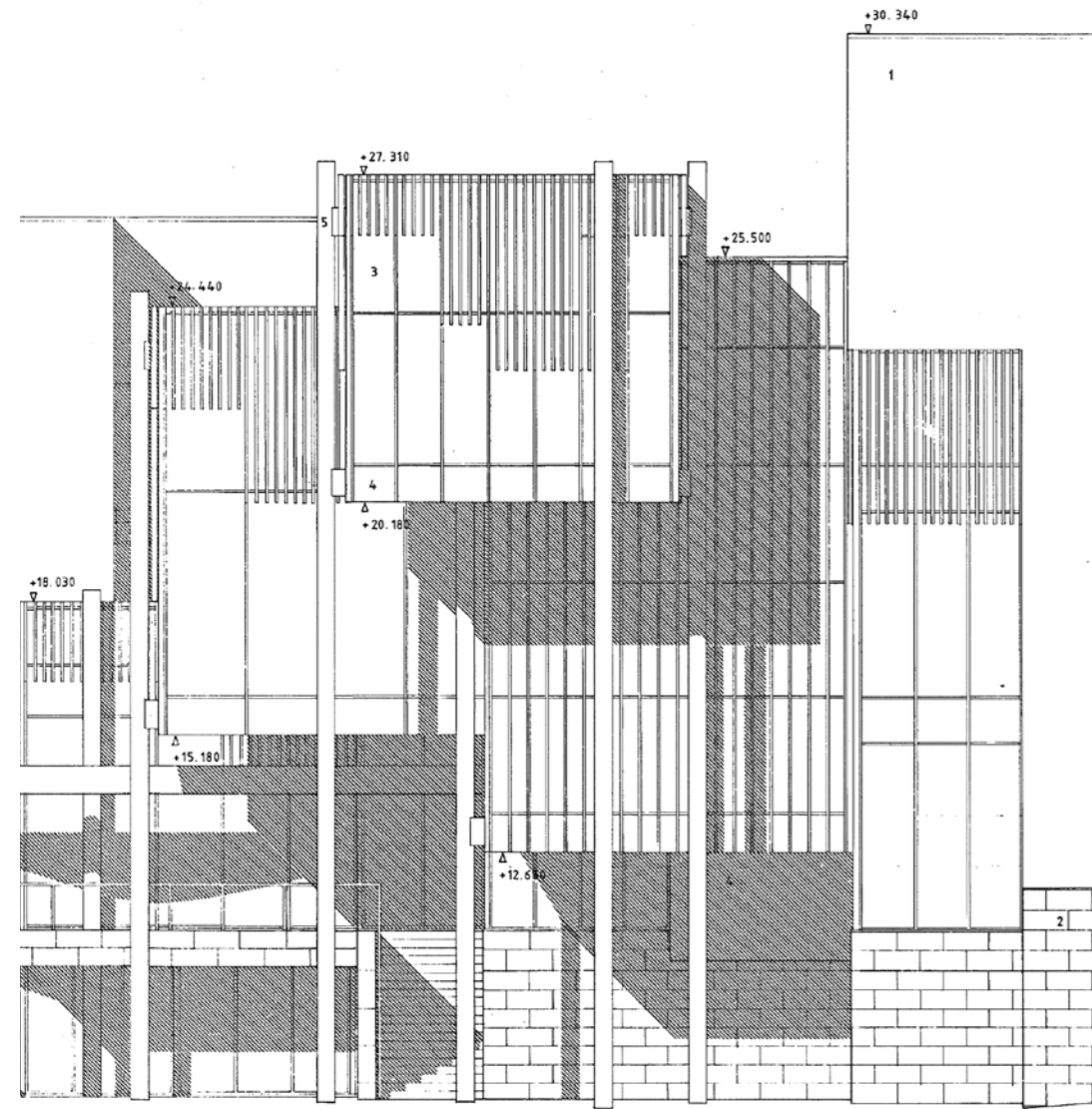
3 OMINAISPIIRTEET JA ARKKITEHTUURI

Ympäristö	134
Käyttötarkoitus	134
Ulkoarkkitehtuuri	134
Sisätilojen arkkitehtuuri	134
Kokonaistaideteos arkkitehtuurin ehdoilla.....	135
Muutosvaiheet ja säilyneisyys	135
Ominaispiirrekaaviot.....	136
Arkkitehtuurin ominaispiirteet: selkä-syli.....	136
Arkkitehtuurin ominaispiirteet: julkisivut.....	137
Arkkitehtuurin ominaispiirteet: sisätilat	138

4 LÄHTEET

Lähdeluettelo.....	144
Käytössä olleet Espoon kulttuurikeskuksen piirustusaineistot:.....	147
Selvityksessä käytetyt lyhenteet:.....	147

0 JOHDANTO

← Pääpiirrosjulkisivusta rajattu ote, jota on käytetty myös alkuperäisen selostuksen kansilehdellä. Rajatussa näkyvässä ovatkin esillä Espoon kulttuurikeskuksen arkkitehtuurin elementit: pilarien varaan kohoava kuutiosommitelma sekä lasipintojen, säleikköjen ja julkisivumateriaalien sommitelma. Piir. nro 15 "Julkisivu itään" Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 3.1.1986. ASA

Kohde	Espoon kulttuurikeskus
Rakennustunnus	101 582 125R
Osoite	Kauppamiehentie 10 (aiemmin Kulttuuriaukio 2), Espoo
Valmistunut	Vuodenvaihteessa 1988–1989
Laajuus	12 900 m ² / 68 700 m ³
	tilavuus vuoden 1996 kellaritilojen muutosten jälkeen: 70 357 m ³
	laajuus vuoden 1996 kellaritilojen muutosten jälkeen: 13 350 m ²
Käyttö	Kulttuurikeskuksen salit, näyttelytilat, kahvio-ravintola, kirjasto, musiikkiopisto, työväenopisto
Rakennuttaja	Espoon kaupunki
Arkkitehdit	Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky: Arto Sipinen, projektiarkkitehti Arto Kiviniemi ja avustaja arkk.yo Sakari Pulkkinen
Muutosvaiheiden arkkitehdit	1996 (kellarin laajennus) Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky ja 2006 (kirjaston muutos) Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy
Sisustusarkkitehti	Ursula Lähteenkorva-Nakai ¹
Rakennesuunnittelijat	Ekono Oy
LVI-suunnittelijat	LVI-insinööritoimisto Teppo Vainio Ky
Sähkö- ja näyttämötekniinen suunnittelu	Insinööritoimisto Risto Mäenpää
Akustinen suunnittelu	Arkkitehtitoimisto Alpo Halme
Pohjarakennussuunnittelu	Suomalainen insinööritoimisto SITO
Pihasuunnittelu	Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy
Pääurakoitsija	Polar-rakennusosakeyhtiö
LV-työt	Hankkija-Tekniikka Oy
IV-työt	Onninen Oy Termo
Sähkötyöt	Sähkönordström Oy
Näyttämötekniikka	Veljekset Suomenen Konepaja ja Oy Mock Ab
Julkisivuharkot	Oy Lohja Ab
Kalustetyöt	Leino-Kaluste Oy
Suojelustatus	Espoon kulttuurikeskus sisältyy Museoviraston valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009: Tapiola).

¹ Ursula Lähteenkorva-Nakai on sisustanut mm. Raision kaupungintalon (1981) ja hallintokeskuksen, Tuusulan kunnantalon (1980), Lahden pääkirjaston (1991), PSP Tapiolan kulttuuritorin.
Lähde: <https://docplayer.fi/474548-Cv-referenssit-ursula-nakai-2009.html>

RAKENNUSHISTORIASELVITYKSEN TAUSTA, TARKOITUS JA TOTEUTUSTAPA

Rakennushistoriaselvityksen taustakuva

Rakennushistoriaselvityksen taustakuva

TYÖN TEKIJÄT

Rakennushistoriaselvitystyö on tehty Espoon kaupungin toimeksiannosta. Työtä on ohjannut Espoon kaupungin, Espoon kaupunginmuseon, Museoviraston sekä Tapiolan keskus -projektin edustajista koostuva ohjausryhmä. Ohjausryhmä on kokoontunut syksyllä 2020 yhteensä seitsemän kertaa, jäseninään¹:

- Juha Iivanainen, Espoon tilapalvelut, hankekehityspäällikkö
 - Maarit Henttonen, Espoon kaupunginmuseo
 - Marja Sahlberg, Espoon kaupunginmuseo
 - Elisa El Harouny, Museovirasto
- Työ on tehty vaiheittain kesäkuusta 2020 tammikuulle 2021 saakka. Työn ovat tehneet arkkitehdit mustonen oy:ssä arkkitehdit Riikka Koivula, Carin Lindeberg, Tapani Mustonen ja Niina Svartström sekä filosofian maisteri Teija Mustonen.

MIKSI RAKENNUKSEN HISTORIAA JA NYKYTILANNETTA ON NYT SELVITETTY?

Selvityksen tavoitteena on koota tietoa rakennuksesta ja sen lähiympäristöstä, sekä tutustua rakennuksen historiaan ja alkuperäisiin suunnitteludokumentteihin, jotta arkkitehtuurin ominaispiirteet voidaan tunnistaa, osoittaa ja huomioida. Mahdolliseen asemakaavasuojeeluun liittyvät näkökohdat pyritään käsittelemään kattavasti.

- ^{Yksittäisessä ohjausryhmän kokouksessa osallisina myös Riitta Kela, Espoon kaupunginmuseo; Jyri Vilja, Espoon kaupunginmuseo; Laura Tuominen, Museovirasto; Antti O. Mäkinen, Tapiolan keskus -projekti}

Kaavatilanne ja meneillään oleva kehittämishanke

Rakennuksen nykytilanteen selvitys palvelee hankesuunnittelun sekä kaavatyön tarpeita. Tapiolan keskustan uudistaminen jatkuu ja Tapiolan kulttuurikeskuksen, Kulttuuriaukion ja niiden ympäristön uudistamisesta on järjestetty arkkitehtuurikilpailu vuonna 2018².

Arkkitehtuurikilpailun tavoitteena on ollut teatterin suunnitleminen kulttuurikeskuksen yhteyteen sekä Kulttuuriaukion ja Kulttuurikeskuksen kiinteämpi yhdistäminen Tapiolan keskustaan sen arvot, perinteet ja käyttäjäkunta huomioiden.

SELVITYKSEN SISÄLTÖ

Rakennushistoriaselvityksessä keskitytään Kulttuuri-keskuksen nykytilanteen ja sen tärkeimpien rakenteiden ja teknisten järjestelmien periaatteiden sekä tilatyyppien tarkasteluihin. Sisällössä on huomioitu kohteelle ja sen toiminnoille oleelliset varusteet ja laitteet. Nykytilannetta verrataan alkuperäisiin suunnitteludokumentteihin sekä arkistovalokuviin.

Johdannossa kuvataan Espoon kulttuurikeskuksen asemaa sekä suhteessa aikakauden muihin kulttuurirakennuksiin, että suhteessa arkkitehtitomisto Arto Sipinen oy:n tuotantoon. Arkkitehtitomiston muita kohtei-

- ^{Kilpailualueella on Sipisen suunnitteleminen Kulttuurikeskuksen ja Koy Kulttuuritorin tonttien lisäksi osa Tapiolan urheilukenttää sekä purettavaksi mainittujen Urheilutalon ja Kaupunkallion paikoitustalon tontit. Tapiolan kulttuurikeskuksen, Kulttuuriaukion ja niiden ympäristön arkkitehtuurikilpailu, Kilpailuohjelma 21.06.2018–26.10.2018.}

ta on liityviltä osin käytetty myös selvityksessä vertailukohtana.

Muutoshistoria

Tilojen muutoshistorian tarkastelu sisältyy tähän selvitykseen pääpiirteissään. Kulttuurikeskuksen tiloissa on vuosina 1989–2020 tehty pieniä muutoksia ja laajennuksia, joiden suunnittelusta on vastannut alkupe- räinen suunnittelija, Arkkitehtitomisto Arto Sipinen Oy³. Vuodesta 2005 työtä on jatkanut Arkkitehtitomisto Sipinen Oy⁴.

Selvityksen rajauksesta

Kulttuurikeskus on suunniteltu 12.4.–15.10.1979 järjestetyn arkkitehtikilpailun⁵ voittaneen ehdotuksen pohjalta ja valmistunut vuonna 1989. Alkuperäisen kulttuurikeskushankkeen taustojen ja historian selvittäminen on rajattu tämän työn ulkopuolelle. Myöskään kilpailuehdotusvaiheen ja sitä seuranneita luonnossuunnitelmia ei ole tässä selvityksessä eritelty.

Arkkitehti Arto Sipisen uraa ja Kulttuurikeskuksen merkitystä hänen tärkeimpänä työnään on käsitelty Ark-

- ^{Perustettu vuonna 1975. Vuoteen 1992 saakka Arkkitehtitomisto Arto Sipinen Ky. Arkkitehti Ari Sipinen on työskennellyt toimistossa vuodesta 1993, ja jatkaa isänsä työtä. HS 20.04.2006. Pallasmaa, Juhani, 2018.}
- ^{Arkkitehti Ari Sipinen on toiminut hankkeiden pääsuunnittelijana vuodesta 2005.}
- ^{Kilpailuaika oli 12.4.–15.10.1979. ARK 2/1980 Arkkitehtuurikilpailuja -liite, ss. 1–30.}

kitehtitomisto Okuluksen julkaisemattomassa selvityksessä vuodelta 2016.

Työohjelma on tarkentunut ohjausryhmän neuvotte- luissa esille tulleiden seikkojen mukaan. Yksityiskohtai- nen, rakennusosakohtainen inventointi on rajattu työn ulkopuolelle. Selvitys ei sisällä rakennusosien tai raken- teiden kunnan tai säilyneisyyden arviointia eikä pinta- tai väritutkimuksia. Tarkempien selvityksien tarve on arvioitava ennen seuraavia suunnitteluvaiheita.

Työn kuluessa on käynyt selväksi, että kiinteällä ka- lustuksella ja sisustuksella on tärkeä osuutensa kulttuu- rikeskuksen arkkitehtuurissa. Sekä kalusteiden ja va- rusteiden, että valaisimien yksityiskohtainen inventoin- ti ja dokumentointi on syytä tehdä ennen mahdollisia korjaus- ja muutostöitä. Tähän selvitykseen ne sisälty- vät ainoastaan tilatyyppien tarkastelun kannalta välttä- mättömässä laajuudessa.

TYÖMENETELMÄT JA LÄHDEAINEISTOT
Rakennuksen ja sen ympäristön inventointi ja dokumen- tointi on tehty paikan päällä Tapiolassa, pääosin kesä- ja elokuussa 2020. Käytettävissä on ollut myös vuonna 2020 valmistunut rakennuksen mittausaineisto.

Rakennuksen ja sen fyysisen ympäristön tarkem- maksi ymmärtämiseksi rakennuksen nykytilannetta on verrattu alkuperäisiin suunnitteluasiakirjoihin. Kysees- sä on iältään nuorehko rakennus, joten dokumentteja on säilynyt runsaasti. Erityisen tärkeitä ovat olleet Arkki- tehtitomisto Sipinen Oy:n toimittamat alkuperäiset ark- kitehtipiirustukset sekä saman toimiston laatimien muu- tosvaiheiden piirustukset. Työtä varten on saatu käyt- töön osin myös alkuperäiset rakenne-, LVI-, sähkö- ja

pohjasuunnitelmat⁶ sekä Espoon kaupungin toimitta- mia lähtötietoja, kuten aiempia selvityksiä ja kohteen kuntokartoitus- ynnä muita tutkimuksia.

Ajantasainen mittausmalli ja pistepilvi

Rakennuksen digitaalista mittausmallia sekä pistepilvi- aineistoa on hyödynnetty myös rakennushistorian sel- vitystyössä. Koronapandemian myötä vaihtelevat rajoi- tukset ovat koskeneet myös Espoon kulttuurikeskuk- sen toimintaa ja asettaneet kohdekäynneille ylimääräi- siä haasteita. Tietoa Finland Oy:n laatima vuonna 2020 valmistunut nykytilanteen 3D-mallinnus ja rakennukses- ta tallennettu, ajantasainen ja kattava pistepilviaineisto ovat täydentäneet tietoa tilojen nykytilanteesta ja palvel- leet tärkeinä apuvälineinä selvitystyössä.

Selvitystä varten tehtyjen kaavioiden ja aiempien vai- heiden mallinnuksen pohjana on käytetty Tietoa Finland Oy:n laatimaa mittausmalliaineistoa.

Arkistolähteet

Selvitystyötä on tehty seuraavissa arkistoissa: Museo- viraston, Arkkitehtuurimuseon, Espoon kaupungin- museon, Espoon kaupunginarkiston ja Kulttuurikes- kuksen käyttäjien aineistoista on koottu valokuvia ja piirustuksia. Kohteen tuoreuden ansiosta myös päivä- lehtien artikkeliarkistot ovat olleet hyödyksi.

Arkkitehtitomisto Sipinen Oy:n omasta arkistosta on saatu käyttöön kattavasti alkuperäistä arkkitehtisuunni- telma-aineistoa. Erikoissuunnitelma-aineistoa ja muu-

- ^{Mm. Ekono Oy, 1986–88; Insinööriomisto Teppo Vainio Oy, 1986; Insinööriomisto Risto Mäenpää, 1987; Suomalainen insinööriomisto Oy, 1984; Kts. perustiedot s. 7. sekä käytössä olleet piirustusaineistot s. 151}

tosvaiheiden piirustusaineistoa on saatu Espoon kau- pungin arkistosta.

Kohdekäynnit verrokkirakennuksissa
Kulttuurikeskus kuuluu Arkkitehtitomisto Arto Sipinen Oy:n tuotannossa osaksi laajaa sarjaa julkisia ja kulttuu- rirakennuksia. Tekijät ovat taustaselvityksen perusteella valinneet vierailukohteeksi konserttitalo Mikaelin Mikke- lissä sekä Imatran kulttuurikeskuksen. Kohdekerrokset ovat auttaneet hahmottamaan Espoon kulttuurikeskuk- sen asemaa sekä arkkitehtitomiston tuotannossa et- tä suhteessa suunnittelun ja rakentamisen aikakauteen. Samalla voitiin tarkastella kulttuurikeskuksiin tehtyjen myöhempien muutoksien ja korjauksien määrää ja laa- tua. Arkkitehtitomisto Arto Sipinen oy:n tuotantoon Suo- messa kuuluu neljä kulttuurikeskusta, joita tarkastellaan johdanto-osassa (kts. s. 19).

Haastattelut
Erityisen kiinnostavaksi selvitystyön on tehnyt mahdolli- suus haastatella Arkkitehtitomisto Sipinen Oy:n entisiä työntekijöitä ja rakennuksen suunnittelijoita, arkkiteh- ti, professori emeritus Arto Kiviniemeä⁷ sekä rakennus- neuvos Juha Hovista. Haastatteluissa saimme arvokas- ta lisävalaistusta Arto Sipisen arkkitehtitomiston työ- kentelytapoihin ja suunnittelun arkeen. Inventoinnin ja arkistotutkimuksen myötä tekijöille syntyneitä käsityksiä on voitu sekä osin vahvistaa, että myös paikoin kumota näiden haastattelujen kautta.

- ^{Haastatteluaineisto 08.12.2020 on toimitettu nauhoitteena museoviraston arkistoon mahdollista translitterointia varten.}

ARKKITEHTITOIMISTO ARTO SIPINEN KY/OY

TÄRKEIMMÄT TYÖT

valmistunut	ark.kilpailu	kohde
1970	1967	Imatran kaupungintalo
1973	1970	Pieksämäen kaupungintalo
1970–2004	1970	Jyväskylän kampusalueen rakennuskannan laajentaminen
1980	1977	Tuusulan kunnantalo
1981	1977	Raision kaupungintalo
1982		Siilinjärven kunnantalo
1983		Kauhajoen kaupungintalo
1986	1981	Imatran kulttuurikeskus
1987	1983	Lahden aikuiskoulutuskeskus
1988		Mikkelin konsertti- ja kongressitalo Mikaeli
1989	1980	Espoon kulttuurikeskus
1990	1983	Lahden pääkirjasto
1991	1988	Tammelan kunnantalo
1992	1981	Mäntsälän kunnantalo
1992		Liedon kunnantalo
1993	1989	litin pääkirjasto
1995		Helsingin IV terveydenhuolto-oppilaitos
1996	1989	Kuusamon kulttuurikeskus
2000		Jyväskylän kansallisarkisto
2002	2002	Jyväskylän tornirakennus Innova
2003		Jyväskylän ammattikorkeakoulun IT-rakennus Dynamo
2001–2003	2001	Seinäjoen toimisto- ja tapahtumakeskus Frami

Arto Sipinen (1936–2017) valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1961.¹ Opiskeluaikaanaan hän työskenteli Alvar Aallon avustajana ja siirtyi valmistuttuaan Viljo Revellin toimistoon. Oman arkkitehtitoimiston Sipinen perusti vuonna 1965.²

Toimisto toimi pitkään pienellä joukolla. 1970-luvun alkupuolella työntekijöitä oli Sipisen lisäksi 1–3. Vuodesta 1975 lähtien toimisto alkoi aktiivisemmin osallistua arkkitehtuurikiilpailuihin ja Raision kaupungintalon voiton jälkeen (1977) noin puolet toimiston töistä saatiin kilpailuvoittojen seurauksena. Voittojen myötä toimistoa laajennettiin, ja suurimmillaan Sipisellä työskenteli 15 henkilöä samaan aikaan.³

Sipinen antoi työntekijöilleen hyvin vapaat kädet työskentelyyn, mutta samalla toimiston arkkitehtuuri oli vahvasti Arto Sipisen arkkitehtuuria, johon toimiston suunnittelijat kasvoivat. Tavoitteena oli aina niin sanottu kokonaistaideteos.⁴ Työt painottuivat julkisiin rakennuksiin, kuten kaupungin- ja kunnantaloihin

¹ Arkkitehtuurimuseo: Arto Sipinen, sähköinen lähde.

² Aartomaa 2001, s. 152

³ Kiviniemi 2020, haastattelu. Vuosien varrella toimistossa työskentelivät muun muassa arkkitehdit Markku Niemi, Erkki Partanen, Pekka Korpela, Seppo Törtinmäki, Timo Similä, Tuomo Siitonen, Seppo Häkli, Mikko Tainio, Matti Asmala, Sten Kallis, Ville Kaukonen, Tuulikki Vierros, Jutta Johansson, Petteri Sakkinen, Sakari Pulkkinen, Juha Hovinen, Timo Mertsalmi, Tuula Sipinen, Mikko Juolahti, Ulla Korpela, Antti Iskala, Sinikka Sipinen, Hille Kaukonen, Tuija Kajava, Marko Salo ja Markku Puumala. Aartomaa 2001, s. 153

⁴ Kiviniemi 2020, haastattelu.

← Toimiston työntekijöitä vuonna 1986. Vasemmasta alanurkasta alkaen pöydän ympärillä Mikko Tainio, Juha Hovinen, Mikko Juolahti, Tuula Sipinen, Arto Sipinen, Sakari Pulkkinen, Arto Kiviniemi, Tuulikki Vierros, Timo Mertsalmi ja Timo Similä. Kuva: Aartomaa 2001, s. 153.

sekä kulttuurikeskuksiin. Näitä suunniteltiin vuosien 1980–1996 välillä keskimäärin yksi vuodessa. Pitkäaikainen työllistäjä oli myös Jyväskylän kampusalue. Lisäksi toimisto teki asemakaavasuunnittelua esimerkiksi Kumpulaan ja Helsingin keskustaan.⁵

Yksi toimiston pitkäaikaisimmista työntekijöistä oli Arto Kiviniemi, joka työskenteli toimistossa vuosina 1973–1991. Vuodet 1977–1991 hän toimi Sipisen pääavustajana kilpailuissa, useissa projekteissa vetäjänä sekä toimistopäällikkönä.⁶ Vuodesta 2005 Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy:n työtä on jatkanut Arto Sipisen pojan, Ari Sipisen, perustama Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy.⁷

⁵ Aartomaa 2001, s. 150-152.

⁶ Kiviniemi 2020, haastattelu.

⁷ Sipinen 2021, sähköpostiviesti.

ESPOON KULTTUURIKESKUKSEN TYÖRYHMÄ

Espoon kulttuurikeskuksen kilpailu järjestettiin **12.4.–15.10.1979**. Sipisen toimiston työryhmään kuuluivat Arto Sipinen, Arto Kiviniemi, Matti Asmala, Seppo Häkli, Sten Kallis, Timo Similä ja Mikko Tainio.⁸

Kilpailuvoiton jälkeen suunnittelu jatkui saumattomasti. Suunnittelua tekivät Arto Sipinen, Arto Kiviniemi, Sakari Pulkkinen, Sten Kallis, Hille Kaukonen ja Ursula Lähteenkorva-Nakai.⁹

⁸ Arkkitehti-lehti 2/1980, arkkitehtuurikiilpailuliite.

⁹ Kiviniemi 2020, haastattelu.

Kirjallisuutta

Aartomaa, Tapani (toim.): Arto Sipinen - arkkitehti. Lahti, Studio Aartomaa 2001.
 Asensio Cerver, Francisco: Arkkitehtuuriatlas. Köln, Könnemann cop. 2005.
 Niskanen, Riitta: Missä soitto soi - musiikkitalat Suomessa. Jyväskylä, Multikustannus 2008.
 Norio, Reijo: Musiikissa mukana - tutkittua ja tulkittua. Jyväskylä, Recalled Oy 1992.
 Poole, Scott: The new Finnish architecture. The Architects: Arto Sipinen. 1997.
 Standertskjöld, Elina: Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980. 2011.
 Quantrill, Malcolm: Finnish Architecture and the Modernist Tradition. 1995.

Lehtiartikkeleita

Kyheröinen, Kari: Sipisen valkoinen linja. Suomen Kuvalehti 10/1989.
 Laaksonen, Esa: Arto Sipinen – Espoon kulttuurikeskus. Arkkitehti 5/2011.
 Mukala, Jorma: Hyvää vuosikertaa. Arkkitehti 1/2002.
 Mukala, Jorma: Muodonmuutoksia trendien pyörteisä. Arkkitehti 1/2002.
 Pyysalo, Riitta: Miljardirakentaminen on tuonut tilaa kulttuurille. Suomen Kuvalehti 16/1989.
 Rautava, Timo: Valtakunnan virallinen arkkitehti. Helsingin Sanomat 29.1.1989.
 Rosenholm, Heljä: Sipisen Helsinki on koko maan käyntikortti. Seura 50/1989.
 Salokorpi, Asko: Ilmiö Arto Sipinen. Arkkitehti 2/1989.
 Valkonen, Markku: Arto Sipinen, avointa arkkitehtuuria. Suomen Kuvalehti 8/2002.

Tarkemmat kirjallisuus- ja työlistat teoksessa Arto Sipinen – Arkkitehti (Aartomaa 2001).

KULTTUURIN MONITOIMIRAKENNUKSET 1980-LUVUN ILMIÖNÄ

↑ Stoa eli Helsingin itäkeskuksen kulttuurikeskus (Björn Krogius ja Veli-Pekka Tuominen, 1984). Kuvaaja Simo Rista, MFA

1980-luvun taloudellinen nousukausi teki työkeskeisistä suomalaisista vapaa-ajanviettäjiä ja kuluttajia. Uudenlainen kaupunkikulttuuri toi mukanaan myös rakennukset, joissa yhdistyivät uudella tavalla kulttuuri, viihde ja kulutus. 1960- ja 1970-lukujen vilkkaan asuntorakentamisen jälkeen tehtiin tiloja vapaa-ajalle; esimerkiksi kauppakeskuksia, kylpylöitä, urheiluaareenoita ja monitoimitaloja rakennettiin pienillekin paikkakunnille.¹ Samaan aikaan syntyi myös kulttuurikeskuksen rakennustyyppi.² Kuten Kristian Gullichsen totesi Arkkitehti-lehdessä vuonna 1989: **“Kun muut peruspalvelut ovat valmiina, suuntautuvat henkisesti vireiden kuntien investoinnit kulttuuriin.”**³

1980- ja 1990-luku olivat kulttuurikeskusten vilkkainta rakennusaikaa ja vuosikymmenten aikana, ennen 1990-luvun lamaa, rakennettiin ympäri Suomea huomattava määrä erilaisia kulttuurin monitoimirakennuksia.⁴ Jo pelkästään 1980-luvun aikana niitä pystytettiin yhteensä yli kaksikymmentä.⁵ Kulttuurikeskusten peruskonsepti oli monitoimitalo, jossa saman katon alle tuotiin kansalais- ja musiikkiopistot konsertti- ja teatterisalien kanssa. Useaan kohteeseen sijoitettiin myös elinkeinoelämää palvelevia kongressi- ja kokoustiloja, mikä Aura Kivilaakson mukaan palveli samalla sekä työelä-

1 Niskanen, sähköinen lähde.

2 Kivilaakso 2011, sähköinen lähde.

3 Gullichsen 1989, Arkkitehti-lehti 8/1989 s. 44.

4 Useita kohteita esitelty mm. Arkkitehti-lehden numeroissa 2/1989 ja 8/1989.

5 Niskanen 2008, s. 139.

mää että vapaa-ajan käytön tarpeita.⁶ Riitta Niskanen on todennut, että kulttuurikeskuksissa myös perinteiset populaari- ja korkeakulttuurin erot häivytyivät.⁷ Erityisesti maaseudulla kulttuurikeskukset rakennettiin yhtäläillä ammattilais- ja harrastelijamuusikoille.⁸

Suomen ensimmäinen kulttuurikeskus Stoa, alkupe- räiseltä nimeltään Helsingin Itäkeskuksen kulttuurikeskus, rakennettiin vuonna 1984. Björn Krogiuksen ja Veli-Pekka Tuomisen suunnittelemissa rakennuksessa on teatteri- ja musiikkisali sekä kirjasto, työväenopisto, nuorisotilat ja näyttelytiloja.⁹ Salit suunniteltiin siten, että niissä molemmissa voitiin esittää elokuvia ja suurem- masta salista myös lähettää radio- ja TV-ohjelmia.¹⁰

Vuotta myöhemmin, 1985, valmistui samantyyppi- nen Kuusankoskitalo Kymijoen rantaan. Sen suunnit- teli vuonna 1980 pidetyn arkkitehtuurikilpailun voittanut Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula, ja se käsittää konsertti- ja teatterisalien lisäksi lavasteverstaan, kolme elokuvasalia, näyttelytilat ja kahvilan.^{11 12} Arkkitehtuuril- taan siinä on useita yhdistäviä piirteitä Sipisen suunnit- telemien kulttuurikeskusten sekä vuonna 1981 valmistu- neen Raison kaupungintalon kanssa.

6 Kivilaakso 2011, sähköinen lähde.

7 Niskanen, sähköinen lähde.

8 Niskanen 2008, s. 139.

9 Stoaan galleriaa ylläpitää Helsingin kulttuurikeskus: <http://galleriakeskiviikko.yhteismaa.fi/stoan-galleriaa-yllapitaa-helsingin-kulttuurikeskus/>. Viitattu 29.9.2020.

10 Arkkitehti-lehti 6-7/1985, s. 40.

11 Arkkitehti-lehti 8/1985, s. 46-57.

12 Niskanen 2008, s. 145.

Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partasen suunnittele- ma Kajaanin kulttuurikeskus Kaukametsä on vuonna 1982 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun voittajaehdotus. Se rakennettiin kolmessa vaiheessa 1980- ja 1990-luvuilla. Ensimmäisenä valmistui kansalaisopisto kesällä 1987, konsertti- ja kongressitalo avattiin hel- mikuussa 1988 ja musiikkiopisto vuonna 1998. Kan- salaisopiston osaan sijoitettiin opetus- ja toimistotilo- ja, ateljeeluokkia, luentosali ja ulkoauditorio. Konsertti ja kongressitaloon tehtiin konserttisali, lämpiö tarjoilutiloi- neen sekä näyttelytila. Musiikkiopistoon rakennettiin ka- marimusiikkisali, musiikkiliikuntasali, musiikkileikkikou- lu, esityskäyttöön soveltuva aulatila, kahvio sekä ope- tus- ja hallintotiloja. Konsertti- ja kongressitalon suunnit- telusta myönnettiin vuoden 1988 Arkkitehtuurin ja Kau- punkisuunnittelun valtionpalkinto.^{13 14}

Erityisen monipuolisesti eri toimintoja yhdistelevä Pieksämäen Poleeni valmistui Pieksänjärven rannal- le vuonna 1989, seitsemän vuotta arkkitehtuurikilpailun järjestämisen jälkeen. Kilpailun voittaneen Arkkitehtoi- misto Gullichsen, Kairamo, Vormalan suunnittelemaan rakennukseen sijoitettiin konsertti-, teatteri-, elokuva- ja kokoussali sekä kirjasto, näyttelytilat, leikki- ja satuhuo- neet, kahvio, lukusaleja ja toimistoja.^{15 16}

13 Arkkitehti-lehti 7/1987, s.38-44; Arkkitehti-lehti 6/1988, s. 48-53; Arkkitehti-lehti 1/1999, s. 26-33.

14 Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen, sähköinen lähde.

15 Arkkitehti-lehti 8/1989, s. 44-50

16 Niskanen 2008, s. 157.

→ Kuusankoskitalo (Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula, 1985). Kuvaaja Simo Rista, MFA.

Kulttuurikeskusten runsas mutta lyhyt rakennuskausi loppui 1990-luvun alun laman mukana.¹⁷ Kulttuuritilojen rakentaminen oli löytänyt uuden suunnan jo 1980-luvun lopulla, kun kun tyhjiilleen jääneitä, vanhoja tehtaita muutettiin muun muassa teattereiksi, museoiksi ja konserttitiloiksi. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi Helsingin Kaapelitehdas, Turun Sigyn, Porvoon Taidetehtas ja Tampereen Pakkahuone.^{18 19 20} Tehdasrakennusten uuden käytön myötä rakennusten säilyttämiskysymyksiin ja kulttuuritilojen tarpeeseen saatiin onnistuneita, kauaskantoisia ratkaisuja.²¹

17 Kivilaakso 2011, sähköinen lähde.

18 Ilonen 1990, Arkkitehti-lehti 3-4/1990, s.94-97.

19 Niskanen, sähköinen lähde.

20 Mattila 2009, sähköinen lähde.

21 Niskanen 2008, s. 157.

↑ Kajaanin Kaukametsä (Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen, 1988). Kuvaaja Simo Rista, MFA

↓ Poleeni (Arkkitehtitoimisto Gullichsen - Kairamo - Vormala, 1989). MFA

↑ Imatran kulttuuritalo Virta (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen oy, 1986). Kuvannut Arto Kiviniemi, MFA/S

”En koskaan lähtenyt tekemään toista palkintoa tai lunastusta. Koen arkkitehtonisen suunnittelun logiikan tehtävänä, jossa annettuun miljööseen ja tilaan on löydettävä ratkaisu, joka toimii kaikilta osiltaan ja on lisäksi sopusoinnussa ympäristön kanssa.”

– Arto Sipinen artikkelissa: Kyheröinen, Kari, 1989. Sipisen valkea linja. Suomen Kuvalehti 10/1989 s. 75

ARKKITEHTITOIMISTO ARTO SIPISEN KULTTUURIKESKUKSET

Arto Sipinen suunnitteli toimistonsa kanssa yhteensä neljä kulttuurikeskusta 1980- ja -90-lukujen aikana.²² Espooseen, Imatralle, Mikkeliin ja Kuusamoon suunnitelluista rakennuksista kolme suunniteltiin arkkitehtuurikilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta.

Kulttuuritalo Virta

Espoon kulttuurikeskuksen kilpailu järjestettiin jo vuonna 1979, mutta Imatran kulttuuritalo Virta valmistui kulttuurikeskuksista ensimmäisenä vuoden 1986 alussa. Se perustuu vuonna 1981 järjestetyn kutsukilpailun voittoehdotukseen nimimerkillä Koskenlaskija. Virta sijoittuu Vuoksen länsirannalle, Imatran kauppatorista noin kolme kilometriä pohjoiseen.

Virtaan valmistui kaksi salia: 550-paikkainen konserttitali ja 100-paikkainen kamarimusiikkisali. Lisäksi rakennukseen sijoitettiin kirjasto, musiikkiopisto, galleria, kahvila ja kerhotiloja. Rakennusta oli tarkoitus laajentaa myöhemmin teatteriosalla, mutta suunniteltua laajennusta ei ole toteutettu. Ensimmäisessä vaiheessa rakennettuja tiloja on myöhemmin muutettu ja yhdistelty muun muassa Imatran taidemuseon käyttöön²³ sekä kaupunkilaisille vuokrattaviksi tiloiksi.

Valmistuessaan Virta oli pinta-alaltaan 7 000 m² ja tilavuudeltaan 52 000 m³. Sen rakennuskustannukset olivat 55,5 miljoonaa markkaa eli noin 18,12 miljoonaa euroa.

²² Aartomaa 2001, s. 151–152.

²³ muutossuunnittelu Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy 1998

← Mikkelin kulttuuri- ja kongressikeskus Mikaeli (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen oy, 1986). MFA

Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli

Mikkelin konsertti- ja kongressitalo Mikaeli valmistui vuonna 1988. Se on Sipisen kulttuurikeskuksista ainoa suunnittelutyö, joka ei tullut toimistolle kilpailuvoittona. Mikaeli sijoittuu Pankalammen rannalle, Mikkelin kaupatorista noin 1,5 km länteen.

Rakennukseen tehtiin 694-paikkainen konserttisali ja 166-paikkainen kamarimusiikkisali sekä kahvila. Mikaelin ympärillä ei ole muita rakennuksia, mutta suunnittelussa otettiin huomioon mahdollinen laajennus tai uusi rakennus, johon sijoitettaisiin esimerkiksi teatteri, musiikkiopisto tai kongressikeskus.

Valmistuessaan rakennus oli pinta-alaltaan 5 300 m² ja tilavuudeltaan 36 800 m³. Rakennuskustannukset olivat 56 miljoonaa markkaa eli noin 16,8 miljoonaa euroa.

Kuusamotalo

Kuusamon Kuusamotalo valmistui kulttuurikeskuksista viimeisenä, vuonna 1995. Sen ehdotus Nyt kutsuu mua Kuusamo voitti vuonna 1989 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun.²⁴ Rakennus sijoittuu Kuusamon torista noin kilometrin luoteeseen.

Kuusamotaloon valmistui 532-paikkainen konserttisali, musiikkiopisto, näyttelytila, kahvila ja Yleisradion tilat. Myös Kuusamotalon suunnittelussa otettiin huomioon myöhempi laajennus, johon olisi tehty tilat teatterille ja taidekasvatuksen opetukselle.²⁵

Valmistuessaan rakennus oli pinta-alaltaan kulttuurikeskuksista pienin, 3 800 m², ja tilavuudeltaan 27 400 m³. Rakennuskustannukset olivat 36,5 miljoonaa markkaa eli noin 8,64 miljoonaa euroa.²⁶

²⁴ HS 17.4.1989.

²⁵ Aartomaa 2001, s. 130.

²⁶ Olva 2020, sähköpostiviesti.

Yhdistävät tekijät

Sipisen kulttuuritaloja yhdistävät useat eri tekijät. Niihin on sijoitettu samankaltaiset toiminnot, ja kuten monissa muissakin Sipisen töissä, myös kulttuurikeskuksissa toistuu samantyyppinen ympäristö veden äärellä. Ainoastaan Kuusamossa vesiaihe puuttuu, koska suunniteltua vesiallasta ei toteutettu.²⁷ Kohteita yhdistää vahvasti myös niiden arkkitehtuurin kielioppi: geometrinen kappaleiden leikkiin perustuva muodonanto, vaaleiden umpipintojen ja kenttinä käsitellyn aukotuksen vuoropuhelu sekä aula- ja lämpiötilojen moniulotteinen polveilu. Kulttuurikeskukset rakennettiin nimenomaan kokonaisuutena, joissa arkkitehtisuunnittelu vietiin rakennuspaikan maisemaelementtien huomioimisesta ja liikenteen ratkaisemisesta aina materiaali- ja detaljisuunnittelun tasolle asti. Sipisen toimisto vastasi myös kiinteän sisustuksen ja valaisinten suunnittelusta.

Rakennuskustannukset kulttuuritalojen välillä vaihtelivat melko paljon. Toiminnoiltaan suppeimmassa Mikaelissa neliöhinta oli kaikkein kallein. Espoon kulttuurikeskus tuli heti toisena. Sen kustannukset olivat 135 miljoonaa markkaa eli noin 38 miljoonaa euroa. Rakennus on pinta-alaltaan suurin (12 900 m²), mikä selittää osaltaan muita kohteita suuremmat kokonaiskustannukset. Virta on kulttuurikeskuksista toiminnoiltaan monipuolisin, mutta neliöhinnaltaan sen kustannukset olivat matalimmasta päästä. Kuusamon kulttuurikeskus on pinta-alaltaan pienin ja myös sen kustannukset olivat muita pienemmät.

Kaikki neljä kulttuurikeskusta suunniteltiin hyvin lyhyessä ajassa ja jokaisessa kohteessa suunnittelijana oli sama pieni työryhmä. Arto Kiviniemen mukaan tämä

²⁷ Niskanen, sähköinen lähde.

voisi selittää rakennusten yhteneväisyyttä.²⁸ Sipinen itse piti Espoon kulttuurikeskusta päätyönään, ja valmistuessaan se kirvoitti Asko Salokorven toteamaan sen olevan sisarustensa joukossa selvästi Sipisen uran huipennus.^{29 30} Kiviniemi näkeekin Sipisen tyylin olleen hyvin tunnistettava juuri Espoon kulttuurikeskuksen jälkeksi.³¹ Sipinen on kommentoinut, etteivät Espoon arkkitehtuurikilpailun tuomarit arvanneet voittajaehdotuksen tekijää, joten tyylin on täytynyt olla tuolloin uusi.³²

Sipisen suunnittelemissa kulttuurikeskuksissa ei ole suojeltu. Yksi tarkoitus rakennushistoriaselvityksen aikana tehtyihin kulttuurikeskusvierailuihin oli selvittää niihin tehtyjen myöhempien korjauksien määrää ja laatua. Vierailemistamme kohteista Mikaeliin ei ole juurikaan tehty muutoksia. Virran muutokset ovat verrattain pieniä ja tehty alkuperäistä tyyliä kunnioittaen.

↑ Kuusamon kulttuurikeskus Kuusamotalo. Sipis-kirja (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen oy, 1996). Kuvannut Jari Jetsonen, MFA

²⁸ Kiviniemi 2020, haastattelu.

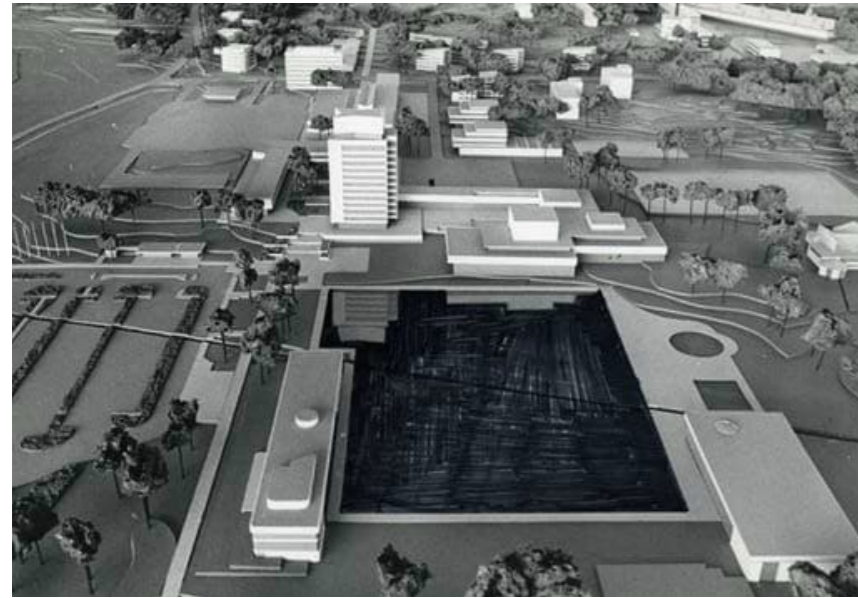
²⁹ Tuominen-Halomo 2016, sähköinen lähde.

³⁰ Salokorpi 1989, Arkkitehti-lehti 2/1989 s. 51.

³¹ Kiviniemi 2020, haastattelu.

³² Aartomaa 2001, s. 6.

1 KULTTUURIKESKUS ...YMPÄRISTÖSSÄÄN

- ↑ Aarne Ervin varhainen pienoismalli Tapiolan keskustan suunnittelualajalta. Tornin vieressä "musiikkiopisto- ja teatteritalo" rajaa toriaukion Keskusaltaan taustana; mallivalokuvaan on myös illustroitu vesipeilin efekti. Ervin suunnitelman kulttuurirakennus on toteutunutta Kulttuuri-keskusta pienempi. Asuntosäätiö/ EKM.
- Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy:n pienoismalli Kulttuurikeskuksen kilpailuehdotuksesta vuonna 1979. MFA/S Kuvannut Arto Kiviniemi.
- ➔ Tapiola vuonna 1984. Kuva Asuntosäätiö/ EKM.

ARKKITEHTUURI LIITTYY TAPIOLAAN

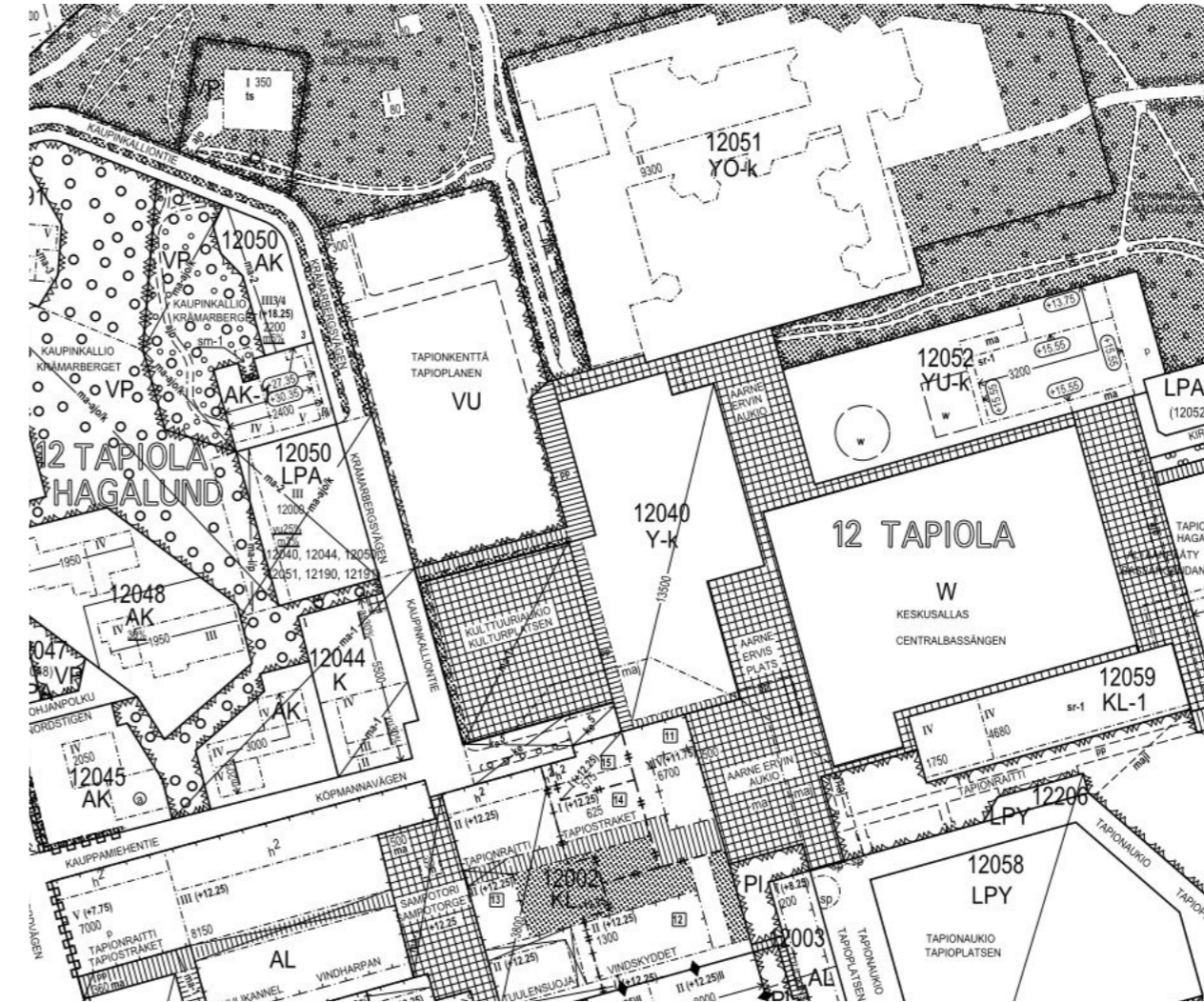
Tapiolan keskusta kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin, rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Keskustan ytimen muodostavat keskusaltaan ympärille sijoittuneet kirkko, koulu ja uimahalli sekä hotelli ja uudempi kulttuurikeskus. Keskustan symboli on 13-kerroksinen Keskustorni.¹ Tapiolan puutarhakaupungin ympäristö ja liikekeskusta olivat myös vuoden 1979 arkkitehtuurikilpailussa vahvasti läsnä: "Kun kulttuurikeskus valmistuu, on Ervin keskustasuunnitelma toteuttu."² Kilpailun arvostelussa

- 1 Museovirasto: www.rky.fi/tapiola
- 2 Turtiainen, Jukka. Espoon kulttuurikeskuksen arkkitehtuurikilpailu, Arkkitehti-lehden kilpailuliite 2/1980 s.5

oli tarkasteltu erityisesti suhdetta Tapiolan Keskustorniin ja Keskusaltaaseen.³

Tapiolan puutarhakaupungissa myös liikenne- ja ulkoalueet toteutettiin 1950–60-luvuilla huolellisen suunnittelun ja laadukkaan viherrakentamisen tuloksena.⁴ Tapionraitti on suunnitteluvaiheessa huomioitu yhtenä Kulttuurikeskuksen päälähestymissuuntana. Kulttuurikeskuksen suunnittelun aikaan toimistossa työskennel-

- 3 Arkkitehti-lehden kilpailuliite 2/1980 s.6
- 4 Ruokonen, Ria 2005. s. 70–75.

- ↑ Espoon kulttuurikeskuksen ympäristön kaavatilanne vuonna 2020. Tontin vahvistettu asemakaava on päivätty 24.9.1981, vahvistettu 4.12.1984. Kaavassa Kulttuurikeskuksen tontti (12040) on varattu kunnan tarpeisiin yleisten rakennusten korttelialueena (Y-k), ja tontille rakennusoikeutta kerrosalaneliömetreinä 13 500 k-m². Kulttuurialueelle on osoitettu 700 k-m² toritoimintaan liittyvää liiketilaa, enintään kahteen maanpäälliseen kerrokseen. Aukion alle on osoitettu maanalainen pysäköinti ja Kulttuurikeskuksen tontin eteläpuolinen osa on maanalaisen julkisen liikenneväylän aluetta. Silkkiniityn ja Tapionmetsän suunnasta tuleva polkupyöräreitti yhdistyy Aarne Ervin aukioon ja Tapionraittiin kiertäen Kulttuurikeskuksen länsi- ja eteläpuolelta.

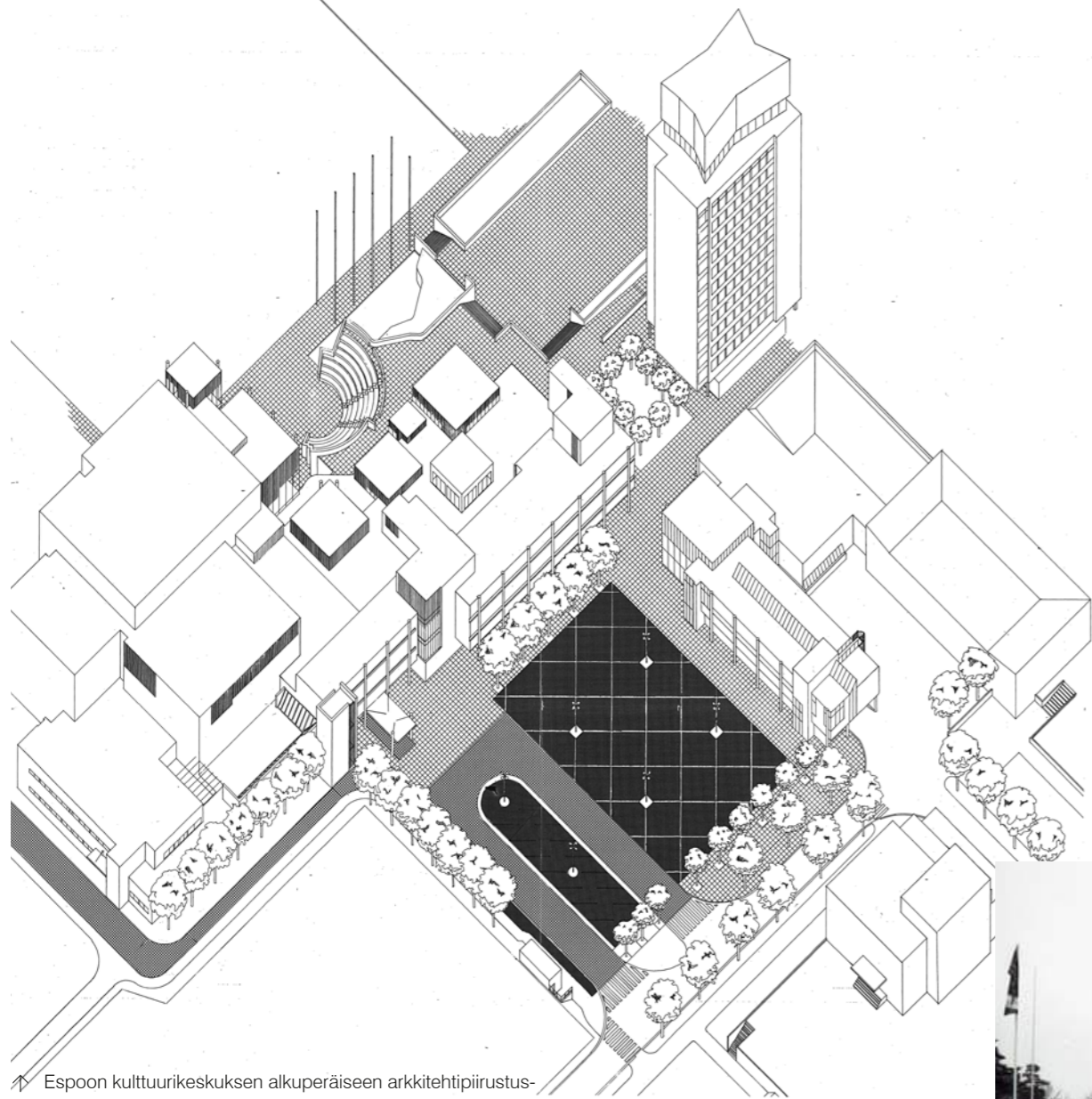
lyt Juha Hovinen muistaa käsin mitanneensa Ervin betonilaatoituksia Tapiolan torilla (nyk. Aarne Ervin aukio).⁵

Voimassa oleva asemakaava (kts. s. 23) on laadittu kulttuurikeskuksen arkkitehtuurikilpailun jälkeen ja vahvistettu vuonna 1984. Kulttuurikeskusta ympäröivät alueet on omistettu pääosin jalankulkijoille ja pyöräilijöille, ajoneuvoliikenne on keskitetty pääväylille ja pysäköinti maanalaisiin pysäköintilaitoksiin. Käytössä eri liikennemuodot ovat sekoittuneet enemmän, ja Kulttuuri- aukio on enimmäkseen pysäköintialueena.

Jalankulkuympäristössä muurit, portaat ja kiveykset liittävät kokonaisuuden vahvasti Tapiolan keskustan tilasarjaan niin keskusaltaan, uimahallin, kuin Keskustorniin ja Tapiontorin suuntaan. Kulttuurikeskuksen sisätiloista suuntautuvat tärkeimmät näkymät altaalle ja Keskustorniin. Ympäristön laattapinnat ja kiveykset on tarkemmin eritelty materiaalikaaviossa (kts. s. 132).

- 5 Hovinen, Juha, haastattelu 7.12.2020.

↑ Espoon kulttuurikeskuksen alkuperäiseen arkkitehtipiirustus-sarjaan kuuluva aksionometrinen esitys rakennuksen lähiympäristöstä. (Piir. nro 34 "Aksionometria", Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 20.1.1986, ASA). Kulttuuriaukion etelälaidalla näkyy niin ikään Arto Sipisen suunnittelema, samasta aiheistosta ammentava nk. Marimekko-talo (valm. 1989).

→ Espoon kulttuurikeskuksen julkisivu Kulttuuriaukiolle, lumisena talvena vuonna 2010. EKM.

Kulttuuriaukio ja Marimekkotalo

Niin ikään Sipisen toimiston suunnittelema KOy Kulttuuritori eli ns. Marimekkotalo on suunniteltu Kulttuurikeskuksen jälkeen, eheyttämään Kulttuuriaukion eteläisivua (so. kätkemään Tapiolan liikekeskustan huoltokäynteistä muodostuva taustajulkisivu).⁶ Marimekkotalo muodostaa aukion suuntaan kulttuurikeskuksen kanssa yhtenevän kokonaisuuden. Marimekkotalon mitoitus, materiaalit ja ulkoarkkitehtuuri ovat kulttuurikeskuksen kanssa samaa perhettä.

Aarne Ervin aukio ja Tapionraitti

Aarne Ervin, Jussi Jänneksen ja muiden Tapiolan suunnittelijoiden ikoninen keskusta ja oli myös kulttuurikeskuksen ratkaisun lähtökohtana. Toiminnan ja liikenteen kokonaisratkaisut syntyivät kilpailuvaiheessa ensimmäinä, ollen Arto Sipisen arkkitehtuuria omimmillaan.⁷

⁶ Hovinen 2020, haastattelu

⁷ Toimiston ehdotus voitti mm. Kumpulan kampuksen asemakaavakilpailun 1970-luvun lopussa ja sai jaetun ensimmäisen sijan Kampin ja Töölönlahden alueen suunnittelukilpailussa vuonna 1986. Arto Kiviniemen haastattelu 10.12.2020.

Julkaisemattomassa selvityksessään Arkkitehtitoimisto Okulus on todennut Espoon kulttuurikeskuksen keskeisiä arvoja olevan sen "ehdottoman harkittu massoittelu, missä rakennus on sovitettu Ervin luomaan keskustaan, ympäristön ominaisuudet aistien. Lähinnä Keskustornia ovat kulttuurikeskuksen osat ja ympäristörakenteet ovat maahan juurtuneita, matalia ja niukasti aukotettuja, ikään kuin rakennuslinnoituksen reunaosalle jääviä etuvarustuksia. Rakennuksen luonteikkain keskiosa puolestaan kohottautuu ylös."⁸

⁸ Arkkitehtitoimisto Okulus: Luonnos 14.09.2016, s. 20.

↑ Keskustorni vasta valmistuneena vuonna 1961, vieressä sora-monttu, josta Keskusallas on muokattu. Filmitoimisto, Asuntosäätiö/ EKM.

Tapiolassa puistokäytävät muodostavat nykyisinkin turvallisen reitin ympäröiviltä asuinalueilta keskukseen.⁹ Lähestyttäessä Kulttuurikeskusta Tapionraitilta Aarne Ervin aukion suunnasta, nousee se komeasti portaiden ja muurien muodostamalta jalustaltaan. Juhlava porrassommitelma on edelleen suosittu lähestymissuunta, mutta reitti toriaukiolta Kulttuuriaukiolle – ja kulttuurikeskuksen pääovelle – on kaventunut paikoitusalueen sisäänkäyntirakennuksen noustua Keskustornin ja kulttuurikeskuksen ahtaaseen väliin, osin kulttuurikeskuksen tontille.

⁹ Ria Ruokonen, 2005. s.72.

↑ Näkymä uimahallin ulkoaltaan ja Keskusaltaan yli keskustaan vuonna 1972. Teuvo Kanerva, EKM.
↗ Kulttuurikeskus ennen Garden-hotellin laajennusta ja jääpuis-topalviljonkia. MFA/S Kuvannut Arto Kiviniemi.

"Minä tulin mahdollisimman lähelle vesipeiliä. Perinteisestihän Tapiolaan tullaan täältä viheriöltä, josta allas näkyy. Täältä se ottaa sisään, ja tässä ovat rikkaat muodot; halusin että ne irtoavat ilmapina ja keveinä."

– Arto Sipinen EKK:sta artikkelissa: -Rautava, Timo, 1989. Valtakunnan virallinen arkkitehti. HS 29.1.1989

"Jalankulkijoiden päätie taloon kulkee altaan sivua pitkin. Soliseva vesiputous, silta lippulinnoineen ja amfiteatteri kuuluvat pihan juhlaalusteisiin."

– Maunula, Leena, 1989. Kulttuuritalo vie päätökseen unelman vanhasta Tapiolasta. HS 11.12.1988

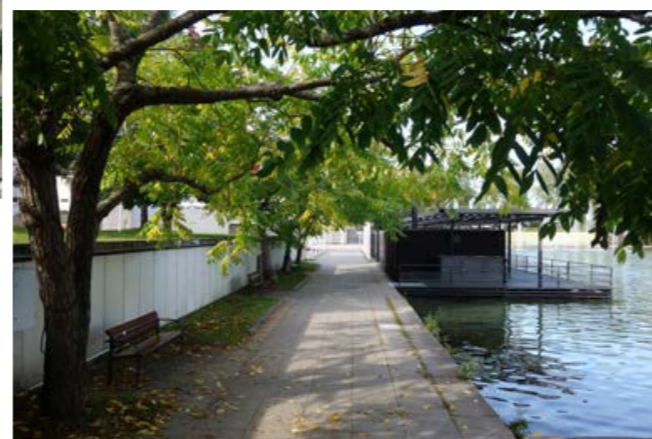
↑ Näkymä Tapiolatorilta Keskusaltaan suuntaan 1970-luvun loppupuoliskolta. Kuva Teuvo Kanerva, Asuntosäätiö/ EKM.

↓ Kuva Tapiolan torilta vuonna 2020. Kuva Minna Alantie, KuvaKamut/ EKM

↑ Ilmakuvaote Tapiolasta vuodelta 1996. Kulttuurikeskus on paikallaan, keskusallas vielä alkuperäisen kokoinen ennen hotellilaajennusta. EKM

→ Näkymä keskusaltaan länsireunaa pitkin vuodelta 2020. Jääpuiston väliaikainen paviljonki on sijoitettu altaaseen.

Vesiputous, keskusallas ja suihkulähteet

Olevan maiseman elementtien hyödyntäminen oli tärkeä lähtökohta jo Tapiolan puutarhakaupungin perustamisvaiheessa 1940–60-luvuilla.¹⁰ Oleva maasto hyödynnettiin osana kaupunkirakennetta, mutta sitä myös muokattiin vahvasti. Keskustornin vieressä ollut entinen soraomontun painanne rakennettiin Keskusaltaaksi suihkulähteineen vuonna 1962.¹¹

Eheää keskusallasta ympäröivät maiseman kiintopisteinä 1980-luvulle saakka keskustorni, uimahalli ja hotelli. Kulttuurikeskus, amfiteatteri ja vesiputousallas muuttivat Keskusaltaan maisemaa pysyvästi, ja Tapiolan keskustan ilme sai vankan 1980-luvun kerrostuman. Aura Kivilaakso on käyttänyt 1980-luvulla rakennetuista kulttuurin monitoimirakennuksista termiä ”hyvinvoinnin monumentit”¹² ja Kulttuurikeskus tuntuikin vallanneen keskusaltaan vesipeilin nousukauden tuomalla itsevarmuudella.

Rakennuspaikan topografia

”Rakennuspaikan korkeusasemien lähtötasot ovat vain +7,3 altaan reuna ja +11,0 keskustornin jalustan taso. Nykyinen maanpinta on n. tasossa +9,0.”¹³

Keskusaltaan vanhan tukimuurin korvannut rakennus on ratkaistu niin, että sisä- ja ulkotilan limittyessä myös tasoero Kulttuuriaukion ja Keskusaltaan tason välillä liudentuu. Kulttuuriaukiolta pääsee Keskusaltaan reunal-

¹⁰ Ria Ruokonen, 2005. s. 71

¹¹ Myös Tapiolatorilla Tapiolan Liikekeskus -kiinteistön pihassa on ollut suihkulähde- ja vesiputousallas, joka purettiin vuonna 2014. Lähde: www.tapiolankilta.fi/tapiola/tapiolan-historia

¹² Kivilaakso 2011, sähköinen lähde.

¹³ Espoon kulttuurikeskuksen suunnittelukilpailun arvostelupöytäkirja, 21.2.1980. s. 12

↑ Näkymä Espoon kulttuurikeskuksen aulasta kohti Tapiolan keskusallasta. Puolarmetsän sairaalan potilasretki kulttuurikeskukseen 1990-luvun alussa. EKM.

→ Näkymä vesiputouksen yli keskusaltaalle vuonna 2020. amoy

le sekä kulttuurikeskuksen lävitse sisäkautta että ulko-
kautta kulttuurikeskuksen ympäri polveilevaa reittiä.

Yhteydet eri tasojen välillä on jäsennöity monin portain, silloin, muurein ja tasantein. Lisäksi rakennus on ainakin periaatteessa myös läpikuljettava.¹⁴

Kulttuurikeskus kytkeytyy myös Tapiolan kevyen liikenteen reitteihin. Jalankulkijalle on tarjolla aukion itä-sivun arkadikäytävä ja keskusaltaan puolella amfiteatteri ja vesiputousaihe. Allastasolla kulttuurikeskuksen

¹⁴ hengittävyys ja läpikuljettavuus kts. s. 35

← Espoon kulttuurikeskus alkuperäisessä asussaan: vesikattojen valkoinen singelipinta tekee kokonaisuudesta nykyistä kappalemaisemman. Postikorttikuva on vuodelta 1996. EKM.

→ Näkymä aulasta amfiteatterin ja Keskustornin suuntaan. Puolarmetsän sairaalan potilasretki kulttuurikeskukseen 1990-luvun alussa. EKM.

sisäänkäynti on amfiteatterin takana, ja jäänyt vähälle käytölle. On jäänyt epäselväksi, mihin sisäänkäyntipihaa keskusaltaan länsisivulla on tarkoitus käyttää. Polkupyöräilijäkin pääsee rakennuksen ympäri, kunhan ensin etsii hiukan sokkeloiseksi muodostuvan reitin ja tarvittavat luiskat sen varrella.

Amfiteatteri

Toteutussuunnitteluvaiheessa suorakulmaisesta pyöreäksi muuttunut amfiteatteri liittyy Tapiolan uimahallin ulkotilassa olevan kahluualtaan vastaavaan aiheeseen.¹⁵ Amfiteatteriaihetta on tämän jälkeen esiintynyt myös Siipisen muissa töissä, mm. Imatran kulttuurikeskuksessa Vuoksen varrella¹⁶ sekä Mäntsälän kunnantalossa.¹⁷

¹⁵ Juha Hovinen muisteli amfiteatterin saaneen vaikutteita Alvar Aallon suunnitteleman Aalborgin taidemuseon alueella olevasta, samankaltaisesta ulkoamfiteatterista. Juha Hovisen haastattelu 7.12.2020

¹⁶ Valmistui vuonna 1986, kilpailuvoitto vuodelta 1981.

¹⁷ valm. 1992, kutsukilpailuvoitto vuodelta 1981

Sillat ja ulkoportaat

Kulttuurikeskuksen pääsisäänkäynti länsijulkisivuilla on huomattavan hillitty yksinkertaisen suoraviivaisen katoksen kautta, itäjulkisivulla sisäänkäyntejä jalankulkujoille on järjestetty sekä keskusaltaan, että amfiteatterin ylätasanteen tasolta. Liikennejärjestelyt perustuvat huolellisesti jäseneltyyn porras-, silta ja katosarkkitehtuuriin, jolla rakennus on tasoeroineen istutettu maastoonsa.

Pohjoisessa Silkkiniitty ja Tapiolan koulu

Arkiympäristöä Tapiolassa elävöittävät mm. vuodenaikojen mukaan vaihtelevat elementit, kuten vesiaiheet ja istutukset.¹⁸ Tapiolan koulun suunnassa kulttuurikeskuksen pohjoispuolella on toisaalta vapaata luontoa edustava metsäinen mäntykukkula, toisaalta Silkkiniitty, keskeinen viher- ja ulkoilualue. Reitti pohjoisesta Tapiolan keskustaan sivuaa kulttuurikeskusta koko sen julkisivun mitalla, ja osan matkaa aukion reunassa olevan arkadikäytävän suojassa.

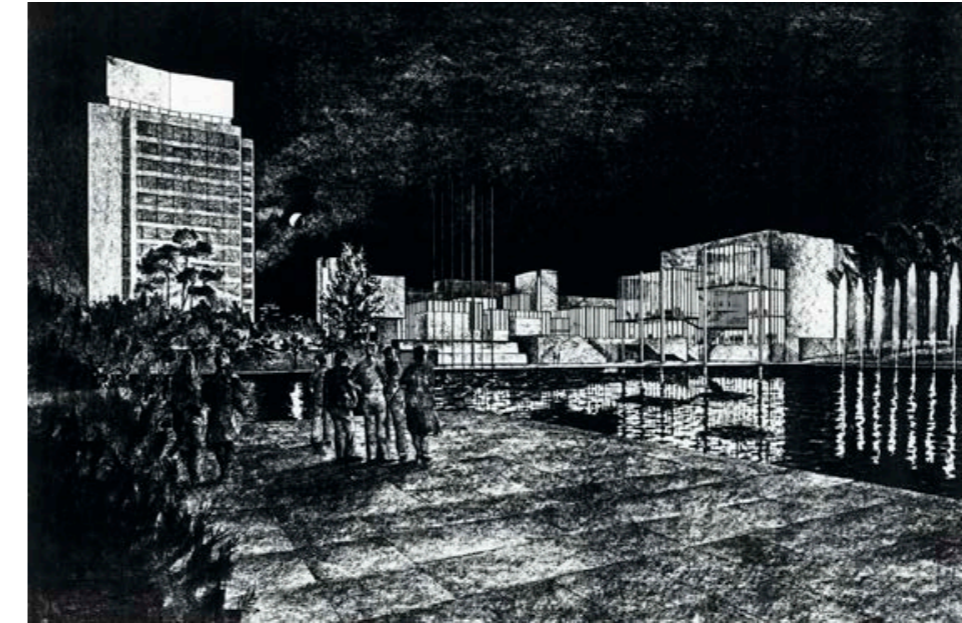
Pohjoisen suuntaan Kulttuurikeskus näyttää arksamman puolensa. Kulttuurikeskuksen salien huolto ja muut taustalla tapahtuva toiminta on sovitettu julkisivun monumentaaliseen mittakaavaan. Suurten salien huolto- ja lastausliikenteen kookkaiden oviaukkojen edessä on huoltoreitti.

Pelkistettyä ilmettä pehmentävät nurmialueet maantasossa, piippuköynnökset ritelikkörakenteineen sekä ilmanvaihtosäleikön ritiläaiheet. Matala pukuhuonesiipi nauhaikkunoineen edustaa mittakaavaltaan tavanomaisempaa julkisivujäsentelyä.

¹⁸ Viheralueille laadittiin alusta pitäen myös talviturkkisuunnitelmat vuodenaikojen huomioimiseksi. Jussi Jännes – Unelma puutarhakaupungista 2020, haastattelut.

↑ Espoon kulttuurikeskuksen pohjoisjulkisivun piippuköynnöstä. amoy 2020

↙ ↓ Espoon kulttuurikeskuksen silta ja portaita keskusaltaan puolella. amoy 2020

ARKKITEHTUURIN VALOA PIMEÄÄN

Illustraatio Tapiolan kulttuurikeskuksen öisestä näymästä oli mukana kulttuurikeskuksen kilpailuaineistossa vuonna 1979. Rakennuksen monet yksityiskohdat ovat muuttuneet suunnittelun edetessä, mutta lyhtyarkkitehtuurin visuaalinen kiteytys vastaa tunnelmaltaan hyvin tarkasti toteutunutta arkkitehtuuria.

Pimeän ajan huomioiminen kertoo niin vuodenkierron kuin päivänkierron tuomien mahdollisuuksien huomioimisesta jo ideavaiheessa. Kokonaisvaltainen ajattelu jatkaa Tapiolassa jo 50-luvulla aloitettua arkiympäristön laadun kohottamista moniaistillisen suunnittelun avulla.

Kulttuurikeskuksen ympäristössä niin aukiolla, keskusaltaan reunalla kuin Tapiontorillakin on käytetty samoja valaisimia, matalahkon varren päässä olevia pallon muotoisia "Saturnus"-valaisimia.

- ↖ Espoon kulttuurikeskus kilpailuvaiheen illustraatiossa ASA
- ↗ Espoon kulttuurikeskus 24.9.2019. Kuvakamut/ EKM, kuvannut Mikhail Machine
- Vastavalmistunut Espoon kulttuurikeskus vuonna 1989. MFA, kuvannut Arto Kiviniemi.

ARKKITEHTUURIN TÄRKEIMMÄT TEEMAT

↑ Pienoismallivalokuva Espoon kulttuurikeskuksen työmallista. Kyseessä on kilpailuvaiheen jälkeinen malli, koska amfiteatteri on jo saanut pyöreän muotonsa. Rakennuksen hahmo syntyi vuoropuhelussa Ervin keskusaltaan ja keskustornin kanssa, ja torni ja allas olivatkin Arto Kiviniemen mukaan mukana kilpailuvaiheesta alkaen jokaisessa pienoismallissa. Tapiolasalin ylälämpiön korkein kuutio syntyi Kiviniemen mukaan vastapariksi Ervin keskustornille. (lähde: Kiviniemi 2020, haastattelu.) Kuva: MFA.

MUODONANTO

Rakennuksen valmistumisen aikaan antamissaan haastatteluissa Arto Sipinen on todennut muodon löytyneen pyrkimyksestä tulla lähelle keskusaltaan vesipeiliä¹ ja Ervin keskustornin hallitsevan aseman säilyttämisen olleen tärkeä lähtökohta suunnittelulle.² Espoon kulttuurikeskuksen ulkohahmon kohokohta onkin sen Tapiolan keskusaltaalle avautuva syli³, jossa lasisten noppien sommitelma kohoaa veden ylle – huippunaan ylälämpiön kuutio, joka Arto Kiviniemen mukaan oli sommiteltu vastapariksi keskustornin huipulle.⁴

Länsi- ja eteläpuolella keskusaltaalle avautuvan sylin vastapainoksi itä- ja pohjoispuolelle kulttuurikeskus kääntää muurimaisena selkänsä. Arto Kiviniemen mukaan ajatus pääsisäänkäyntisuunnan hillitystä ulkomuodosta oli tietoinen, Alvar Aallon kaksikielisen sanonnan mukaan tulija haluttiin ”lyödä hepnaadilla”.⁵

Salien volyymit määrittävät rakennuksen ulkohahmon mittakaavan ja kuten muissakin Sipisen toimiston kulttuuri- ja konserttitaloissa, muodon synnyttämistä kuutioista ulkohahmossa suurin on sen pääsalin Tapiolasalin volyymi.⁶

- 1 Rautava 1989. HS 29.1.1989
- 2 Rautava 1989. HS 29.1.1989
- 3 Kyheröinen 1989. Suomen Kuvalehti 10/1989 s. 75
- 4 Kiviniemi 2020, haastattelu.
- 5 Kiviniemi 2020, haastattelu. *Slå med häpnad* (ruots.) = yllättää, lyödä ällikällä.
- 6 Louhisalin päällä sijaitsevan IV-konehuoneen ratkaisua käytiin Arto Kiviniemen mukaan erikoissuunnittelijoiden kanssa huolellisesti läpi, jotta pienemmän salin massa saatiin myös ulkohahmossa jäämään selvästi Tapiolasalin volyymiä pienemmäksi. Arto Kiviniemen haastattelu 8.12.2020.

”Olisi ollut väärin lähteä rakentamaan suurilla raskailla volyymeilla -- Ne syövät Tapiolaa hallitsevan Ervin keskustornin asemaa.”

– Arto Sipinen artikkelissa: Rautava, Timo, 1989. Valtakunnan virallinen arkkitehti. HS 29.1.1989

”Aarne Ervin torni on hieno, ja se saneli paljolti myös oman kulttuuritaloratkaisuni. Ervi keksi voittaneessa suunnitelmassaan hyödyntää paikalla olleen sorakuopan vesialtaaksi. Oma työtä ratkoessani tajusin lopulta, että se on kuin syli, johon koko homman on avauduttava.”

– Arto Sipinen artikkelissa Kari Kyheröinen, Kari, 1989. Sipisen valkea linja. Suomen Kuvalehti 10/1989 s. 75

Selkä- ja sylipuolen arkkitehtoninen ilmaisu

Keskusaltaan vesipeiliin heijastuvan sylipuolen rikas sommitelma on toisiinsa limittyvien kuutioiden leikkiä. Kirjastoon ja kahvioon valoa tuovat matalammat ikkunalyhdyt ja niiden jatkeena lämpiötilan kuutiomuodot kohoavat pilarien varassa ylös kohti allasta kuin painovoimaa uhmaten. Myös suuret lasipinnat sijoittuvat pääosin tänne rakennuksen sylipuolelle ja Keskusaltaan suuntaan. Lasiseinien edessä on Sipisen arkkitehtuurille tyypillisiä aurinkosäleikköjä kenttinä, jotka edelleen rikastavat julkisivusommitelmaa.

Rakennuksen selkäpuolen muodostavat länsi- ja pohjoisjulkisivut ovat arkkitehtuuriltaan pidättyväisempiä. Länsijulkisivussa muuripintaa rytmittävät kantavat runkopilarit, julkisivusta ulos työntyvät vaakasuuntaiset ikkunanauhat ja korostetuissa nurkissa suuremmat ik-

→ Näkymä keskusaltaan pohjoispuolen kalliolta lounaaseen. Kulttuurikeskuksen ylälämpiön korkein kuutio syntyi Arto Kiviniemen (haastattelu 8.12.2020) mukaan vastapariksi Tapiolan keskustornille. Arto Kiviniemen itsensä ottama valokuva vuodelta 1989 paljastaa pyrkimyksen onnistuneen. Kuva MFA/S

kunapinnat. Etenkin selkäpuolen julkisivuissa säleikköjä on käytetty myös peittämään ilmanvaihtosäleikköjä, jotka paikoin muodostavat lasiseinien jatkeena yhtenäisiä kenttiä.

Keskusaltaalle antavassa itäjulkisivussa rikotaan syli- puolen lisäksi Tapiolasalin porrastuvan itämuurilinjan rooli on kokonaishahmossa merkillepantava. Korkeana yhtenäisenä pintana se antaa vastapainoa lasikuutioiden keveydelle.

Kilpailuehdotuksen jyrkän suorakulmaisuu- den rinnalle tuli toteutusvaiheessa vapaampia muotoja. Suorakulmainen amfiteatteri muuttui pyöreäksi ja sen luota itäjulkisivun katoksesta alkaa läpi rakennuksen polveileva vapaa viiva. Muotoa on kuljetettu itäjulkisivulta alakattojen ja parven muotona läpi pääaulan, ja se saa päätteen pääsisäänkäynnin vieressä olevan aaltoilevan muodon siinä, missä tekniikkahormi sukeltaa maan alle.⁷

⁷ Juha Hovinen muisteli amfiteatterin saaneen vaikutteita Alvar Aallon suunnitteleman Aalborgin taidemuseon alueella olevasta, samankaltaisesta ulkoamfiteatterista. Juha Hovisen haastattelu 7.12.2020

↑ Näkymä kulttuurikeskuksen koilliskulmalta. Tapiolasalin itäjulkisivun korkeat umpinaiset muurit ovat olennainen tasapainottava tekijä keskusaltaan puoleisessa monipolisessa julkisivussa. Piippuköynnös on 30 vuoden aikana kasvanut komeasti täyttämään kasvuritilänsä, joiden mitasuhteet ovat niin ikään harkittu osa sommitelmaa. amoy 2018

↑ Kulttuuriauktion puolelle rakennus näyttää selkäpuolensa. Täällä länsijulkisivulla arkkitehtuuria rytmittävät ulkopuolelle tuodut kantavat teräskuoriset pilarit ja matalat vaakasuuntaiset nauhaikkunat. Alkuperäinen sisäänkäyntikatos on tuotu niin ikään pilarien varaan ja laskeutuu hyvin alas lähestyjän ylle kuin pyrkien luomaan mahdollisimman voimakkaan kontrastin sisällä avautuvan korkean aulatasarjan välillä. amoy 2020

HENGITTÄVYYS JA LÄPIKULJETTAVUUS

Eräs Espoon kulttuurikeskuksen arkkitehtuurin piirre on sisä- ja ulkotilojen lomittuminen ja näiden rajapinnan häivyttäminen. Kulttuurikeskuksessa tämä arkkitehtuurin ”hengittävyys” sisään ja ulos on avautuvien näky- mien lisäksi sekä sisä- että ulkotiloissa toistuvien materiaalien ja arkkitehtonisten elementtien ansiota. Sisätilan alakattomateriaalit jatkuvat ulkotilassa lippo- jen alla, kautta rakennuksen käytetty kaidedetaljoin- ti toistuu ulkotilassa siltojen kaiteena, pallomainen Saturnus-valaisin esiintyy eri variaatioina sisä- ja ulkotiloissa, ja julkisivun luonnonkivimateriaali jatkuu aulan lattias- sa.

1980–90-lukujen arkkitehtuurissa laajemminkin näkyvä materiaalien ja rakennusosien avulla luotu ulko- ja sisätilan limittyminen toteutuu myös muissa Sipisen toimiston kulttuurikeskuksissa. Espoon kulttuurikeskuksessa tämä arkkitehtuurin hengittävyys on kuitenkin voimakkaimmin ja monipuolisimmin käytössä. Ero johtuu osittain siitä, että Tapiolassa kulttuurikeskuksen muodonanto synnyttää rakennuksen ympärille enem- män katettuja ulkotiloja ja kaiteita edellyttäviä kulkusiltoja.

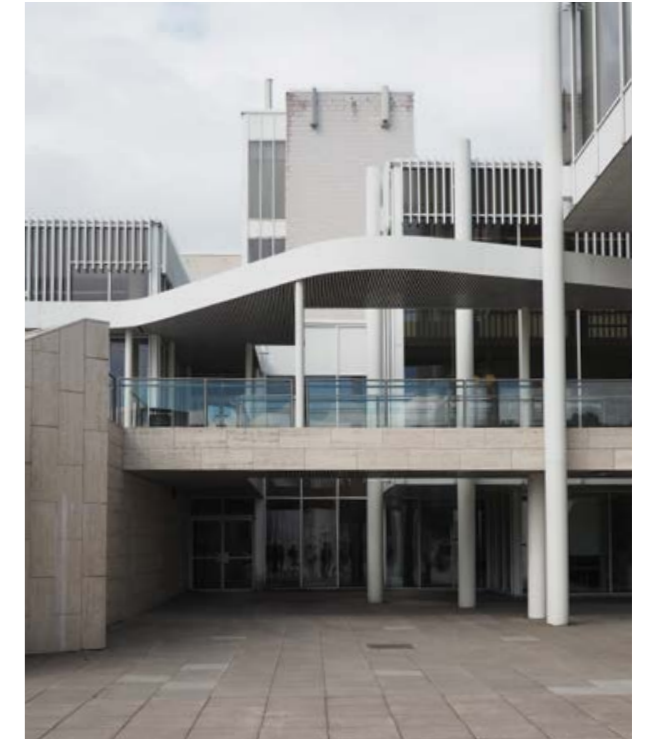
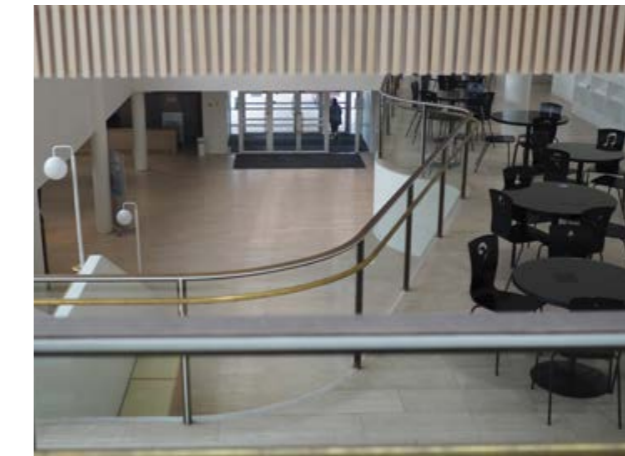
Visuaalisten yhteyksien lisäksi kulttuurikeskuksen muodonannon ja tilaratkaisun yksi kantava ajatus on ollut sen läpikuljettavuus avointen aulatiloiden kautta. Rakennus avautuu jalankulkijan tasossa lähestyjälle sekä keskusaltaan että Kulttuuriauktion puolella ja sisäänkäyntejä on useita. Arto Kiviniemen mukaan sisään- tu- lo- aulan suora porras, joka johtaa tulijan sisäänkäynnin-

¹ Tätä havainnollistavat parhaiten alakattomateriaalikaaviot luvussa 2 kts. s. 126.

tä ylös kohti lämpiötiloja, oli toteutusvaiheessa synty- nyt oivallus², jota ilman kulttuurikeskuksen aulatasarjan hengittävyys sisä- ja ulkotilan välillä olisi huomattavas- ti heikompi. Ensimmäisessä kerroksessa yleisölle avoi- met aulatilat mahdollistavat rakennuksen läpi kulkemi- sen samassa tasossa vapaasti. Keskusaltaan puolella silta- ja kansitasolle päätyvä reitti muodostuu liikuntaes- teiselle kulkijalle hieman pitkäksi portailla ratkaistujen tasoerojen vuoksi, mutta yhteys on silti olemassa.

Muista Sipisen toimiston kulttuurikeskuksista läpikul- jettavuuden teema on esillä myös Imatran kulttuurikes- kuksessa: siellä rakennus on pitkälti jakautunut kirjas- to- ja konserttitoimintoihin. Näiden välillä on yhteisiä au- latiloja, joiden alta pohjakerroksessa on alun perin ollut ulkotilassa yhteys rakennuksen läpi.

² Kiviniemi 2020, haastattelu.

↑ Keskusaltaan puoleinen koverrus oli Arto Kivi- niemen (haastattelu 8.12.2020) mukaan Espoon kulttuurikeskuksen hahmossa mukana jo varhaisis- ta kilpailuluonnoksista alkaen. Kulttuurikeskuksen aulaan on itäjulkisivulla sisäänkäynnit päälle- käin sekä pohjakerroksessa että kannen päältä 1. ker- roksessa. amoy 2018

← Näkymä Tapiolasalin päälämpöön kaiteen takaa alas sisäänkäyntiaulaan. Yhteys eri tasojen ja ulkotilan välillä on paitsi visuaalisesti havaittavissa myös kuljet- tavissa. amoy 2020

Koko sivun kuva:
Näkymässä niin kutsutusta pianoaulasta, Tapiolasalin vaatesäilytystilan edustalta, ulos etelään ovat esillä kulttuurikeskuksen arkkitehtuurin sisä- ja ulkotilan välisen hengittävyyyden luovia elementtejä: sisältä ulos jatkuvat materiaalit (travertiinilaatta ja alakaton alumiinisäle) sekä ulkona näkyvät kaitteet ja valaisimet, jotka toistuvat myös aulatiloiissa. Myös keskusaltaan puoleinen koverruksen vaikutus näkyy toisella tapaa tästä kuvakulmasta. Vasemmalla siintää amfiteatteri. amoy 2020

AVOIMUUS JA LÄPINÄKYVYYS

Luonnonvalo ja läpinäkyvyys, visuaaliset yhteydet

Julkisivussakin leimalliset lasiseinät avaavat tärkeitä näkymiä sisältä ulos, mutta myös rakennuksen tilasta toisiin. Näkymät yhdistävät rakennuksen eri tiloja ja tarjoavat rakennuksen käyttäjille mahdollisuuden tuntea monitoimitalon muissa osissa toimivien eri ryhmien läsnäolon. Lisäksi etenkin kulttuurikeskuksen sylipuolella lämpiötiloista avautuu näkymiä rakennuksen muiden osien kattomaisemaan ja näin rakennuksen oma ulkoarkkitehtuuri muodostuu osaksi sieltä avautuvia näkymiä.

Kaikkien käytävien päihin sekä porraskuiluihin on avattu tärkeitä ikkunas, jotka auttavat orientoitumaan ja erottavat esim. opisto- ja toimistotilakokonaisuuden rakennuksen muista tiloista.

Julkisivut, ikkunat

Julkisivuissa ikkuna-aukon koko kertoo paljon sen takana tapahtuvan toiminnan laadusta. Suurimmat lasiseinät tilat avautuvat pääaulaan, kun toimisto- ja opistotiloissa on tavanomaiset ikkunauhat avattavine tuuletusikkunoineen. Rakennuksen koko on ratkaistu syvärunkoisella volyymillä, ja luonnonvaloa on tuotu keskirungon tärkeisiin yleisötiloihin mm. kattolyhtyjen avulla. Kellarin tiloissa on jopa ikkunattomia huoneita, ja osa (ryhmä)tiloista on kerroksissakin varustettu ainoastaan ylävalolla.

Laajoja lasipintoja on käytetty laajasti myös muissa Sipisen toimiston kulttuurikeskuksissa: aula- ja lämpiötiloissa on korkeita lasiseiniä, ja luonnonvaloa on käytetty eri tavoin tuomaan tiloihin laatua ja orientoituvuutta.

“Kulttuurikeskuksen arkkitehtuurin kaksi pääominaisuutta ovat hienostunut arvokkuus ja läpikuultavuus – tapa jolla se avautuu ympäröivään maisemaan.”

– Maunula, Leena, 1989. Kulttuuritalo vie päätökseen unelman vanhasta Tapiolasta. HS 11.12.1988

↑ Opistotiloissa 2. ja 3. kerroksessa käytävien päissä, porrashuoneissa ja keskellä julkisivun ulkonurkassa on sisätilojenkin kannalta tärkeitä lasiseinät, joista avautuu näkymät ympäristöön. amoy 2020

ta. Imatran kulttuurikeskuksen kirjastotiloissa ja Mikkelin konserttitalossa kattoikkunoiden käyttö on ollut runsaampaa kuin Espoon kulttuurikeskuksessa, jossa niitä on vain muutamia.

↓ Tapiolasalin päälämpiöstä avautuu korkeiden lasiseinien kautta näkymä keskusaltaalle. Kuvassa lasiseinän takana pilarien varassa näkyy lämpiötilasarjan ylin kuutio. Ikkunalasien ruskea sävy erottuu sisätalasta käsin eniten monikerroksisissa näkymissä. amoy 2020

↑ Imatran kulttuurikeskuksen julkisivua illan hämärtyessä. Kuvassa näkyy Sipisen kulttuurikeskusten lasijulkisivujen eräs tärkeä piirre: iltaipainotteisen kulttuurikäytön ansiosta rakennuksen sytyvät pimeällä kuin lyhdyt ja korkeat lasiseinät paljastavat väliajalla parveilevat konserttivieraat myös ohikulkijalle. amoy 2020

↘ 2. kerroksessa on kaksi hallintotilaa, joiden ikkunat avautuvat julkisivun sijaan sisäänkäyntialueen. Alkuperäiset osastoivat rautalankalasisseinät ja -ovet palvelevat läpinäkyvyyttä. amoy 2020

↑ Kulttuurikeskuksen arkkitehtuurissa olennaista on sen avautuminen keskusaltaalle ja ympäröivään Tapiolan keskustaani lämpiötiloista monessa kerroksessa. Sisäpinnat ikkunalyhtyjä lukuunottamatta on rauhoitettu ja tekniikka on pyritty kätkemään sileään katto- ja lattiapintaan. amoy 2020

→ Aulan suuret lasiseinät avaavat näkymät kulttuurikeskuksen muihin osiin. Ikkunapinta jatkuu lattiaan asti ja patterit on upotettu syvennyksiin lattiaritelliikköjen alle. amoy 2018

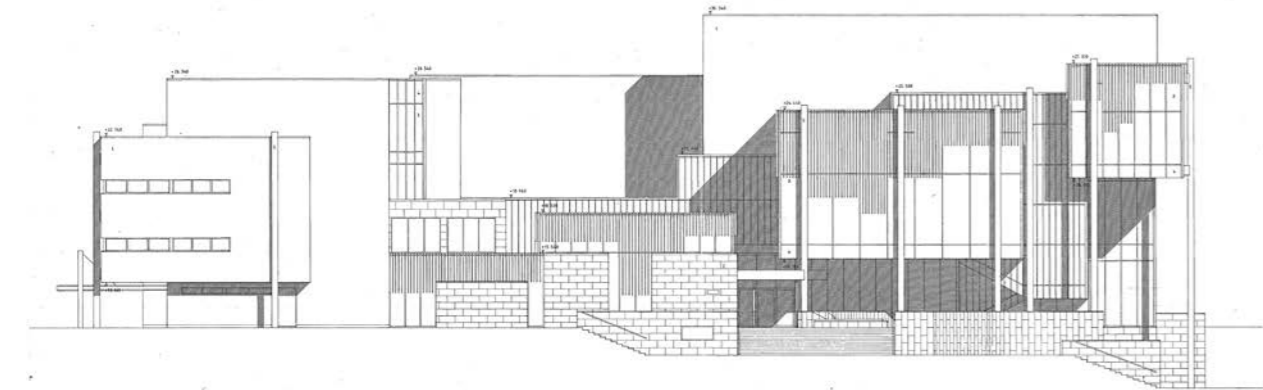
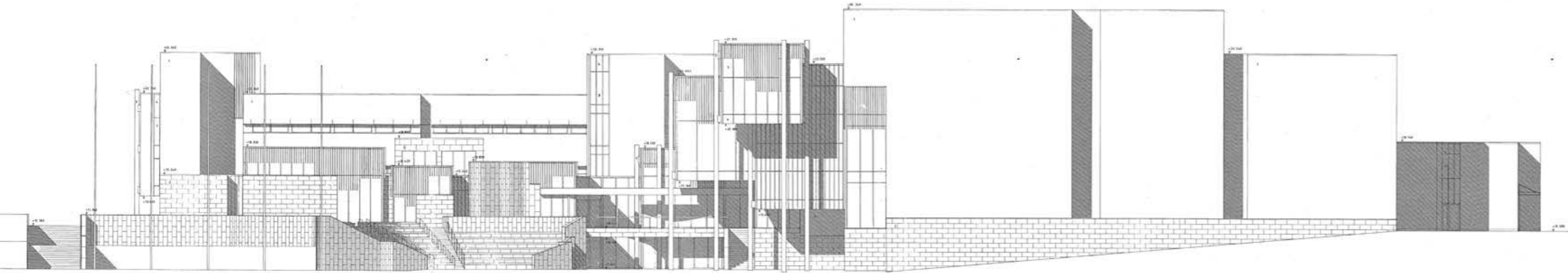

ULKOARKKITEHTUURI JA RAKENNEPERIAATE

Koko sivun kuva:

Näkymä keskusaltaan puolelta luultavasti ensimmäisenä valmistumisen jälkeisenä kesänä. Espoon kulttuurikeskuksen sylimuotoisen moniulotteisen arkkitehtuurin muodostuu muotokielen lisäksi ikkunapintojen ja säleikköjen, pilarien ja materiaalien sommitelmasta. Kuvannut Arto Kiviniemi, MFA

↑↑Pääpiirustusjulkisivu itään (keskusaltaalle). Piirustuksissa travertiini on merkitty harkotusrasterilla, valkoiseksi jätetyt pinnat ovat kvartsihiekkaharkkoa, lasia, valkoiseksi käsiteltyä alumiinia (lasiseinien alakaseteissa) tai valkobetonia (pilareissa). Piirustuksesta käy hyvin ilmi, miten rakennuksen sylipuoli ja Tapiolasali on korostettu travertiinijalustalla. Piir. nro 15, Julkisivu itään, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 03.01.1986. ASA

↑ Pääpiirustusjulkisivu etelään (kohti Ervin Keskustornia). Paitsi muodonanto myös materiaalihierarkia rakennuksen eteläjulkisivussa kuvastaa sen arvoa arkkitehtuurin hierarkiassa. Piir. nro 16, Julkisivu etelään, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 03.01.1986. ASA

JULKISIVUSOMMITELMA JA -MATERIAALIT

Julkisivuarkkitehtuuri koostuu korostetun sileistä, rasia-maisista kappaleista, joiden pinnat ovat kiveä tai harkkoa. Ikkunat on istutettu muurin pintaan mahdollisimman jatkuvina kokonaisuuksina: vaakasuuntaisina matalina nauhoina tai korkeina, kapeina lasiseinävyöhykekeinä – erillisiä ikkuna-aukkoja ei ole.

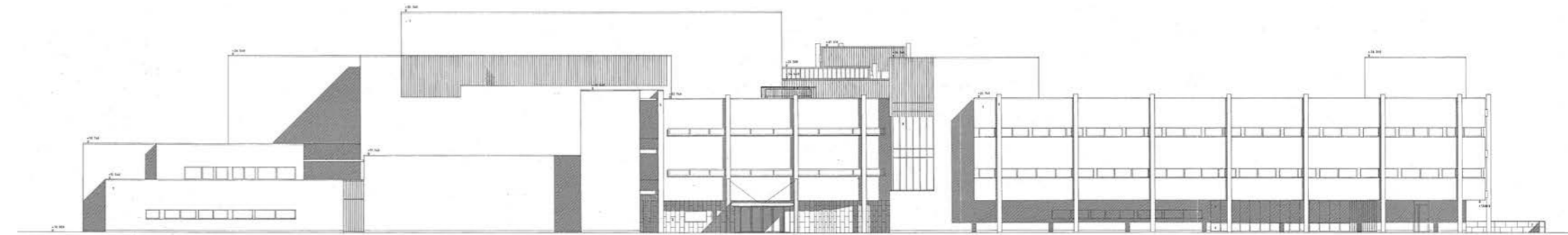
Rakennuksen pääjulkisivumateriaalit ovat kvartsihiekkatiili, travertiini ja lasi. Espoon kulttuurikeskuksen

sa travertiinimuurit ja julkisivut muodostavat itä- ja eteläjulkisivuilla sille juurevan jalustan. Travertiinin runsas käyttö sylipuolen julkisivuissa edelleen korostaa itäjulkisivua rakennuksen pääjulkisivuna. Selkäpuolella travertiinia on ainoastaan länsijulkisivun keskellä sijaitsevan pääsisäänkäynnin korosteena.

Sama travertiini toistuu sisällä aula- ja lämpiötilojen lattiassa, noudattaen ajan arkkitehtuurissa ja Sipisen töissä esiintyvää teemaa ulko- ja sisätilan limittymisestä. Ulko- ja sisätilan välistä rajaa häivyttävät myös sisältä ulos jatkuvat materiaalit alakattojen ja esim. katoksien, arkadien, siltojen ja portaiden alapinnoissa.

Julkisivujen ulkopuoliset pilarit oli suunniteltu valettavaksi valkobetoniasta¹, mutta tämä osoittautui mahdottomaksi toteuttaa. Ulkopuolisille pilareilla ja niihin liitetyille palkeille on tehty teräksestä muotit, jotka on jätetty lopulliseksi pinnaksi valkoiseksi maalattuna.² Lasiseinien sokeissa ala- ja yläosissa on samassa puiterakenteessa lasin tilalla valkoiseksi polttomaalattua alumiinia, ja auringonsuojasäleiköt ovat samoin valkoista alumiini-profiilia.

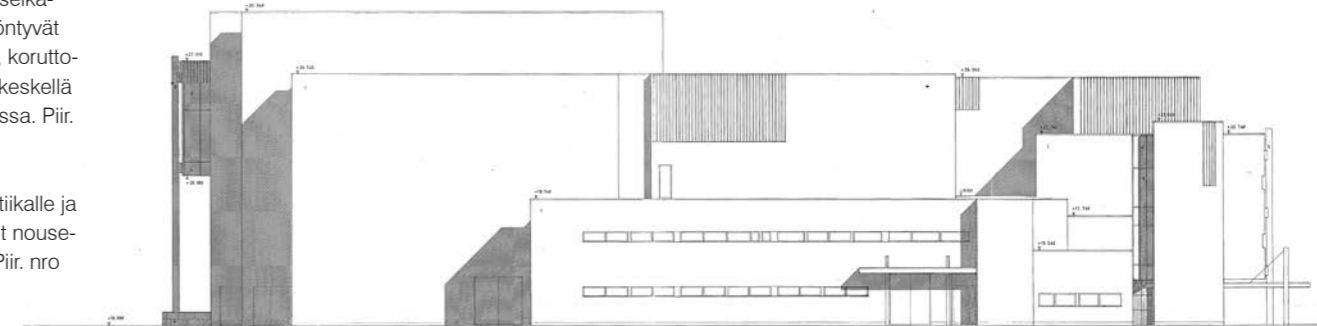
- 1 Rakennuslupaus 21.03.1986, s. 36. Myös rakennepiirustus 8311 A059, Osa A, 2krs. katto.
- 2 Kiviniemi 2021, sähköposti.

↑ Pääpiirustusjulkisivu länteen (nyk. Kulttuuriaukiolle). Länsijulkisivussa oikealla ja keskellä opistosiiپی ja vasemmalla Louhisalin taakse jäävä taustaosa on erotettu toisistaan sommittelun keinoin: vaikka koko julkisivu on selvästi rakennuksen selkäpuolta, opistosivun julkisivua jakavat ulkopuoliset pilarit ja julkisivusta ulos työntyvät ikkunanauhat korostavat sitä nostaen sen hierarkiassa, taustatiloja sisältävän, koruttomamman osan yläpuolelle. Rakennuksen selkäpuolella ainoastaan julkisivun keskellä sijaitseva pääsisäänkäynti on korostettu travertiinilla ensimmäisessä kerroksessa. Piir. nro 17, Julkisivu länteen, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 14.03.1986. ASA

↗ Pääpiirustusjulkisivu pohjoiseen (kohti Tapiolan koulua). Salien näyttämölogistiikalle ja taustatiloille omistetun pohjoisosan julkisivu on selvästi arkisempi. Salien volyymit nousevat julkisivussa puhtaina muotoina, säleiköt peittävät taakseen IV-säleikköjä. Piir. nro 18, Julkisivu pohjoiseen, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 03.01.1986. ASA

↘ Kulttuurikeskuksen A-osan julkisivu (kirjasto ja opistosiiپی) Kulttuuriaukiolta kuvattuna. amoy 2020

Luonnonkiven, vaalean neutraalin pinnan ja lasin vuoropuhelu esiintyy myös Arto Sipisen toimiston muissa töissä: Imatran kulttuurikeskuksessa sama erikoiskokoinen kvartsihiekkatiili yhdistyy Imatran harmaaseen graniittiin.³ Mikkelin konserttitalossa teema on varioitu valkobetonelementin ja Lapin marmorin, ja Kuusamotalossa piilosaumatun, rapatun betonelementin ja Rooman travertiinin yhdistelmänä. Rooman travertiinia on myös Lahden pääkirjastossa.⁴

- 3 Valmistaja suostui tekemään suurikokoista kvartsihiekkatiiliä varten muotit, kun sitä tiedettiin käytettävän kahdessa suuressa kohteessa. Kiviniemi 2020, haastattelu.
- 4 ARK-lehtien kohde-esityt ARK 1/1987, s. 50-55. Imatran kult-

JULKISIVUMATERIAALIT:

Lasipinnat ja säleiköt, ikkunat selostettu tarkemmin s. 48. Ulkosäleiköt tehty pulverimaalattusta alumiinista, väri puhtas valkoinen.

Travertiinilaatta, etelä- ja itäjulkisivuilla sokkeliosissa, tukimuureissa ja kirjaston julkisivuissa sekä länsijulkisivulla pääsisäänkäynnin ympärillä. Hienohiottu vaaleanruskea kivilaatu, laatan paksuus 30 mm. Leveys yleensä 300-415 mm ja pituus 930-995 mm; laattojen koko vaihtelee julkisivun osan mukaan, jotta on saavutettu täydellinen limitys. Ladottu 1/2 kiven limityksellä julkisivuissa yleensä vaakasuuntaan, mutta esim. pääsisäänkäynnin ympärillä ja kaareissa ulkoseinissä (amfiteatteri, vesiputousallas, kirjaston aaltoileva ulkoseinä) käytetty pystysuuntaisena.

Kvartsihiekkaharkko, julkisivuissa yleensä. Valkoinen harjattu erikoiskokoinen kvartsihiekkaharkko 285 x 135 x 182 mm, puhtaaksimurattu 1/2 kiven juoksulimityksellä, puhtaanvalkealla laastilla.

Puuverhous, maalattu julkisivupanelointi esiintyy ainoastaan paikoin ikkunoiden välissä siellä, missä nauhaikkunat eivät ole kiinni toisiinsa.

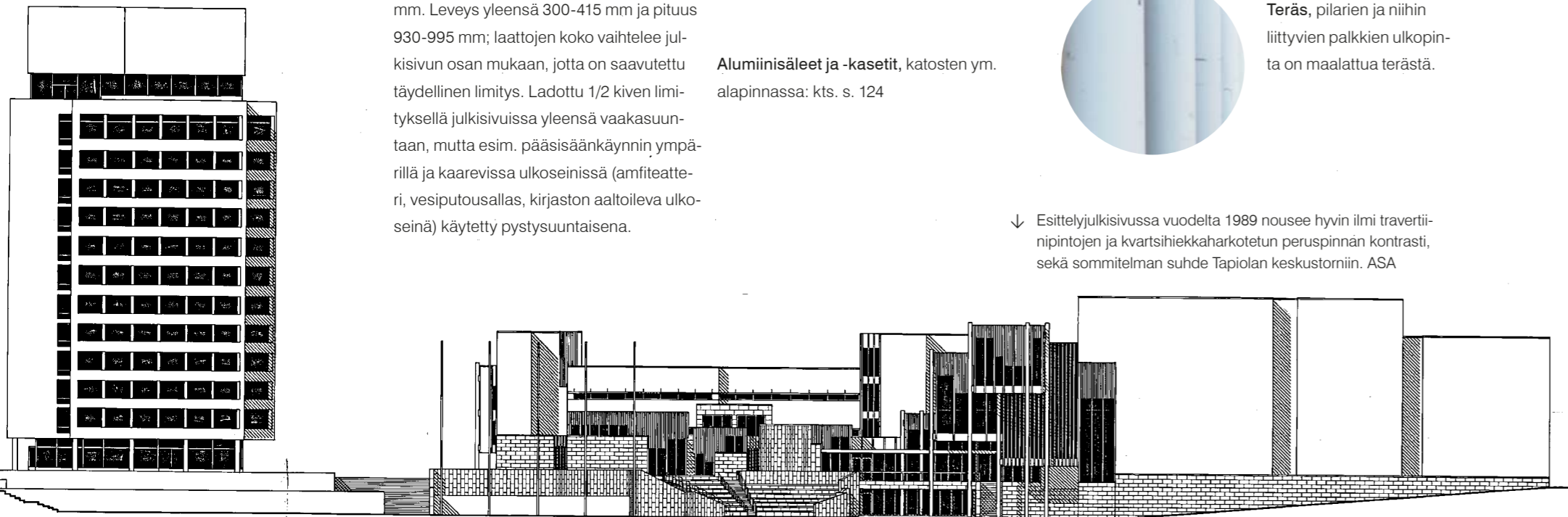
Alumiini, ikkunaseinien alaosan umpiosat ovat puhtaan valkoiseksi pulverimaalattua alumiinia.

Teräs, pilarien ja niihin liittyvien palkkien ulkopinta on maalattua terästä.

Alumiinisäleet ja -kasetit, katosten ym. alapinnassa: kts. s. 124

↓ Esittelyjulkisivussa vuodelta 1989 nousee hyvin ilmi travertiinipintojen ja kvartsihiekkaharkotetun peruspinnan kontrasti, sekä sommitelman suhde Tapiolan keskustorniin. ASA

↑ Imatran kulttuurikeskuksessa, jonka kilpailuvoitto osui Sipisen toimistolle hieman Espoon kulttuurikeskuksen jälkeen, on samanlaisia elementtejä: pilarit, katokset ja silta, valkeat rasiamaiset kappaleet ja aurinkosäleikköjen peittämät lasipinnat. Kokonaisuudonannoiltaan Espoon kulttuurikeskus on kuitenkin Imatran kulttuurikeskusta hienostuneempi ja sopeutuu paremmin rakennuspaikkaansa. amoy 2020

➤ Valkoisten pilarien varaan nostettu korkea kulma, jonka alle jää arkadikäytävä, esiintyy jo Raision kaupungintalossa (valm. 1987) Kuva Arto Kiviniemi.

← Länsijulkisivun ulkopuoliset pilarit muodostavat klassistisen rytmin aukion puoleiseen julkisivuun. Tästä kuvakulmasta pilarien vertikaalisuus ja matalat nauhaikkunat asettuvat harmonisesti linjaan Tapiolan keskustornin julkisivukäsittelyn kanssa. amoy 2020

Sipisen toimiston julkisten rakennusten jatkumosta Espoon kulttuurikeskus erottuu tavalla, jolla sen arkkitehtuuri on sopeutettu ympäröivään kaupunkirakenteeseen. Monessa Sipisen kohteessa lasiset kuutiot katsovat lyhtyinä rakennuspaikan parhaaseen maisemaan, mutta Espoon kulttuurikeskuksessa kahtiajako muurimaisen aukiojulkisivun ja sylipuolen rikkaan sommitelman välillä on erityisen suuri. Tapiolassa rakennus sijaitsee toki tiiviimmin kaupunkirakenteessa kuin muut Sipisen kulttuurikeskukset. Opistosivun ulkopuolisilla pilareilla ja matalilla nauhaikkunoilla rytmitetyn julkisivun kaltaista ei esiinny Sipisen muissa töissä.

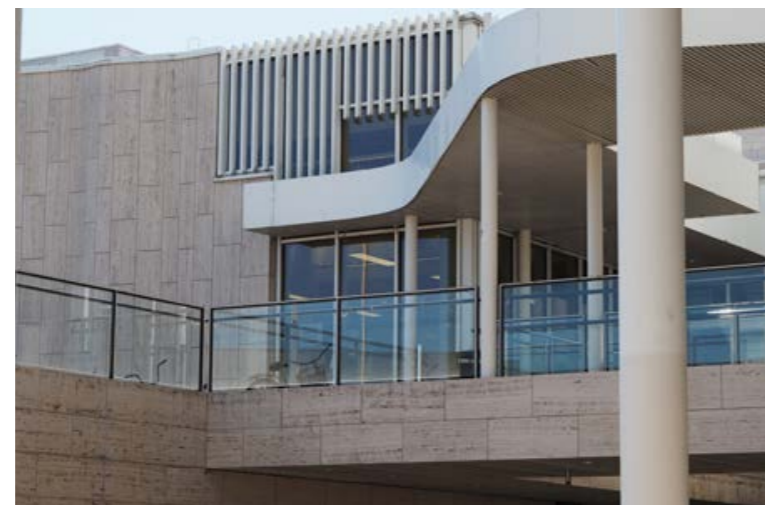
tuurikeskus, ARK 2/1989, s. 52-57. Mikkelin konserttitalo, ARK 6/1992, s. 50-55. Lahden pääkirjasto

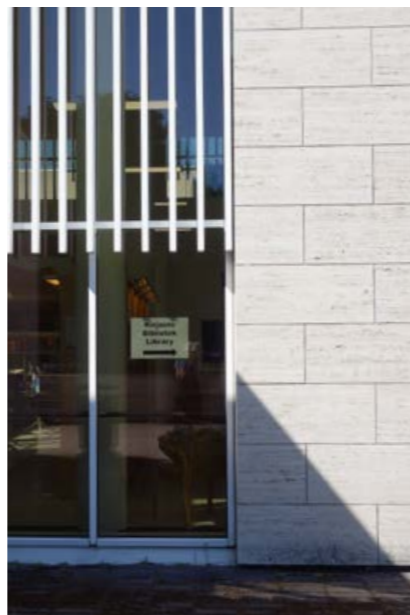
↑ Kulttuuriauktion puoleinen pääsisäänkäyntikatos laskeutuu matalalle tulijan ylle. Rakenne on omintakeisesti ripustettu pilarien varaan. Sisäänkäynti on korostettu molemmiin puolin julkisivun travertiiniverhouksella. Kuvassa näkyy myös julkisivun ja pilarien eleetön liittyminen aukiopintaan. amoy 2020

→ Sylipuolella itä- ja eteläjulkisivuissa on käytetty laajemmin travertiiniverhousta. Kuvassa näkyy sekä vaakasuuntaista että pystysuuntaista travertiinilaattaladontaa. Kulkusillan kaide ja sisältä ulos jatkuva alakatto korostavat arkkitehtuurin hengittävyttä. amoy 2020

→ Keskusaltaan puolella kirjaston travertiiniverhoillut kuutiot nousevat kannen kiveyspinnasta ilman sokkeliä ja ikkunaseinät on ulotettu niin alas kuin mahdollista. amoy 2020

↑ Pohjoisjulkisivu on kiistatta kulttuurikeskuksen koruttomin. Salien taustatiloille ja logistiikalle varatussa rakennuksen pohjoisosassa olennaista on massoitteleminen, josta salit erottuvat hierarkisesti ja muurimainen julkisivu, jossa aukotus on toteutettu matalina nauhoina. amoy 2020

RAKENNEPERIAATTEET

Rakennus on perustettu pilarianturoille ja osin maanvaraisille nauhaperustoille. Rakennuksen runko on sekarunko. Runkorakenteet ja portaat ovat pääosin paikallavalettua teräsbetonia. Yläpohjat on tehty esijännitetyistä kuorilaatta- ja jännebetonipalkkielementeistä. C-osalla myös pilarit ja palkit ovat esivalmistettuja teräsbetonielementtejä ja väli- ja yläpohjalaatat ontelolaattoja. Ylimpien ilmastointikonehuoneiden ulkoseinärakenteet ovat teräsrunkoisia.¹

Valkoinen julkisivu: tiilivaippa ja betonipilarit

Ulkoseinät ovat puhtaaksimuurattuja tiili-betoniseiniä tai kaksinkertaisia, tuuletusvälillä varustettuja tiiliseiniä. Verhoukset on muurattu kvartsihiekkatiilestä.² Yläpohjan räystäsrakenteissa on myös kevytsoraharkkomuurausta. Seinien yläosiin on asennettu polttomaalatut tuuletusriteliköt. Julkisivun liikunta- ja muita saumauksia on uusittu ainakin vuonna 2006.³

Ulkopuoliset, pyöreät pilarit rytmittävät tärkeitä julkisivuja. Kantavien rakenteiden pilari-palkki-liittymät ovat tärkeillä paikoilla julkisivun ulkopuolisia. Ulkopuoliset pilarit ja niihin liittyvät palkit on valettu teräsmuotteihin, joiden valkoiseksi maalattu pinta on jätetty paikoilleen lo-pulliseksi pinnaksi.⁴

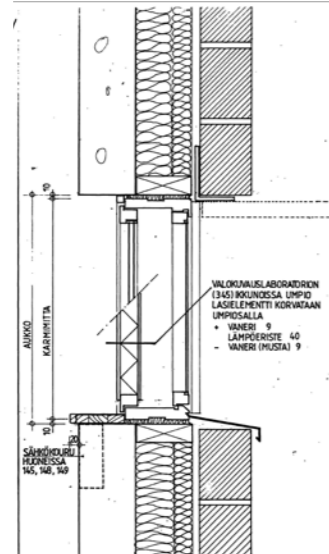
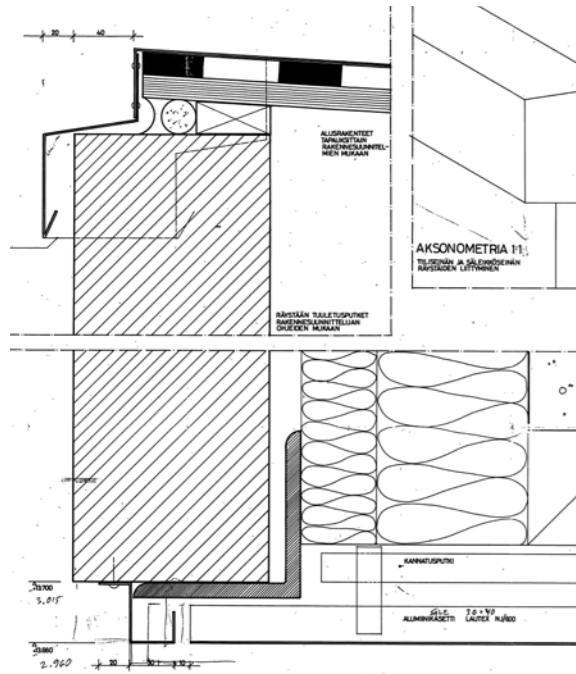
- 1 Rakennuksen anturaperustukset ovat osin hiekan, osin sepelekerroksen ja kallion varassa. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen, Rakennusselitys 21.03.1986, s.17–21.
- 2 Valkoinen harjattu kvartsihiekkatiili 285 x 135 x 182 mm, erikoismittainen Kahi Miljöö-tiili, muurattu puolen kiven juoksulimityksellä silein saumoin. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen, Espoon kulttuurikeskus, Rakennusselitys 21.03.1986, s.38.
- 3 Espoon kulttuurikeskus, kuntoarvio Raksystems 2016.
- 4 Kiviniemi 2021, sähköposti.

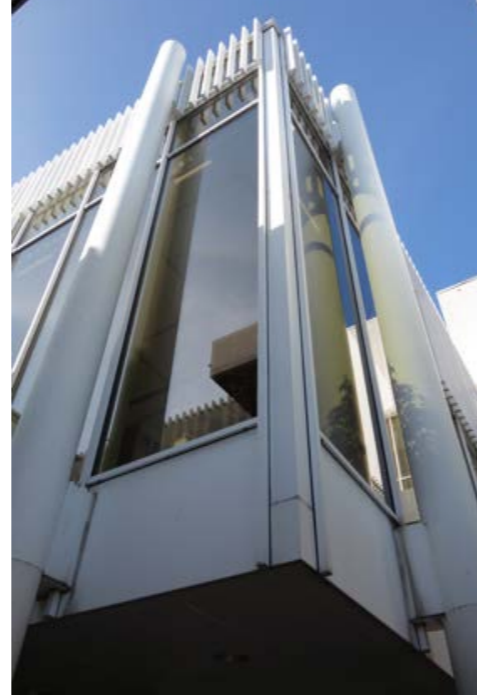
↑ Suomi rakentaa 6 -näyttelyssä 27.11.1981-10.1.1982 Taidehallissa esitelty pienoismalli suunnittelupöydällä olleesta Espoon kulttuurikeskuksesta. Arto Sipisen pääavustajana arkkitehti Arto Kiviniemi. MFA.

→ Hoikat betonipilarit ovat leimaa antavia elementtejä niin julkisivujen kuin sisätilojenkin arkkitehtuurissa. amoy 2020

- ← Arkadin tiilikuorijulkisivun alapintaa kannattelee L-teräs. Ote 1:5 (alkup. 1:1) työpiirustuksesta no. 127, Tiiliseinän räystä ja arkadin alakaton reuna, 6.12.1986, AAS.
- ← Ote 1:20 (alkup. 1:5) Työpiirustus no. 257, Avattavien nauhaikkunoiden periaatedetailit, 6.2.1986, AAS. Ikkunanauhojen yläpuoliset tiiliverhoukset on kannatettu aukon yläpuolisin L-teräksin. Itäjulkisivulla luokkatilojen ikkunat on varustettu ulkopuolisin auringonsuojasäleiköin.
- Lyhtyrakenteen ikkunakulman metallijulkisivujärjestelmä lähikuvassa. amoy 2020

Rakennuksen useat vesikattotasot ovat tuoneet sekä rakenteellisia että teknisiä haasteita yläpohja- ja seinärakenteen liitoskohdissa.

Vesikatot ovat räystäältä ja seinänvierustoilta tuuletettavia tasakattoja. Alun perin tasakattopintoja on peittänyt valkoinen singelikivikerros.¹ Vesieristykset on tehty bitumikermihuovasta ohuen puuhierretyn betonilaatan varaan, eristeinä pääosin mineraalivilla; A-, B- ja C-osien vesikatoilla eristeenä on käytetty kevytbetonisora. Juhlasalin eristeenä ja laatan yläpuolisissa palkeissa puoli-pontattu alumiinipintainen polyuretaanilevy.

Ikkunalyhdyt ja lasiseinät

Keskusaltaan puoleisesta julkisivusta huomattava osuus on pystysälein rytmitettyä, polveilevaa lasiseinää

¹ Lukuunottamatta IV-konehuoneiden teräsrakenteisia vesikattoja.

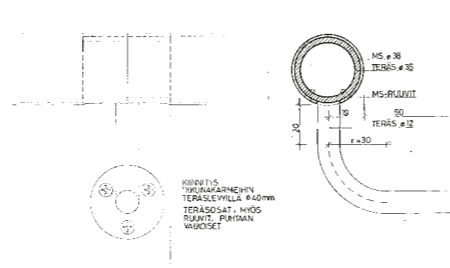
ja -lyhtyä. Suunnitteluvaiheessa kookkaimmat lasitukset on mitoitettu tuotannon maksimikokojen rajoihin.²

Lasiseinät on toteutettu niin, että lasipinta alkaa heti lattian tasosta ja jatkuu ylös räystäälle asti. Yläpohjat on vedetty sisään lasijulkisivun takana. Koko seinän korkeudelta avautuvat näkymät sisältä ulos ja tiloista toisiin ovat mahdollisimman avarat.

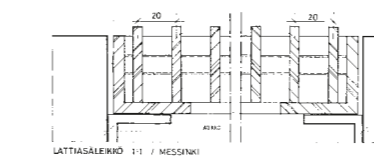
Julkisivun rajaa on häivytetty edelleen niin, että aulan lasiseinäisissä tiloissa ikkunapintojen alapuoliset patterisyvennykset on upotettu ala- ja välipohjarakenteisiin, ja suojattu messinkisäleiköin. Mikkelin konserttitalo Mikaelissa on samanlaiset patterisyvennykset riilöineen.

Lyhtyjä kantavat sirot pilarit korostavat rakenteen ilmapuutua. Aulan tilasarja huipentuu ylimpään lasilyhtyyn. Vapaasti seisovien, 25 metristen betonipilarien varaan ripustetun valolyhdyn rakenne on koko rakennusta

² Arto Kiviniemen haastattelu 08.12.2020.

- ↑ Lasiseinän messinkikaiteet, ote piirustuksesta 1:4 (alkup. 1:1). Piir. nro 247, metalli-ikkunoihin liittyvät käsiohteiden detailjit, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 12.12.1986. ASA.
- ↓ Lattian konvektoriritilät, joiden messinkisäleikköjen jako on sovitettu ikkunoiden pystyprofiilien mukaan. Ote piirustuksesta 1:4 (alkup. 1:1). Piir. nro 323, Lattai- ja konvektorisäleiköt, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 6.12.1986. ASA.

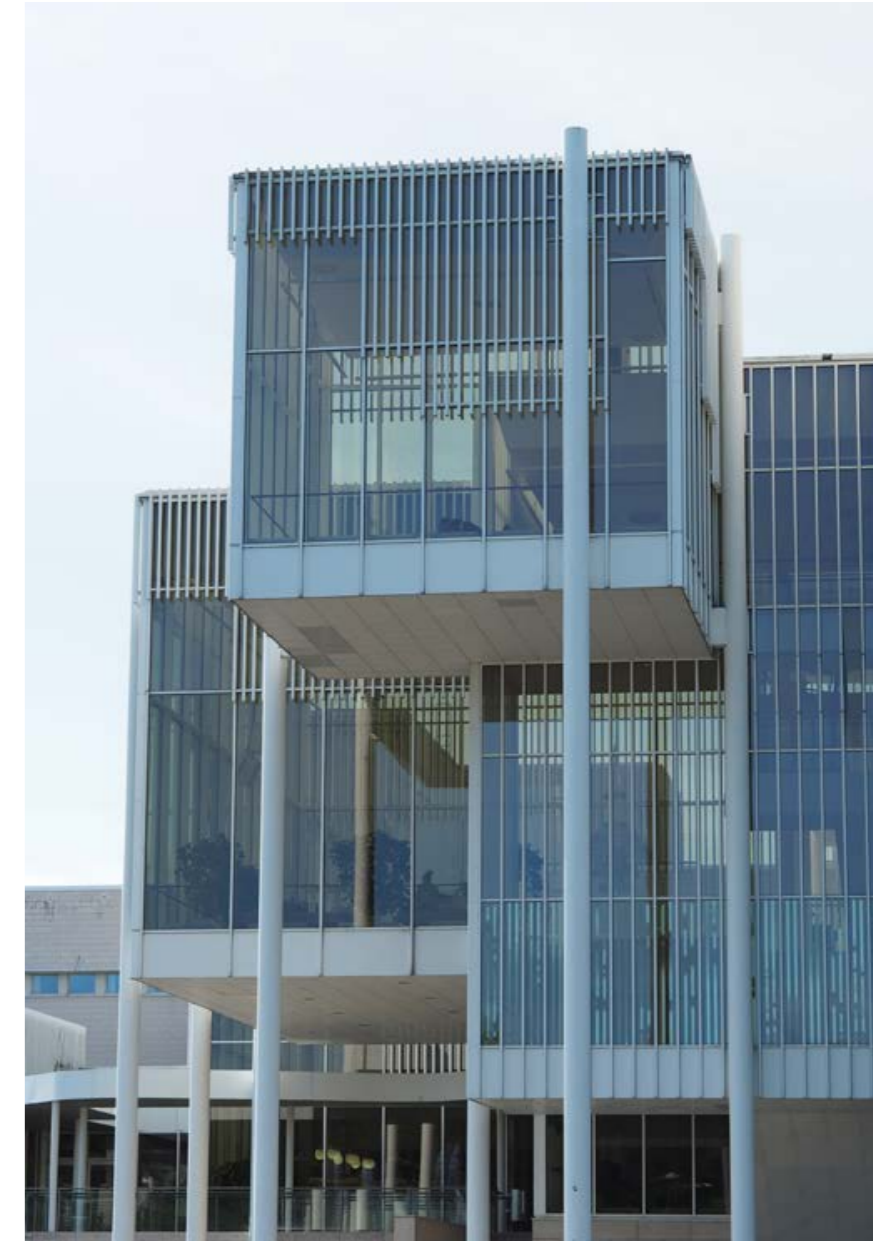
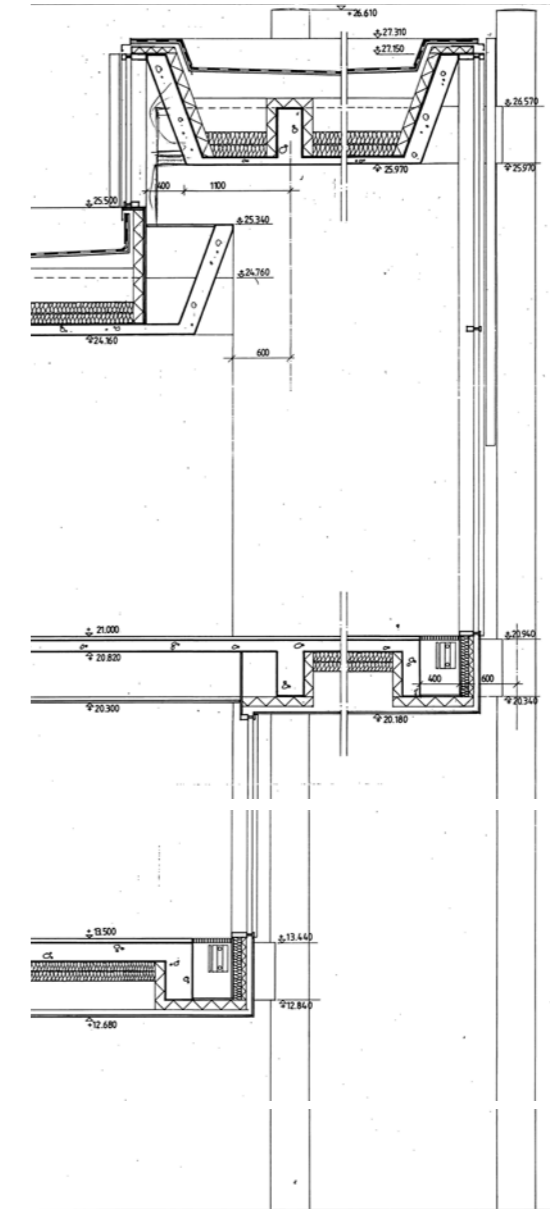

määrittävä ratkaisu. Pyöreiden teräsbetonipilarien halkaisija on vain 40 cm, ja näin on kautta rakennuksen.

Leijuvat katot

Lyhtyjen ilmapuutua lisää niiden arkkitehtuurille ominainen räystäslieittymä, jonka ansiosta ikkunapinta jatkuu julkisivussa yhtenäisenä lattiapinnasta aina ylös räystäslineen saakka. Veiskattorakenteet on sisäänvedetty lasijulkisivujen taakse. Sekä Imatran kulttuurikeskuksessa, että Mikkeliissä on toteutettu samankaltainen räystään ja lasiseinän lieittymä.

- ↑ Lyhtyrakenteita aulan ikkunakulmassa sisäpuolelta. amoy 2020
- Leikkausote 1:80 (alkup. 1:20) ylälämpiön räystäs- ja välipohjarakenteista. Piir. nro 103, Ylälämpio, detailjit, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 06.02.1986. ASA.
- Lyhtyrakenteita aulan itäjulkisivulla. amoy 2020

TÄRKEIMMÄT RAKENNUSOSAT

Ikkunat ja lasiseinäjärjestelmät

Rakennuksen julkisivuissa laajat lasiseinät on toteutettu metalliprofiilijärjestelmällä, ja avattavat ikkunanauhat puuikkunoin.

Julkisivujen lasiseinäpinnat ovat suurimmaksi osaksi pystyprofiilien rytmittämää kapeita ja korkeita, kiinteitä lasielementtejä¹, joissa uloin lasi on tummennettu anti-sun-kalvoilla. Ikkunaseinän näkyvät metalliosat on polttomaalattu valkoiseksi sisä- ja ulkopinnoiltaan, samoin kuin kaikki julkisivun ulkopuoliset alumiinisäleiköt. Sisin lasi on laminoitu kaikkialla, missä se ulottuu lattiaan

1 Huom. Tässä selvityksessä puhutaan julkisivujen lasipintojen kohdalla yleisesti lasiseinistä. Alkuperäisessä piirustusarjassa julkisivujen (ja sisätiloissa vastaavasti toteutetut) lasiseinät ovat piirustusnumeroilla 241–246 metalli-ikkunakaavio 1–5 sekä metalli-ikkuna- ja säleikködetaljit (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986, ASA).

saakka. Ikkunaseinät on varustettu messinkisin käsijoh-tein kuten porraskaiteet.²

Puuikkunat

Puuikkunat ovat sisäpuolelta peittomaalattua mäntyä, ulkopuoliset listat ja puuverhoukset sekä karmin ulkopinta tehdasmaalattua painekylläs-tettyä puuta. Avattavissa ikkunoissa on sisäpuoliset lasi-tettu kaksinkertaisin selektiivi-umpiolasielementein.³

Kattoikkunat

Näyttelytilan ja taideluokan kattoikkunat ovat alumiini-profiili-ikkunoita. Kirjaston työtilojen yläpuoliset kattoku-puikkunat ovat kolminkertaisia kondenssikouruilla va-

2 Halkaisijaltaan 38 mm, messingillä päällystettyä teräsputkea. Työpiirustus no. 247, 12.12.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986, ASA.

3 Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen, Espoon kulttuurikeskus, Ra-kennusselitys 21.03.1986.

rustettuja akryylikupuikkunoita lujitemuovikehyksessä. Lavastetiloissa on lisäksi erilliset savunpoistoikkunat.

Sisäpuoliset lasiseinät

Läpinäkyvyyden periaatteen myötä rakennuksessa on runsaasti lasiseiniä myös sisätiloissa. Metalliprofiilein to-teutettuja sisälaseineitä on mm. näyttelytilassa, kirjas-tossa ja aulatiloiissa (tuulikaapit, tupakkahuone, vahti-mestari). Teräsosat on maalattu puhtaan valkoiseksi, la-situkset ovat olleet kirkkaita tai palo-osastointien koh-dalla rautalankalasuksia. Kirjastotilassa on ollut koivu-rimoituksella päällystettyjä teräs-laseinein umpiosia, mutta seinä on purettu vuonna 2005 lehtienluku ja tv-ti-lan muutostöissä.

Puulasiseinät esiintyjälämpöön ent. tupakkahuonees-sa on toteutettu erillisen työpiirustuksen mukaan; näi-den detaljimaailma on mm. opistotilojen ylälasituksista ja viilupintaisista puuovista tuttua.

Metalliovet

Ikkunoihin ja lasiseiniin liittyvät ulko-ovet ovat teräsra-kenteisia, vakioprofiileista. Teräs-lasiovet on toteutettu samoilla järjestelmillä kuin teräs-laseineinät.⁴

Ulko-ovissa lasitus on kaksinkertainen selektiivi-um-piolasielementti, palo-ovissa lasitukset kirkasta teräs-rautalankalasia. Lasiovissa ei ole erillisiä potkulevyjä, vaan alin lasi on aina joko laminoitu tai rautalankalasia.

Poistumistieovet ja kattokerroksen huolto-ovet ovat teräsrakenteisia umpiovia, ovilevyt pinnat polttomaalat-tua alumiinilevyä tai palo-ovissa teräslevyä.

Puuovet

Sisäovet ovat kennorakenteisia lakattuja koivuviiluo- via, suurelta osin varustettuna ovipintaa vastaavalla sähkö- pielellä, joka on eristetty mineraalivillalla.

4 Tuotantopiirustukset laati Ensto-rakenne oy, Palolasiovi- ja seinäkaavio 1-386-19A 28.10.1987. ASA.

Rakennuksessa on myös joitakin lakattuja koivuviilu-pintaisia ikkunaovia, lähinnä puu-laseineinien yhteydes-sä.

Erikoisovet

Yksi monitoimitalon tunnusmerkeistä on liukuovien run-sas määrä. Ison salin näyttämöllä sekä kirjaston pien-ryhmätalassa ovet ovat koivuviilupintaiset, näyttelytilan ja pienen salin näyttämön ovet verhottu maalatulla kan-kaalla kuten seinässä. Muut liukuovet ovat pinnaltaan maalattua terästä. Molempien salien ja aputilojen suuret liukuovet sekä näyttelytilan liukuovet ovat moottorikäy-töisiä. Salien ja niiden apu- tai työtilojen, näyttelytilan sekä kirjaston pienryhmätalassa liukuovet ovat teräsrunkoi-sia, äänieristettyjä ovia joiden ”ääneneristävyys paikalla mitattuna on vähintään 40 dB”.⁵

5 Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen, Espoon kulttuurikeskus, Ra-kennusselitys 21.03.1986, s.48.

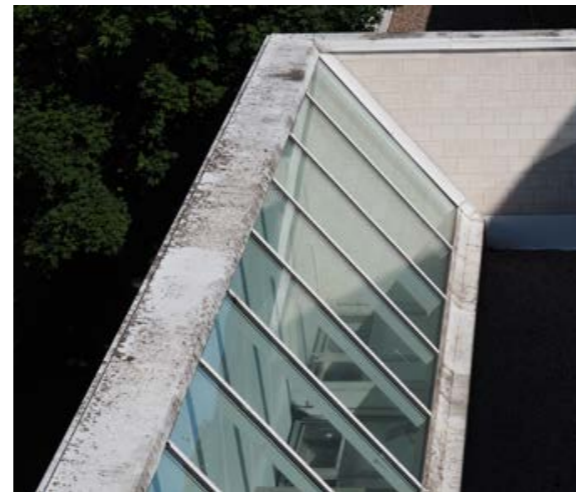
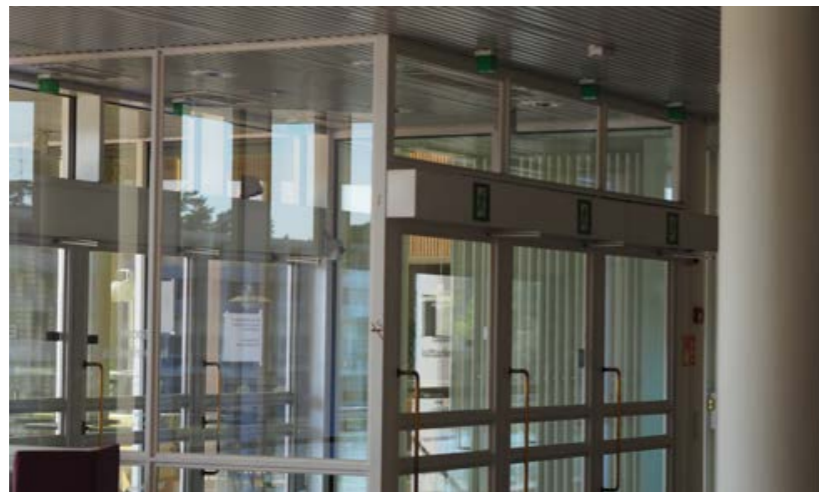
Saleihin, näyttämötiloihin, lämpiöihin ja parviin liittyy myös runsaasti ovia, joilla on korkeammat äänieristys-vaatimukset sekä tiivistettyjä palo-ovia.

Aulatilojen jako-ovina on alun perin ollut neljä alu-miinisäle-ovea, kaksi sivusaranoitua ja kaksi liukuovea.

Helat

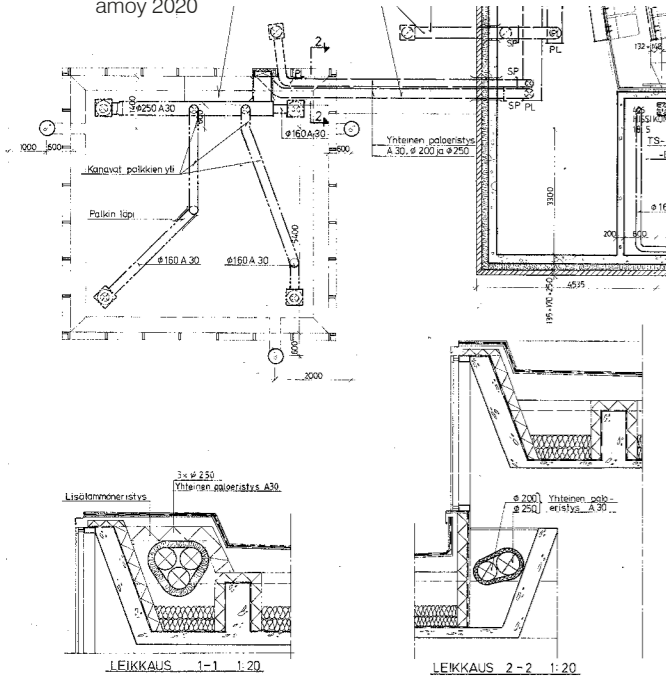
Kaikki näkyvät ikkunahelat ovat kiilloitettua messinkiä, painikkeet tyyppiä Primo Parlamentti. Ovien painikkeet ovat samaa tyyppiä ja kiillotettua messinkiä, ulko-ovis-sa vedin mallia Primo Presto. Sisäovissa saranat ovat suurelta osin messinkisiä kuulasaranoita.

↙ ↓ Kuvia Espoon kulttuurikeskuksen rakennusosista, va-semmalta (viereinen sivu) alkaen: näyttelytilan teräs-la-siseinä, pääsisäänkäynnin teräs-lasiovet, kuvataidtilan kattoikkunat, musiikkiosaston yläosan teräs-laseineinä opistotilan käytävällä, metalli-ikkunat ulkonurkassa, väliovi painikkeineen. amoy 2020

↑ Kevennetty lyhtyräystään kulma sisätilan puolelta kuvattuna. Pilari-palkki-liitokset on sijoitettu kulmien molemmiin puolin. amoy 2020

TALOTEKNISTEN JÄRJESTELMIEN PÄÄPIIRTEET

Tekniikan kätkeminen ja mahdollisimman selkeät sileät pinnat kertovat huolellisesta yhteistyöstä suunnitteluryhmän insinöörien ja arkkitehtien kesken. Arto Kiviniemen mukaan ratkaisut etsittiin arkkitehtuurin ehdoilla ja monin paikoin erikoissuunnittelijat joutuivat tiukkojen haasteiden eteen.⁶

ILMANVAIHTO

Rakennuksessa on alun perin ollut koneellinen tulo-poistoilmanvaihto, lämmöntalteenotto ja tuloilman jäähdytys.⁷ Ilmanvaihdon koneet on sijoitettu pääosin kolmeen tekniseen tilaan. Suurin näistä on Louhisalin yläpuolella, kaksi pienempää on A- ja B-osien porraskuilujen yläpäässä, varsinaisen vesikaton yläpuolella. Rakennusta palvelee seitsemän ilmanvaihtokoneetta, joko käyttötarkoituksen mukaan: 2 kpl Tapiolasalia varten (näyttämö ja sali) sekä Louhisalin, aulan, kirjaston, opiston ja teknisten tilojen koneet. Tuulikaapit on varustettu kiertoilmakoneilla.

Jokaisessa ilmanvaihtokonehuoneessa on julkisivun säleikköjen takana sekä tulo- että poistoilma-aukkoja. Vaakakanavoinnin etäisyydet on saatu maltillisiksi sijoittamalla tärkeimpiä tiloja palvelevat Ilmanvaihtokonehuoneet niiden lähelle kattokerroksiin.

⁶ Kiviniemi 2020, haastattelu.

⁷ Tuloilmakoneet T1-T7, toimintakaaviot, 12.02.1986, Insinööri-toimisto Teppo Vainio Ky. EKA. Kts. myös Espoon kulttuurikeskus, kuntoarvio, Raksystems 2016.

← Lyhtyjen ilmanvaihtoreiitit on sijoitettu räystääsonteloon ja ikkunan alapuolisen palkin suojaan. Ote LVIA-piirustuksesta D-osa, 4. kerros (alkup. 1:40, 1:100).

Kanavistot ovat kierresaumattuja peltikanavia tai kantikanavia. Vaakakanavoiteja on sijoitettu alakattojen yläpuolelle niin auloissa ja käytävissä kuin toisarvoisissa aputiloissakin (wc-tilat, näyttämöjen taustat). Saliin pystynousut on sijoitettu yhteen vyöhykkeeseen salien väliin, muut nousut pääosin porrashuoneiden yhteyteen.

Päätelaitteet ovat pääosin aikakauden teollisia malleja, alakattoon upotettuja kartioventtiilejä ja säleikköjä, mutta osa varusteista kuten mm. salien tuulien päätelaitteet on erikseen kohteeseen suunniteltu.

Lyhdyn yhteen

Perinteisten alakattovyöhykkeisiin ja käytävien päälle sijoitettujen kanavareittien lisäksi on tärkeissä paikoissa sovellettu hienostuneita ratkaisuja. Mm. lyhtyjen yläosiin tuodut kanavoinnit on minimoitu ja piilotettu ovelasti niin, että vesikatto on saatu leijumaan. (Kts. kuva s. 50)

LÄMMITYSJÄRJESTELMÄ JA PATTERIT

Rakennus on liitetty kaukolämpöön.

Aula- ja lämpiötilojen, kirjaston ja opistotilojen korkeiden lasiseinien edustalla lattiaan upotetut, messinkiritiläpeitteiset patterisyvennykset ovat kokonaisuuden kannalta tärkeä elementti. Sama ratkaisu on käytössä useissa Sipisen 1980- ja 1990-luvun kohteissa.

Opisto- ja kirjastotiloissa on teräslevypatterit.

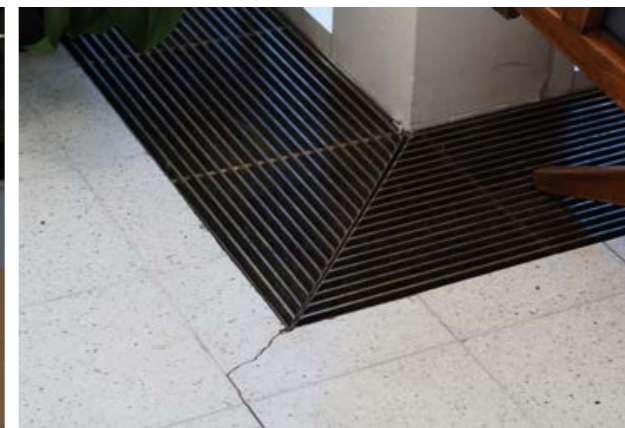
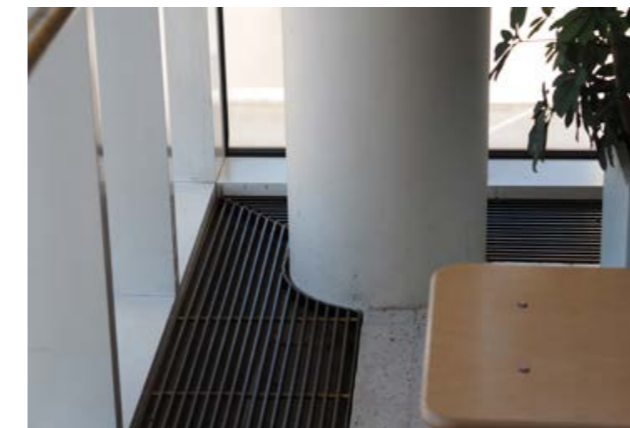
VESI- JA VIEMÄRIJÄRJESTELMÄ

Kiinteistön vesi- ja viemärijärjestelmät ovat pääosin alkuperäiset, mutta mm. harjoitustilojen yhteydessä on asennuksia vuodelta 1996.⁸ Järjestelmässä on sekä valurautaisia, että muoviviemäriputkia. Viemäriputkia on sijoitettu osin alapohjalaatan alapuolelle.

Vesikalusteet ovat pääosin alkuperäisiä. Eritoten yleisön käytössä olevia vesikalusteita on uusittu tarpeen mukaan. Kts. myös Märkätilat s. 100.

⁸ Kuntoarvio, Espoon kulttuurikeskus, Raksystems 2016.

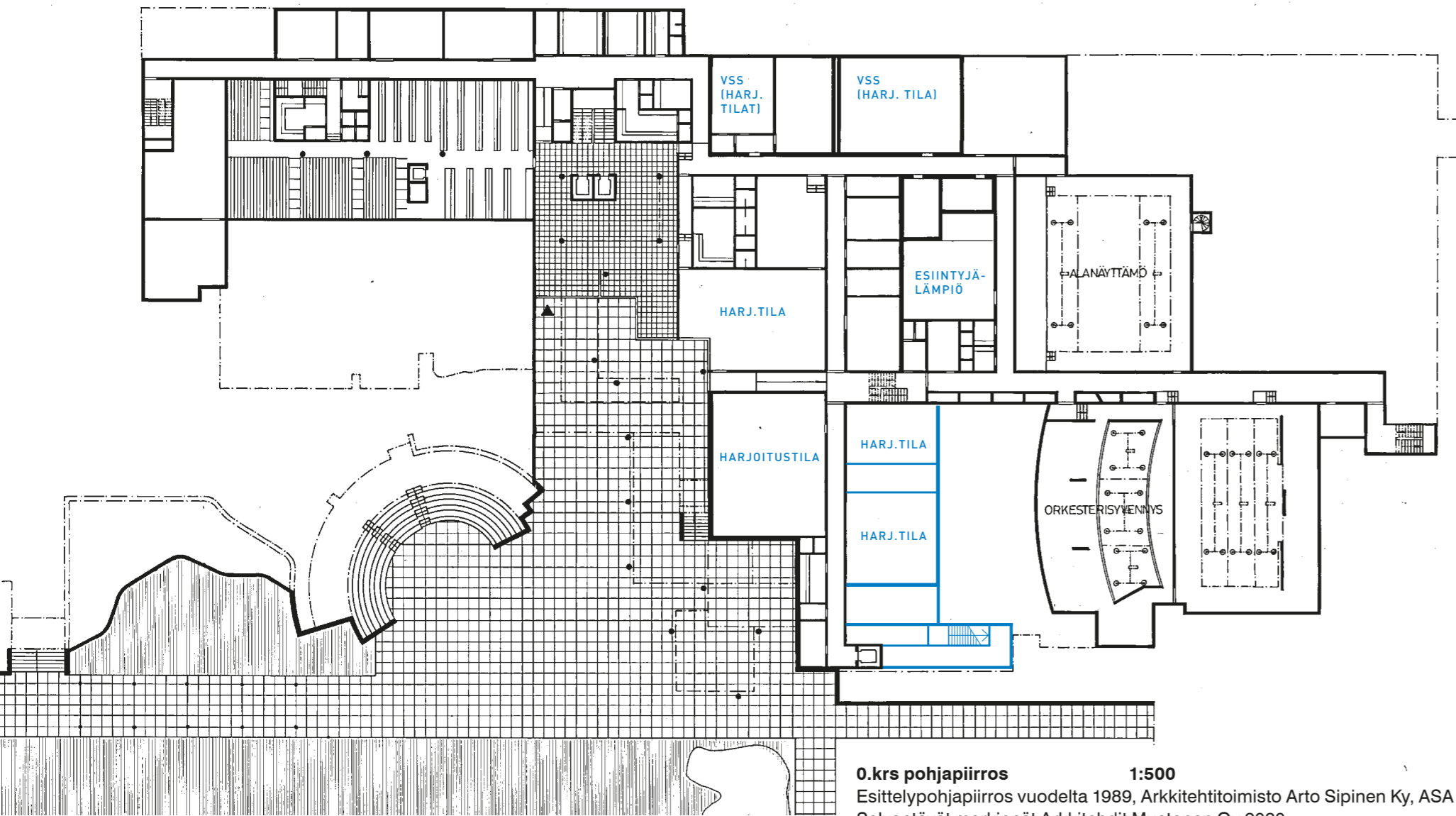
←← Viereinen sivu: Alakaton avaus Louhisalin ylälämpiössä paljastaa mineraalivillalevyjärjestelmän yläpuolella kulkevat IV-asennukset. amoy 2020

↑ Aulan alakaton alumiinisäleijärjestelmä kätkee ilmanvaihtokanavat ja muut tekniset reiit. Alakatoon on sovitettu siisteinä ryhminä mm-tulo- ja poistoilmaventtiilejä, keskuskuulutusjärjestelmän kaiuttimet ja valaisimia.

← Aulojen ja käytävien ikkunaseinillä lattiaan upotettujen patterien suojasäleiköt on huolellisesti sovitettu pilari- ja ikkunajakoihin.

Kuvat amoy 2020

0.krs pohjapiirros 1:500
Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA
Selventävät merkinnät Arkkitehdit Mustonen Oy 2020

TILARATKAISU JA SISÄTILOJEN ARKKITEHTUURI

MONIMUOTOINEN TILASUUNNITELMA

Arto Kiviniemen mukaan Espoon kulttuurikeskuksen tilaratkaisun perusidea salien ja kirjaston sijoituksista aulan ympärille syntyi kilpailuvaiheessa Arto Sipiseltä hyvin nopeasti.¹ Asko Salokorpi on todennut sisätilojen olevan ulkoiselle jäsentelylle alisteisia² ja toteutunutta rakennusta katsoessa onkin helppo ajatella tilaratkaisun olevan suoraa seurausta muodonannosta, mutta tilasuunnittelun ja ulkoisen hahmon suhde on ollut todellisuudessa ilmeisesti vastavuoroisempi.

Monitoimirakennuksen eri toimijat on kulttuurikeskuksessa koottu arkkitehtuurin keinoin yhteisen aulan ympärille: alemmissa kerroksissa fyysisesti ja ylemmissä kerroksissa lasiseinäpintojen kautta avautuvien sisäisten näkymien kautta. Rakennuksen valmistumista juhlivassa artikkelissa vuodelta 1988 todetaankin alkupe räisen arkkitehtonisen ajatuksen olleen, että *"aula korostaisi talon demokraattista käyttöä ja kokoaisi yhteen monitoimitalon eri kulttuureja edustavat kulkijat."*³ Salien kanssa lomittuvat aula- ja lämpiötilat ulottuvat läpi koko rakennuksen niin vaaka- kuin pystysuunnassakin. Katsetta ohjaavat avoportaat jatkuvat limittyen pystysuunnassa koko aulan korkeudella. Arto Kiviniemen mukaan etenkin aulatilojen osalta arkkitehtoninen ratkaisu kehittyi huomattavasti parempaan toteutussuunnittelussa,

1 Arto Kiviniemi 2020, haastattelu.
2 Salokorpi 1989. Arkkitehti-lehti 2/1989 s. 51.
3 Maunula 1989. HS 11.12.1988

*"Rakennus on pienijakoinen, koska siinä on suuri tilaohjelma,"
Sipinen sanoo.'*

– Rautava, Timo, 1989. Valtakunnan virallinen arkkitehti. HS 29.1.1989

→ Näykmä Tapiolasalin päälämpiöstä länteen. Lämpiötilojen monimuotoisuus syntyy nousevan tilasarjan ulkoakin hahmottuvien kuutioiden sisällä erillisenä geometrisena sommitelmana käsitellyistä eri korkoihin asettuvista alakattoalueista, lasipinoista ja eri tasojen välisistä yhteyksistä. amoy 2020

kun ensimmäisen kerroksen aulaan lisättiin suoravartinen, katseen ja kulkijan ylös lämpiötiloihin johdettava porras, ja tilaa avattiin enemmän pystysuunnassa.⁴

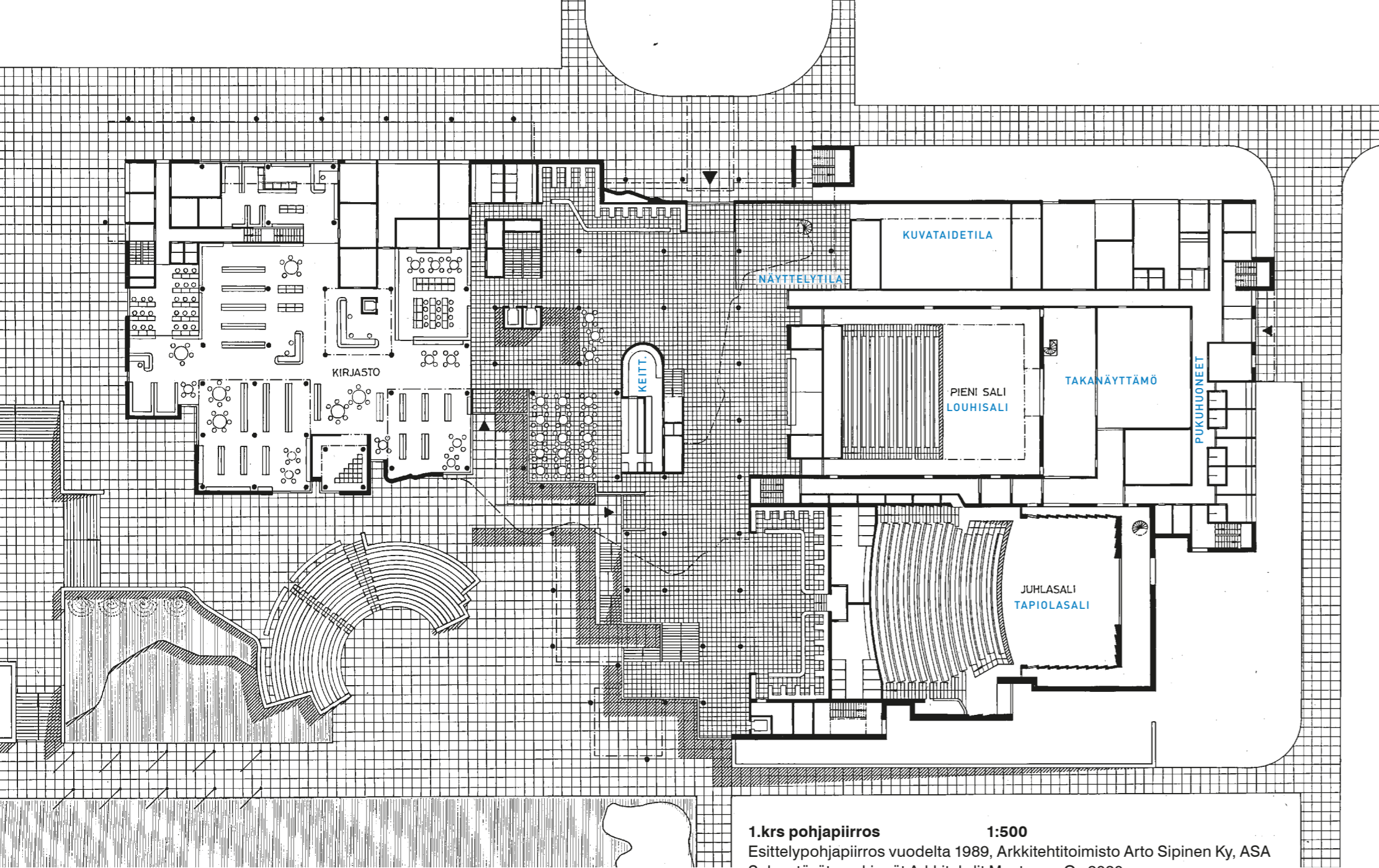
Louhisalin sisäänkäynnit sijaitsevat 1. kerroksen aulassa ja 2. kerroksessa Louhisalin parvilämpioissä, kun taas Tapiolasaliin kuljetaan 2. kerroksen päälämpiön sekä ylempien kerrosten ylälämpiöiden kautta.

Arkkitehtuurin kantava idea on ollut koota rakennuksen erilaiset käyttäjät sen yhteisiin aulatiloihin. Monipol-

4 Arto Kiviniemi 2020, haastattelu.

vinen aula on sitä kautta useiden toimijoiden käyttämän rakennuksen sisältämän monikulttuurisuuden ilmentymä. Pääsisäänkäynniltä käyttäjät viedään aulan poikki joko päätiloihin johtavia avoportaita yleisösaleihin, tai sivummalla nousevia, suljettuja porraskuiluja pitkin opistotiloihin.

Kirjaston pääkerros on lasiseinällä yhdistetty visuaalisesti aulatilain jatkeeksi. Sen sijaan opisto- ja toimistotilat sijaitsevat keski- ja sivukäytävien varrella omassa volyymissaan. Tapiola- ja Louhisaleja palvelevat pukuhu-

1.krs pohjapiirros 1:500
 Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA
 Selventävät merkinnät Arkkitehdit Mustonen Oy 2020

← Viereinen sivu: 1. kerroksen esittelypohjapiirros vuodelta 1989 (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky) on esittävä havainnollisesti Espoon kulttuurikeskuksen tilaratkaisun: salit sijaitsevat rinnakkain siten, että Tapiolasalin lämpiötilat jäävät keskusaltaan puolelle, ja kirjasto sijoittuu rakennuksen eteläpäätyyn. Keskeltä rakennuksen lävistää läpikuljettava aulatala, joka kokoo edellisten lisäksi yhteen työväenopiston yhteyteen suunnitellun näyttelytilan ja yhteyden ylös opistokerrokseen. Ensimmäisen kerroksen aulaan on kulku sekä maantasosta Kulttuuriaukiolta (kuvassa ylhäällä) että keskusaltaan puolelta kannen päältä kulkusilloja myöten. ASA

← Näkymä ensimmäisen kerroksen aulasta yläviistoon kohti lämpiötiloihin nousevia portaita. Taustalla näkyy leveämpi avoportas. Tilojen väliset visuaaliset ja vertikaaliset yhteydet ovat olennainen osa Espoon kulttuurikeskuksen arkkitehtuuria. amoy 2020

ne- ja muut taustatilat ovat matalammassa rakennusmassassa salien itä- ja pohjoispuolella.

Runsaassa rakennusvolyymissa kerroskorkeus vaihtelee ollen ulkokehällä korkeampi ja madaltuen kohti sisäpihan auditoriotasoa. Porrashuoneita on useita ja ne on sijoitettu rakennuksen ulkokehälle. Aulan tasoja yhdistävät yleisöliikenteelle omistetut avoportaat. Alkuperäiset hissit on sijoitettu välipohjan aukon kohdalle vastapäätä pääporrashuonetta. Hissin sijoitus välipohjan aukkoon korostaa vertikaaliyhteyttä; voimakkaammin sama aihe on esillä Imatran kulttuurikeskuksen kirjasto-osan aulaassa.

Kaksikerroksisia parvellisia tiloja on salien ja aulan lisäksi kirjaston ja musiikkiopiston yhdistävässä korkeassa alkuperäisessä musiikkiosastossa sekä näyttelytilassa. Kirjastossa kattolyhdyt synnyttävät tilavuudellista korkeusvaihtelua. Näyttelytilan takana oleva ryhmäopetustila on valaistu kattoikkunoin.

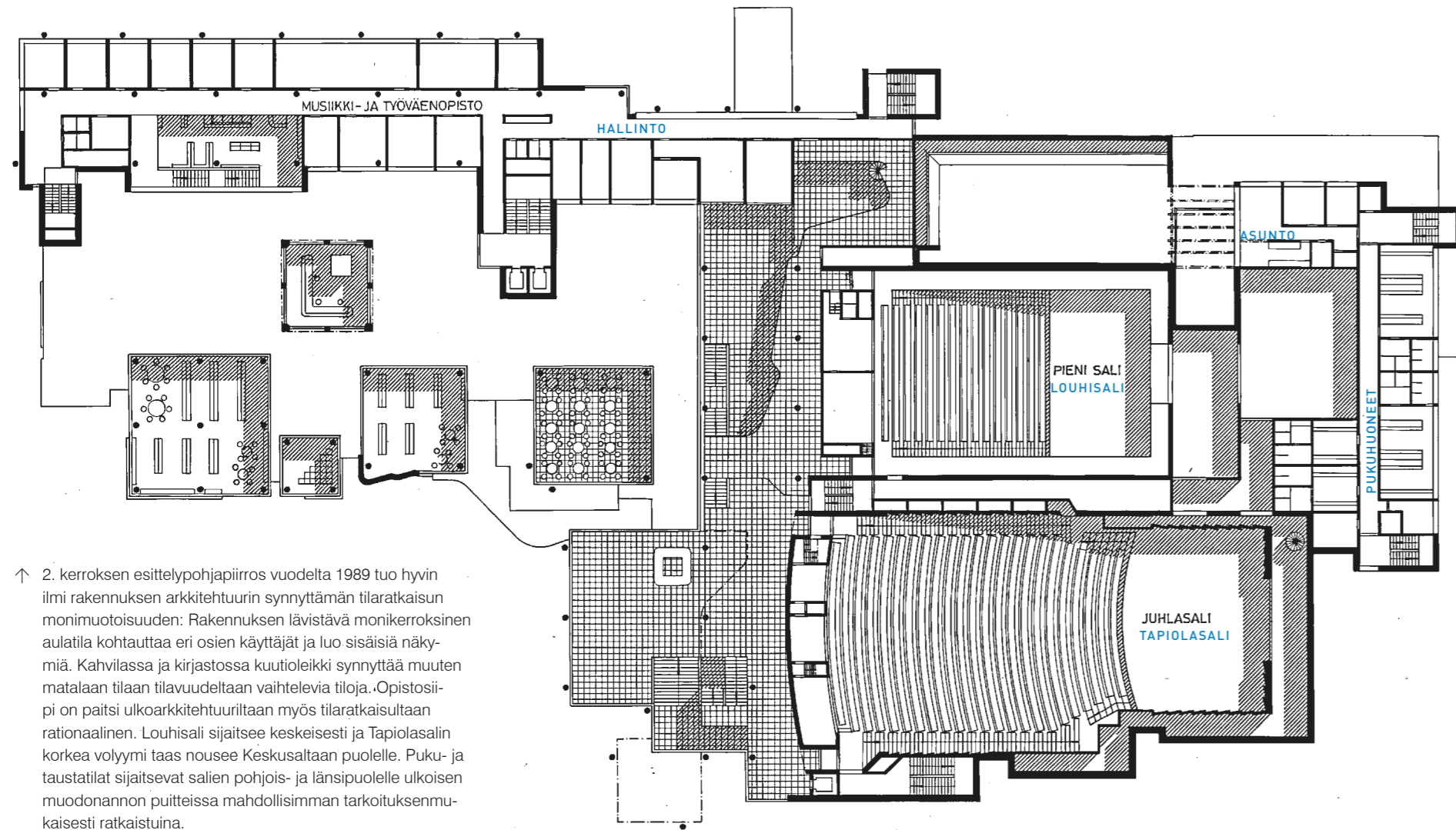
Monikäyttöisyys ja tilojen väliset yhteydet

Palkintolautakunnan jäsen Matti K. Mäkinen sanoittaa rakennuksen monikäyttöä vuoden 1979 arkkitehtikilpailun asettaman tehtävän vaikeutta kuvatessaan: *"Samanaikaisesti kun kirjasto toivoo hiljaisuutta, aiheuttaa musiikkiopistossa tapahtuva harjoittelu ääntä. Samanaikaisesti kun juhlapukuinen yleisö saattaa kokoontua kuuntelemaan Beethovenin yhdeksättä sinfoniaa, voi tapahtua, että enemmän tai vähemmän samasta aulasta ja vaateiloista suuntautuu nuorekas farkkujengi pienen salin puolelle omaan tapahtumaansa."*¹

Alkuperäisessä tilaohjelmassa² on asetettu tavoitteita, joiden seurauksena tilojen sijoittelua ja volyymia ovat ohjanneet monikäyttöisyys ja muunneltavuus. Esimerkkeinä joustavuudesta ovat mm. näyttelytilan yhteys sekä aulaan että opistotiloihin sekä kirjaston yhteys ensimmäisen kerroksen aulatiloihin ja avoporrasyhteys musiikkiopiston tiloihin. Aula- ja lämpiötiloja on mahdollista jakaa alueisiin eri alueiden käyttäjien erottamiseksi tarpeen vaatiessa, mikä palvelee erinomaisesti monikäyttöisyyttä, vaikka ilmeisesti Arto Sipinen itse piti näitä aulatiloihin jakavia "kaltereita"³ alkuperäisen ajatuksensa vastaisena.

Monikäyttöisyys on huolellisesti suunniteltu siten, että toiminnan hierarkia toteutuu: Yleisölle yhteys teatterisalien ja muiden tilojen välillä kulkee aina aulan kautta, ja huolto- ja henkilökunnan reitit sen sijaan syrjemmällä erillään yleisötiloista.

1 HS 01.03.1980. 'Kuunsilta' voitti Espoon kulttuurilokilvan.
 2 Espoon kulttuurikeskuksen toiminnankuvaus ja huonetilaohjelma, hyväksytty 3.12.1982.
 3 Maunula 1989. HS 11.12.1988

↑ 2. kerroksen esittelypohjapiirros vuodelta 1989 tuo hyvin ilmi rakennuksen arkkitehtuurin synnyttämän tilaratkaisun monimuotoisuuden: Rakennuksen lävistävä monikerroksinen aulatala kohtauttaa eri osien käyttäjät ja luo sisäisiä näkymiä. Kahvilassa ja kirjastossa kuutiolieikki synnyttää muuten matalaan tilaan tilavuudeltaan vaihtelevia tiloja. Opistosii- pi on paitsi ulkoarkkitehtuuriltaan myös tilaratkaisultaan rationaalinen. Louhisali sijaitsee keskeisesti ja Tapiolasalin korkea volyyymi taas nousee Keskusaltan puolelle. Puku- ja taustatilat sijaitsevat salien pohjois- ja länsipuolelle ulkoisen muodonannon puitteissa mahdollisimman tarkoituksenmu- kaisesti ratkaistuina.

2.krs pohjapiirros 1:500
 Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA
 Selventävät merkinnät Arkkitehdit Mustonen Oy 2020

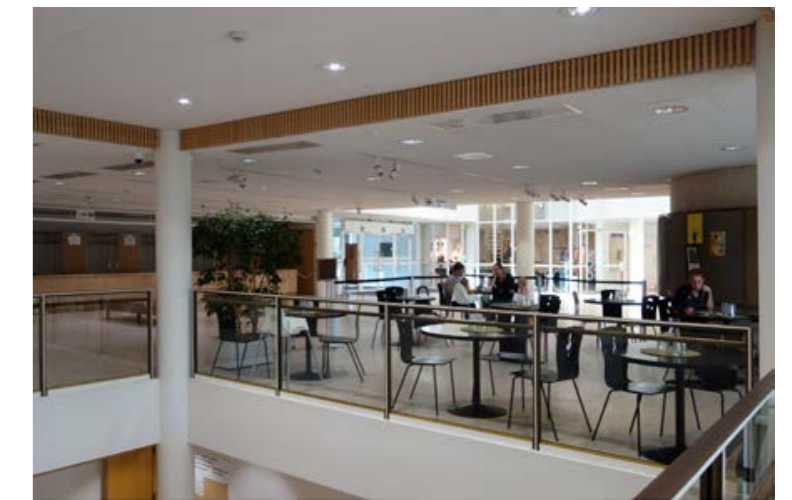
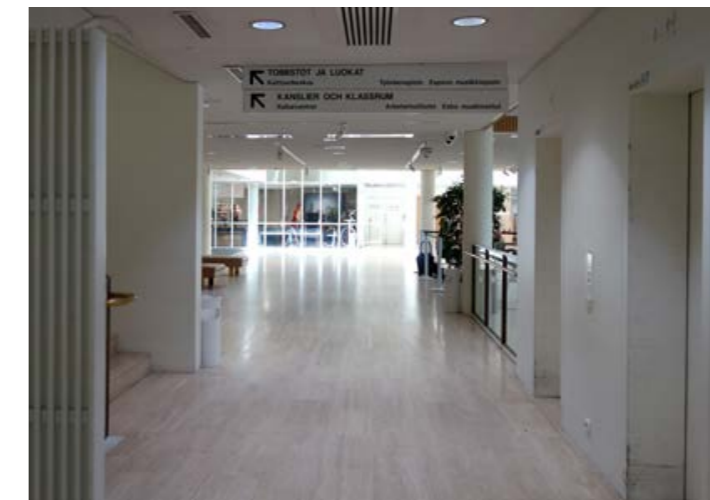
"Arkkitehdin alkuperäinen ajatus oli, että lämpimällä maitokahvinruskealla travertiinilla kivetty aula korostaisi talon demokraattista käyttöä ja kokoaisi yhteen monitoimitalon eri kulttuureja edustavat kulkijat."

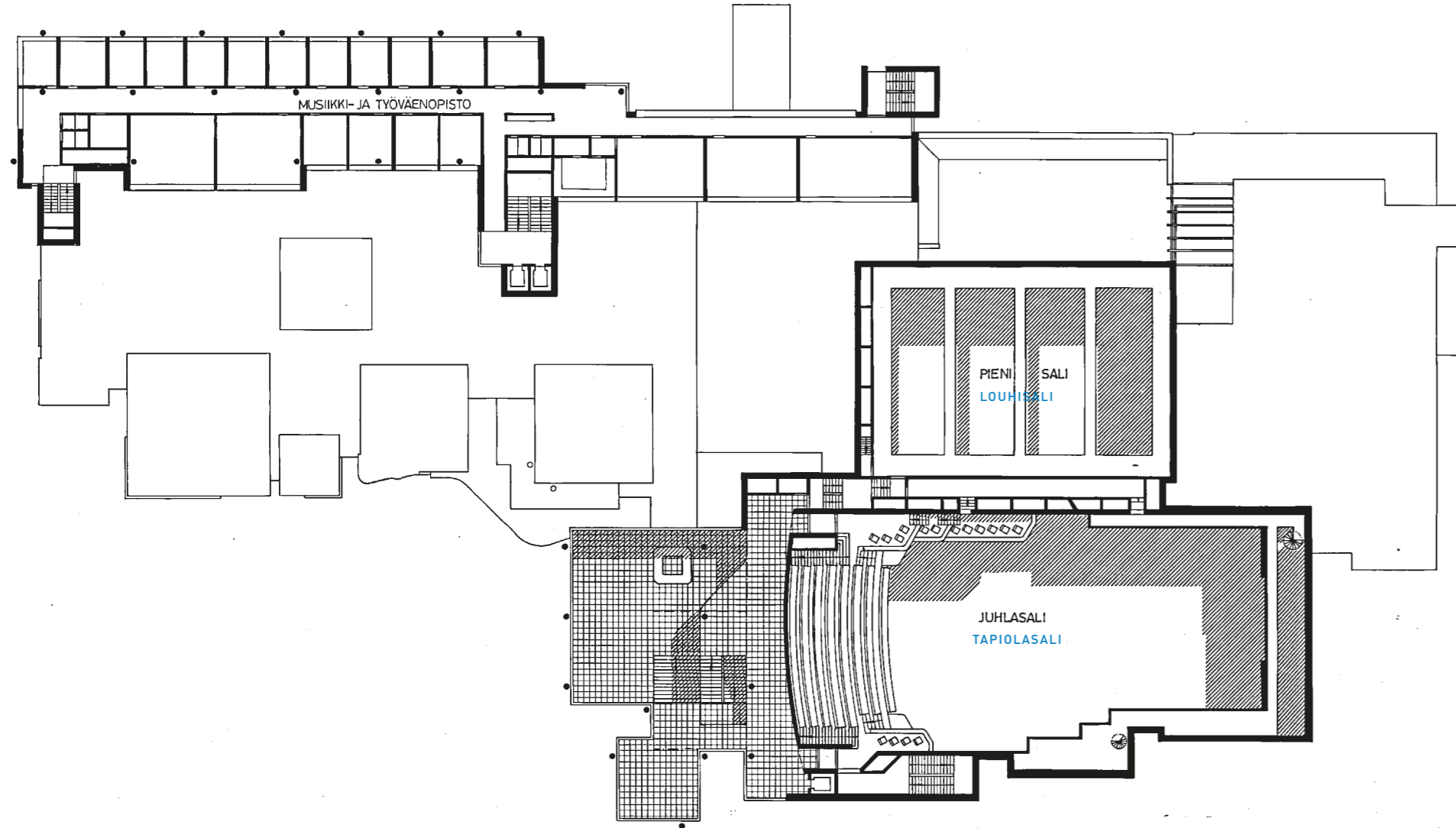
– Maunula, Leena, 1989. Kulttuuritalo vie päätökseen unelman vanhasta Tapiolasta. HS 11.12.1988

→ Näkymä ensimmäisen kerroksen aulasta pääsisäänkäynniltä, vasemmalle kuvan ulkopuolelle jää lipunmyynti. Avoportaat johdattavat korkeammalle lämpiötiloihin ja niissä jatkuva travertiini, valaisimet ja kaiteet paljastavat tilasarjan olevan sisäänkäyntiaulan jatke. Oikealla aulatilaan levittäytynyt kahvio; kulttuurikeskuksen kaikki kasvot saavat näkyä heti kynnykseltä. amoy 2020

→ Näkymä kirjaston lasiseinän edestä kohti näyttelytilaa. Vasemmalla näkyy yksi aulatilojen jakoseinistä, joilla tarvittaessa saadaan jaettua aula- ja lämpiötiloja. Opasteet ohjaavat opistotilojen pääportaaseen, jonka luonteesta kertoo myös siinä käytetyt materiaalit ja detaljit.

→→ Näkymä kirjaston sisäänkäynniltä kahvion ohi kohti taustalla näkyvää pääsisäänkäyntiä. Välipohjan aukon kautta on yhteys myös pohjakerroksen aulaan, joskin tuon ala-aulan ahtaaksi ja varastoinnin myötä arkiseksi käynyt tunnelma ei tällä hetkellä tuo aiottua lisäarvoa ensimmäiseen kerrokseen. Kuvat amoy 2020

3.krs pohjapiirros 1:500
 Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA
 Selventävät merkinnät Arkkitehdit Mustonen Oy 2020

↑ Näkymä Mikkelin konserttitalo Mikaelin aulatilasta. Portaiden ja parvitasojen lasikaide on tehty Espoon kulttuurikeskukseen piirretyillä detaljeilla. amoy 2020

→ Näkymä Imatran kulttuurikeskuksen kirjasto-osan korkea aulasta. Imatran ja Espoon kulttuurikeskuksia suunniteltiin toimistolla hyvin samoihin aikoihin ja niiden arkkitehtuurissa onkin paljon samaa, mutta detaljitasolla myös selviä eroja. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden teemat ovat kuitenkin vahvasti läsnä. amoy 2020

Sisätilojen samankaltaisuudet Sipisen toimiston muissa töissä:

Arto Sipisen Espoon kulttuurikeskuksen jälkeen suunnittelemissa, etenkin 1980- ja 1990-luvulla valmistuneissa rakennuksissa on selvästi nähtävissä kaikuja sen ulkoarkkitehtuurin lisäksi myös sisätiloissa. Sipisen kulttuurikeskusten konserttitalit ovat hyvin samankaltaisia, ja Imatran ja Tapiolan kirjastojen tiloissa on myös paljon samankaltaisuutta. Viimeksi mainittuja suunniteltiin toimistolla samoihin aikoihin ja niissä myös opisto- ja toimistotilat muistuttavat toisiaan.

Korkeat, valoisat aulatilat toistuvat niin ikään kaikissa kulttuurikeskuksissa – mutta varhaisempi sovellus samasta ajatuksesta on esillä jo Raision kaupungintalossa. Espoon kulttuurikeskuksessa tämä monikerroksinen aula- ja lämpiötilasarja on toteutunut kuitenkin tilallisesti monipuolisimpana ja vaikuttavimpana.

↑ Raision kaupungintalossa (valm. 1981) Arto Sipisen arkkitehtuurin tyyli oli vielä selvästi erilaista – ulkoisesti punatiiliarkkitehtuuria ja portaiden puukaiteet perinteisempiä pinnakaitaita – mutta korkeat lasiseinät ja valkeat pilarit ovat läsnä jo täällä. MFA/S

↓ Liedon kunnantalon (valm. 1992) aulassa on Sipisen kulttuurirakennusten lämpiöistä tuttu korkean lasiseinän eteen sijoitettu avoporras. MFA/S

LIIKENNETILAT: PORTAAT, KAITEET JA SILLAT

↑↑ Pohjakerroksen aulasta musiikkiopistokerrokseen ja ylös IV-konehuoneeseen saakka ulottuva pääporras on detaljoitu kuten lämpiön portaat: travertiinipintaiset suorareunaiset askelmat, lasikaide ja messinkinen käsijohde. amoy 2020

Espoon kulttuurikeskuksen avoportaat ja porrashuoneet ovat merkittävä osa sen arkkitehtuuria, samoin kuin välipohjan aukot, parvet ja sillat. Espoon kulttuurikeskuksessa esiintyvä elegantti lasikaide on Hille Kaukosen suunnittelema¹ ja siitä tuli niin onnistunut, että samaa kaidedetaljia sovellettiin muissakin toimiston töissä mm. Mikkelin kulttuurikeskuksessa.

Espoon kulttuurikeskuksen porrashuoneiden materiaalit ja kaiteiden detaljointi noudattavat rakennuksessa muutoinkin hyvin selkeänä hahmottuvaa tilahierarkiaa, jota havainnollistavat s. 118 alkavat materiaalikäytöt. Avoportaat ja tärkeimmän porrashuoneen portaat ovat travertiinipintaiset, henkilökunnan käytössä olevat portaat mosaiikkibetonia ja ainoastaan hätätilanteisiin varatut portaat betonia. Aula- ja päätiloissa on käytetty portaissa, silloissa ja välipohjien aukoissa edellämaintua lasikaidetta, kun taas henkilökunnan portaissa kaide esiintyy samankaltaisilla detaljeilla mutta umpinaisena ja messingin sijasta maalatuin teräsdetaljein. Ulkotilassa keskusaltaan puolella on kulkusillan kaiteena sama lasikaide kuin sisätiloissa.

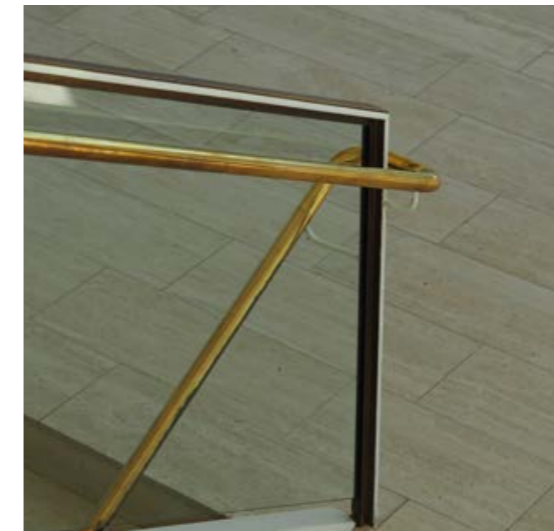
1 Arto Kiviniemen haastattelu 8.12.2020 ja Juha Hovisen haastattelu 7.12.2020

↖ Henkilökunnan käytössä oleva porrashuone Tapiola- ja Louhisalien välissä on – kuten henkilökunnan kulttuurikeskuksessa yleensä – detaljoinniltaan vähemmän juhlallinen: mosaiikkibetonipintaisissa askelmissa on ulkoneva etusärmä ja näkyvät reunapalkit, muuten puisen käsijohteen kaartuvat osat ovat peittomaalattua terästä ja lasikaidetta mukaileva kaide on tehty umpinaisena, levyt ovat peittomaalattua lujalevyä. amoy 2020

↑ Ensimmäisestä kerroksesta alkava leveä avoporras johtaa Tapiolasalin ylempiin lämpiöihin. Ylempänä ja muualla lämpiöiden portaissa on Hille Kaukosen suunnittelema lasikaide, tässä alimmassa porrassyöksyssä messinkinen käsijohde on kiinnitetty lasiseinä-rakenteeseen. amoy 2020

Espoon kulttuurikeskuksen porrashuone- ja kaidepiirustukset ovat alkuperäisessä piirustussarjassa numeroilla 131-149. Lasikaidedetalji on tehty piirustusten 136 "Porras 009 ja avoporras 5, messinkikäsijohteen kiinnitys" ja 139 "Avoportaat 1 ja 2, lasikaiteen detaljit" (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986) mukaan. Umpikaideversio samalla detaljoinnilla on tehty piirustuksen 131 "Porras 001" (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986) mukaan.

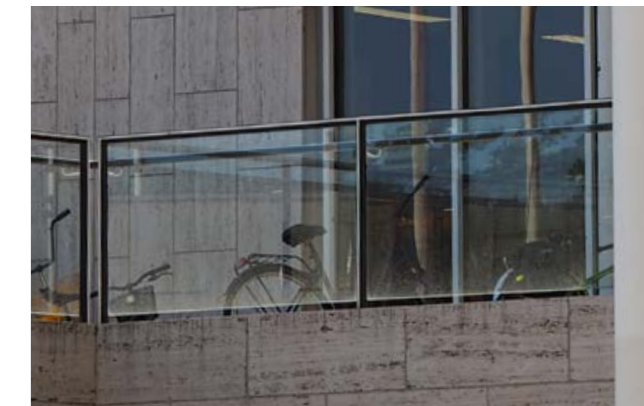
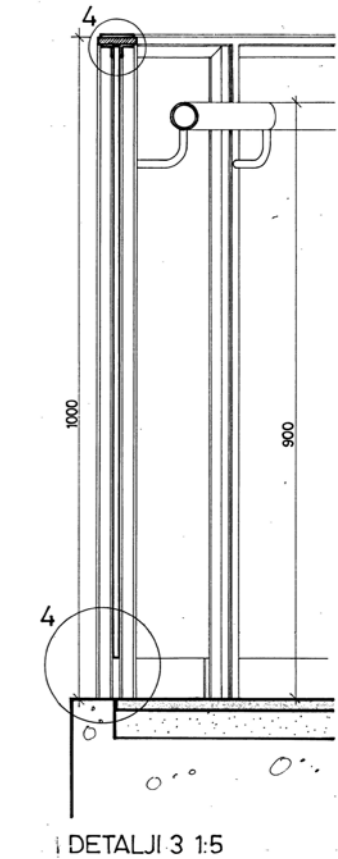
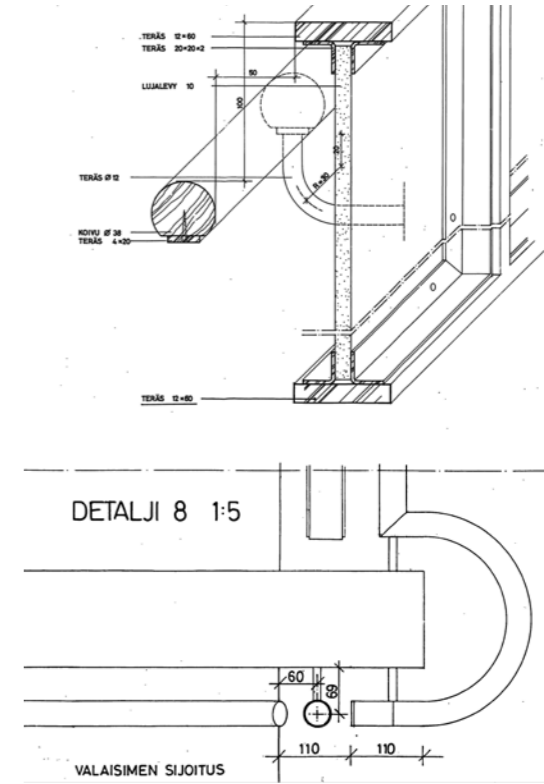
↑↑ ja ↑ Lämpöön avoportaan kaide lähikuvissa. Messinkinen käsijohde on eniten liikennöidyissä kohdissa konserttavieraiden käsien kiillottama. amoy 2020

→ Louhisalin ylälämpiön parven kaide jatkuu linjakkaasti näyttelytilan puolella. amoy 2020

→→ Keskusaltaan puolella kulkusilltojen kaide on toteutettu samanlaisena kuin aula- ja lämpiötilojen sekä pääportaiden kaiteet. amoy 2020

→ Umpikaideversion detalji piirustuksesta nro 131 "Porrashuone 001" (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986). Lasin tilalla on peittomaalattu lujalevy, käsijohde on koivua paitsi taivutetut osat peittomaalattua terästä. ASA

↘ ja →→ Lasikaiteen detaljeja piirustuksesta nro 139 "Avoportaat 1 ja 2, lasikaiteen detaljit" (Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986). Kahvion viereisen välipohjan aukon kaiteessa lasin alapuolinen rako (kuvassa merkitty det 4) on täytetty, koska raosta putoavat aterimet aiheuttivat vaaratilanteita ala-aulassa. Muualla kaide on säilynyt alkuperäisen detaljin mukaisena. ASA

KALUSTEET JA VALAISIMET

KIINTOKALUSTEET

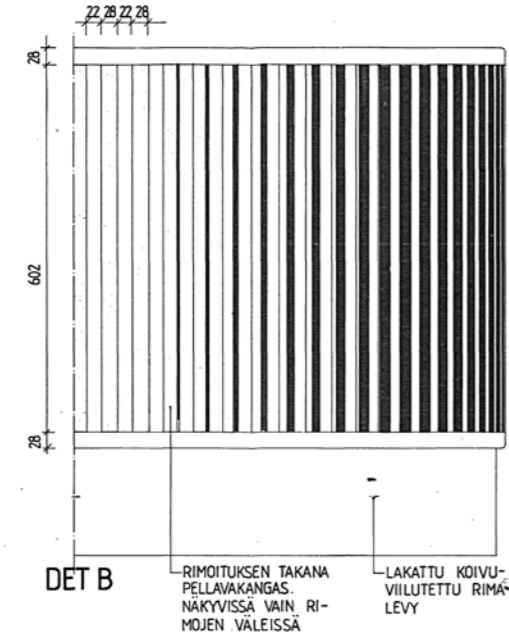
Espoon kulttuurikeskuksen yleisötilojen kiintokalusteet on suunniteltu kokonaisuutena noudattamaan rakennuksen arkkitehtonista ilmettä. Aulatilojen naulakkokalusteet, lipunmyynti, väliaikatarjoilun kalusteet, kahvion tarjoilutiski ja kirjaston palvelukalusteet ovat samasta tuoteperheestä, joka liittyy kulttuurikeskuksen arkkitehtuuriin: umpipinnat on verhoiltu kankaalla, jonka päällä on myös mm. alakaton otsapinoissa käytetty kapea koivurimoitus, vain sirommalla mitoituksella. Kalusteiden nurkat ja muodon kulmat on pyöristetty, mikä tekee niistä paitsi miellyttäviä käytössä myös omaleimaisen näköisiä. Erityismaininnan ansaitsee Tapiolan päälämpöpöydän tarjoilukaluste, johon on taiten upotettu kaikki tarvittava vesipisteineen.

Aulatilojen vaatenaulakko- ja tarjoilukalusteissa oleva messinkisokkeli on myöhempi muutos. Alun perin kalusteissa on ollut koivupintainen sokkeli, mutta se ei ole kestänyt kovaa kulutusta. Muutos, kuten myös tarjoilukalusteen jossain vaiheessa tehty korjaus, on Arkkitehti-toimisto Arto Sipinen Oy:n suunnittelema.

Yleisötilojen ja kirjaston kiintokalusteiden piirustukset ovat alkuperäisessä piirustussarjassa numeroilla 301-306 ja 324-329 (Arkkitehti-toimisto Arto Sipinen Ky, 1986, ASA).

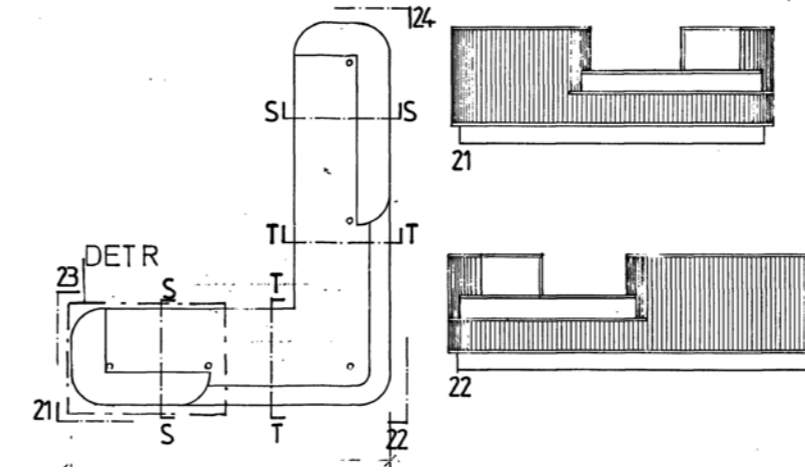
↗ Kiintokalusteen detajji piirustuksesta nro 304 "Vaatekiskien ja naulakoiden detajjit" (Arto Sipinen Ky, 1986). Koivurimojen taustalla on pellavakangas, jota on käytetty myös muualla kulttuurikeskuksessa (ks. s. 123). ASA

→ Espoon kulttuurikeskuksen naulakkokalusteita Tapiolasalin vaatehuoneen 1. kerroksessa. Kalusteet ovat muutoin alkuperäiset, mutta messinkinen sokkeli on myöhempi muutos: alun perin koivuvaneripintainen sokkeli ei ole kestänyt kovassa käytössä. amoy 2020

↑ Kahvion tarjoilutiski on alkuperäisellä paikallaan ja säilynyt hyvin. Tiski on tehty myöhempiä muutoksia kun alun perin kuvan kalusteesta sijainnut lämpimän ruoan tarjoilu on siirtynyt erilliseen itsepalvelulinjastoon. amoy 2020

↗ Viereinen sivu: esimerkkinä alkuperäisistä kirjaston kiintokalusteista neuvontatiski piirustuksesta nro 303 "Aulan ja kirjaston tiskit ja naulakot" (Arkkitehti-toimisto Arto Sipinen Ky, 1986) ASA.

↑ Espoon kulttuurikeskuksen tarjoilukalusteista erityisin on lämpöpöydän kiinteä tarjoilukaluste. Koivupintaisten tasojen alle on pilotettu niin vesipiste kuin jääkaappikin. Valaistus kruunaa kokonaisuuden. Kalustetta on kunnostettu myöhemmin alkuperäisen arkkitehtuurin ehdoilla. amoy 2020

→ Mikkelin konserttitalon aulatilojen vaatenaulakkokalusteet ovat hyvin samankaltaisia kuin Espoon kulttuurikeskuksessa. amoy 2020

→→ Imatran kulttuurikeskuksessa alkuperäiset kirjaston palvelukalusteet ovat säilyneet käytössä, vaikka niitäkin on vuosien saatossa jouduttu hieman muokkaamaan. Espoon kulttuurikeskuksen kirjaston palvelukalusteet ovat olleet samankaltaisia, mutta elegantimminkin valaistuja. amoy 2020

← Kulttuurikeskuksen ilmeeseen olennaisesti kuuluvat pallovalaisimet. Aulasta ylös lämpiöihin johtavan avoportaan varrella ne ovat yksipuoliset. amoy 2020

↑ Samassa kuvassa alkuperäisiä Louis Poulsenin riippuvalaisimia, jotka ovat olleet rakennuksessa käytössä laajalti, sekä lämpiö- ja aulatiloissa kahden ja neljän sarjana käytettynä aukiovalaisimen ilmeen saavia pallovalaisimia. amoy 2020

VALAISIMET

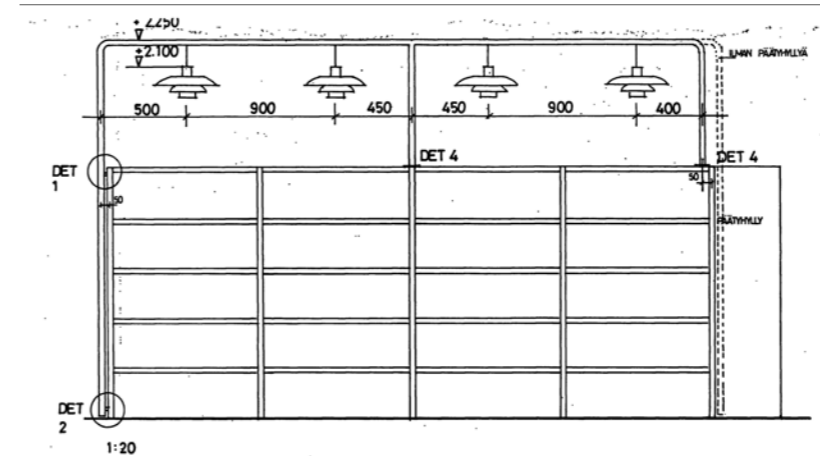
Kulttuurikeskuksen valaistus, etenkin yleisötiloissa, toteuttaa myös muutoin arkkitehtuurissa vallitsevaa ideaa ulko- ja sisätilan yhteydestä: Pallovalaisimet esiintyvät sekä ulkotiloissa että parina erilaisena muunnoksena aula- ja lämpiötiloissa. Pylväsvalaisinten käyttö lämpiötiloissa tuo omalta osaltaan yleisötiloihin piazza-maista tunnelmaa. Alakattoon upotetut pyöreät valaisimet toistuvat nekin ulkotiloissa sekä Kulttuuriaukion että keskusaltaan puolella, missä rakennuksen yläpuolisten osien alapinnat jatkuvat visuaalisesti alakattopintoina ulos. Myös katosten alapinnassa on käytetty samaa valaisinta.

Kahviossa ja kirjastossa on ollut Louis Poulsenin riippuvalaisimet. Kahviossa nämä ovat yhä jäljellä, mutta kirjastotiloissa suuri osa valaisimista on muutettu myöhemmin. Samoin kirjaston alkuperäiset hyllyvalaisimet ovat alkuperäisten hyllyjen mukana poistuneet suurimaksi osaksi käytöstä.

← Sekä sileissä, että alumiinisäle- ja -kasettialakatoissa on laajalti käytetty upotettuja pyöreitä valaisimia. Sama valaisintyyppi on käytössä sekä ulko- että sisätiloissa, mikä osaltaan korostaa alakattojen visuaalista jatkumoa sisältä ulos. Kuva näyttelytilasta parven alta. amoy 2020

↑↑ Upotettu valaisin Tapiolasalin katossa takapermannolla. amoy 2020

→ Kirjaston alkuperäinen hyllykaluste ja siihen liittyvä hyllyvalaisin. TKA

← Arkkitehtisuunnitelmasta näkyy kirjaston matalien hyllyjen alkuperäinen valaistus: arkkitehdin suunnittelema ripustustanko Louis Poulsenin riippuvalaisimille. Piir. nro 238 "Kirjaston hyllyvalaisinten mitoitus" Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986, ASA.

← Espoon kulttuurikeskuksen Saturnus-valaisin ulkona keskusaltaan reunalla. Korkeampina, neljällä pallolla varustettuna, sama valaisin esiintyy Kulttuuriaukion puolella. amoy 2020

←← Tapiolasalin päälämpiön tarjoilukalusteissa on hauskat kiinteät valaisimet. Myös muissa palvelukalusteissa on arkkitehdin suunnittelema valaisimia. Taustalla näkyy nelitahoinen pylväsvalaisin. amoy 2020

YLEISÖTILOJEN IRTOKALUSTEET

Espoon kulttuurikeskus edustaa arkkitehtuurin 1980-luvulla jo harvinaiseksi käynnyttä lajia, jossa arkkitehti suunnitteli mahdollisimman pitkälle sen yksityiskohtia myöten. Arto Kiviniemen mukaan tämä kokonaistaide-teosajattelu oli periytynyt Arto Sipisen työtavaksi mahdollisesti Sipisen työkokemuksista Viljo Revellin ja erityisesti Alvar Aallon toimistoissa.¹ Myös kulttuurikeskuksen irtokalusteista osa on suunniteltu erityisesti tähän rakennukseen, minkä lisäksi irtaimistona on käytetty Artekin ja Askon kalusteita². Artekin kalusteiden käyttö on Sipisen suunnittelemissa kohteissa tyypillistä. Alvar Aallon suunnittelemat tuolit ja pöydät asettuvatkin hyvin luonnollisesti osaksi niin Espoon kulttuurikeskuksen, kuin muidenkin Sipisen toimiston kulttuurikeskusten, sisätilojen arkkitehtuuria.

Alkuperäisiä Artekin irtokalusteita on Espoon kulttuurikeskuksessa jäljellä, mutta osittain kalusteita on uusittu ja lisätty muilla tuotteilla.

Kulttuurikeskukseen erityisesti suunnitelluista irtokalusteista merkittävimpiä ovat lämpio- ja aulatilojen messinkijalkaiset nahkapenkit³ sekä kiintokalusteiden kanssa yhtenevät siirrettävät tarjoilukalusteet. Muita rakennukseen suunniteltuja kalusteita ovat esimerkiksi alkuperäiset kirjahyllyt (joissa merkittävintä on valaistus) ja Tapiolasalin naisten yleisöwc-tilan vaaleansininen nahkapenkki.

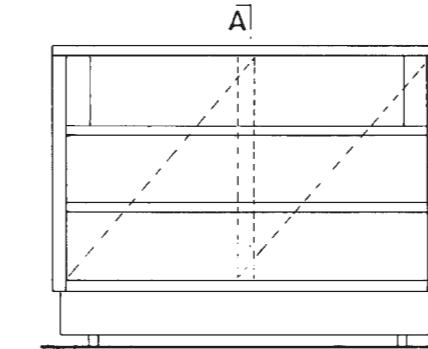
- 1 Kiviniemi 2020, haastattelu.
- 2 Espoon kulttuurikeskuksen irtokalusteluettelo (päiväämätön, v. 1986–88) Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky*
- 3 Kolmijakoinen penkki tuo etsimättä mieleen Alvar Aallon Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston aulan mustat nahkapenkit, joilla niilläkin on messinkijalat.

← Askon pyöreät pystypöydät, Artekin M85, valkoiset Martelan Akvamatik -kasviruukut ja kulttuurikeskuksen nahkasohvat Tapiolasalin päälämpiössä. amoy 2020

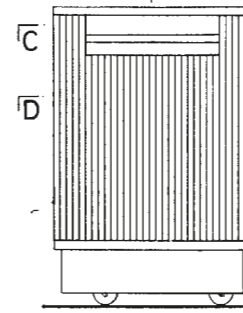
↙ Artekin T45 tuoli esiintyy rakennuksessa sekä mustilla että luonnovärisillä satulavöillä. amoy 2020

↓ Espoon kulttuurikeskukseen suunniteltu aula- ja lämpötiloissa esiintyvä nahkapäällysteinen penkki messinkijaloilla. amoy 2020

TAKAÄ 1:20 A

622 B

B
PÄÄDYSTÄ 1:20

← Aula- ja lämpötiloissa on kiintokalusteissa esiintyvällä koivurimoituksella verhoiltuja siirrettäviä tarjoilukalusteita. amoy 2020

↙ Piir. nro 307 "Aulatilojen siirrettävä tarjoilutiski" Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986, ASA

→ Salien messinkiset opastekirjaisimet ja käsiohjelmahyllyt ovat esimerkkejä kulttuurikeskuksen yksityiskohtiin asti ulottuneesta suunnitteluotteesta. amoy 2020

↑ Opistotilojen odotustiloissa olevat Artekin kalusteet kuuluvat kulttuurikeskuksen alkuperäiseen irtaimistoon. Luonnoväriset satulavyötuolit ovat käytössä myös Louhisalin ylälämpiössä. amoy 2020

↓ Kirjaston alkuperäisiä hyllyjä on osin jäljellä ja käytössä. Koivuviilutetut hyllyköt ovat laadukkaita, mutta merkillepantavinta niissä ovat säilyneet valaisimet. Valitettavasti riippuvalaisimilla valaistuja hyllyjä ei ole jäljellä. amoy 2020

2 ARKKITEHTUURIN AINEKSET TILATYYPEITTÄIN

TILATYYPITARKASTELU

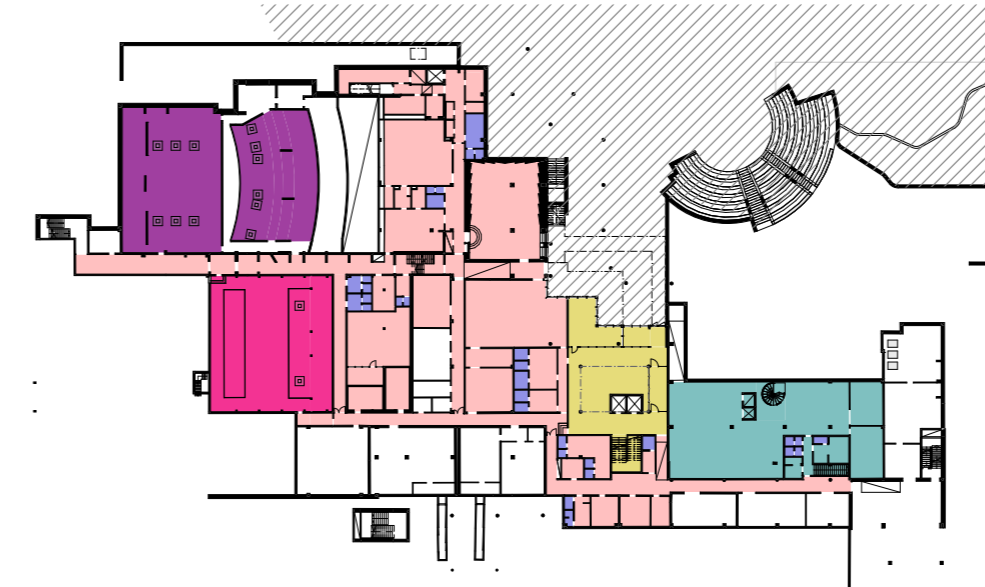
Tässä luvussa käydään läpi rakennuksen tärkeimmät tilatyypit. Tilat on tyypitetty käyttötarkoituksen mukaisesti ja ne käydään läpi arkkitehtonisen kokonaisuuden kannalta tärkeysjärjestyksessä. Lopuksi käydään vielä läpi rakennuksen välittömät ulkotilat. Tilatyypiryhmittely ja tärkeysjärjestys on subjektiivinen ja edustaa selvityksen tekijöiden näkemystä. Tekniset tilat ja kiinteistöhuollon tilat on jätetty tilatyypitarkastelun ulkopuolelle.

Tilatyyppiosiot:

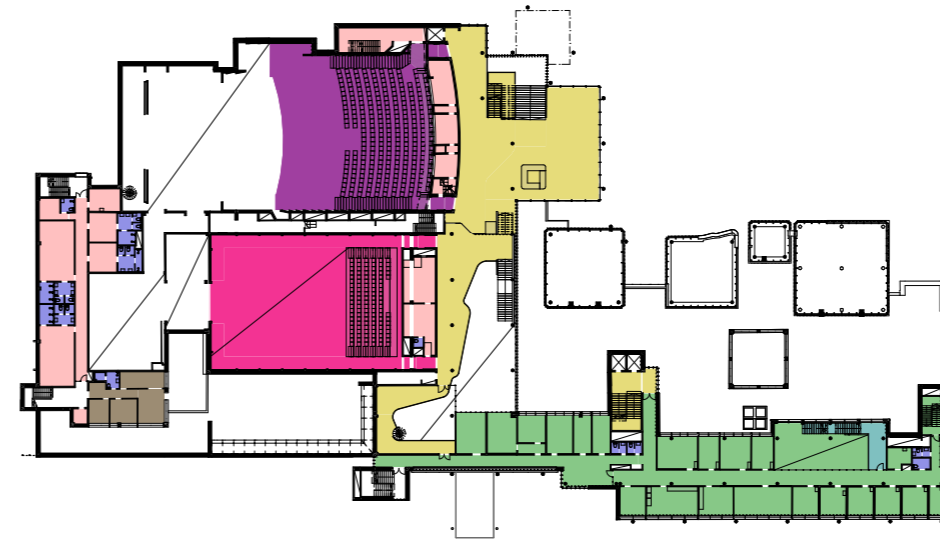
- Aula- ja lämpiötilat s. 70
sis. näyttelytilat ja kahvio
- Salit
 - Tapiolasali s. 75
 - Louhisali s. 82
 - Salien taustatilat s. 86
- Kirjasto s. 90
- Opisto- ja hallinnolliset tilat s. 94
- Märkätilat s. 100
- Asunto s. 100
- Ulkotilat s. 102

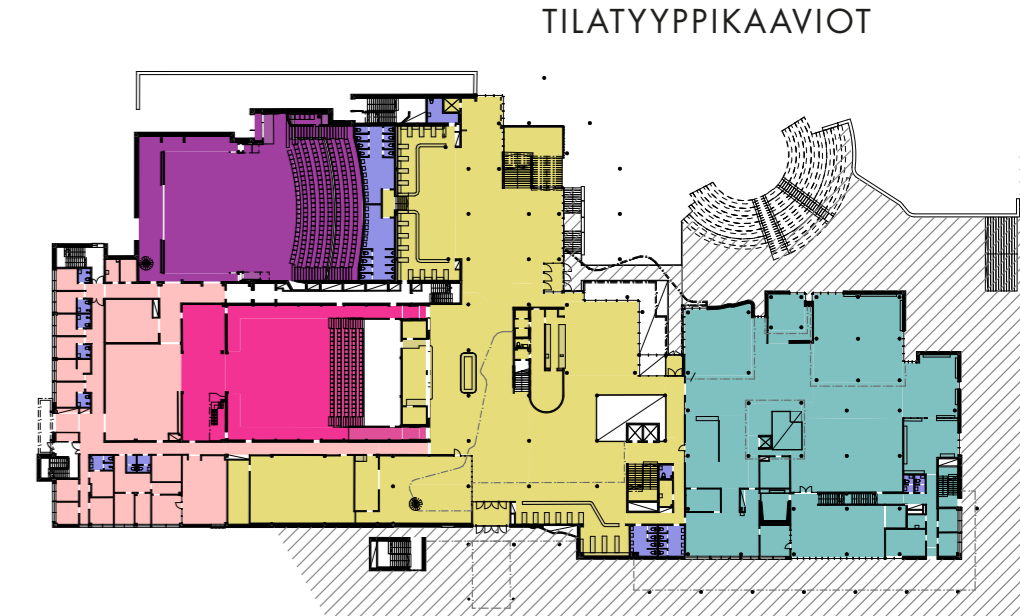
↑ Kulttuurikeskuksen sisätilojen arkkitehtuuria tarkastellaan tämän luvun seuraavilla aukeamilla tilatyypeittäin. Tilatyyppiesimerkkejä vasemmalta oikealle: aula- ja lämpiötilat, Tapiolasali, kirjasto, opisto- ja hallinnolliset tilat sekä ulkotilat. Kuvat amoy 2020

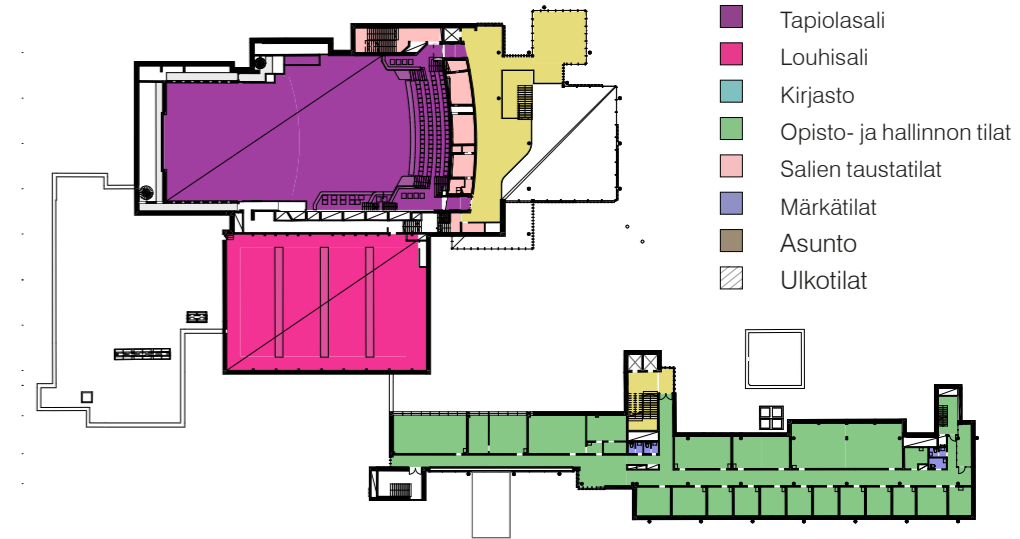
TILATYYPIT 0. kerros 1:1000

TILATYYPIT 2. kerros 1:1000

TILATYYPIT 1. kerros 1:1000

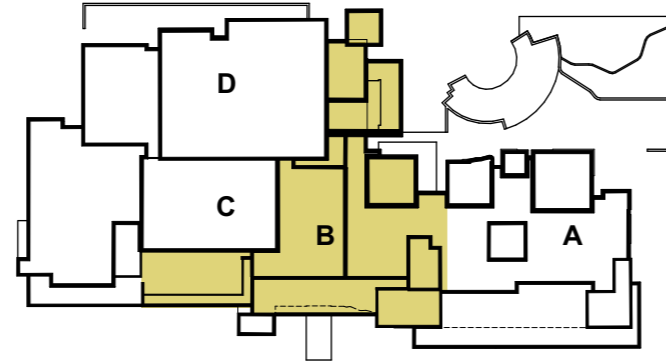
TILATYYPIT 3. kerros 1:1000

- Aula- ja lämpiötilat
- Tapiolasali
- Louhisali
- Kirjasto
- Opisto- ja hallinnon tilat
- Salien taustatilat
- Märkätilat
- Asunto
- Ulkotilat

AULA- JA LÄMPIÖTILAT SIS. NÄYTTELYTILAT & KAHVIO

→ Konserttavieraita Tapiolasalin päälämpiossä parvelta kuvattu-
na. Tarjoilukalusteet levittäytyvät tilaan. amoy 2020

↓ Valokuva Tapiolasalin lämpiöstä tuoreeltaan valmistumisen
jälkeen, irtokalusteet puuttuvat. Tämä D-osan 2. kerroksen
lämpiö on aulatilasarjan arkkitehtoninen pääkerros, josta
avautuvat näkymät eri ilmansuuntiin ja aulatilasarjassa sekä
ylös- että alaspäin. Kuva MFA/S, kuvannut Arto Kiviniemi

TILATYYPIN SIJAINTI RAKENNUKSESSA

KAAVIO 1:1500

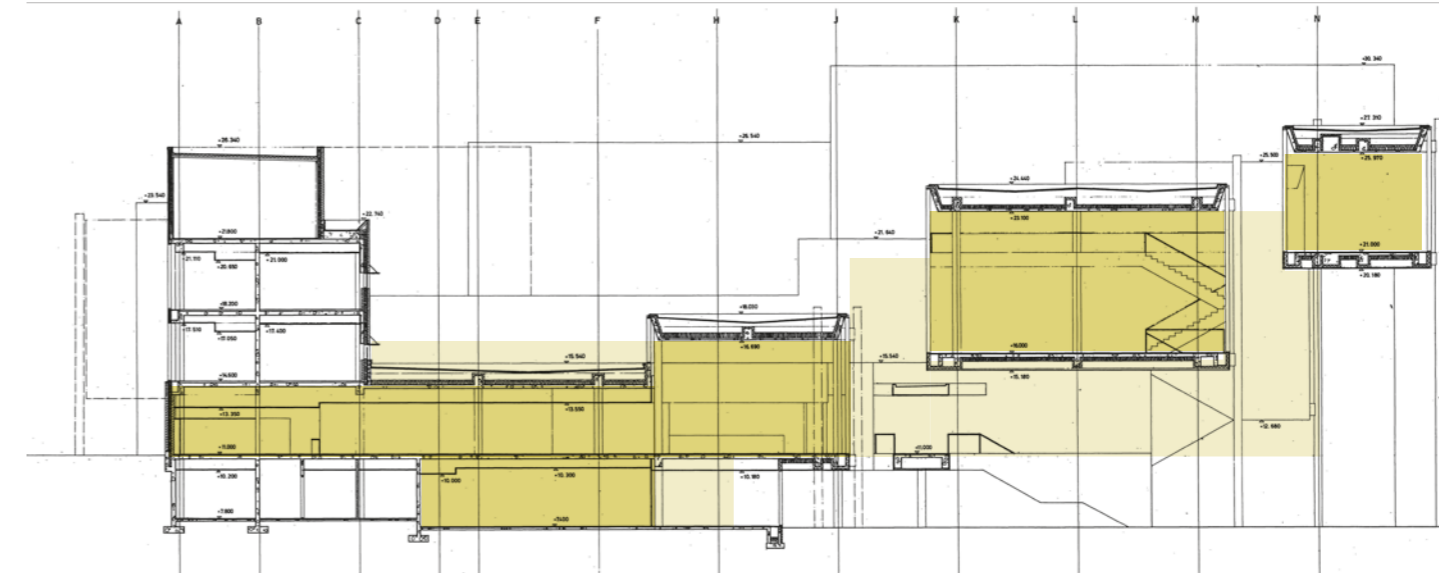
AULA- JA LÄMPIÖTILASARJA

Aula- ja lämpiötilasarja on kiistatta Espoon kulttuurikes-
kuksen merkittävin tilakokonaisuus salien ohella. Täs-
sä tilatyyppeihin on sisällytetty aula- ja lämpiötilojen lisäk-
si ensimmäisen kerroksen aulan yhteydessä sijaitsevat
näyttelytila ja kahvio sekä pohjakerroksen aulasta alka-
va pääporrashuone.¹

Laajimmillaan aulatila on 1. kerroksessa ja siitä ylös-
päin pienenee pinta-alaltaan noustessaan vertikaali-
suunnassa, huippunaan lasinen lyhty, joka kurottaa kor-
kealle kohti Keskusaltaan maisemaa. Tilasarjan päätila
on toisessa kerroksessa sijaitseva Tapiolasalin päälämp-
iö, jossa sekä keskusaltaalle ja kulttuurikeskuksen kat-
tatasoille avautuva maisema että monipolvinen lämpiö-
tilasarja ovat aistittavissa moniulotteisimmin.

Pohjakerroksen aulatila on osa samaa tilakokonai-
suutta, mutta ei saavuta ylempien aula- ja lämpiötilo-
jen kokemuksellisuutta tilanahtauden, altaan puolei-

¹ kts. tilatyypikaaviot s. 69

sen sisäänkäynnin sulkeutuneisuuden ja osaltaan myös
ala-aulan nykyisen varastokäytön vuoksi.

AULA- JA LÄMPIÖTILAJEN ARKKITEHTUURIN AINEKSET:

Vertikaalisuus

Vapaasti sijoitetut, kantavasta seinästä esiin otetut kor-
keita kattoja kannatavat pilarit ja näyttävät avoportaat
tuovat aula- ja lämpiötiloihin niiden voimakkaan verti-
kaalisuuden. Väliportojen aukot ja ylempien kerrosten to-
teuttaminen parvina korostavat tilojen välisiä yhteyksiä
pystysuunnassa. Portaita ja kaiteita on käsitelty tarkem-
min luvussa 2 s. 60.

Eri koroissa sijaitsevien parvi- ja alakattopintojen
vaihtelu tuo aula- ja lämpiötiloihin vielä enemmän moni-
muotoisuutta kuin ulkohahmon perusteella kuutiosom-
mitelmasta on arvattavissa. Alakattokaavioissa s. 127

↑ Aulatilasarja korostettuna pää-
piirustusleikkaukseen E-E.
Vaaleammalla korostetut osat
eivät osu leikkauslinjalle, vaan
sijaitsevat sen takana. Piirustus
on nro 12, 3.1.1986, Arkkitehti-
toimisto Arto Sipinen Ky, lähde:
ASA

➤ Tapiolasalin ylälämpiön nk.
kuutioon on kulku kapeaa siltaa
pitkin. Joka suuntaan avoimesta
korkealla leijuvasta nopasta on
näkymät joka suuntaan kuin
komentosillalta. amoy 2020

→ Näkymä Tapiolasalin lämpiöstä
2. kerroksesta rakennuksen
keskelle. Paitsi itään keskusal-
taalle, avautuu lämpiötilasta
näkyviä lasiseinien kautta myös
kirjasto- ja opisto-osan itäjul-
kisivuun sekä ylös Tapiolasalin
ylälämpiön parvelle. Kuva MFA,
kuvannut Arto Kiviniemi

korostetut otsapintojen koivurimoitukset sijaitsivat merkillä pantavan hallitusti vain tietyissä kohdin.

Valo ja lasi

Korkeat, lattiapinnasta alakaton yli ulottuvat lasiseinät aurinkosäleikköineen tuovat tiloihin valoa ja maiseman osaksi sisätilaa. Tätä nk. lasilyhtyrakennetta on käsitelty tarkemmin selvityksen s. 46.

Jatkuvuus ulkoa sisään

Rakennuksen arkkitehtuurille tyypillinen aihe ulko- ja sisätilan rajan häivyttämisestä² on eniten läsnä juuri aula- ja lämpiötiloissa. Ulkovalaisinten malli toistuu lämpiötiloissa. Julkisivun travertiinia on käytetty aula- ja lämpiötilojen lattiassa, pääportaisissa sekä tehosteena esimerkiksi lipunmyynnin ympärillä. Alakattomateriaalien jatku-

² Tätä on käsitelty enemmän osiossa kts. s. 35.

minen visuaalisesti sisätilasta ulos samanlaisena katon tai yläpuolisten lämpiön osien alapinnassa kenties voimakkaammin luo vaikutelman tilan jatkumisesta. Sivuuilla 118-148 esitellyt alakatto- ja lattiamateriaalikaaviot havainnollistavat tätä materiaalien hierarkiaa ja yhteyttä ulko- ja sisätilojen välillä.

Lävistävä vapaa viiva

Aula- ja lämpiötiloissa on kulttuurikeskuksen hahmon muodostaman kuutiosommitelman rinnalla voimakkaasti läsnä myös rakennuksen läpäisevä vapaasti polveileva viiva. Tapiolasalin ylälämpiön parven muoto jatkuu visuaalisesti alempana Louhisalin ylälämpiön parvikerroksen muotoilussa, josta edelleen näyttelytilan parvessa sekä keskusaltaan puoleisessa katoksessa. Myös aulatilojen vaatesäilytyksen tiskeissä toistuu vapaa muoto.³

Sisustus ja valaisimet

Aulatilojen kalusteet noudattavat kulttuurikeskuksen julkisten tilojen kiintokalustuksen yleisilmettä kts. s. 62. Valaisimissa toistuvat ulkovalaisimen malli, alakattoon upotetut valaisimet sekä kahviossa riippuvalaisimet⁴. kts. s. 64

AULAAN LIITTYVÄT TILAT

Näyttelytila ja kuvataideteila

Kaksikerroksinen näyttelytila sijaitsi pääsisäänkäynnin vieressä. Näyttelytila avautuu korkean lasiseinän kautta aulatiloihin molemmissa kerroksissa ja sen par-
³ kts. s. 62
⁴ sama valaisin oli alunperin myös kirjastossa käytössä runsaammin

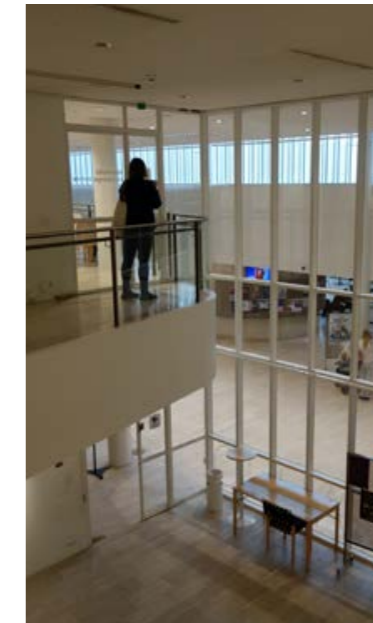
vikerroksen muoto jatkuu saumattomasti Louhisalin ylälämpiön parvesta. Näyttelytila on alun perin suunniteltu kuvataiteen harrastustilojen yhteyteen,⁵ kts. s. 94.

Näyttelytilan yhteydessä on alun perin ollut kuvataiteen opetustila, johon tulee ylävalo julkisivun puoleisen kattoikkunan kautta. Inventointia tehtäessä tila oli toimistokäytössä.

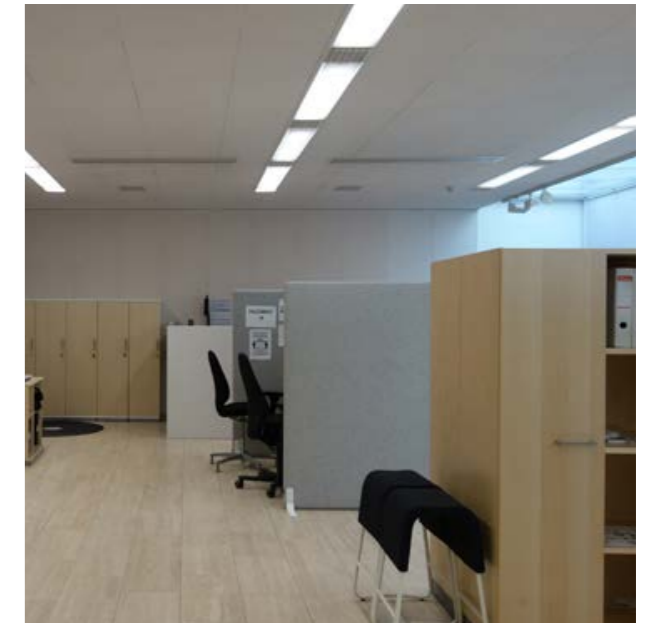
⁵ Espoon kulttuurikeskuksen täsmennetty suunnitteluohje 3.12.1982, EKA. s.9-10

→ Näyttelytila avautuu lasisenillä aulaan kahdessa kerroksessa. Parven näyttelytilasta Louhisalin ylälämpiöksi saumattomasti jatkuva muoto tuo lipan alapuolisiin tiloihin mielenkiintoa. amoy 2020

→ Näkymä näyttelytilan parvelta. Kuvakulmasta hahmottuu hyvin näyttelytilan tilallinen asema aulatilan jatkeena, ainoastaan lasiseinällä erotettuna. amoy 2020

→ → Alkuperäinen kuvataideteila toimistotilana. Travertiinilattia ja oikealla kajastava kattoikkunan valo vihjaavat aiemmasta käytöstä. amoy 2020

↑ Näkymä pääsisäänkäynniltä aulaan vastavalmistuneessa Espoon kulttuuritalossa. Ylös ja Keskusaltaalle päin avautuva tilasarja kutsuu syvemmmälle rakennukseen. Lattian ja keittiön pyöreän muurimaisen seinän travertiini jatkuu ylöspäin johtavissa portaisissa. Louhisalin lämpiön alempana sijaitseva alakatto eroaa myös materiaaliltaan korkealle kohoavista lämpiöiden alakatoista. Oikealla ylhäällä näkyvä lasiseinä ja näkymä oikealle kahvion asiakastilaan ovat ensimmäinen vihje altaan puoleisen julkisivun avoimuudesta. Suoraan sisäänkäynniltä on aulan päätteellä näkymä Tapiolalle leimallisiin mäntyihin. Kuva Arto KivQinemi

↗ Näkymä 1. kerroksen aulasta kohti pääsisäänkäyntiä. Oikealla ylhäällä aulan ylle kaartuu Louhisalin ylälämpiön parvi, jonka linja jatkuu lasiseinäisen näyttelytilan sisällä. Sisäänkäynnin yläpuolella lasiseinäiset työtilat avautuvat aulaan. Kuvassa oikealla uudempi jälkikäteen lisätty myyntikaluste kts. s. 109. amoy 2020

→ Näkymä ensimmäisen kerroksen aulaan liittyvästä kahviosta. Lasilyhdyn alueella sijaitsevasta kahviosta avautuu laaja näkymä kulttuurikeskukselle, jossa on voimakkaasti läsnä myös Tapiolasalin lämpiön yläpuoliset kerrokset. Kalusteet on uusittu myöhemmin. amoy 2020

Kahvio

Ensimmäisen kerroksen aulan yhteydessä on yhden suurikokoisen lasilyhden alueelle sijoitettu myös kulttuurikeskuksen kahvio. Keittiötilat sijaitsevat ahtaasti, mutta taitavasti katseilta piilossa, avoportaan kyljessä olevassa umpiosassa, jonka päätyseinä on sisäänkäynnin suuntaan pyöristetty ja verhoiltu travertiinilaatoilla. Itse kahviotila tulvii valoa ja keskusaltaalle avautuu maisema kahteen suuntaan. Koivurimoitusta on käytetty kahviotilassa lasikuution umpipinnoissa enemmän kuin muualla auloissa, mikä tekee tilasta tunnelmaltaan hieman lämpimämmän.

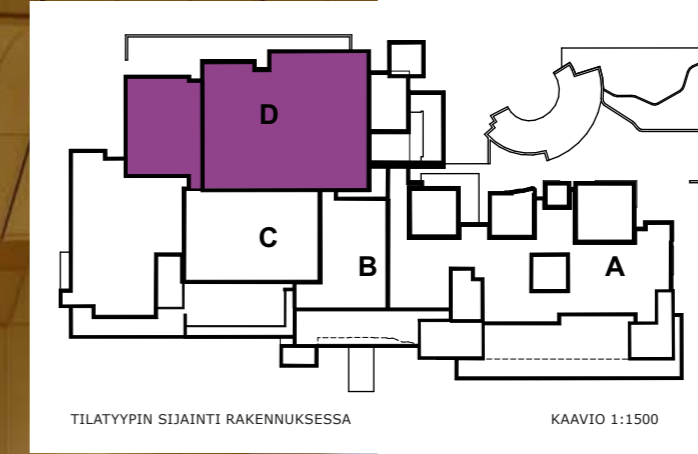
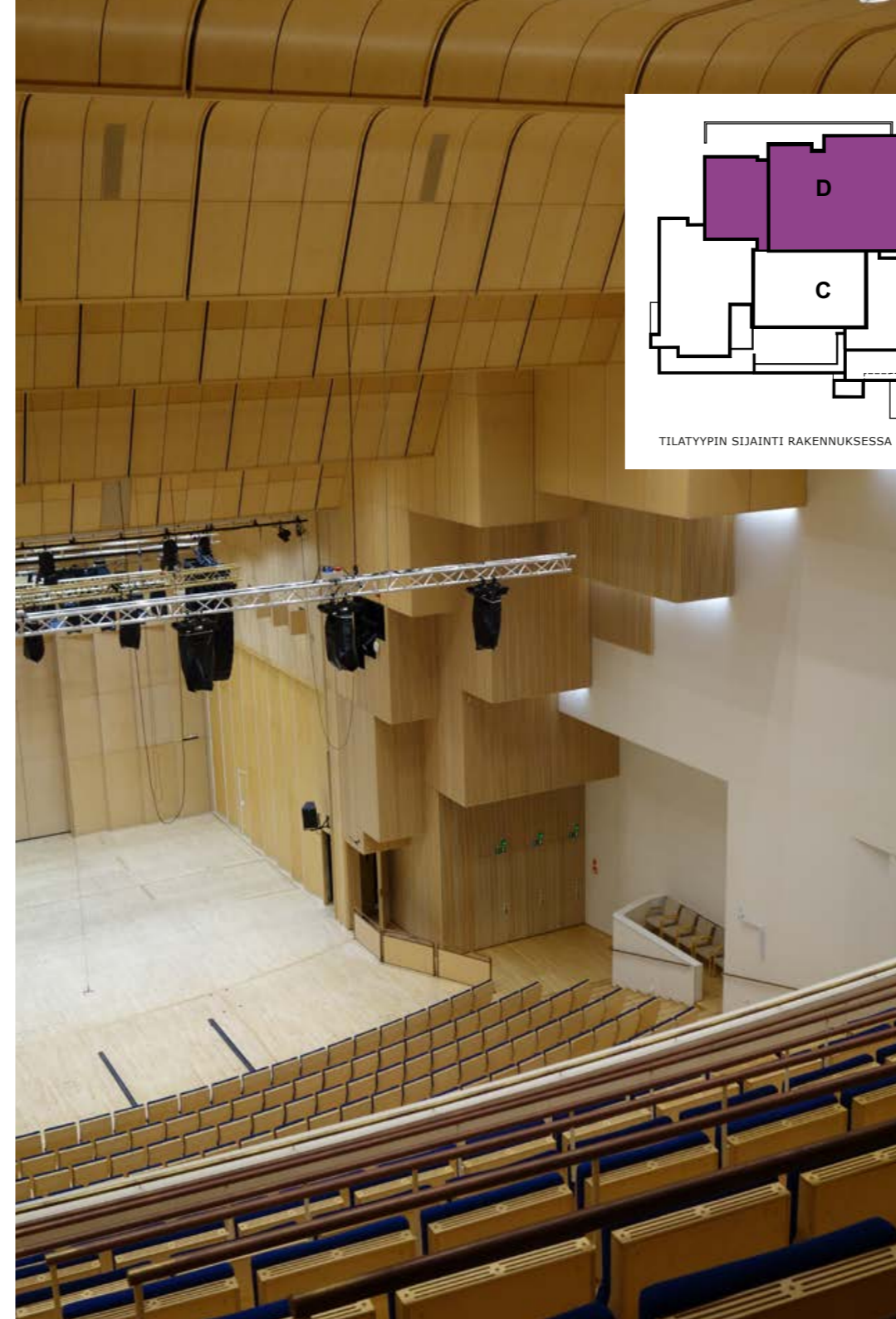
Pääporras opistokerrokseen

Pohjakerroksen aulasta keskusaltaan tasolta alkava ja ylös IV-konehuoneeseen asti ulottuva pääporras on osa aulatilasarjaa. Porras on samaa palo-osastoa aula- ja lämpiötilojen kanssa, minkä johdosta se on alemmissa kerroksissa avoin.⁶ Portaan detajointi ja materiaalit ovat yhteneväisiä avoportaiden kanssa kts. s. 60

6 2. kerroksesta alkaen porrastasanteelle on tarvittu palo-ovet, koska opistotilat on osastoitu kerroksittain.

← Ensimmäisen kerroksen aulaan on hissejä vastapäätä sijaitsevan pääportaan kautta yhteys ylös opistokerrokseen ja alas pohjakerroksen aulaan. Opasteet ovat alkuperäisiä ja arkkitehti Arto Sipisen suunnittelemia. amoy 2020

← Keittiötilat sijaitsevat 1. kerroksessa suoran portaan kyljessä. Alkuperäiseen tilaohjelmaan sisältyi vain kahviotoiminta (Espoon kulttuurikeskuksen toiminnankuvaus ja huonetilaojelma, hyväksytty 3.12.1982.), minkä vuoksi lounasravintolaksi laajentunut kahvila on jäänyt ahtaalle. amoy 2020

← Tapiolasali, kuvattuna parven yläosasta. amoy 2020.

→ Tapiolasali valmistusvuonna 1989 ennen näyttämövalojen asentamista, näkymä parvelta. Etualalla näkyy salissa käytettyä messinkistä käsijohdetta. Kuva MFA/S, kuvaaja Arto Kiviniemi

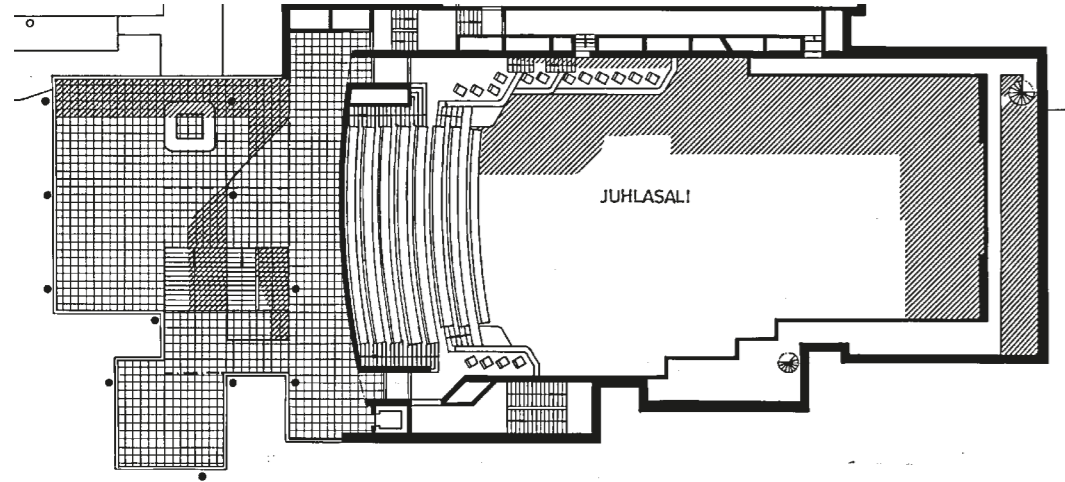
KULTTUURIKESKUKSEN JUHLASALI – TAPIOLASALI

YLEISÖN SAAPUMINEN

Tapiolasaliin saavutaan permannon yläosaan päälämpöistä kahden oven kautta. Sali avautuu saapujalle korkeana pitkänomaisena tilana, ja katse suuntautuu sinisävyisen penkistön yli ja alas kohti näyttämöä, joka on kutakuinkin salin levyinen. Loivahkot portaat salin molemmilla sivuilla johdattavat yleisön/kävijän omalle penkkirivilleen.

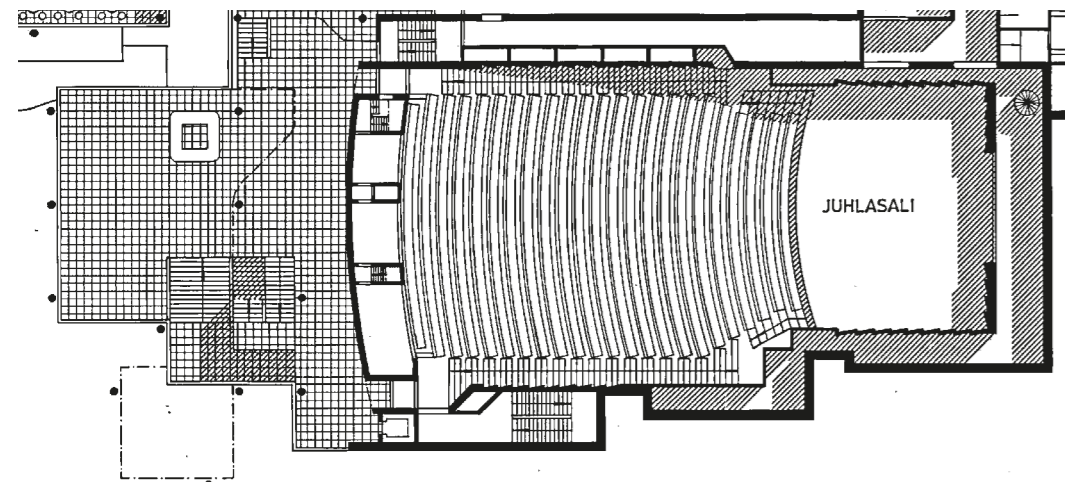
Katsojan yäpuolelle kaartuu korkea salitila. Puuviiluttettu alakatto nousee katsomon mukana ja viilupuupinta jatkuu vielä osana parven takaseinää. Alakatto alkaa näyttämön takaseinästä tiheämpänä rytminä ja jatkaa katsomon ja parvitason yläpuolelle suurempina poimuina. Näyttämöaukon sivuilta laatikkosommitelmat ko-koavat sivuseinillä myötäillen alakattoa salin takaosaan asti. Parvelle saavutaan ylälämpiöstä, mistä koko salitila on vahvasti aistittavissa.

↑ 3.krs pohjapiirros, ote juhlasalin kohdalta Juhlasali parvi, kuvassa vasemmalla salin ylälämpiö ja osa päälämpiöstä. Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

↓ 2.krs pohjapiirros, ote juhlasalin kohdalta Juhlasali permanto, kuvassa vasemmalla salin päälämpiö. Esittelypohjapiirros vuodelta 1989, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

↑ Juhlasali sulkeutuu omaan tilalliseen maailmaansa. Rakennuksen ulko-hahmossa juhlasali erottuu omana korkeajulkisivuisena polveutuvana umpikappaleena jonka eteläpäätyyn lämpötilojen lyhdyt liittyvät. Heti salin ulkopuolella salia ympäröivä maisema avautuu aistittavaksi lämpiöiden kautta. Julkisivunäkymä keskusaltaan puolelta. amoy 2020.

LAKATTU KOIVU JA MAALATTU PUU – SALIN MATERIAALIT

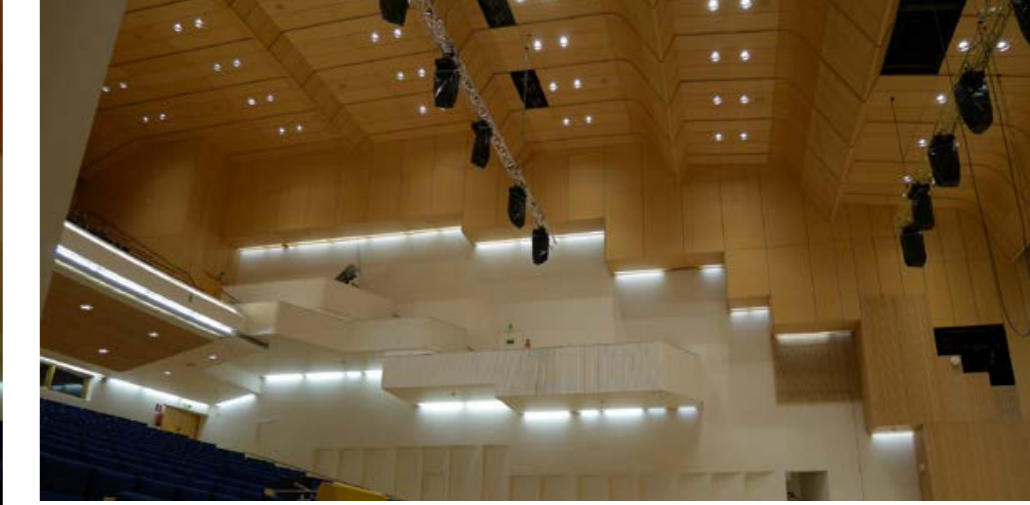
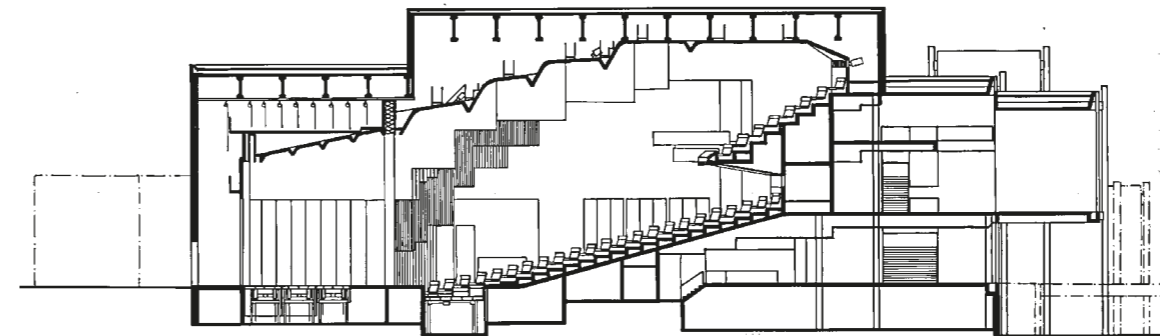
Salin pintojen materiaalina pääosassa on puu. Lakattu koivupinta toistuu eri muodoissa: näyttämön lattia ja katsomon portaat ovat koivuparkettia, näyttämön sivuille sommitellut erikokoiset laatikkomaiset kotelot ovat koivuviilupintaisia tai koivurimoilla päällystettyjä, näyttämön kaikki seinät ovat koivuviilua ja poimuileva alakatto niin ikään lakatulla koivuviilulla verhoiltu. Sivuaioiden kaiteissa on valkoiseksi maalattua puupystyrimoitusta, joka liittyy valkoiseksi maalattuihin sivuseiniin. Parven kaideosat ovat valkoiseksi maalattuja ja parven alapinnassa lakattu koivusäleikkö.

Messinkiä on salin yksityiskohdissa kuten kaiteet, käsijohteet, portaiden ulkokulmalistat ja ovien heloitukset.

↓ Leikkaus juhlasalin kohdalta katsottuna keskusaltaan suuntaan. Ote esittelymateriaalista Leikkaukset, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

↑ Juhlasali valmistumisvuonna 1989 ennen näyttämövalaajien asentamista. Kuva MFA/S, 46-2310, kuvaaja Arto Kiviniemi

SALIN TILAOSAT

Katsomo

Katsomon kapea ja pitkänomainen tila nousee korkealle näyttämötason yläpuolelle. Permannon on 13 tuoliriviä, joista neljä tuoliriviä etukatsomossa ovat muunneltavia ja pois siirrettäviä varastoitavaksi katsomon alle. Parvella on 8 riviä ja sivuparvella irtotuolipaikkoja. Yleisöpaikkoja on salissa alkujaan ollut noin 800 ja nykyään niitä on yhteensä 773. Parvelle saavutaan parven alaosaan Tapiolasalin ylälämpiön kautta.

Salin keskilinjaan nähden katsomo on epäsymmetrinen (vrt. esittelypohjapirokset). Yleisöstä katsottuna sali on oikealta sivultaan hieman leveämpi verrattuna vasempaan puoliskoon. Permannon alhaalla oikealla, osittain sivuseinän syvennyksessä, sijaitsee salin poistumisreitti suoraan ulos, ja samassa kohtaa juuri ennen ovia on niin kutsuttu presidentin aitio. Sivuparvet sijoittuvat salin sivuseiniä pitkin epäsymmetrisesti: katsomon suuntaan katsottuna oikealla on yksi lyhyt parvi ja vasemmalla puolella leveämpi sivuparvien sarja: kaksi lyhyempää ja yksi pidempi parvi peräkkäin alaspäin porrastuen.

← Vasemmalla: Näyttämön näyttämönostimet ja kuorokorostenostimet esitystilanteessa nostettuna äärikorkeuteensa. Kuva: Siiri Tuovila

→ Näyttämön kolme näyttämönostinta käytössä esityksen harjoitusilanteessa. Näitä näyttämönostimia sekä kolmea kuorokorostenostinta käytetään vaihtelevasti yhdistäen eri orkesteri-kokoonpanojen koroketasoina. Näyttämön etuosan sivuilla soittajat sijoittuvat samaan tasoon. Kuva: Dominante 2020, kuvaaja Paavo Kekkonen.

Näyttämö

Lattia-alueet näyttämön etuosassa ja takaosassa ovat muunneltavia. Näyttämön etuosassa on kolme laskevaa lattianostinta. Alaslaskettuna niiden kohdalle muodostuu orkesterimonttu, väliasennossa nostimien päällä seisoo etukatsomon neljä siirrettävää tuoliriviä. Ollessaan yläasennossa, kun neljä tuoliriviä on siirretty katsomon alle, nostimet ovat osa näyttämötasoa. Näyttämön taaempi osa on jaettu kolmeen pitkään nousevaan näyttämönostimeen ja jokaisen keskiosassa on sisään nouseva lyhyempi kuorokorostenostin. Nostimia säätämällä voi saada yhteensä kuusi tasoa esimerkiksi kuoroa varten.

← Salin näyttämö, näkymä kuvattu niin kutsutusta presidentin aitiosta. Katsomon etuosan neljä tuoliriviä on tässä siirretty katsomon alle, jolloin saadaan iso näyttämöaluekäyttöön, ja sen etualalla näkyy etukatsomon siirtoa varten käytetyt irtokiskot. amoy 2020.

→ Katsomotuolin tuloilma-aukot selkänojan yläosassa. amoy 2020.

← Juhlasalin katsomo näyttämön keskeltä kuvattuna. Permannon puolivälissä, näyttämön keskilinjalla, näkyy myöhemmin lisätty salin äänitarkkaamo. amoy 2020.

↘ Permannon loivasti kaartuva istuinrivi. amoy 2020.

Näyttämön sivuseinät ovat korkeita manuaalisesti liikuteltavia paneleita joita voi kääntää eri asentoihin. Näyttämön takaseinän keskellä on siirtopaneilla suljettava iso aukko ja sen takana ulkoseinällä suuret lastausovet suoraan pienelle lastauspihalle.

SALIN KALUSTEET JA VALAISTUS

Katsomoistuimet

Katsomon kiinteät tuolit on suunniteltu Tapiolasalia varten¹. Katsomotuolien kaikki näkyvät puuosat ovat lakattua koivua, metalliosat valkoisia, kiinnitysruuvit messinkiä ja verhoilukangas Tammervillan tummansininen vilakangas.

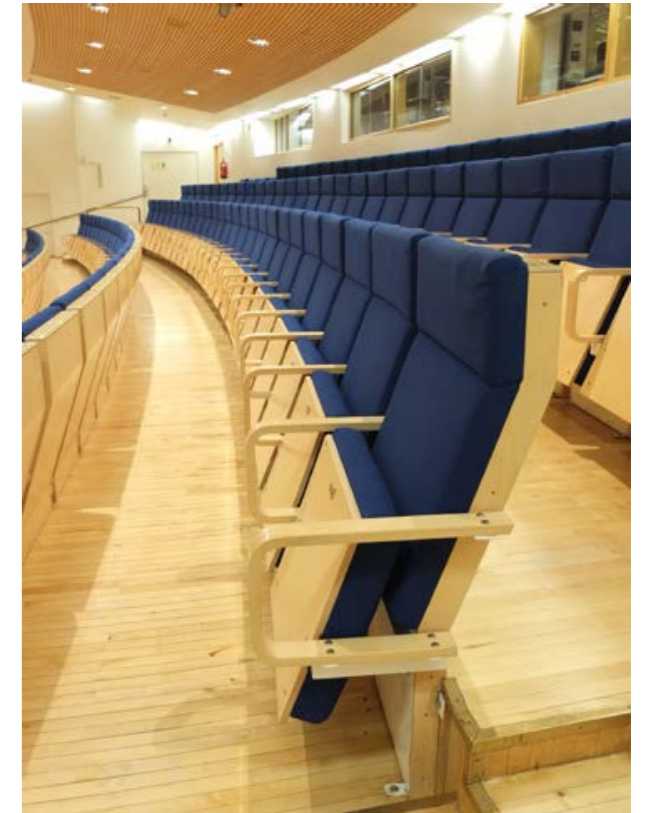
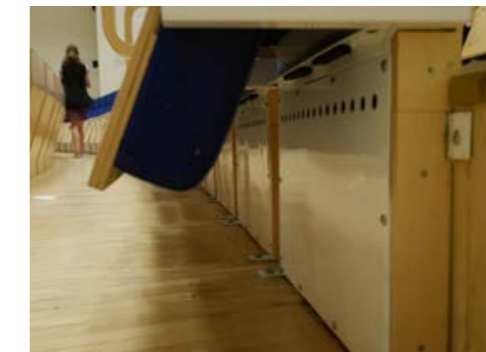
Katsomoistuin on selkänojan osalta samanaikaisesti myös ilmanvaihtoreitti. Tuloilma tuodaan katsomoon selkänojan kautta selkänojan yläreunassa olevista rei'istä.

¹ Juhlasalin tuolit piir. 310, 16.2.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

tä, istuimen alapuolella on sekundääri-ilma-aukkoja. Näyttämön tuloilma tuodaan näyttämön alakatosta. Salin ilmanpoistosäleiköt sijaitsevat salin alakatossa².

² Piir. 310 Arto Sipinen Ky. ASA; Leikkaus A-A piir. 105-R1, 2.12.1986, Teppo Vainio Ky. EKA

↓ Katsomotuolin tuloilma-aukot istuimen alla. amoy 2020.

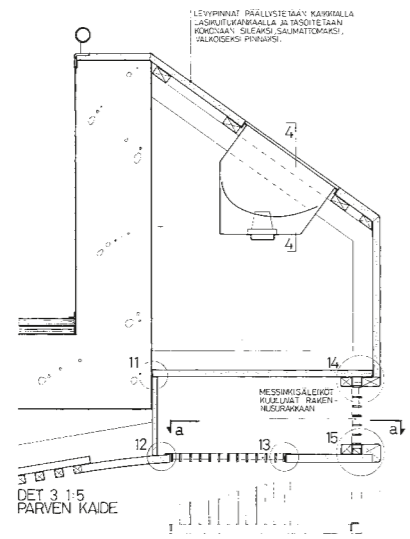
↑ Näyttämön sivuilla huoltosilloilta avautuu luukkuja joiden kautta näyttämön valoja kohdistetaan. Näyttämövaloja on myös salissa ripustettuna amoy 2020.

↑ Pienemmän sivuparven alle ja katsomon alakattoon upotettuja valasimia, keskellä parven kaide valaistuna. amoy 2020.

↓ Parven valokaide. amoy 2020.

↓ Juhlasalin parven kaidedetaljeja. Ote erikoispiirustuksesta 173, 6.2.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA

↓ Alanäyttämön vieressä etukatsomon kohdalla näyttämön yläpuolella on suora yhteys ulos pienelle huoltopihalle. Näyttämön sivuseinien takana kulkee huoltosilloja ja näyttämön yläpuolella on niin sanottu köysiullakko. Näyttämön alla on alanäyttämö jota voi käyttää varastona. amoy 2020.

↓ Juhlasalin porrasmuotoisen seinävalaisin. amoy 2020.

Salin valaistus

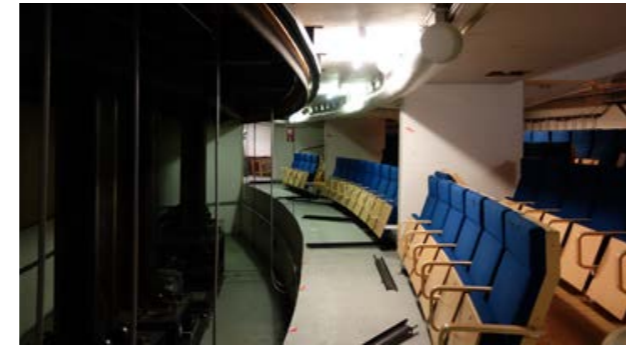
Katsomon ja näyttämön alakatossa on upotetut pyöreät valaisimet, pareittain tai yksittäin sijoitettuna ne muodostavat oman rasterinsa. Parvien ja seinäkoteloiden alapinnassa koko pituudelta on ritilän takana loisteputkivalaisimet. Parven kaiteen syvä muoto kätkee sisäänsä valaisinkokonaisuuden. Ylöspäin viistosti, eteenpäin ja alaspäin suunnatut valonauhat korostavat parven muotoa.

Katsomoportaiden lattainrajassa olevat porrasset ovat tilan ainoat pintavalaisimet.

NÄYTTÄMÖN JA SALIN APUTILAT

Näyttämön ympärillä, liikuteltävien seinäkkeiden takana, on kapeat taka- ja sivunäyttämötilat. Takanäyttämöltä on suora yhteys ulos pienelle huoltopihalle. Näyttämön sivuseinien takana kulkee huoltosilloja ja näyttämön yläpuolella on niin sanottu köysiullakko. Näyttämön alla on alanäyttämö jota voi käyttää varastona.

Permannon loivasti kaareutuvalla peräseinällä on isot ikkunat joiden takana sijaitsee salin esitysteknisiä aputiloja: valaistus- ja ääniohjaamo, äänitystarkkaamo sekä projektori- ja elokuvakonehuone.

SALIN MUOTO JA AKUSTIIKKA

Sali on arkkitehtisuunnittelun vahvasti ohjaama kokonaisuus. Arkkitehtikilpailun ratkaisun jälkeen järjestetyssä yleisötilaisuudessa Arto Sipinen on todennut, että kilpailuehdotuksessa päädyttiin verraten kapeaan suoraan konserttisaliin koska tällaisessa salimuodossa akustiikka on taloudellisesti ratkaistavissa³. Akustinen suunnittelu on ollut läsnä suunnitteluprosessissa, mutta missä määrin ohjaavana tekijänä, ei tätä selvitystä laadittaessa ole pystytty todentamaan. Toteutuksen tavoitteena oli huippuluokan konserttisali joka pyrittiin tekemään musiikin ehdoin⁴. Samana vuonna, kun Espoon kulttuurikeskus valmistui, julkaistiin lehtiartikkeli Suomessa valmistuneista kulttuurirakennuksista, jossa muun muassa pohdittiin kulttuurirakennusten konserttisalien monikäyttöisyyden ja akustiikan keskinäisiä haasteita⁵.

3 Maunula, Leena 1980. HS 30.05.1980.

4 Tarkka-Tierala, Hannele 1988. HS 20.03.1988.

5 Artikkelin haastateltavana Espoon kulttuurikeskuksen akustisen suunnittelun asiantuntija arkkitehti Alpo Halme. Pyysalo, Riitta 1989. Suomen Kuvalehti 16/1989 s. 20-30.

Avautuessaan juhlasalin akustiikkaa kohtaan oli suuret odotukset, ja uutta salia keuhuttiin julkisuudessa kulttuurikeskuksen avautumisvuonna⁶. Konserttikäytössä on kuitenkin havaittu ongelmia äänen kulkeutumisessa salin eri osissa sekä näyttämön alueella että katsomon ja näyttämön välillä, ja myöhemmin vuosina on tehty useita tutkimuksia ongelmien selvittämiseksi ja erilaisten parannuskeinojen löytämiseksi⁷. Yhdeksi haasteeksi on osoittautunut salin muoto: toisaalta sen

6 Tarkka-Tierala, Hannele 1989. HS 08.02.1989.

7 Helimäki akustikot 2020

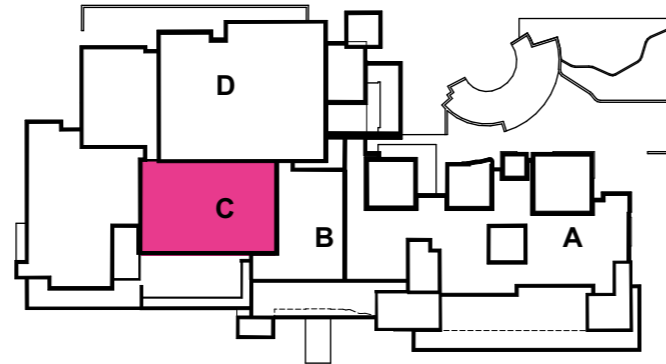
pitkänomainen korkealle nouseva katsomotila alakattoineen ja toisaalta salin epäsymmetrisyys keskilinjaan nähden ja tästä muodostuva syvennys katsomon toisella sivuseinällä. Toisena haasteena on ollut salin seinä- ja kattopintojen ominaisuudet ääntä heijastavina⁸.

8 Helimäki akustikot 2020

←← Näkymä juhlasaliin tarkkaamon ikkunasta. amoy 2020.

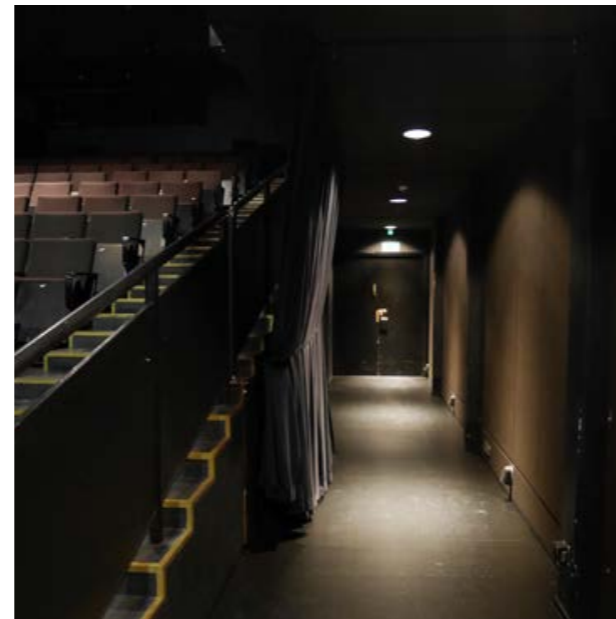
↓ Juhlasali katsottuna parven ylimpien rivien tasolta. amoy 2020.

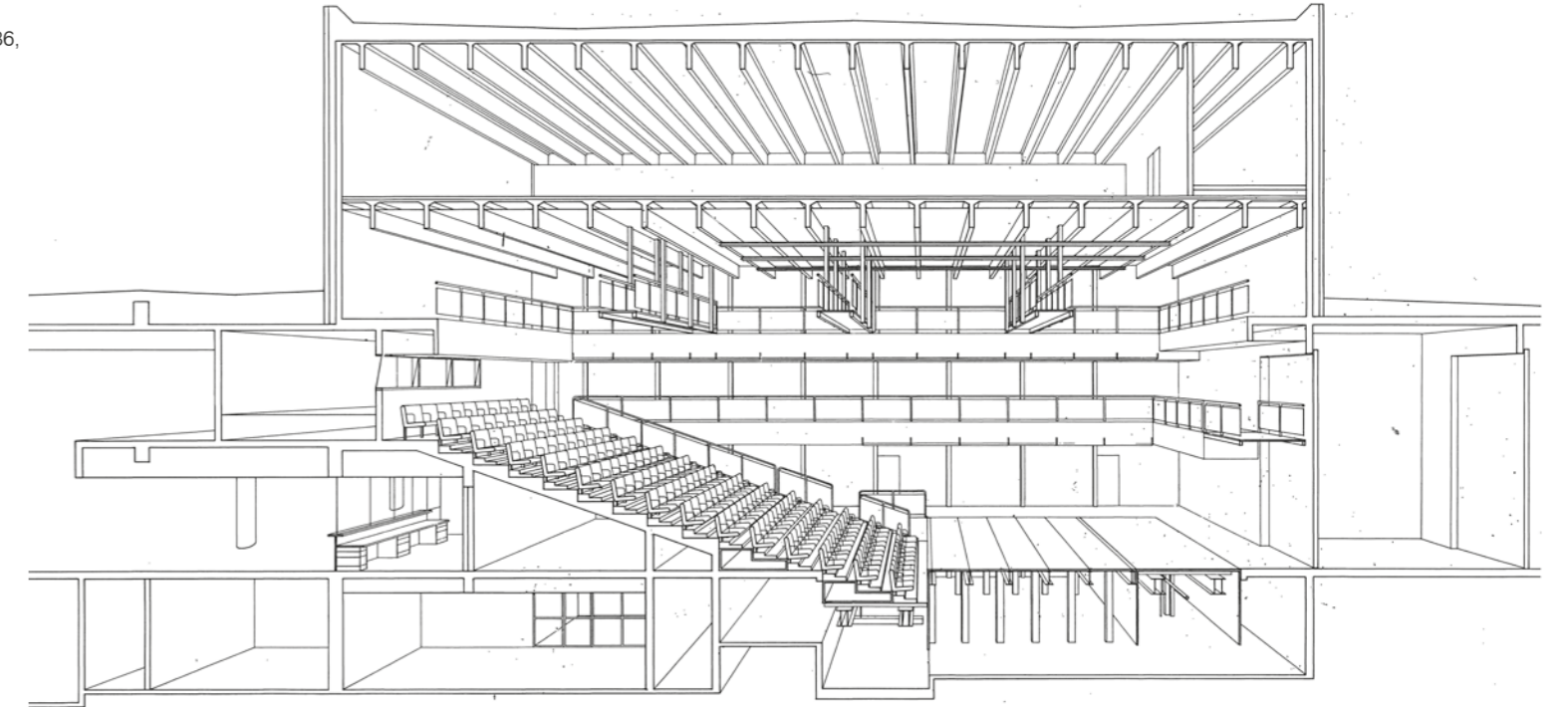

TILATYYPIN SIJAINNI RAKENNUKSESSA KAAVIO 1:1500

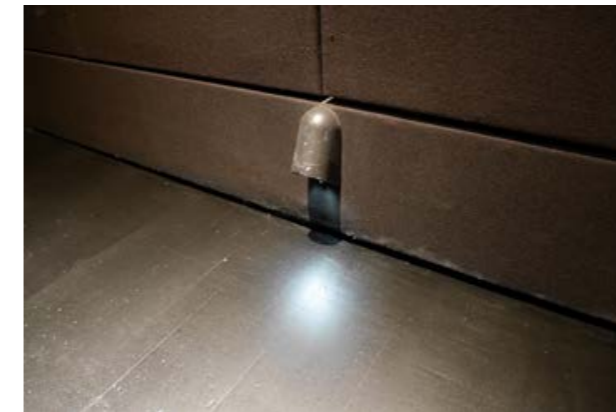
- ← Ylälämpiöstä saavuttaessa pieni sali avautuu tulijalle. amoy 2020
- ↓ Aulasta pieneen saliin saavutaan sivukäytävää pitkin. amoy 2020

- Pieni sali, leikkausperspektiivi (Louhisali). Piirustus 182, 30.9.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

- ↓ Louhisalin kangaspäällysteiset sivuseinäpinnat koostuvat vaimennuselementeistä. Joka toinen on saranoitu ja käännettävissä viereisen päälle niin, että taustapuolen levy pinta tulee saliin päin. Alaosassa 25cm kiinteän verhouksen takana on mm. sähkötekniikka. amoy 2020

maalatut pinnat, ja tummanruskea jota on katsomon istuimien verhoilukankaassa ja seinien sekä sivukäytävien alakattojen kangaspäällysteisissä, vaimennuspinoissa.¹ Katsomoportaiden kulmadetaljit ovat messinkiset samalla tavalla kuin Tapiolasalissa.

Valaistus salissa keskittyy esitysalotekniikkaan ja työskentelyvaloihin. Sivukäytävillä, joita pitkin yleisö saapuu, on valaistus pelkistetty ja hieman hämärä. Katsomon porrastasanteilla on valaistut rivinumerot upotet-

¹ Pienen salin verhouksen ja kaiteiden periaate. Työpiirustus 181, 6.2.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

tuna samalla tavalla kuin Tapiolasalissa. Katsomoportaan kaiteeseen on myöhemmin on lisätty valonlähde parantamaan kulkureitin näkyvyyttä.

Katsomon ja näyttämön suhde

Näyttämö ja katsomo ovat muuntuva yhdistelmä. Yläosastaan katsomon ylimmät yhdeksän riviä sijoittuvat betonista valetun, porrastuvan katsomorakenteen päälle. Betonisen katsomorakenteen etupuolella olevat alimmat kuusi tuoliriviä ovat siirrettäviä ja ne voi osissa (tuolivaunut) siirtää laskeutuvan lattianostimen kautta näyt-

KULTTUURIKESKUKSEN PIENI SALI – LOUHSALI

YLEISÖN SAAPUMINEN

Yleisön siirtyminen sisääntuloaulasta Louhisaliin on väheleinen. Kulttuuritiloilta saavuttaessa sali sijoittuu aulan näyttelytilan jälkeen miltei välittömästi tulijan vasemmalle puolelle. Louhisaliin johtavat ovet sijaitsevat parven alla molemmin puolin lipunmyyntiä. Sisään kuljetaan näyttämön tasossa sivukäytävää pitkin salin etuosaan, josta katsomoon nousee sivuportaita pit-

kin. Toinen yleisön saapumissuunta on Louhisalin ylälämpiöstä, jolloin tullaan katsomon yläosaan ja siirrytään portaita alas istumapaikoille.

SALIN OMINAISPIIRTEITÄ

Louhisalin tumma yleisilme tulee pyrkimyksestä luoda toiminnaan ja tunnelmaltaan muuntuva esitystila, niin sanottu musta laatikko. Värit ovat musta, lähinnä kaikki

↓ Pieni sali, permantotason sisäänkäynti on salin sivuseinillä kiinteän huoltosillan alla. amoy 2020

tämön lattiataason alapuolelle säilytykseen, jolloin näyttämöalueen edestä vapautuu lattiataa muulla tavalla käytettäväksi.

Laskevan lattiainostimen ollessa alhaalla tilaa voi käyttää esimerkiksi orkesterimonttuna. Näyttämöalueen lattia on luukutettu. Näyttämön takaosassa on koko näyttämön levyinen lattiainostin, joka nousee tarvittaessa 2 metriin asti näyttämön lattiapinnasta. Lisäksi käytössä on siirrettäviä lattiakorokkeita joilla saadaan luotua pieniä tasoeroja näyttämölle.

LOUHISALIIN LIITTYVIÄ TILOJA

Näyttämön takaseinän suuren näyttämöaukon kautta saavutaan Louhisalin sivunäyttämölle.

Betonisen katsomorakenteen alla on aulan lipunmyynti- ja vahtimestarituloja, ja salia palveleva varasto. Katsomon alle on sijoitettu ilmanvaihtoreiitit joiden kautta johdetaan tuloilmaa saliin jokaisen tuolirivin alta.

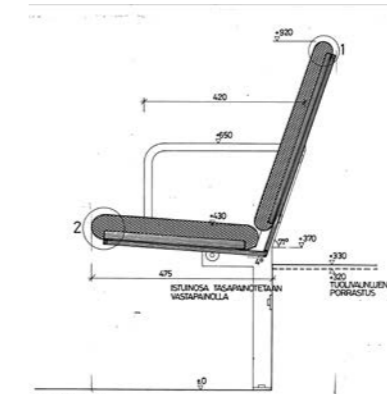
Katsomon perällä 2. kerroksessa, lasi-ikkunoiden takana, on salia palvelevat tilat joissa projektori/elokuva-konehuone ja valaistus- ja ääniohjaamo. Myöhemmin salin puolelle katsomon ylärivin keskelle on rakennettu äänitarkkaamo.

Alanäyttämö, joka sijaitsee koko näyttämöalueen alla, koostuu kolmesta tilaosasta. Lähinnä katsomoa on liikuteltävien tuolirivien varasto, välissä aikaisemmin mainittu lattiainostin, ja varsinaisen näyttämön alla varastotilaa ja näyttämön nouseva nostin.

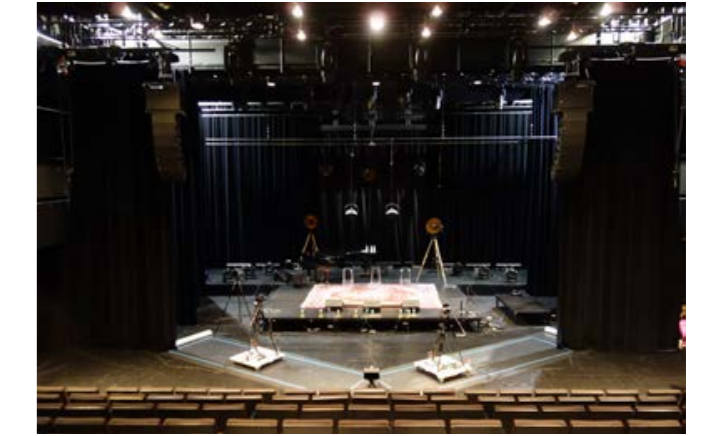
Huoltosillat

Salin sivuseinillä ja näyttämön takaseinällä kiertävät kiinteät huoltosillat 2. ja 3. kerroksessa. Näistä näyttämön takaseinällä näyttämöaukon poikki 2. kerroksessa kulkeva silta on nostettavissa tarvittaessa ylöspäin, vapauttaen näyttämöaukkoa korkeussuunnassa.

Toisen kerroksen tasossa huoltosillat voivat toimia yleisön käytössä sivuparvina, joissa on muutamia yleisöpaikkoja (irtotuoleilla). Salin valaistus- ja esitystekniikka sijaitsee kolmannen kerroksen huoltosillalla, joka kiertää salin neljältä sivulta. Kolmannessa kerroksessa salin poikki kulkee myös kolme kevyempää, teräsraakenteista huoltosiltaa.

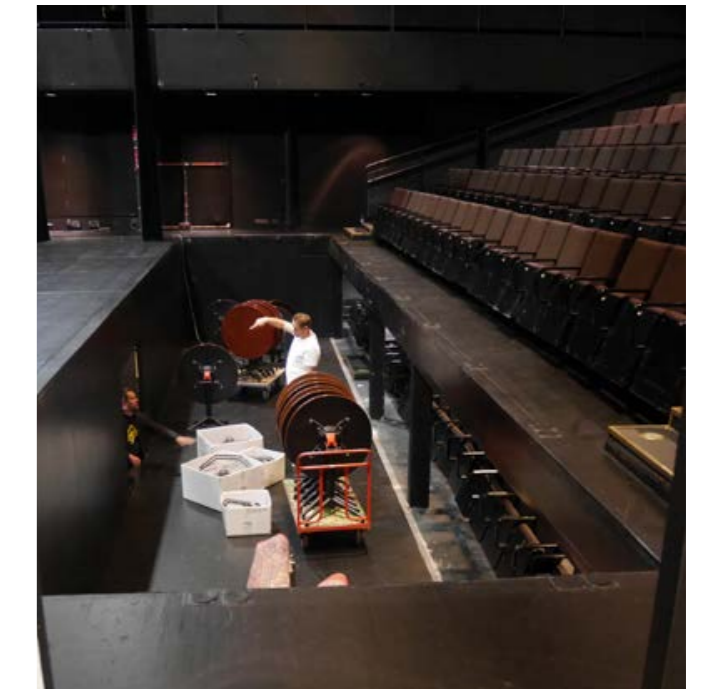

↑ Louhisalin tuoli, ote työpiirustuksesta 1:20 (alkup. 1:5). Katsomorivien tuolit on suunniteltu salia varten, kuten myös katsomon irtotuolit. Rivituolin istuinosa taittuu ylös kun se ei ole käytössä. Ote piirustuksesta 311, 6.2.1986, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky. ASA

↑ Pieni sali, näkymä katsomosta näyttämölle. amoy 2020

↓ Pieni sali, laskeva lattiainostin käytössä. amoy 2020

SALIEN TAUSTATILAT JA POHJAKERROKSEN HARJOITUSTILAT

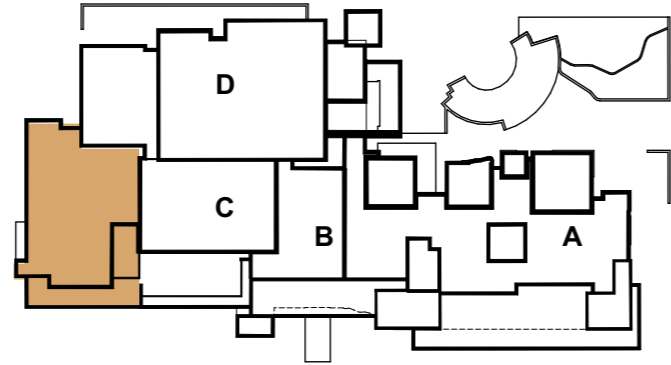
SALIEN TAUSTATILAT

Kulttuurikeskuksen 1. kerroksen pääaulasta lipunmyynnin vasemmalta puolelta on ovi salien taustatiloihin johtavalle käytävälle. Käytävä kulkee Louhisalin vierestä, kääntyy varaston ja työpajan kohdalla 90 astetta kiertäen tilojen ohi ja kääntyy vielä kerran ja päättyy lopulta Tapiolasaliin vievään takatilaan. Tämän käytävän varrella sijaitsevat saleja palvelevat tilat kuten esiintyjälämpio ja pienemmät pukuhuoneet sekä puvustoa ja tarpeistoa palvelevat tilat.

Pohjoiseen kuljettaessa avautuu lasiovi ulos ja vieressä vahtimestarin koppi ja leveä pariovi työpajan tavarantoimituksia varten. Pienellä ikkunalliseen seinään päätyvällä sivukäytävällä on teknisen henkilökunnan työhuoneet ja sosiaali-tilat. Käytävän itäpäässä on toinen lasiovi ulos ja vieressä porrashuone joka johtaa toiseen kerrokseen missä sijaitsee lisää pukuhuoneita. Samasta porrashuoneesta mennään pohjakerrokseen (0.kerros), jossa rungon keskellä on toinen esiintyjälämpio ja harjoitushuoneita.

↑ → Taustatiloihin vievät suorat käytäväosuudet päättyvät lähes kaikki luonnonvaloon, joko ikkunan tai lasiulko-oven kautta. Yllä näkymä 2.krs pukuhuoneisiin johtavalta käytävältä portaan suuntaan. Oikealla kuvassa näkymä 1.krs samassa kohdassa, tässä kuvauspisteestä vasemmalla puolella huolto-ovi ulos ja kuvassa oikealla liukuovi paja- ja varastotilaan. amoy 2020.

TILATYYPIN SIJAINTI RAKENNUKSESSA

KAAVIO 1:1500

↑ Esiintyjälämpio 1.kerrossessa. Luonnonvalo siroaa esiintyjälämpion pitkänomaiseen tilaan julkisivun korkeasta ikkunasta, ulkoseinällä huoneen toisessa nurkassa lämpion vieressä on tupakkahuoneeksi suunniteltu tila. amoy 2020.

Muutoksia käyttöön oton jälkeen

Taustatiloissa on myöhemmin tehty pinta- ja kalustemuutoksia käyttötarpeiden mukaan, erityisesti pukuhuoneissa, joista lähes kaikkiin kohdistunut joitain muutoksia. Joitain taustatiloja on myös otettu toiseen käyttöön kuten esimerkiksi pari ensimmäisen kerroksen pienemmistä pukuhuoneista jotka on muokattu salihenkilökunnan toimistotiloiksi.

↗ Esiintyjälämpio 1.kerrossessa, lämpion vieressä oleva tupakkahuoneeksi suunniteltu tila on erotettu lämpion lämpion puulasiseinällä ja -ovella. amoy 2020.

→ Yksi kuudesta pienestä pukuhuoneesta 1. kerrossessa, nykytilanne. Peilipaikkoja jokaisessa tämänkaltaisessa pukuhuoneessa on 3 kpl. Alkuperäisissä suunnitelmassa seinät olivat maalatut ja alakatto puupanelia. Myöhemmin on tiloihin vaihtelevasti lisätty akustoisia materiaaleja seinäpinnolle ja kattoon. amoy 2020.

→ Ryhmäpukuhuone 2. kerroksessa. Alkuperäisessä suunnitelmassa vaatekaappeja on ollut enemmän ja ne ovat sijainneet myös keskellä huonetilaa. Pukuhuoneen yhteydessä suihkutila ja wc-tilat. amoy 2020.

← Pieni pukuhuone 2. kerroksessa. Alkuperäisille tilapinnolle on myöhemmin lisätty akustoisia materiaaleja seinäpinnolle ja kattoon ja myös lattialaatoituksen päälle. amoy 2020.

↙ Pienen pukuhuoneen ripustuska-
lute ja kaiutin.
amoy 2020.

↓ Pienempi ryhmäpukuhuone 2. kerroksessa. amoy 2020.

↓ Pienempi ryhmäpukuhuone kellarikerroksessa. amoy 2020.

↓ Näkymä Tapiolasalin ja Louhisalin korkeisiin katsottuna Tapiolasalin suunnalta. Heti oikealla ovi orkesterin soitinvarastoon, suoraan edessä paja- ja varastotila, kuvassa vasemmalla iso aukko Louhisalin sivu(taka)näyttämölle. amoy 2020.

↑ Korkea paja- ja varastotila saa luonnonvaloa kattoikkunan kautta. Ikkuna toimii myös savunpoisto-
reitteinä. amoy 2020.

→ Yksi harjoitushuoneista väestönsuojatilassa. amoy 2020.

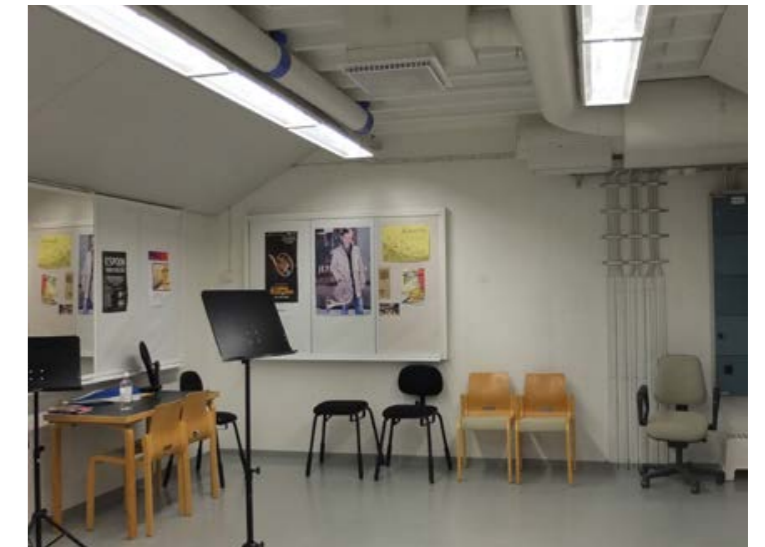
HARJOITUSTILAT

Musiikin ja esiintymisen harjoitteluun tarkoitetut tilat sijaitsevat kulttuurikeskuksen 0.kerroksessa jonne, aulaa lukuunottamatta, ei tule lunnonvaloa. tilat ovat eri kokoisia, osa hyvinkin pieniä. Suurimmat musiikin harjoitustilat on sijoitettu väestönsuojatiloihin.

Tilojen lisärakentaminen käyttöönoton jäkeen

Vuonna 1996 tehtiin pohjakerroksessa laajennus maapohjalle jääneisiin tiloihin D-osalle. Tähän saatiin kolme uutta harjoitustilaa joista suurin sijoittuu ulkoseinälle keskusaltaan puolelle, minkä johdosta tilaan saatiin luonnonvaloa.¹

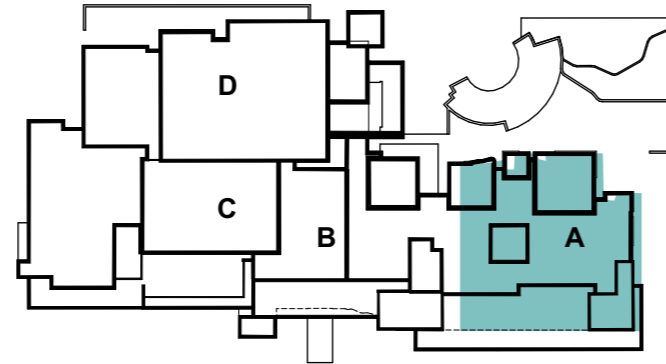
¹ muutospaiheet kts. s. 109

KIRJASTO

↖ ↑ Kuvia kirjaston korkeimman ikkunalyhdyn alueelta, jossa tila on komeimmillaan. Ikkunalyhtyjä kantavat sisäpuoliset pilarit kohottavan katseen kohti valoa. Vasemmalla kuva vuodelta 2020 (amoy), oikealla vuodelta 19DD, jossa näkyy alkuperäistä kalustusta ja valaistusta (TKA).

TILATYYPIN SIJAINTI RAKENNUKSESSA KAAVIO 1:1500

TILAKOKONAISUUS

Tapiolan kirjaston tilat sijoittuvat Espoon kulttuurikeskuksen ensimmäiseen kerrokseen rakennuksen eteläpäähän (A-osaan). Kirjaston päätilat sijoittuvat keskuskaltaan puolelle ja avautuvat lasiseinien kautta itään tai etelään. Kulttuuriauktion puolella on korkean alkuperäisen musiikkiosaston lisäksi pienempiä ja suljetumpia tiloja. Kirjaston osuus alkuperäisestä tilaohjelmasta on melko pieni, ja tilat jäivätkin hyvin pian ahtaiksi.¹

TAPIOLAN KIRJASTON ARKKITEHTUURIN AINEKSET

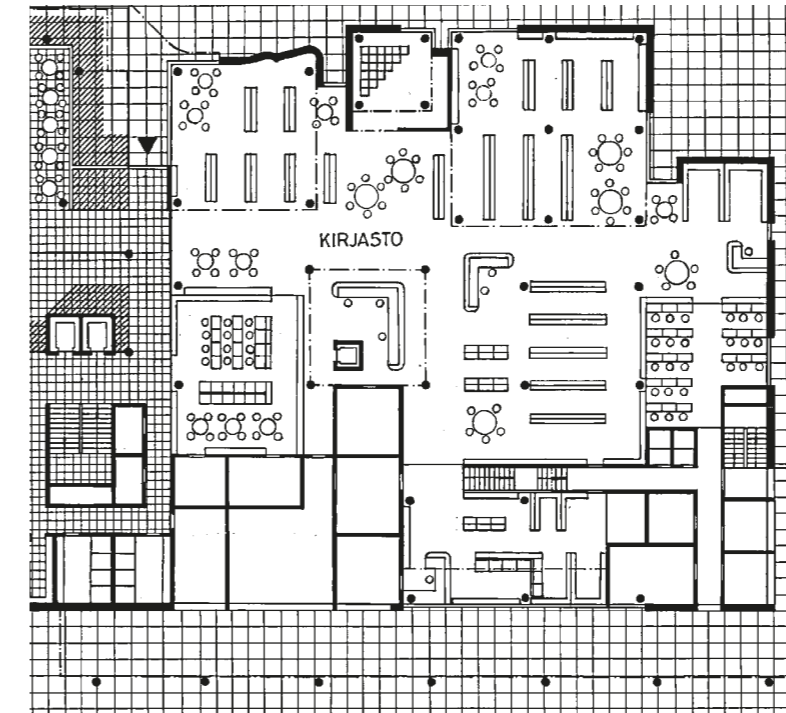
Kattokorkeuden vaihtelu

Muutoin kerroskorkeudeltaan matalassa kirjastossa eri korkeuksiin nousevat ikkunalyhdyt aksentoivat tilaa ja luovat pysähdyspaikkoja. Kirjaston alkuperäinen tilajako on vuoropuhelua kattopinnasta nousevien lasikuitioiden kanssa: korkeimmalle katto nousee korkeiden

¹ kts. Säilyneisyys ja muutosvaiheet s. 109

hyllyjen yläpuolella lainausosastolla, mutta ylävalolla on korostettu myös kirjaston keskeinen palvelutiski sekä pienempiä sivutiloja. Kulttuuriauktion puolelle länsijulkisivulle sijoittuu alun perin musiikkiopistona palvelut korkea tila, josta on yhteys toisen kerroksen opistotiloihin.

↓ Esittelypohjapiirustuksessa 1. kerroksesta vuodelta 1989 näkyy kirjaston alkuperäinen tilajako. Ikkunalyhtyjien alle sijoittuu kokoelmatiloja sekä pienryhmätila, keskellä ylävalon alla on sijainnut lainaustoimisto. Kerroskorkeudeltaan matalissa osissa on suljetumpia tiloja, kulttuurikeskuksen aulan puolella lehtienlukusali, oikealla opintosali ja keskellä jäljelle jääviä kokoelmatiloja. Kulttuuriauktion puolella on musiikkiosasto, jossa tila avautuu ylemmässä kerroksessa sijaitseviin musiikkiopiston tiloihin. ASA

↑ Kirjaston korkeimmassa tilassa ovat komeasti läsnä ikkunalyhtyjä kantavat pilarit, neljästä suunnasta tulviva valo ja lämpöä tuova koivurimoiutus. amoy 2020

→ Kirjastossa tapahtuneet muutokset, erityisesti välipohjan aukon avaaminen kellaritiloihin ikkunalyhdyn kohdalla ja uuden toiminnallisen kalustuksen epäyhtenäisyys ovat latistaneet kirjastotilan vaikuttavuutta. amoy 2020

↑ Näkymä korkeasta lehtienlukutilasta. Tätä tilaa lukuun ottamatta kirjaston länsi-julkisivun tilat ovat hyvin suljettuja aukion suuntaan. Alun perin musiikkiosastona toimineessa tilassa on portaat ylös parvelle, josta on suora yhteys opistotiloihin. Alun perin parvella oli lainattavia nuotteja. amoy 2020

→ Sisustusvaiheessa otetusta valokuvasta näkyy alkuperäinen valaistus. TKA

↑ Nykyisin lehtienlukusalina toimiva alkuperäinen opintosali on erotettu kirjastotilasta lasiseinällä, kuten myös muut alkuperäiseen tilasommitelmaan kuuluvat kirjaston yleisötilat. Alakatto- ja lattiamateriaalit jatkuvat lasiseinäisten tilojen välillä saumattomasti. Säilyneistä lasiseinistä osasta on poistettu ovet. amoy 2020

↗ Tapiolan kirjaston pienenä lastenosastona toimii alun perin monitoimitilaksi suunniteltu matalan lasikuution alue, joka on siirtoseinällä erotettavaksi muusta kirjastotilasta. Tilan erilaisesta käyttötarkoituksesta kertoo myös (uiva) parkettilattia. Lastenosaston myötä tämän lasikuution alue on saanut seiniinsä ja pilareihinsa väriä. amoy 2020

Eri korkuisia kattolyhtyjä kannattelevat pilarit tuovat tiloihin rytmiä samalla, kun rakenteellisesti mahdollistavat tilojen muunneltavuuden joustavasti.

Eri arvoiset sivutilat

Pienimmän lasikuution kohdalla kirjastossa on nykyinen lastenosasto, monitoimitilaksi suunniteltu muusta kirjastosalista erotettavissa oleva monitoimitila. Asiakkaiden käytössä olevat tilat ovat alun perin olleet lasiseinäisiä (lehtienlukusali, opintosali ja musiikkiopisto) ja henkilö-

kunnan käytössä olevat työtilat umpiseinäisiä. Tilamuutosten myötä tämä jako ei ole näin selkeä.

Kirjasto kulttuurikeskuksen materiaalihierearkiassa

Sivuilla 118-148 esitellyt materiaaliakaaviot havainnollistavat rakennuksessa vallitsevaa määrätietoista materiaalihierearkiaa. Kirjastossa mosaiikkibetonilaattalattia kertoo sen julkisen tilan luonteesta mutta toisaalta erottaa sen arkisemmaksi kuin juhlatravertiinipäällysteiset aulatilat. Alakattojen materiaalimaailma on yksinker-

tainen, tosin myöhemmin tehdyt tilamuutokset paljastuvat paikoin uusittujen alakattolevyjien vuoksi.

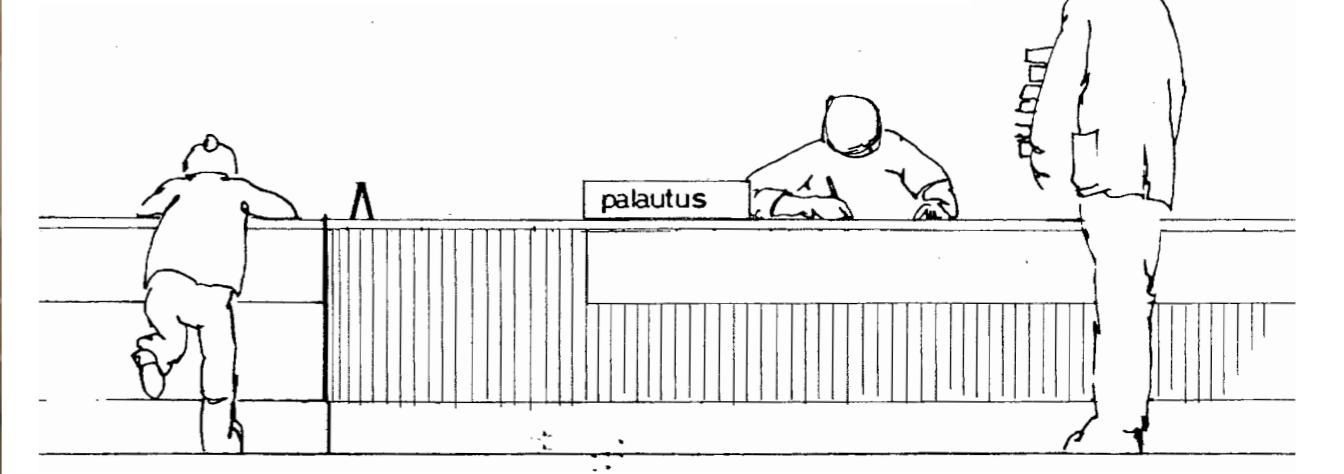
Alkuperäinen sisustus ja valaistus

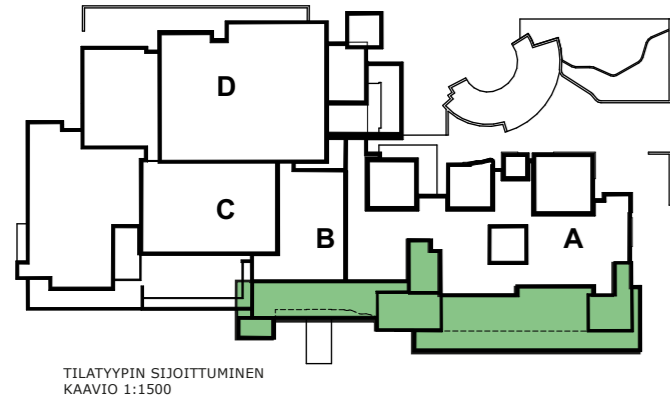
Kirjastossa on ollut kulttuurikeskuksen kokonaisarkkitehtuuriin kuuluvat kiintokalusteet ja valaistus. Kts. kiintokalusteet s. 62. Alkuperäiset palvelukalusteet on myöhemmin korvattu uusilla ja suurin osa valaisimista on vaihdettu.

← Kirjastoa 1990-luvulla. Alkuperäisiä kalusteita ei juuri ole jäljellä, kuvassa näkyy sekä alkuperäisiä hyllyjä, taustalla käsikirjaston pieni palvelutiski. TKA

↓ Kirjaston kilpiopasteiden sijoitusta esittävästä illustraatiosta välittyy Tapiolan kirjaston alkupe-
räinen henki. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 6.2.1986. Opastejärjestelmä s. 14. ASA

OPISTON JA HALLINNON TILAT

TILAOHJELMA¹

Kulttuurikeskuksen alkuperäiseen tilaohjelmaan sisältyvät tilat musiikki- ja työväenopiston toiminnalle ja hallinnolle. Opetus- ja toimistotilat sijaitsevat A- ja B-osan toisessa ja kolmannessa kerroksessa perinteisinä, käytävän varressa toistuvina luokkatiloina kahdessa lähes identtisessä opistokerroksessa. Opintotiloihin saadaan luonnonvaloa matalista nauhaikkunoista.

Suunnitelman mukaan useiden harrastajatahojen ja koulujen olisi mahdollista osallistua Kulttuurikeskuksen salien ja tilojen käyttöön, opistojen lisäksi. Tiloihin on tästä syystä avattu sisäiset yhteydet myös aula- ja kirjastosta. Näyttelytilan toisen kerroksen parvi on yhteydessä opistotiloihin niin, että näyttelyt tarvittaessa voivat laajentua toisaalta aulatiloihin, toisaalta opistojen pienryhmä- ja opetustiloihin. Samalla periaatteella kirjaston musiikkiosaston tila on yhteydessä toisen

¹ Espoon kulttuurikeskuksen toiminnankuvaus ja huonetilaohjelma, hyväksytty 3.12.1982. s. 8–10

←↑ Kirjaston musiikkiosastolta on lasiseinän kautta näkymä Musiikkiopiston käytävälle. Kuvissa Espoon musiikkiopiston pienet viulistit esiintyvät kirjaston parvella ja odottavat vuoroaan. TKA.

↑ Käytävillä on korkeat ikkunaseinät sekä päädyissä että kulmauksessa, niin ettei pitkille käytäville ole muodostunut pimeitä umpipäätyjä. Musiikkiopiston käytävältä on lasiseinän kautta näkymä kirjaston musiikkiosastolle. amoy 2020

kerroksen musiikkiopiston tiloihin suoran porrasyhteyden kautta.

Akustikko Alpo Halme oli mukana suunnittelemassa kulttuurikeskusta. Suomen ensimmäiset viralliset ääneneristysmääräykset ulotettiin vuonna 1985 koskemaan myös muita kuin asuinrakennuksia.²

Pääporras hisseineen johtaa aula- ja opistotilojen yläpuolelle kerrokseen, ja se on materiaaleiltaan yhtenevä aulatilojen kanssa.

LIIKENNE JA TILASUUNNITTELU

Opistotiloihin saavutaan pääaulasta suoraan hissien ja pääportaan kautta. Kaikille porrastasanteille on myös avattu ikkunat luonnonvalon ja näkymien hyödyntämiseksi.

Opistokäytävä seuraa länsijulkisivun polveilua, ja opistotilakäytävän keskeiseen kulmaukseen on syntynyt miellyttävä odotusaula. Käytävillä on korkeat lasiseinät sekä päädyissä että kulmauksessa niin, ettei pitkille käytäville ole muodostunut pimeitä umpipäätyjä. Eteläpäädyin pienet aulasyvennykset on myöhemmin lasiseinän erottu käytävistä työtiloiksi.³

Keskikäytäväratkaisu laajenee B-osalla hallinnon ja toimiston tilojen kohdalla yksipuoleiseksi käytäväksi, joka saa sivuvaloa kapean, kiinteän ikkunanauhan kautta.

² Määräyksiä edelsivät Rakennusinsinööriiltoin normit vuodelta 1967, jotka vuonna 1975 vahvistettiin koskemaan asuinrakennuksia. RIL 55-1967, Ääneneristysnormit 1967 (2. korj. p.). Helsinki 1968, Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry. <https://www.srv.fi/stories/kunniatohtori-alpo-halme-on-aaneneristysen-ja-akustiikan-uranuurtaja/>

³ Lisähuoneet toteutettu vuonna päivättyjen 1996 suunnitelman mukaan, piirustus: LI-1, Erikoissuunnittelu oy, 23.5.1996, 2. ja 3. kerros.

Käytävän odotustilan seinäkkeistä on poistettu entiset yleisöpuhelimet ja lokerikot, ja korvattu mm. naulakko- tai minikeittiökaluksilla.

Portaat ja sisäiset yhteydet

Musiikkiopiston tiloihin saavutaan pääportaan ja hissien kautta (kts. s. 70). Vaihtoehtoiset vertikaaliyhteydet musiikkiopiston toiseen kerrokseen on sekä aula- ja näyttelytilan parven että kirjastosta musiikkiosaston parven kautta. Opistotilan käytävän pääteen pohjoisessa on yhteys kylmään poistumistieportaaseen. Rautalankalasetettu teräslasiseinä erottaa opistotilat aula- ja näyttelytiloista sekä kirjaston musiikkiosastosta.

OPINTOTILAT

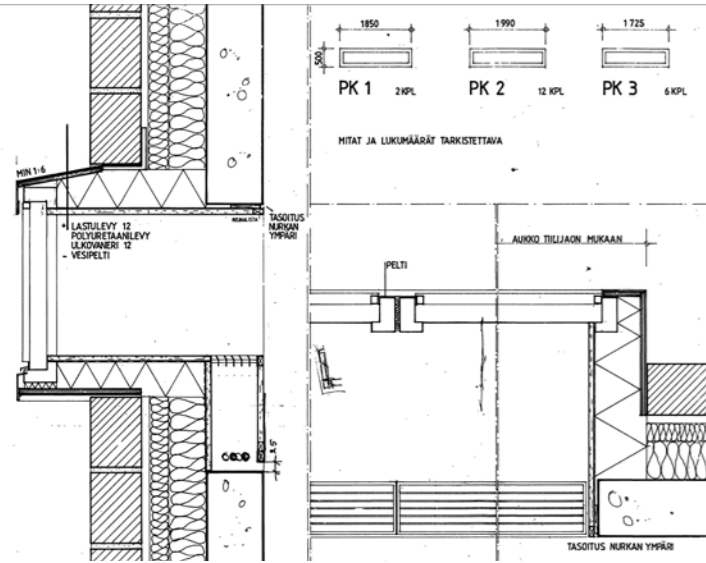
Opintotilojen lisäksi kerroksissa on kanslia-, toimisto-, neuvottelu- ja näyttelytiloja.

Vaimennettuja opetusluokkia on A-osan toisessa kerroksessa ollut alkujaan puolet tiloista ja kolmannessa kerroksessa A-osan opinto- ja pienryhmätilat ovat kaikki olleet näitä, valokuvausstudiota lukuun ottamatta. Opetustiloissa on uiva koivusauvaparkettia.

Pienet opintoluokat on toteutettu ääntä vaimentavien väliseinärakentein, ja osa seinistä on varustettu kiskoille ripustetuin, käännettävien vaimennuslevyjen (toinen puoli sileä kovalevy, toinen maalattu villa)⁴. Ääntä vaimentavissa tiloissa myös kipsilevyalakatot on tiivistetty, ja vaimennuspinnaksi liimattu huopapäällysteinen mineraalivillalevy (KAL-AL), saumoissa ja reunoilla puulistat.

Pienryhmätiloista suurin on 90 neliön sali, joka on kovuulupintaisella ääntä vaimentavalla siirtoseinällä jaet-

⁴ Myös Louhi-salissa on käytetty muunneltavia vaimennuselementtejä, kts. s. 83.

→ B-osalla opistotilojen sivukäytävillä 2. ja 3. kerroksissa on kiinteät, julkisivusta ulos työntyvät puuikkunat, jotka sisätilassa muodostavat syvän, matalan valojuovan. amoy 2020

← Piir. nro 258 Kiinteiden puuikkunoiden kaaviot ja detaljit. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986. ASA

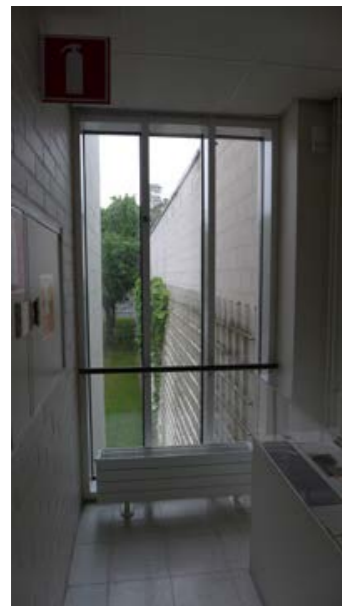

←← Opistotilojen käytävien päätteenä on suuret lasipinnat.

← Tyypillinen harjoitusruoneen ovi käytävälle. Opistotiloissa tiiliseinät on jätetty tasoittamatta

→ Lasiseen kulmaan sijoitettuihin 2. ja 3. kerroksen odotusauloihin on tuotu yleisöaulojen elementtejä: vapaasti sijaitseva pilari, alakaton korkeusvaihtelu ja koivurimoitus.

kuvat amoy 2020

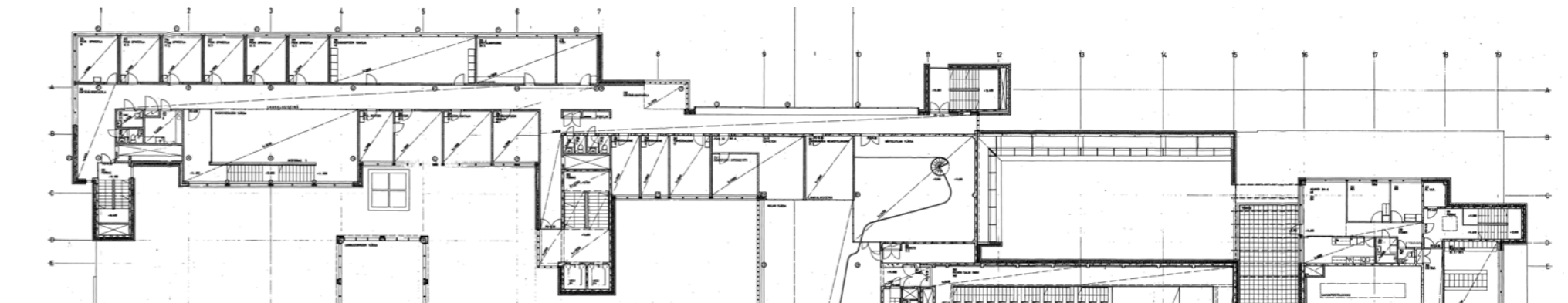
tavissa kahteen. Muut pienryhmätilat ovat noin 40 neliön tiloja.

Materiaalit

Opistotiloissa käytävien- ja porrashuoneiden lattiat ja portaat ovat valkoista, kiiltäväksi hiottua mosaiikkibetonilaattaa. Käytävän varrella kaikki umpiovet ovat koivuviilupintaisia ja varustettu sähköpielin ja upotetuin kaiuttimin. Seinät maalattua tiiltä, alakatot ripustettua kivi-villalevyä, näissä mm. valaisimet ja kaiuttimet upotetuin alakattolevyihin. Pintamateriaalit ovat pienryhmätiloissa ja luokkatiloissa yhtenevät. Keittiöt ja märkätilat sosiaali-tiloissa noudattavat rakennuksen tyypejä, kts. s. 100.

← Siirtoseinällä kahteen jaettava harjoitustila kolmannessa kerroksessa. Koivuviilupintaiset siirtoseinät näkyvät kuvassa vasemmalla seinustalla. amoy 2020

↓ 2. kerroksen pohjapiirros (piir. nro 4, 2. kerros, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986). Opistotilat sijoittuvat A-osaan, B-osan sivukäytävän varrella sijaitsevista hallinnon tiloista kaksi näyttelytilan viereistä avautuu sisäänkäyntiaulaan. ASA

→ Näkymä toimistotilasta. Opisto-
siiven keskusaltaan puoleinen
kantava pilarilinja kulkee har-
joitus- ja työtiloissa ulkoseinän
sisäpuolella. Keskimmäinen
pilarilinja sijoittuu käytävälle
ja aukion puolella pilarit ovat
julkisivun ulkopuolella.

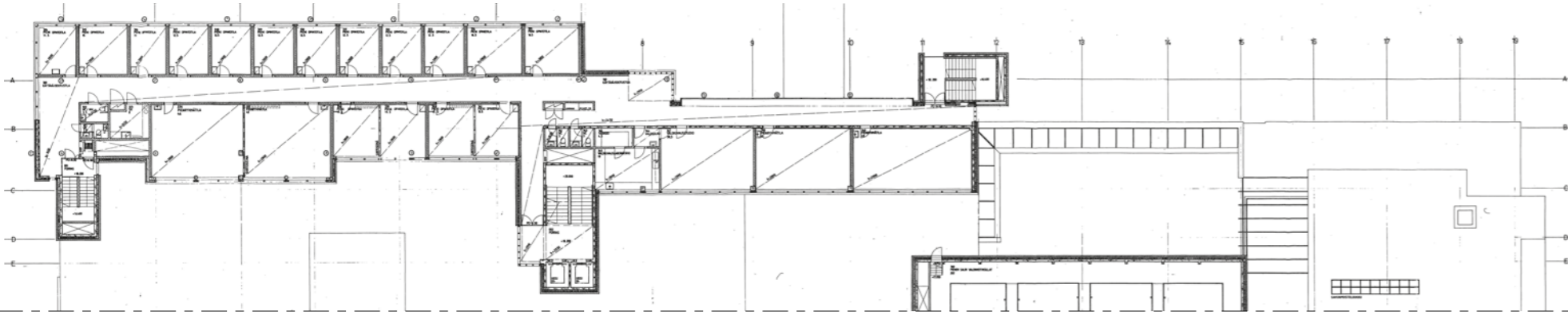
→ Näkymä harjoitustilasta käytä-
välle, jonka toisella puolella on
kirjaston korkean musiikkiosas-
ton lasiseinä.

← Musiikin harjoitustiloja. Kuvissa
näkyvä uiva parkettilattia sekä
akustisia seinä- ja alakattopa-
neeleita.

kuvat amoy 2020

↓ 3. kerroksen pohjapiirros (piir. nro 5, 3. kerros, Arkkitehtitoimisto Arto
Sipinen Ky, 1986). Kolmannessa kerroksessa A- ja B-osalla ainoastaan
erikokoisia harjoitustiloja ja niiden tukitiloja, sekä alkuperäinen valoku-
vausstudio (nyk. muussa käytössä). ASA

ASUNTO

Espoon kulttuurikeskuksen alkuperäiseen tilaohjelmaan
on kuulunut 3h+k vahtimestarin/talonmiehen asunto¹,
joka on säilynyt asutokäytössä vuoteen 2020 saakka.

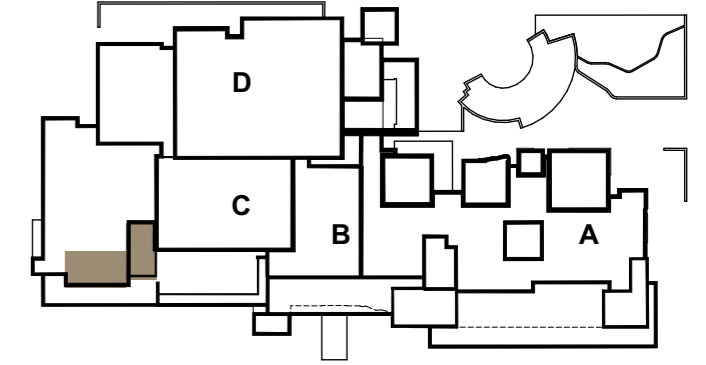
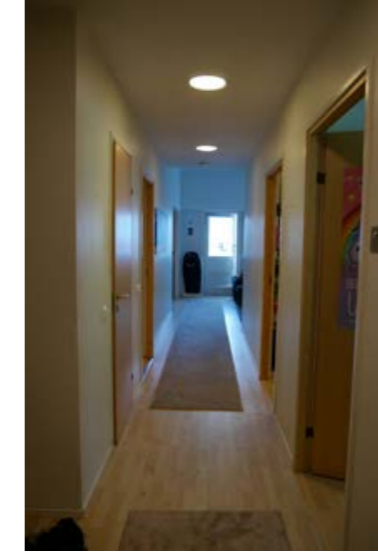
Arkkitehtuuriltaan asunto asettuu salien taustatilojen
ja toimistotilojen välimaastoon²: lattia on parkettia, sei-
nät tasotettuja paitsi ulkoseinillä, joilla ikkunoiden ala-
puolella on puhtaaksimuurattu maalattu tiilipinta, puu-
väliovet ja avattavat puuikkunat on toteutettu kuten
muuallakin ja märkätilat samoilla materiaaleilla ja kalus-
teilla kuin rakennuksessa yleensä.

Huomionarvoisinta asunnossa on siihen liittyvä kat-
toterassi. Sisäänkäyntien yhteydessä käytetyllä betoni-
kivellä päällystetty ja osittain pergolalla peitetty kattote-
rassi jää sijaintinsa ansiosta ohikulkijoilta täysin piiloon.
Terassilta avautuu harvinainen näkymä rakennuksen
kuutiosommitelman ytimeen.

- 1 Espoon kulttuurikeskuksen toiminnankuvaus ja huonetilaohjel-
ma, hyväksytty 3.12.1982.
- 2 kts. opistotilojen (s. 94) ja salien taustatilojen (s. 86)
tilatyypit

➤ Asunnon sisätilat on toteutettu raken-
nuksen kieliopin mukaisesti: puhtaan-
valkoiset seinäpinnat, koivuparketti ja
koivuviilutetut ovet. amoy 2020

→ Asunnon keittiö on toteutettu samaan
tapaan kuin muut henkilökunnan
käyttöön suunnitellut kulttuurikeskuksen
keittiöt. Keittiö- ja kylpyhuonekalusteet
ovat alkuperäisiä. amoy 2020

TILATYYPIN SIJAINNI RAKENNUKSESSA

KAAVIO 1:1500

↓ Kulttuurikeskuksen asuntoon liittyvä laaja terassi on piilossa katseilta rakennuksen kor-
keampien osien syleilyyn jääväällä tasanteella. Terassi on osin katettu harvalla pergolalla.
Kiveys on pääsisäänkäyntien yhteydessä käytetty valkoista betonikiveä (tekonurmimatto
on myöhempi mukavuuslisäys). amoy 2020

MÄRKÄTILAT: WC:T JA PESUHUONEET

TILATYYPIN SIIJAINTI RAKENNUKSESSA : KTS. TILATYYPPIKAAVIOT S. 69

Espoon kulttuurikeskuksen wc-tilat ja pesuhuoneet on toteutettu koko rakennuksessa lähes samanlaisina, riippumatta siitä onko kyseessä konserttieväälle tarkoitettu yleisö-wc vai henkilökunnan wc takatiloissa. Tässä mielessä rakennus noudattaa hyvin rationaalista märkätilasuunnittelua.

Märkätiloissa käytetyt materiaalit ovat kautta rakennuksen samat¹, mutta laatoituksia on käytetty hieman eri tavoin: merkittävimmässä Tapiolasalin yleisö-wc-tiloissa sinistä laattaa on käytetty myös seinäpintoina, kun muualla se esiintyy ainoastaan lattiassa. Tapiolasalin wc-tiloissa on myös sinisten kaakelien sävyyn sovitettu vaaleansininen nahkapenkki. Alakatot aulan yleisö-wc-tiloissa ovat alumiinisälettä, muissa wc- sekä pesutiloissa alakatossa avosaumainen suora lautapaneli.

¹ kts. materiaaleja käsittelevä osio s. 116 alkaen

↑ Pesuhuoneen etutila toisessa pienemmistä ryhmäpukuhuoneista 2. kerroksessa. amoy 2020.

↓ Wc- ja pisuaarieriot Tapiolasalin miesten yleisö-wc-tilassa. Muilta osin tila on peilikuvana samankaltainen kuin vastapäinen naisten yleisö-wc-tila. amoy 2020.

→ Pitkä nahkapäällysteinen sininen penkki naisten yleisö-wc-tilassa sointuu laatoituksen väriin. amoy 2020.

← ↓ Tapiolasalin yleisö-wc-tilojen pääväri tulee mattapintaisesta sinisestä laatasta jota on sekä lattiassa että suurina seinäpintoina. Wc-kopit on korostettu valkoisilla seinälaatoilla, ja alakatto on valkoinen alumiinisäle. Kuvissa alla ja vasemmalla naisten yleisö-wc-tila. amoy 2020.

→ Neljä kuvaa pukuhuoneiden wc- ja suihkutiloista. Yleisö-wc-tiloissa on käytetty suorakulmaisia laattoja (valkoisina ja sinisinä), puhtaasti henkilökunnan tiloissa seinälaattana on valkoinen neliskulmainen laatta. amoy 2020.

KULTTUURIKESKUKSEN LÄHIYMPÄRISTÖ JA PINTARAKENTEET

↑ Kulttuurikeskus idästä välikauden aikana, jolloin keskuksella on tyhjennetty vedestä, mutta luistinrataa ei ole vielä jäädytetty. amoy 2020

Kulttuurikeskuksen rikkaasti jäsenöity, rakennettu lähiympäristö on korostetusti eriytetty vapaasta luonnosta. Kulttuurikeskuksen ympäristöä on jäsenöity runsaasti suorakulmaisilla terassoinein, muurein ja porras- ja siltarakennelmin, mutta alkuperäiseen pihasuunnitelmaan kuului myös puustoa suorina riveinä ja kasvillisuutta, kuten säleiköille kipuaiva köynnöskasveja (kts. aksonometria s. 24). Tontin käsittely loi urbaanin kontrastin viereisen tontin vapaille avokallioille ja lähelle mäntymetsiköillä.

Aarne Ervin aukio, muurit ja portaat

Muurirakenteet ja portaat Tapionraittiin asti on pitkälti muutettu ja vanhasta muokaten rakennettu uudeen Kulttuurikeskuksen rakentamisen yhteydessä. Kulttuurikeskuksen rakennusprojektin yhteydessä on uusittu keskukseltaan ja Aarne Ervin aukion luiska-, muuri- ja porrarakenteita sekä kiveysten laattajakoa.¹ Uusien

¹ Tapiolan keskukseltaan alkuperäiset rakenteet on toteutettu 1960-luvulla Aarne Ervin toimiston suunnitelmien mukaan. Toimistossa silloin työskennellyt Jussi Jännes on osallistunut Keskustornin ympäristön viheralueiden ja -rakenteiden suunnitteluun, mutta tästä työnjaoista ei ole saatu tarkempaa tietoa.

Koko sivun kuva:

Keskukseltaan puoleinen koverrus rakennuksen sisään oli Arto Kiviniemen mukaan mukana jo ensimmäisissä luonnoksissa (Kiviniemi 2020, haastattelu). Tällä rakennuksen syvimmässä sylissä ovat monipuolisesti länsä ulkotilojen arkkitehtuurin elementit: muurit, portaat, kaiteet, katokset ja erilaiset kiveykset. amoy 2020

- Itä- ja pohjoisjulkisivun komeat piippuköynnökset ovat tärkeä osa julkisivusommitelmaa. amoy 2020
- Tärkeä kevyen liikenteen yhteys Länsijulkisivun edestä Tapiolan koululle on kesäaikaan vehreyden kehystämä. Tällä puolella piippuköynnös ei kuitenkaan kasva yhtä runsaana. amoy 2020

↓ Arkkitehti Richard Meierin tuotantoa: The Atheneumin (New Harmony, Indiana, 1979.) Jorma Mukala on artikkelissaan vuodelta 2002 viitannut Richard Meierin "Corbusier-lähtöiseen uusmodernismiin" Sipisen arkkitehtuurin yhteydessä, mutta todennut Sipisen vahvimmin jatkavan suomalaista funktionalismia. Arto Kiviniemi on vahvistanut (Kiviniemi 2020, haastattelu) Meierin kuuluneen toimiston muotokieleen vaikuttaneisiin arkkitehteihin. Kuva Michael Gäbler.

muurien verhoiluun on käytetty purettavista muureista saatua, valkosementti-kvartsisorapintaisia betonielementtejä, tai uusia vastaavia. Työpiirustuksessa mainitut "olemassa olevat" muurit on piirretty jatkuvaksi "vastaavina uusina" muureina. Laatoitusta on sovitettu näiden välille siten, että uudempi 600x600 teräsbetonilaatta jatkuu allastasossa kulttuurikeskuksen julkisivuihin saakka.²

Sen sijaan muuripinnan limityksessä travertiinilaatan jako on joustava ja vaihtelee asetuen noin 1000x400

² Työpiirustus no. 74, Torialueen tukimuurit, 6.2.1982.

paikkeille. Puolen kiven limitystä on travertiinipinnoissa käytetty sekä vaakasuuntaisena, että pystysuunnassa.

Kasvillisuus

Kulttuuriaukiota reunustavat metsävaahterat (Acer Platanoides) ovat kasvaneet alkuperäisen suunnitelman mukaiseksi, suoraksi puurivistöksi. Kulttuurikeskuksen pohjoispuolella on edelleen Tapiolalle tyypillistä mäntikköä, ja tontin koilliskulmassa on säilynyt yksittäinen mäntypuu, mutta paikan alkuperäisestä kallioisesta mäntykankaasta ei tontilla ole muita merkkejä.

Piippuköynnökset (Aristolochia Durior) julkisivujen puuriteliköillä on suunniteltu alkuperäisiin julkisivusomitelmiin kuin yhtenä julkisivumateriaalina.

Pihasuunnitelmaan on kuulunut myös Kurtturuusua (Rosa rugosa), joka pitäisi vieraslajina poistaa ja korvata.

↓ Etelästä otettu kuva vesiputousaltaalta. Altaan Itaan kohdalla kulttuurikeskuksen eteläpuolisessa on aukko, joka tuo ohikulkijan veden äärelle ja mahdollistaa avaramman näkymän taustalla näkyvän Tapiolasalin rakennusvolyymien julkisivuun. amoy 2019

Valaistus

Kulttuurikeskuksen valaistu syli yönäkymässä avaa rakennuksen arkkitehtuurin erityisen, pohjoisen ulottuvuuden. Lyhtyarkkitehtuuri ja pallon muotoiset Saturnus-valaisimet ovat erityisesti pitkänä pimeänä vuodenaikana tärkeä osa kulttuurikeskuksen ilmettä. Valaistuksen avulla myös keskusaltaan vesipeilistä muodostuu monipuolinen, kuudes julkisivu.

→ Kuva Kulttuuriaukiolta lounaseen, vasempaan laitaa jää nk. Marimekkotalon julkisivu. Kulttuuriaukio on nimestään huolimatta toiminut kulttuurikeskuksen valmistumisesta lähtien useammin pysäköintialueena kuin kulttuuritapahtumien kotina. amoy 2020

Kiveysalueet

Kiveysmateriaalit on esitelty kuvin ja niiden sijainti kaavioiduina materiaaleja koskevassa luvussa s. 132.

Tapionraitin ja -torin betonikiveys on 700x700mm siileä alkuperäistä Ervin suunnitelman aikaista käsintyötä betonilaattaa.

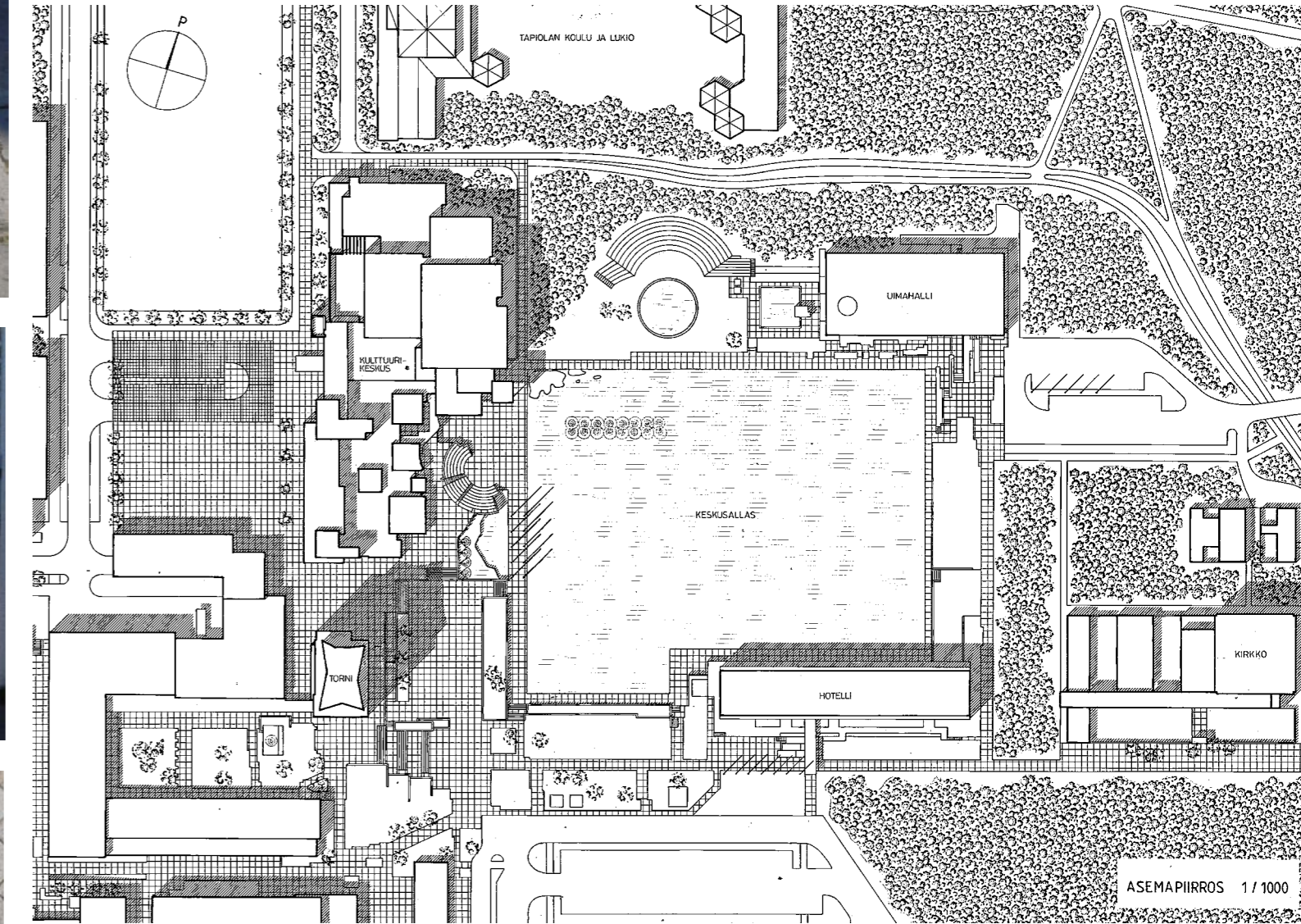
Kulttuurikeskuksen ja keskusaltaan länsipäädyn väliset alueet on koko altaan leveydeltä kivetty uudelleen. Sipisen piirustuksessa vuodelta 1988 mainitaan käytettäväksi 700x700 laattaa, mutta nykyinen pinta on keskusaltaan puolella 600x600 betonilaattaa ja kannen päällä 278x138x80 harmaata betonikiveä. Sama betonikivi on käytössä Kulttuuriaukion puolella, Keskusaltaan puolella kannella, Aarne Ervin aukiolla ja Tapiolasalin pohjoissisäänkäynnillä.³

Sisäänkäynnit korostettu 1. kerroksessa (Kulttuuriaukion puolella ja altaan puolen sillassa) 138x138 valkobe-tonikiveyksellä. Amfiteatterin kulkutasot altaan puolella samoin harmaata torikiveä 95x195. Kulttuuriaukiolla Sipisen toimiston suunnittelema kiveyskuviointi punaisilla ja harmailla betonikivillä (näkyvät hyvin heikosti). Kulttuurikeskuksen eteläpuoliset ulkoportaat ovat 350x350 betonilaattaa.

Huoltoväylä Tapiolan koulun suuntaan harmaa sf-sidekivi. Ajoliikennealueita on suunnitelmasta poiketen pinnoitettu asfaltilla. Betoniset reunakivet (jalankulkualueilla 90x80 ja ajoliikenteen alueilla 130x120⁴) ovat kestäneet heikosti.

³ Pihasuunnitelmassa piir.nro 50 21.3.1986 harmaa betonikivi on määritelty myös Keskusaltaan tasossa oleville ulkoalueille, mutta allastason kulkuväylä on toteutettu suuremmalla laatala.

⁴ Espoon kulttuurikeskuksen rakennusselitys, 21.3.1986. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, s. 16

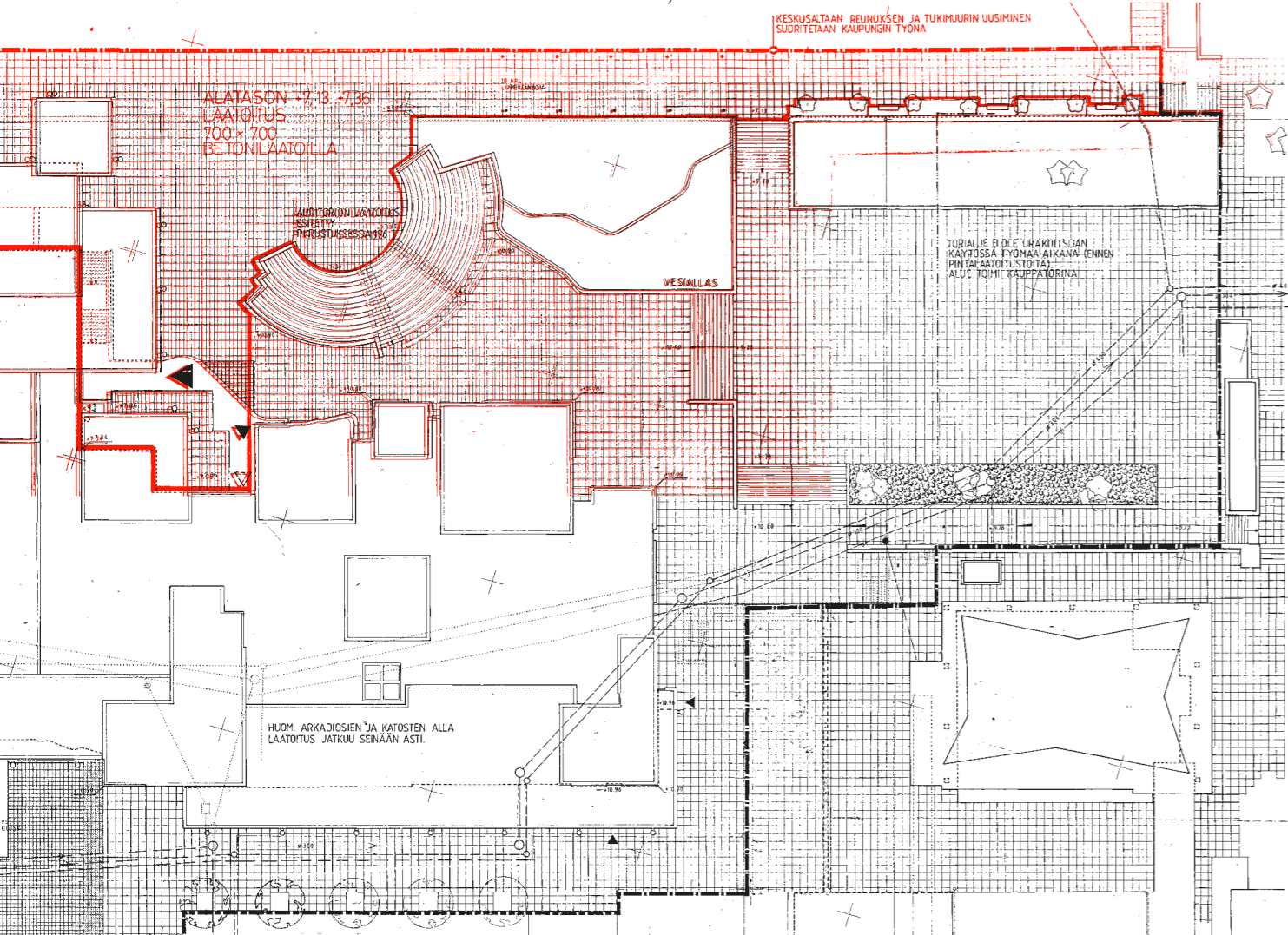
←← Viereinen sivu: Keskusaltaan länsireuna ja kulttuurikeskuksen syliin työntyvä piha-alue on kivetty 600x600 betonilaatalla.
↖ Ylin kuva: Alkuperäinen 700x700 Tapiola-laatta liittyy 600x600 laattaan.
↖ Keskellä: Keskusaltaan länsireuna.
← Alin: Harmaa SF-sidekivi, vieressään 138x138 valkobe-tonikivi.
Kuvat amoy 2020

↑ Esittelymateriaaliin kuulunut asemapiirros vuodelta 1989. Piirustus havainnollistaa hyvin kulttuurikeskuksen tuomaa muutosta Tapiolan keskustassa: keskusaltaan länsilaidalla muurin ja kalliomännikön tilalla on eri tasoissa kiveyksin käsiteltyä rakennettua ympäristöä – keskusaltaan itä- ja pohjoispuolella on tässä vaiheessa vielä paljon Tapiolalle ominaista luonnontilaista ympäristöä. Kulttuurikeskuksen ulkotilat liittyvät saumattomasti Ervin suunnittelemaan Tapiolan liikekeskustaan. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, ASA.

↓ Piir. nro 50 Pihasuunnitelma ja sen päällä punaisella piir. nro 88 Pihasuunnitelman muutos: alatasen laatoitus. Näistäkin suunnitelmista poiketen keskusaltaan reunalla ei käytetty 700x700 laattaa vaan, mahdollisesti hintasyyistä, tavanomaisempaa 600x600 betonilaattaa. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1986-87, ASA.

→ Vanhan Tapiolan ja Sipisen Tapiolan liittymä: vasemmalla Tapionraitin alkuperäinen 700x700 betonilaatta ja oikealla kulttuurikeskuksen toteutusvaiheessa uudestaan betonikivetty Tapiontori. amoy 2020

↳ Alkuperäinen betonikiveys keskusaltaan itälaidalla Jussi Jänneksen suunnittelemassa ruusurinteessä on saanut valaistukseen kulttuurikeskuksen liittyvän Saturnus-valaisimen, täällä harmaana. amoy 2020

SÄILYNEISYYS JA MUUTOSVAIHEET

SÄILYNEISYYDESTÄ ESPOON KULTTUURIKESKUKSESSA

Espoon kulttuurikeskuksen muutokset on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky/Oy ja 2005 lähtien Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy. Muutokset on suunniteltu rakennuksen arkkitehtuurin ehdoilla ja niistä etenkin pienimpiä on tästä johtuen mahdotonta huomata. Säilyneisyys tai alkuperäisyys ei Espoon kulttuurikeskuksessa tästä johtuen ole määritteenä kaikilta osin olennainen: rakennuksen kokonaistaideteoksen kielioppia noudattavat myöhemmät muokkaukset ovat paikoin arkkitehtonisesti yhtä arvokkaita kuin alkuperäinen. Toisaalta muutoksia tarkastellessa tulee selväksi, että kaikki myöhemmät muutokset eivät ole laadullisesti yhteneväisiä alkuperäisten osien kanssa eikä kaikkia tilamuutoksia voida pitää ihanteellisina kokonaisuuden kannalta.

Muutosvaiheet listattuna:

- 1996 pohjakerroksen D-osan laajennus käyttämättömiin tiloihin, A-osalla tilamuutos musiikkiopiston 2. ja 3. kerroksissa.
- 2006 A-osalla uusi avoporras kirjaston kellariin ja tilamuutoksia kirjastotiloissa
- 2011 A-osa, kirjaston poistumistiemuutos, esteettömyyden parantaminen
- 2015- Nostin Louhisalin ylälämpiöön, muut muutostyöt

↑ Vuoden 1996 laajennusvaiheessa D-osan alapuolisia maanvaraisia tiloja otettiin käyttöön harjoitustiloina, joista kuvassa näkyvä "Sommelo" ja viereinen "Vipunen" ovat monikäyttöisiä, enemmän valaistustekniikkaa sisältäviä tiloja.

→ Suurin uusista harjoitustiloista, "Joukola", on suunniteltu musiikin harjoitustilaksi: seinillä on käännettävät akustiikkapaneelit ja lattiana uiva parketti. Kuvat amoy 2020

MERKITTÄVIMMÄT MUUTOSVAIHEET

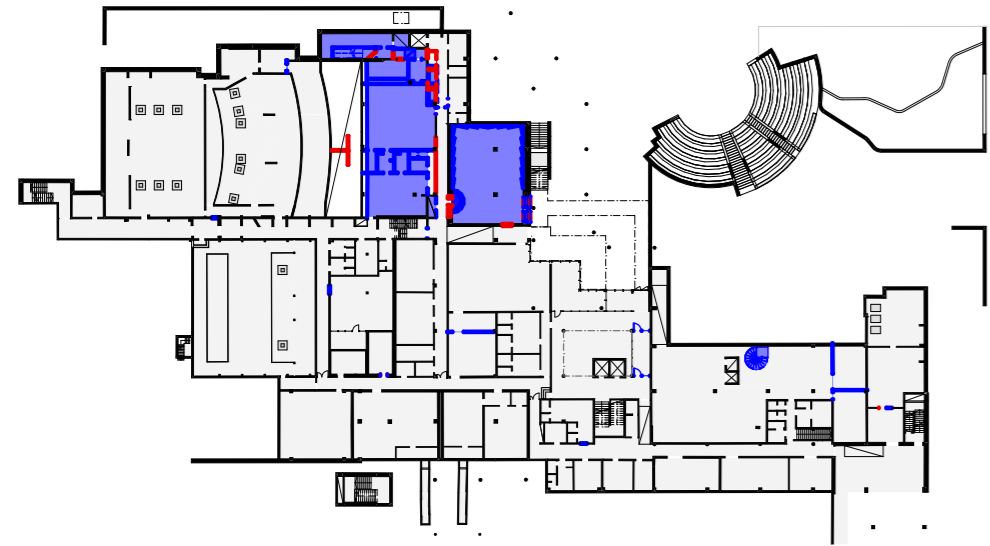
Vuoden 1996 muutosvaihe

Ensimmäinen muutos- ja laajennusvaihe on ollut rakennuksessa mittavin. Alun perin maapohjaiset tilat Tapiolasalin aulan ja vaatesäilytyksen alla on silloin otettu käyttöön ja sinne on rakennettu kolme uutta harjoitustilaa, wc- ja varastotiloja² sekä uusi, ylös Tapiolasalin poistumistiehen liittyvä, poistumistieporras. Nämä

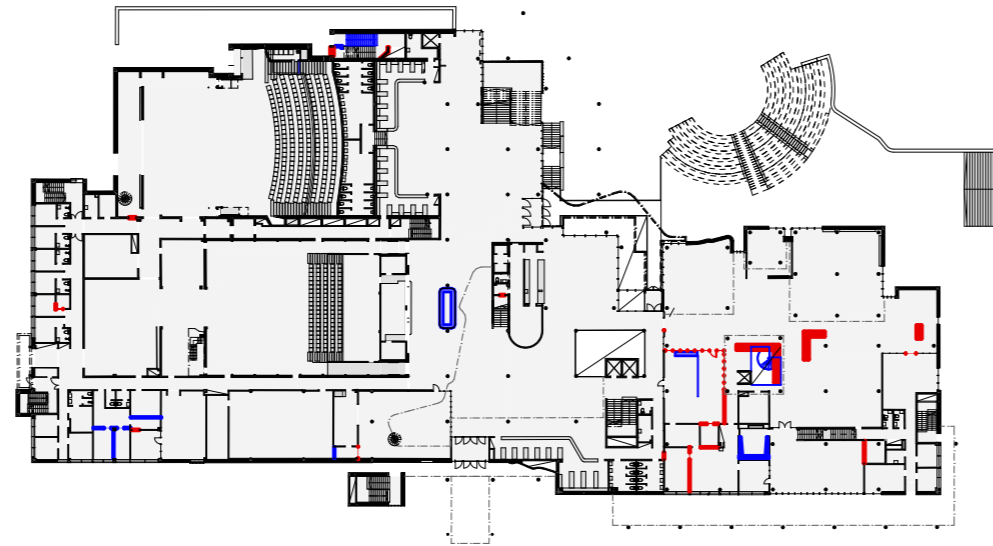
- 1 Myöhemmin käyttöön otettavat alueet esiintyvät alkuperäisissä pää- ja työpiirustuksissa merkinnällä "käyttämätön tila".
- 2 Varastotiloja on tehty sekä uusia harjoitustiloja että aulatarjoilua varten.

myöhemmin toteutetut harjoitustilat ovat tilallisesti hieman hankalat, johtuen pitkälti niiden sijainnista olemassaolevan rakennuksen alla.

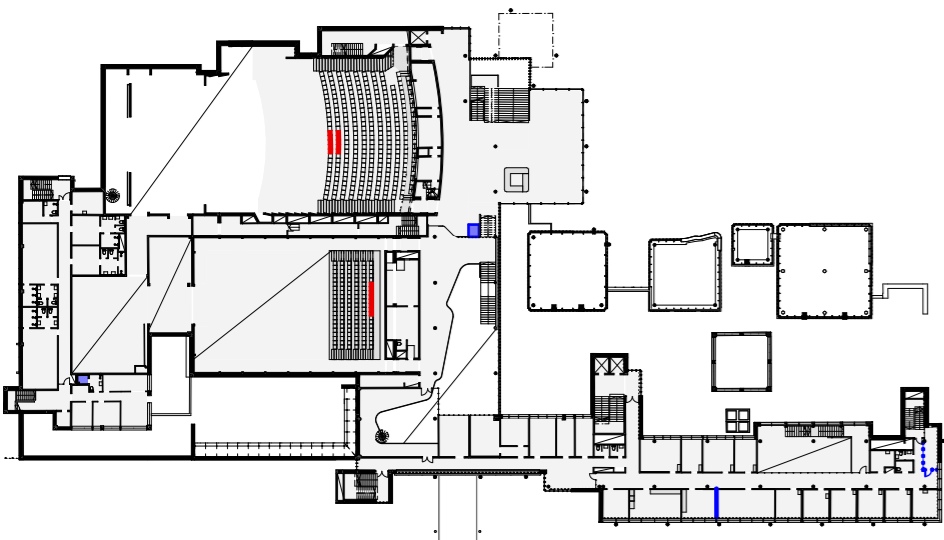
Vuoden 1996 muutosvaiheessa on myös opistosii-ven eteläpäädyssä 2. ja 3. kerroksissa aulatilasta erotettu lasiseinillä pienet, ilmeisesti toimistokäytössä olleet tilat. Tämä muutos on toteutettu rakennuksen arkkitehtuuriin hyvin sopeutettuna ja muuallakin käytössä olleilla lasiseinädetaljeilla, mutta aulatilän supistuminen on siitä huolimatta harmillista.

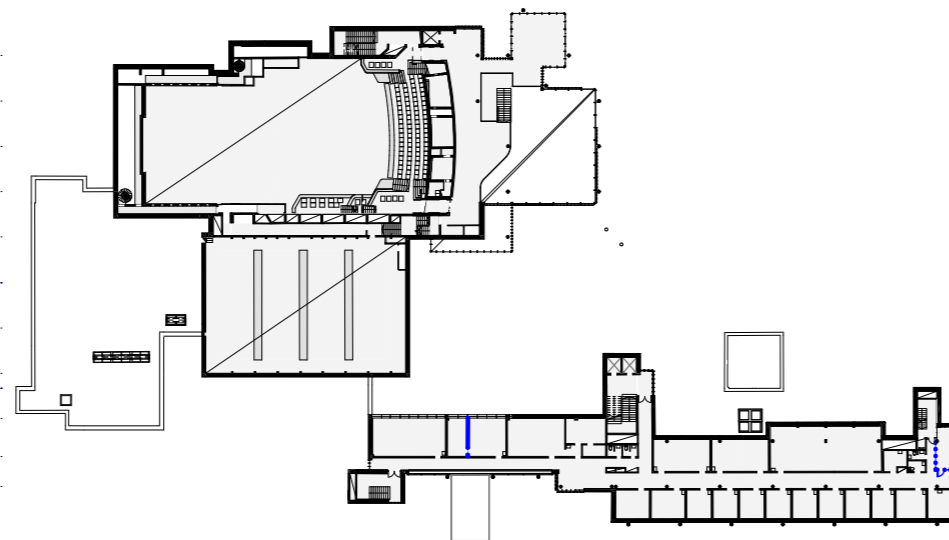
SÄILYNEISYYS 0. kerros 1:1000

SÄILYNEISYYS 1. kerros 1:1000

SÄILYNEISYYS 2. kerros 1:1000

SÄILYNEISYYS 3. kerros 1:1000

SÄILYNEISYYSKAAVIOT

Pohjana Tietoa Finlandin vuonna 2020 tekemä inventointimalli.
Kaaviointi ja täydentävät mallinnukset alkuperäispiirustusten perusteella:
arkkitehdit mustonen oy 2020

- purettu alkuperäinen tila tai rakenne
- säilynyt alkuperäinen tila tai rakenne
- myöhempi uusi tila tai rakenne

Kirjaston muutos vuonna 2006

Kirjastotiloissa merkittävin muutos on ollut vuonna 2006 tehty välipohjan aukko ja uuden avoportaan rakentaminen kirjaston kellaritilaan. Samassa yhteydessä alkuperäiset palvelukalusteet on poistettu käytöstä ja korvattu uudella. Lehtienluku- ja tv-huoneen lasiseinät on myös ilmeisesti purettu tässä yhteydessä ja tila otettu palautuksen käyttöön³. Myös hyllyjä on uusittu ja tilojen käyttötarkoituksia osin muutettu.⁴

- 3 Vuoden 2006 arkkitehtipiirustusten urakkaraja käsittää myös palautusautomaatin alueen. Piir. nro 03, 1. kerroksen pohjapiirros. Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy. 14.3.2006 EKA
- 4 Kaikkia vuoden 2006 (ja edelleen v. 2011) piirustuksissa näkyviä väliseinien siirtoja kirjaston 1. kerroksessa ei ilmeisesti ole koskaan tehty, koska vuoden 2020 mittauksen ja inventoinnin perusteella osa aiemmin purettaviksi merkityistä seinistä on alkuperäisellä paikallaan.

- ↖ Vuonna 1996 on 2. ja 3. kerroksissa eteläpäädyssä tehty aulatiloihin pienet lasikopit. Talon detaljeja noudattavilla lasiseinillä toteutetut tilat sopeutuvat arkkitehtuuriin, mutta supistavat merkittävästi aulatilajoja. Kuva amoy 2020

- ← Kirjaston vuonna 2006 tehty välipohjan avaus ja porrasyhteys pohjakerrokseen on tilallisesti merkittävin kulttuurikeskuksessa tehty muutos. Parkettipintainen porras on toteutettu kierreportaana samaan tapaan kuin näyttelytilan porras. Kaide noudattaa kulttuurikeskuksen kaidedetaljontia, ja messinkistä käsijohdetta on täällä jatkettu myös alas portaaseen, toisin kuin näyttelytilassa. Kuva amoy 2018

Välipohjan avaus kirjaston nykyisin henkilökunnan tiloina toimivaan kellarikerrokseen on siinä mielessä epäonnistunut, että kun muualla rakennuksessa välipohjan avaukset ovat luoneet merkittäviä vertikaalinäkymiä, täällä kirjasto ei tilallisesti ainakaan nykyisessä asuunsa saa lisäarvoa avonaisuudesta alaspäin. Tilanne on luultavasti ollut kuitenkin toinen juuri muutoksen jälkeen, kun kellarikerros on toiminut lehtienlukutilana ja kirjastosalin jatkeena hyllyineen.

Poistumistiemuutos 2011

Kirjaston pohjakerroksen poistumistien osastoinnista on kirjattu rakennuslupa vuonna 2011. Jo vuoden 2006 piirustuksissa tämän uloskäynnin ympärillä on palo-ovet muihin tiloihin, mutta mahdollisesti osastointi on lopullisesti toteutettu vasta myöhemmin tai se on ollut tarvetta vahvistaa erillisellä rakennusluvalla muusta syystä.

MUUT MYÖHEMMÄT MUUTOKSET:

Myöhemmät muutokset kirjastossa

Kirjastotoiminnan monipuolistuminen on aiheuttanut useita muutoksia Tapiolan kirjastossa myös vuoden 2006 jälkeen, mutta myöhemmissä muutoksissa tilajako on säilynyt ja vain irtain sisustus ja pintamateriaalit ovat osin muuttuneet. Selvityksen tekemisen aikana kirjastossa tehtiin tilamuutoksia: opistotiloihin liittyvässä korkeassa kirjastotilassa oli selvitystä aloitettaessa asiakkaiden käytössä oleva paja, mutta selvityksen viimeistelyvaiheessa muutamaa kuukautta myöhemmin se oli muutettu lehtienlukusaliksi. Samoin suurikokoinen palautusautomaatti korvattiin uudemmalla järjestelmällä, joka ei edellytä tilaa vieviä kirjakärryjä.

Nostin Louhisalin ylälämpiöön

Vuonna 2015 Louhisalin ylälämpiön ja Tapiolasalin päälämpiön välille avoportaan viereen on lisätty nostin. Esteettömyyden kannalta olennainen muutos on mahdollistanut esteettömän yhteyden myös Louhisalin katsomon yläosaan. Aulakokonaisuuden arkkitehtuurin kannalta keskeisesti sijaitseva nostin on kuitenkin valitettava lisäys alun perin hyvin virtaviivaiseen tilasarjaan.

Muut muutokset

Ensimmäisen kerroksen aulaan, vanhan lipunmyynnin eteen, on ilmeisesti 2010-luvulla tehty asiakaspalvelulle lisätilaa sijoittamalla pilariväliin uusi lipunmyynnin lisäkaluste. Kulmistaan pyöristetty, ”raitiovaunuksi” kutsuttu kaluste on toteutettu kulttuurikeskuksen kiintokalusteiden detaljoinnin mukaisesti.⁵ Tämä lipunmyynnin lisäkioski on sittemmin jälleen jäänyt tarpeettomaksi.

Osa salien taustalla olevista pukuhuonetiiloista on muutettu myöhemmin toimistokäyttöön. Suurimmassa osassa alkuperäiset pukuhuoneiden yhteydessä olevat erilliset märkätilat ovat säilyneet ennallaan. Salien taustatiloissa on myös joitain käytön myötä rakennettuja uusia väliseiniä. Myös näiden muutosten ajoitus on tuntematon.

Sekä Tapiolasalissa että Louhisalissa äänitarkkaamo on jossain vaiheessa (2010-luvulla?) siirretty katsomon puolelle ja molemmissa saleissa katsomosta on näin ollen poistettu muutama tuoli.⁶

Asunnon kylpyhuoneen yhteydessä oleva sauna on alkuperäispiirustuksissa käytävälle avautuva erillis-wc. Muutosvuosi ei ole tiedossa.

⁵ kts. kuvat seuraavalla aukeamalla.

⁶ kts. Tapiolasali s. 75 ja Louhisali s. 82

↶ Valokuva alkuperäistilanteesta vuodelta 1989. Eri tasolla olevien lämpiöiden välinen kaide alkaa välittömästi suoran portaan vierestä. Kuvaaja Arto Kiviniemi, MFA / S

↑ Vertailukuva vuodelta 2020. Portaan viereen on lisätty nostin esteettömän kulun mahdollistamiseksi ja mahdollisesti samassa, tai jo aiemmassa vaiheessa messinkikaide on ulotettu valaisimen varren ympäri. amoy 2020

← Nostin kuvattuna ylhäältä päin. amoy 2020

↑ Näkymä kirjastosta ilmeisesti vuodelta 1989. Oikeassa reunassa näkyy lehtienluku- ja tv-huoneen alaosastaan puuverhoilu lasiseinä, pilarien väliin jää lainaustoimisto alkuperäisine kalusteineen. Vasemmalla erottuu matala kirjahylly valaisinripustuksineen. Etualalla nuoret tekevät läksyjä alkuperäisten Artekin kalusteiden ääressä. TKA

↗ Näkymä kirjaston sisäänkäyntialueelta vuonna 2020: palvelutiskit on uusittu ja varaukset odottavat noutajiaan siirrettävissä uusissa hyllyissä. Alakatto- ja lattiamateriaalit ovat säilyneet eikä kirjaston päätiloissa ole monia tilamuutoksia.

→ Alkuperäisen lainaustoimiston paikalle on vuoden 2006 muutoksessa tullut pohjakerrokseen johtava välipohjan aukko kaiteineen. Samassa yhteydessä purettiin lehtienluskali. amoy 2020

← Kuva sisäntuloaulasta alkuperäistilanteessa. Louhisalin ylälämpiön parven vapaa reunamuoto kaartuu katsojan yllä, vasemmalla ylälasiseinän läpi tuleva valo paljastaa tilan todellisen korkeuden. Sisäänkäynnin yläpuoliset hallinnon tilat avautuvat lasiseinillä julkisivun sijasta aulatilaan. Kuvannut Arto Kiviniemi, MFA/S.

← Sama tila kuvattuna vuonna 2020. Lisääntynyt kalustus peittää alleen osan arkkitehtuurin voimasta: Lipunmyyntiä korostavat travertiiniseinät peittävät irtokalustuksen ja myöhemmin tehdyn lipunmyyntikioskin taakse. Tilallisesti ja pintamateriaaleiltaan arkkitehtuuri on kuitenkin säilynyt täysin alkuperäisenä. amoy 2020

→ Kuva vasta valmistuksen jälkeen vielä kalustamattomasta aulasta. Vasemmalla keittiön taakseen kätkevä pyöreä travertiiniverhoiltu seinä, jonka editse nousevat portaat ylös lämpiöihin. Suoraan edessä välipohjan aukion takana näkyy kirjasto ja oikealla henkilön kulkusuunnassa porrashuone ylös opistokerroksiin. Kuva MVA/J

→ Sama tila kuvattuna vuonna 2020. Kahvion irtokalustus on ajautunut aulan puolelle. Pyöreä travertiiniseinä on menettänyt tehoaan ilmoitustaulujen ja infonäytön myötä, vaikka monitoimitalossa niille onkin todellinen tarve. amoy 2020

TILATYYPPIEN MATERIAALIPALETTI

Tässä osiossa käydään läpi kulttuurikeskuksen sisätilojen pintamateriaalit.

Materiaalipaletti on rajattu, mutta käytössä olleita aineksia on hyödynnetty määrätietoisesti: päätilojen laatu erottuu materiaalikaavioissakin, ja eri tiloissa on yhdistyvät käyttötarkoituksen mukaan valikoidut, luontevat materiaalit.

Seuraavilla aukeamilla olevat nykytilanteen lattia- ja alakattomateriaalikaaviot havainnollistavat myös arkkitehtonista kokonaisratkaisua: kts. s. 69: tilatyyppit noudattavat kurinalaisesti materiaalihierarkiaa, joka hahmottuu myös materiaalikaavioista.

← Tapiolasalin seinä- ja kattopinnat on suunniteltu huolellisesti ja valaisimet, ilmanvaihto, äänentoisto- ja esitystekniikka on integroitu arkkitehtuuriin.

LATTIAPINNAT

Travertiinilaatta: aula-, lämpö- ja näyttelytilojen kivilattiassa sekä aula- ja lämpötilojen avoportaisissa ja pääportaassa. Leveys 300 mm ja pituus vaihtelee n. 450–900 mm välillä, paksuus 20 mm. Travertiinihuokokset on täytetty kiven sävyisellä täytelaastilla. Kivilaatu on sama kuin ulkoseinien kiviverhouksessa. Liikuntasauvoissa messinkilistat. Travertiinilaatoitetuissa tiloissa ei ole jalkalistoja.

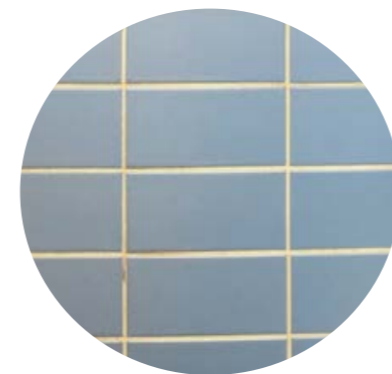
Mosaiikkibetoni, kiiltävä ja puhtaanvalkoinen: kirjastotiloissa, opiston käytävillä ja porrashuoneissa sekä kirjaston avoportaisissa. Laatan koko 298 x 298 mm, askelmalankut tapauskohtaisesti, paksuus rakennusselityksen mukaan 28 mm. Mosaiikkibetonilattioiden yhteydessä ei ole jalkalistoja.

Parketti lakattua koivusauvaa: Tapiola-salissa sekä opintotiloissa ja kirjaston kuuntelutilassa (uiva rakenne) sekä näyttelytilan ja kirjaston kierreportaisissa. Sauvakoko 32 x 400/800/1200 mm ja paksuus 22 mm. Reunadetaljit ja porrashuonekat Tapiola-salissa saarnea. Jalkalistat lakattua koivua 16x32 mm.

Puulattia, mustaksi maalattua kuusiponttilautaa: Louhisalissa, alun perin myös näyttämön, parvien ja sivunäyttämön lattiatpinnoissa. Laudan leveys 60 mm ja paksuus 45 mm. Saumoissa ja askelmanurkissa messinkiset peitelistat. Nykyisin näyttämö ja nostimet verhottu mustalla matolla.

Keraaminen laatta Pukkilan Sametti-laattaa. Yleis- ja henkilökunnan puku-, pesu-, wc- ja siivoustiloissa. Laattakoko 96x196 mm, jalkalista samalla laattalla sikäli kun seinä ei ole laatoitettu.

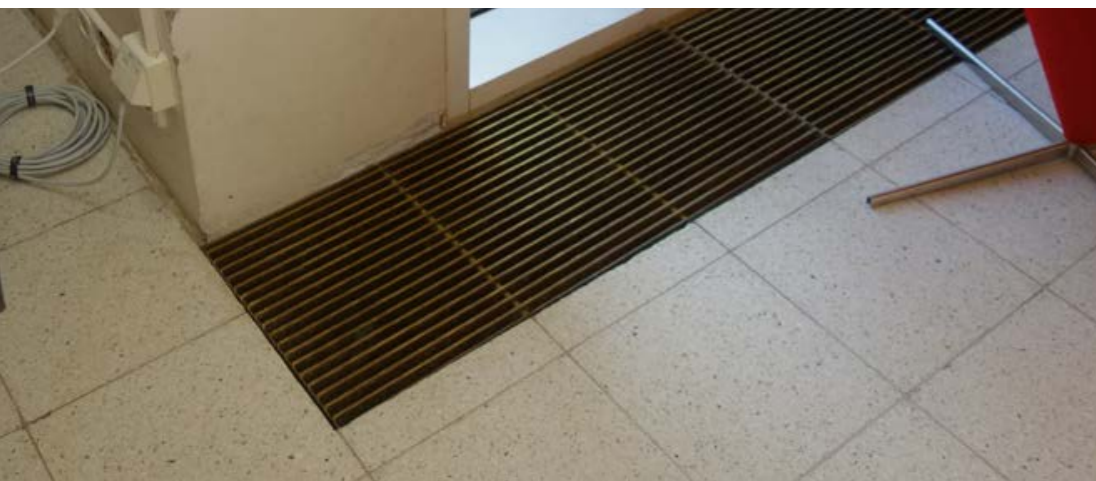
Muovimatto, saumat hitsattuna: käytävillä, työ- ja aputiloissa (tarpeisto, puvusto, tutkijanhuoneet), ilmanvaihto- ja hissikonehuoneissa ja sähkötiloissa. Useaa mattoa käyttötarkoituksen mukaan: projektorihuoneissa antistaattinen, kellarin opetustilassa voimistelumatto. Teknisissä tiloissa nostettu myös seinälle jalkalistaksi.

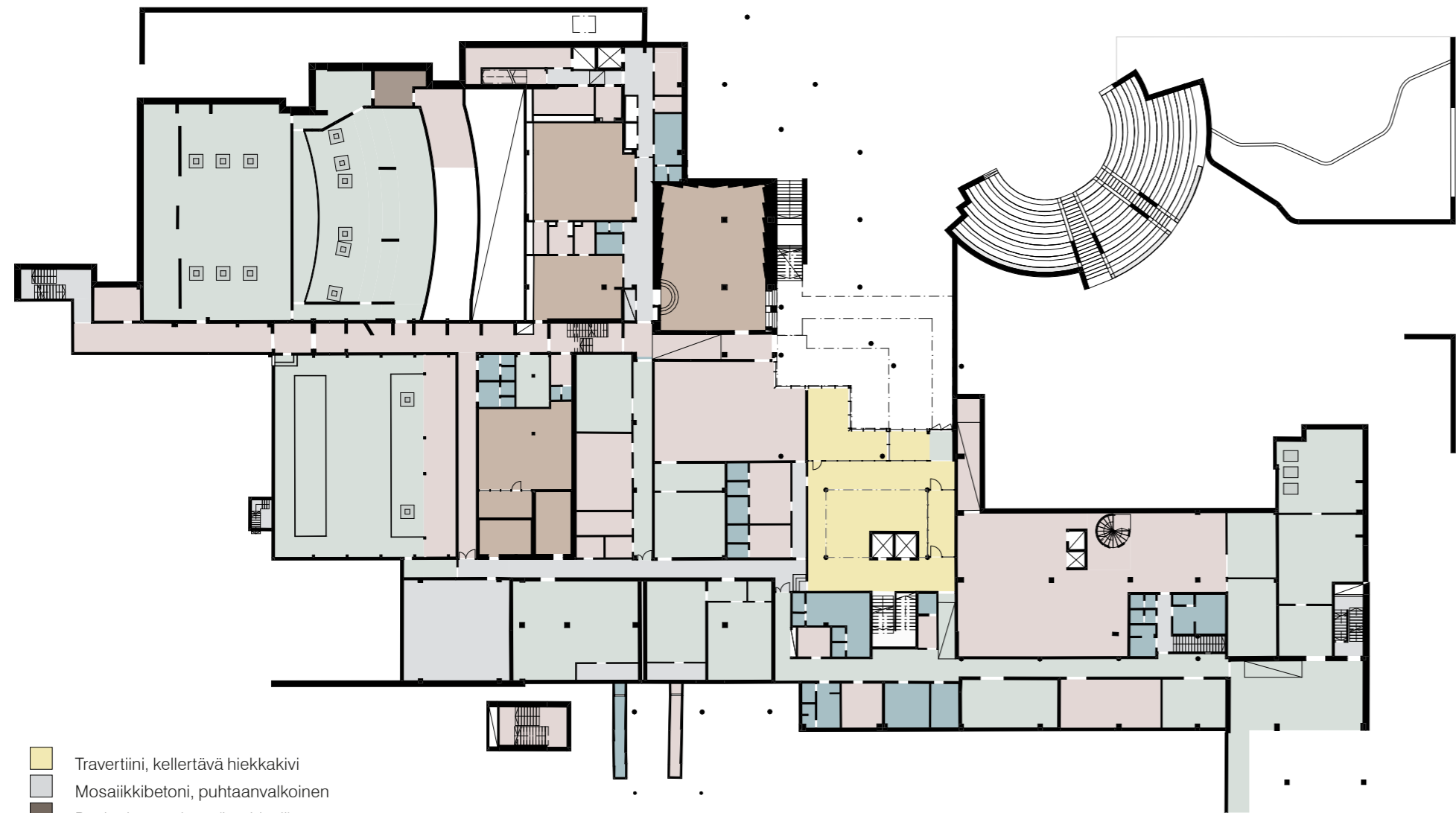

Betoni, maalattu: varastotiloissa, aputilojen portaisissa tai käytävillä.

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhi-sali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

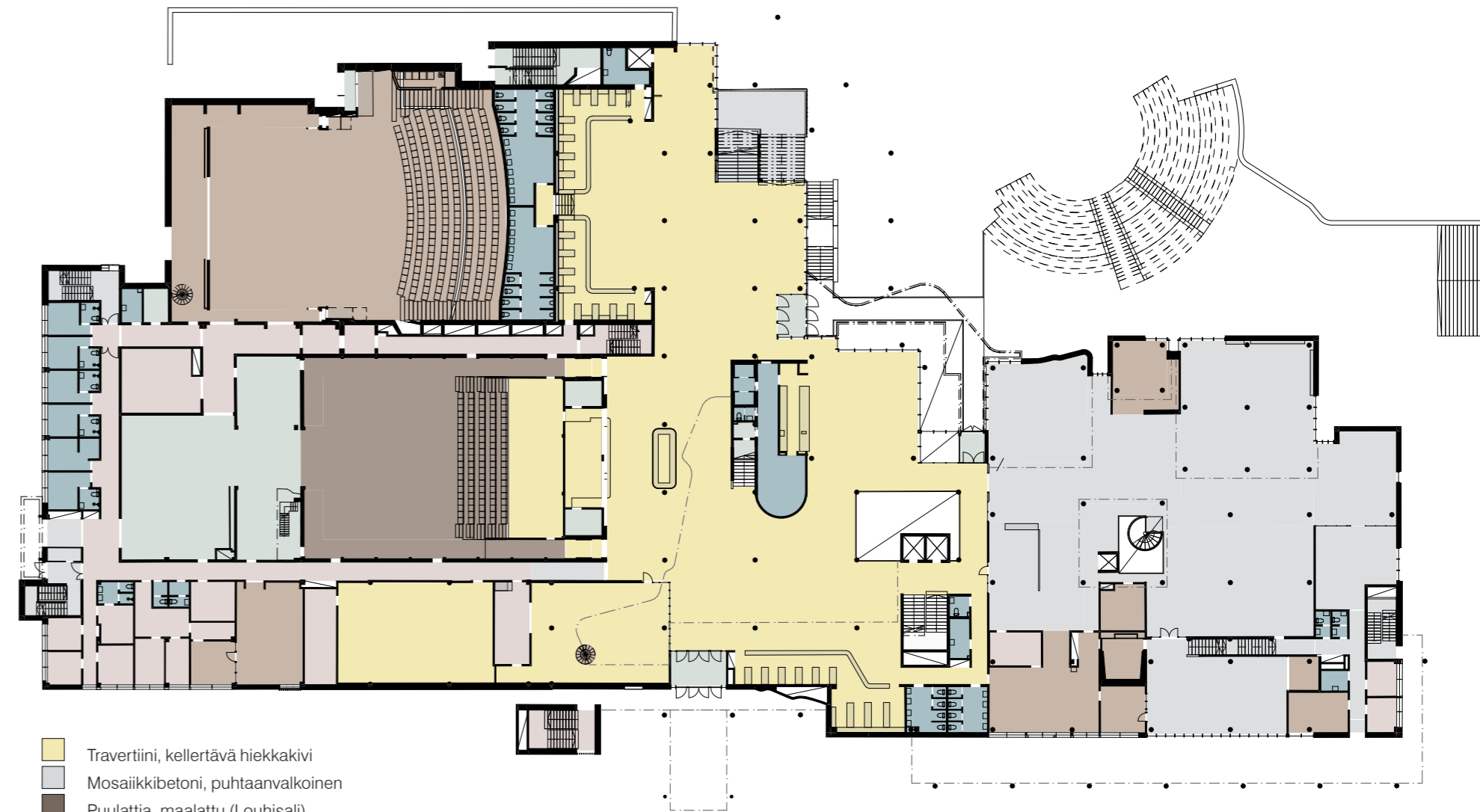
↙ ↘ Kuvia kulttuurikeskuksen lattiamateriaaleista. Viereinen sivu: mosaiikkibetonilattia, siihen liittyvä tasoero ja liittymä huoneeseen. Alla: näyttelytilan parvelta otetussa kuvassa näkyy sekä parven että alatazon travertiinilattia ja kierreportaan askelmien parketti. Kuvat amoy 2020

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhisali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

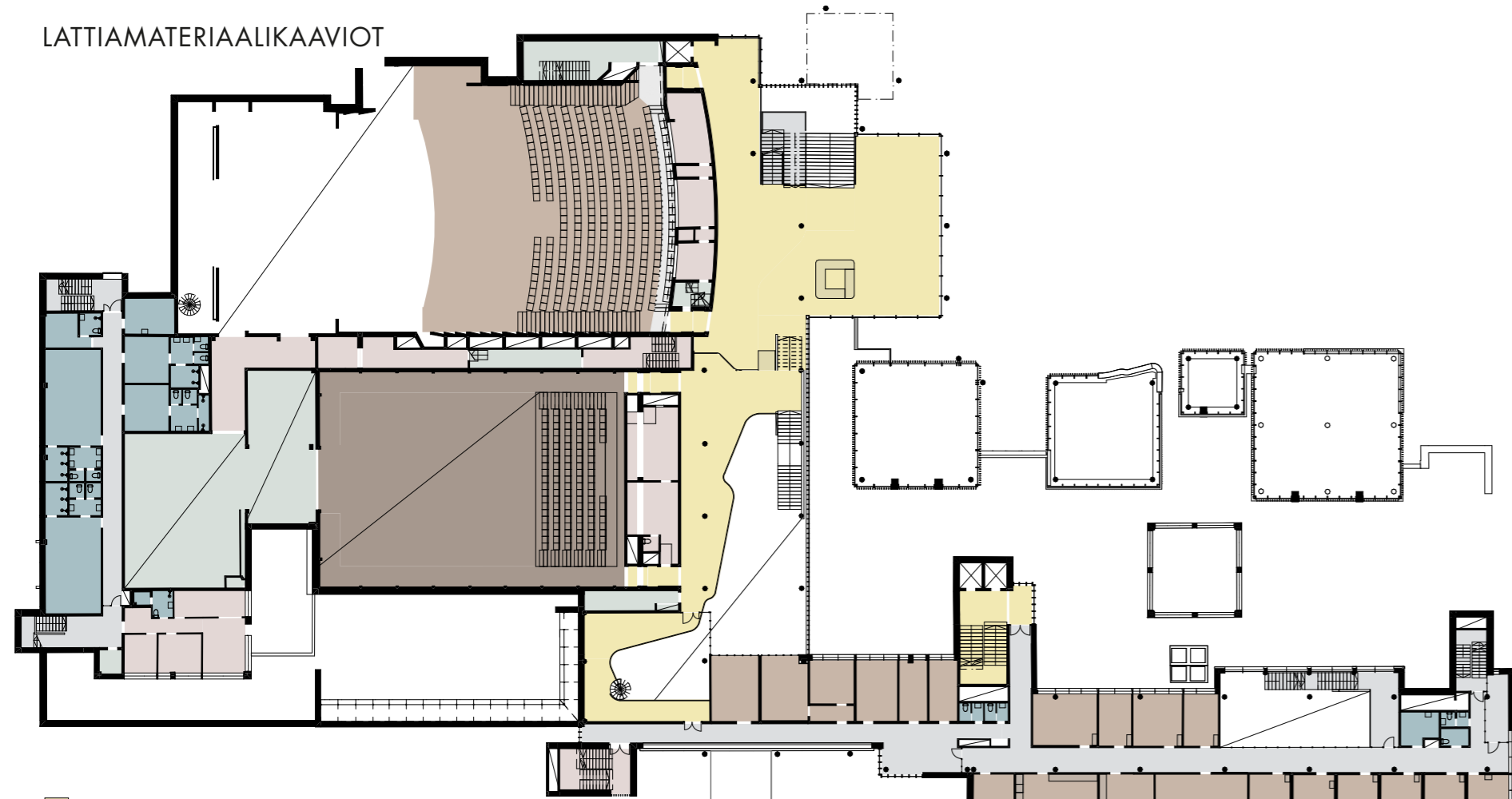
LATTIAPINNAT KELLARI 1:500

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhisali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

LATTIAPINNAT 1. KERROS, 1:500

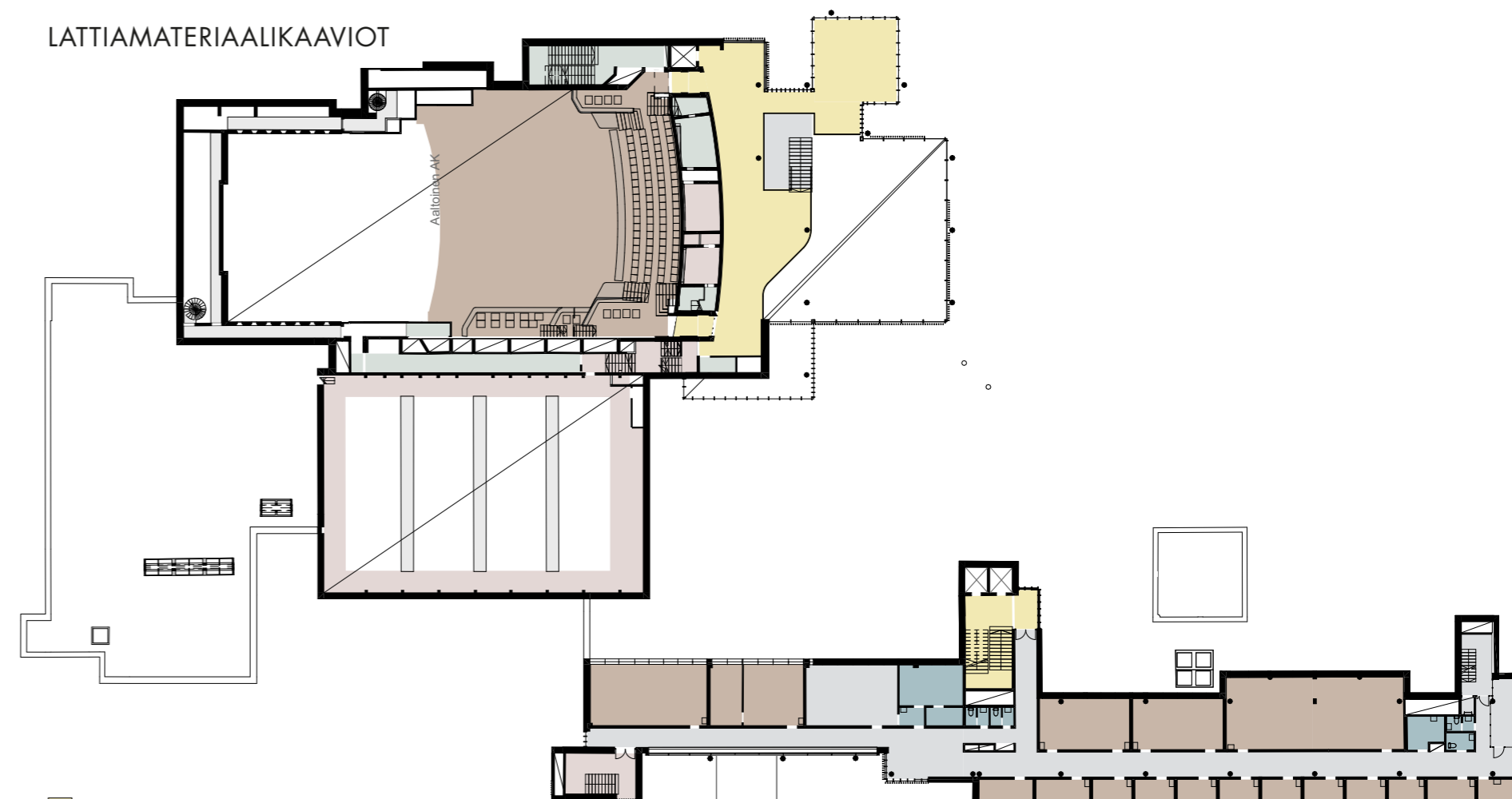
LATTIAMATERIAALIKAAVIOT

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhisali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

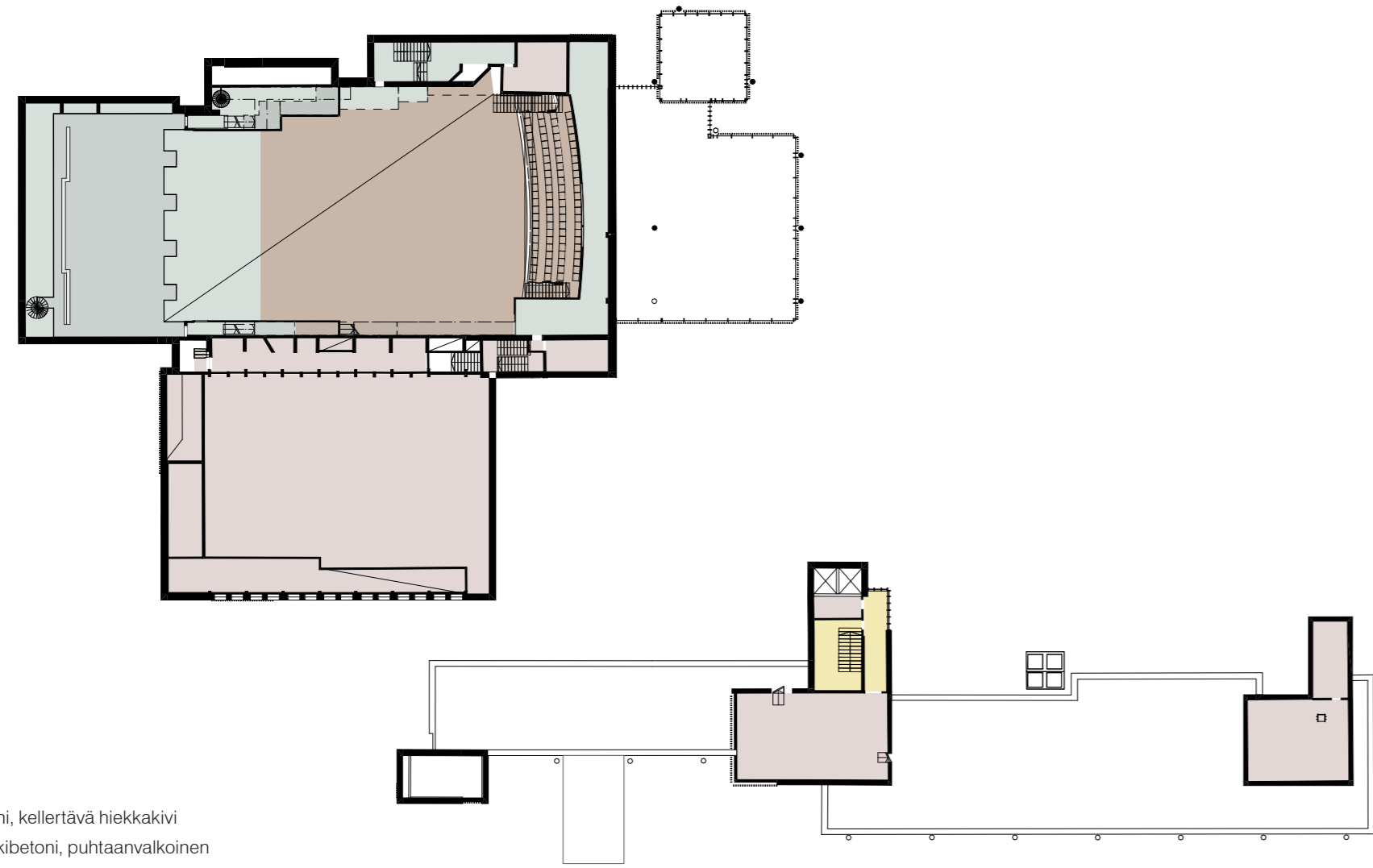
LATTIAPINNAT 2. KERROS, 1:500

LATTIAMATERIAALIKAAVIOT

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhisali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

LATTIAPINNAT 3. KERROS, 1:500

- Travertiini, kellertävä hiekkakivi
- Mosaiikkibetoni, puhtaanvalkoinen
- Puulattia, maalattu (Louhisali)
- Koivusauvaparketti, lakattu
- Keraaminen laatta, 96 x 196 mm
- Muovimatto (laatu käytön mukaan)
- Betoni, maalattu tai kyllästetty

LATTIAPINNAT 4. KERROS, 1:500

SEINÄPINNAT

Tasoitettu betoni tai tiili: kaikki näkyviin jäävät betonipinnat (seinät, pilarit, palkit) ja aula- ja lämpiötilojen tiilipinnat on tasoitettu sileäksi ja maalattu puhtaan valkoiseksi.

Slammattu tiili: aula- ja lämpiötiloja lu-
kuunottamatta tiiliseinät on slammattu ja ti-
ilen limitys jätetty näkyviin, maalattu puh-
taan valkoiseksi.

Puuverhoukset: Tapiolasalissa sekä aula-
ja kirjastotilojen otsapinnoissa on puusä-
leverhouksia. kts. s. 125. Osittain käytet-
ty myös valkoiseksi maalattu säleitä, jolloin

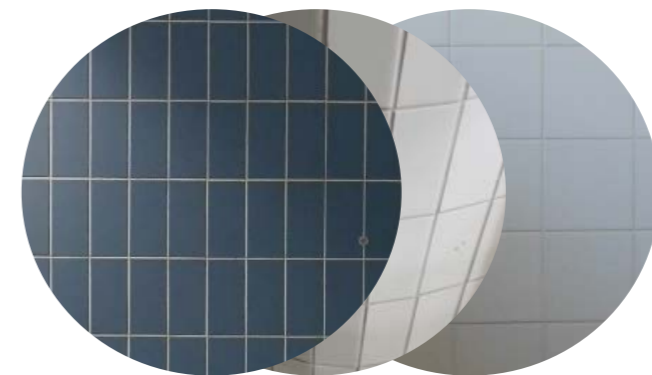
säleet voivat olla män-
tyä. Koivuviilupintoja
mm. ovissa, jaettavien
musiikkiluokkien siirto-
seinissä ja kalusteissa.

Kangaspinnat: Salien ääniloukuissa, ope-
tustiloissa ja alun perin kirjaston kuunte-
luhuoneessa on käytetty kangaspintaisia
akustiikkalevyjä. Työhuoneissa on käytetty
kangaspintaista Halltex-puukuitulevyä.

Travertiinilaatta: 1. kerroksen aulassa li-
punmyynnin ympärillä ja keittiön kaarevas-
sa seinässä. Kuten lattioiden travertiinilaat-
ta s. 123 mutta paksuus 20 mm ja huoko-
sia ei täytetty. Sisäseinissä ladottu aina pys-
tysuuntaan.

Seinälaatoitus: Yleisön wc- ja muissa märkätiloissa Pukkilan
Sametti-laatta 96 x 196 mm väreinä sininen ja valkoinen. Henki-
lökunnan wc- ja sosiaali-tiloissa Pukkilan Matta -laattaa 150 x 150
mm, väri puhtaan valkoinen.

ALAKATTOPINNAT

Alumiinisäle: sisätalossa ulkotalossa ja jalankulkusillan ja katosten alapinnassa. Sileät alumiinisäleet ovat kokoa 30 x 40 mm, 30 mm raolla (Lautex PR-U). Alakattosäleet ovat puhtaanvalkoiseksi polttomaalattuja ja himmeäpintaisia säleitä. Kaikki alakattopinnan yläpuoliset taustarakenteet (kannakkeet, kanavat, vaimennusvillat yms.) on sisätalossa maalattu himmeällä mustalla. Mineraalivillalevyvaimennuksia on paikoin käytetty sälekattojen takana (paitsi konserttisaleissa).¹ Sälejärjestelmä on vielä tuotannossa vuonna 2020.

¹ Työpiirustus 168, Itäsvun jalankulkusillan alaslasketut katot, 21.03.1986. Rakennuslitys, 21.03.1986, s. 68.

→ Kivivillalevyalakattoja. Oikealla olevassa kuvassa näkyy sekä uusittu (näkyvät listat) alakatto ja korkeammalla alkuperäinen piilokiinnitetty levyalakatto. amoy 2020

Alumiinikasetti AL-K: Ripustettava, perforoimaton alumiinikasetti (Lautex NJ/600), pintakäsittelyt kuten säleissä.² Itäsvun lämpiöiden alapohjassa käytetty kasettipinta. Rakennuslityksen mukaan ollut tarkoitus käyttää myös opistotilan arkadin alapohjassa, mutta arkadin alapinta on verhottu alumiinisälein. Kasettijärjestelmä on vielä tuotannossa vuonna 2020.

² Työpiirustus 168, Itäsvun jalankulkusillan alaslasketut katot, 21.03.1986. Rakennuslitys, 21.03.1986, s. 68.

Kivivillalevy: aula- ja kirjastotiloissa laskettujen sisäkattojen verhouksena on 600 x 600 mm kivivillalevy, pintakuviotuna (Celtic: kevyellä rappauskuviolla tai Plain: säleinä) ja piilokiinnityslisiin.³ Alkuperäisiä maalattuja kivivillalevyjä on myöhempien alakattomuutosten yhteydessä täydennetty hieman poikkeavilla pintastruktuureilla, ja listoitettu sekä piilokiinnityksin, että näkyvin listakiinnityksin.

³ Armstrong Minatone K4C4 Celtic ja Plain

Musiikkiluokkien ja työhuoneiden katossa kipsilevyverhous, 50 mm mineraalivillalla täytetyn puurungon varassa. Kattovaimennuksena on kipsilevyypinnassa käytetty liimattua, lasikuituhuovalla päällystettyä 50 mm mineraalivillalevyä (KAL-AL), jonka saumoissa ja reunoilla puulistat. Samoja vaimennuslevyjä on käytetty myös porraskäytävien betonipintoihin. Sileitä, maalattuja alakattoja on myös lujalevystä mm. henkilökunnan wc-tiloissa ja keittiössä. Kiinnitys puurunkoon avosaumoin.

Koivusäleikkö: aulan ja kirjastotilojen alakatto ja alakattojen reunamateriaali. Riimoitusta on myös korkeina, yhtenäisinä pintoina mm. Tapiola-salin seinillä sekä valkoiseksi maalattuna kaidepinoissa. Myös kalusteissa on käytetty säleikköä, niin viilutettua kuin kangaspintaakin vasten. Levypinnassa säleiköt 22x22 mm, avosäleiköt 22x45 mm).

Lakattua koivupuusäleikköä on käytetty myös vaakasuuntaisesti osana alakattoa, Tapiola-salissa⁴ osin myös parven alapinnassa sekä poistoilma-aukkojen ja valaisimien peittona. Vaaksuuntaisten avosäleikköjen tukirimat ja nurkkadetaljit kuten aulojen lasketuissa katoissa, taustat maalattu mustaksi tai viilupintaiset.

⁴ Työpiirustus 173, 174, Juhlasalin verhoudetaljeja, 6.2.1986, ASA.

Koivuviilupintainen Palo-Ilves -levy, Tapiola-salin katossa⁵ ja samoin seinäpinoissa). Kaarevat osat taivutettua koivuviilutettua vaneria.

⁵ Työpiirustus 173, 174, Juhlasalin verhoudetaljeja, 6.2.1986, ASA.

Lautapaneli: pukuhuoneissa, wc- ja märkätiloissa. Alkuperäiset suorareunaiset laudoin (STS 15x120), ja 5 mm avosaumoin. Myöhemmissä muutoksissa on käytetty myös pontillistia sisäverhouspanelia.

Kangas, vaimennuspinnat salien ääniloukuissa ja Louhi-salin parvien alakattopinnalla (Louhi-salissa kankaat maalattu mustanruskeaksi). Myös Louhi-salin käännettävät vaimennuselementit, parven alapinta ja ääniloukkujen seiiniät päällystetty kankaalla⁶.

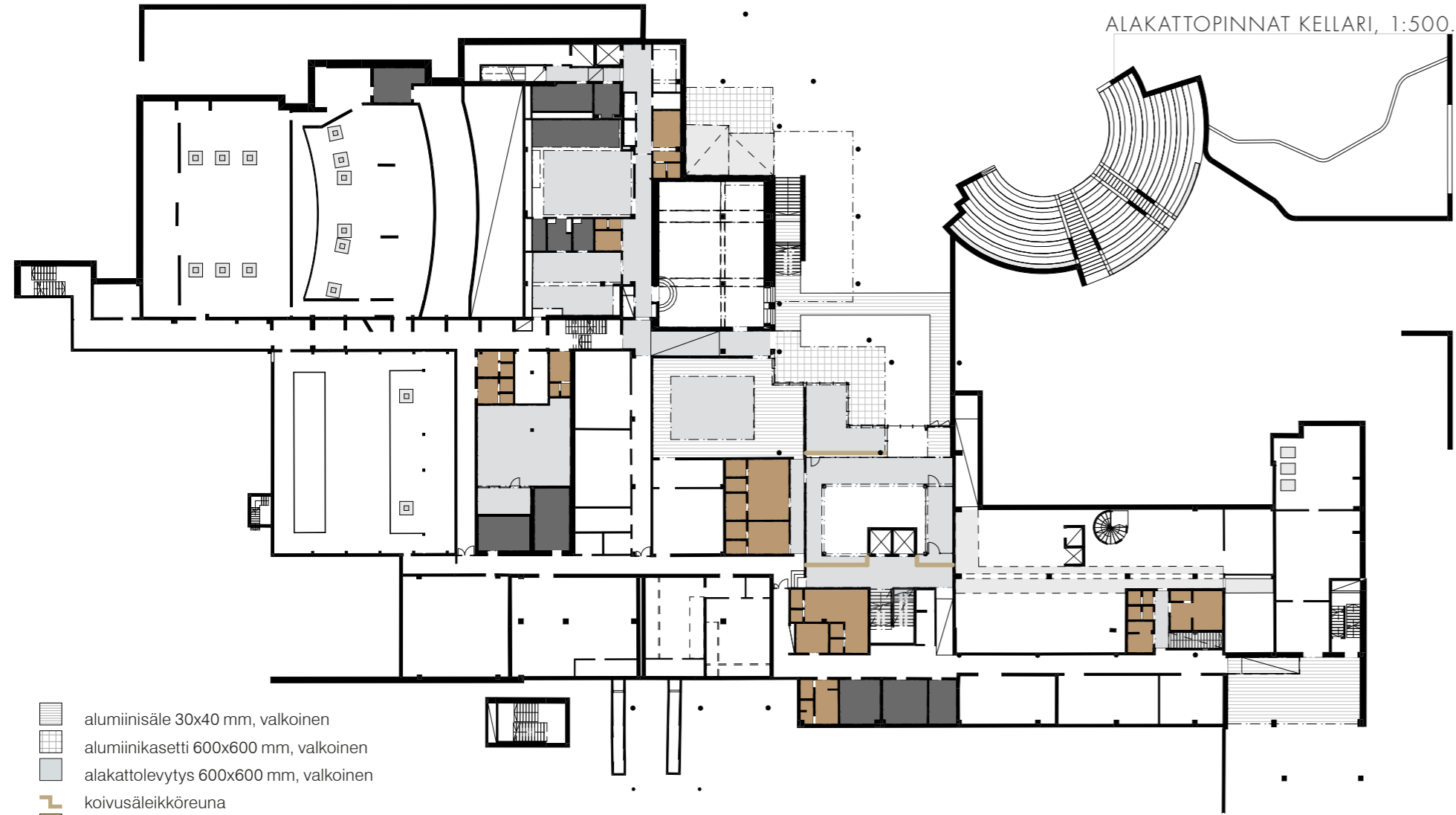
⁶ Työpiirustus no. 181, Pienen salin verhouksen ja kaiteiden periaate, 6.2.1986. ASA.

→ Myöhemmissä puku- ja pesutilamuutoksissa on käytetty myös pontillistia sisäverhouspanelia.
↓ Alkuperäinen lautapanelialakatto on asennettu avosaumoin. Kuvat amoy 2020

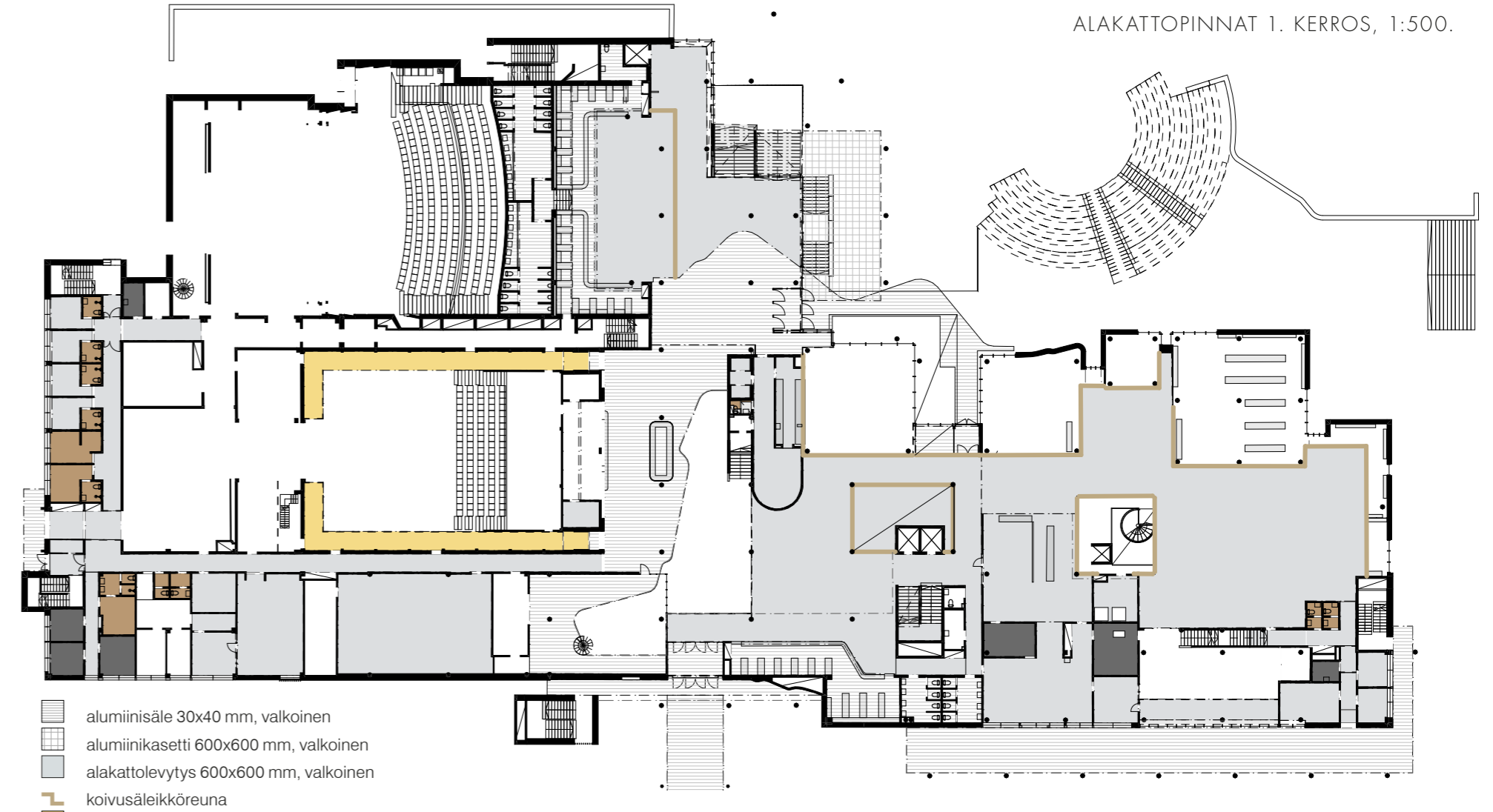
Maalattu betoni. Porrashuoneissa ja varastoissa. Tasoitettuja ja maalattuja betonipintoja, osaan on myöhemmin liimaamalla kiinnitetty vaimennuslevyjä. Kattovaimennuksena sileillä betonipinoilla mm. porrashuoneissa on käytetty liimattua, lasikuituhuovalla päällystettyä 30 mm mineraalivillalevyä (KAL-AL), puulistoin reunustettuna.

ALAKATTOPINNAT KELLARI, 1:500.

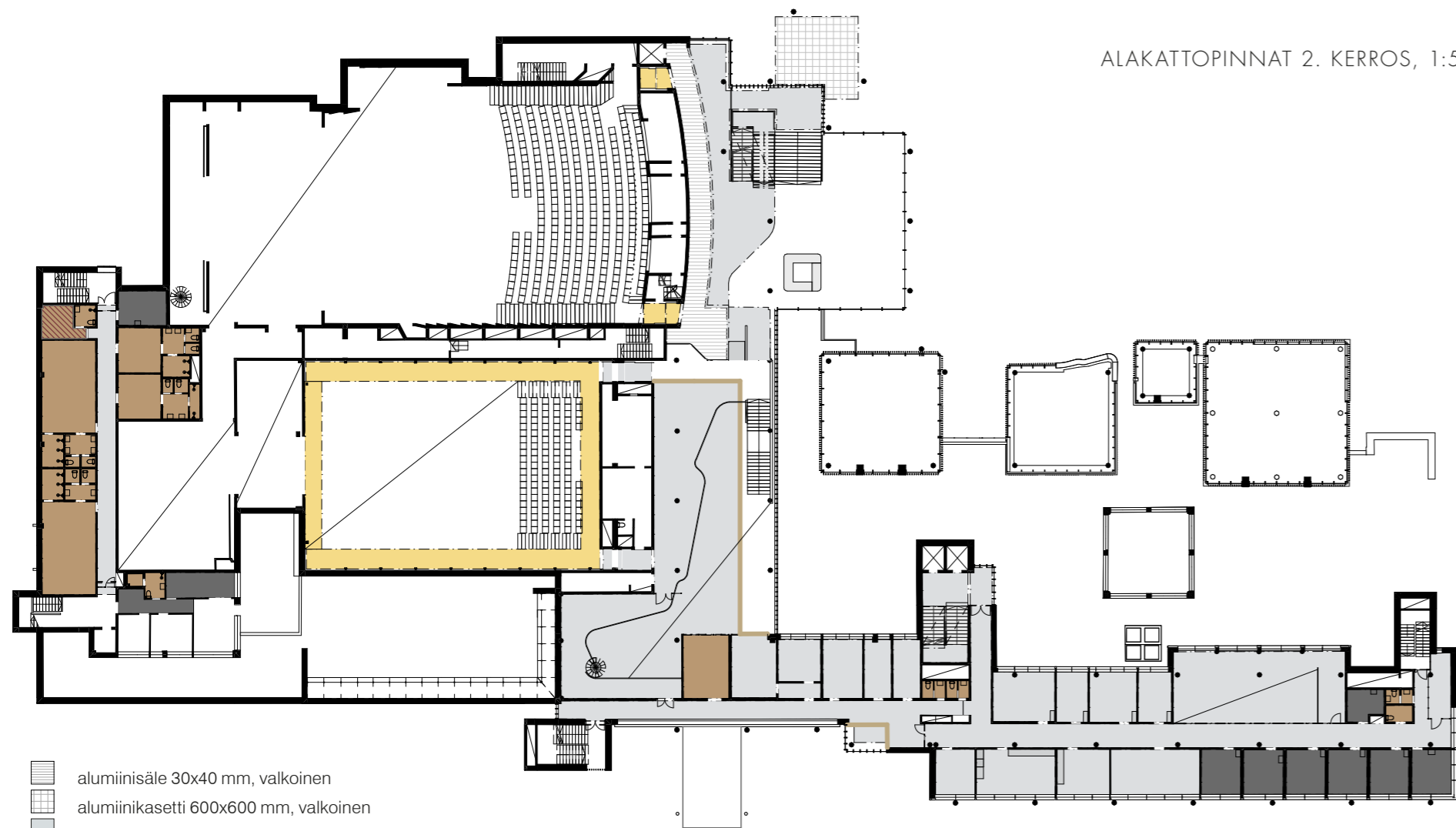
- alumiinisäle 30x40 mm, valkoinen
- alumiinikasetti 600x600 mm, valkoinen
- alakattolevytys 600x600 mm, valkoinen
- koivusäleikköreuna
- kangas (akustoiva)
- betoni, valkoinen
- sileä levytys (kipsilevy tai Lujalevy), valkoinen
- lautakatto15x120, avosauma 5 mm

ALAKATTOPINNAT 1. KERROS, 1:500.

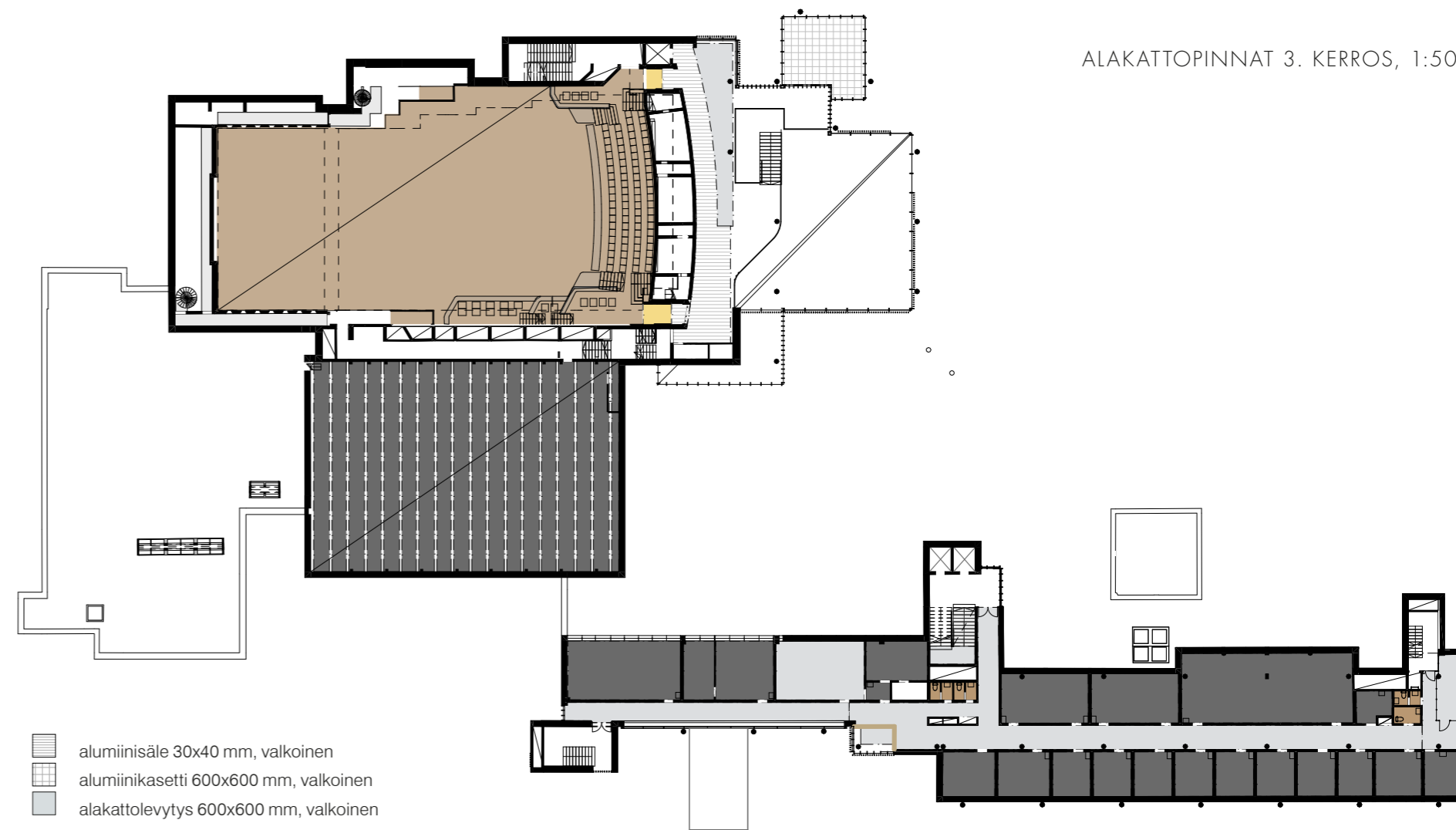
- alumiinisäle 30x40 mm, valkoinen
- alumiinikasetti 600x600 mm, valkoinen
- alakattolevytys 600x600 mm, valkoinen
- koivusäleikköreuna
- kangas (akustoiva)
- betoni, valkoinen
- sileä levytys (kipsilevy tai Lujalevy), valkoinen
- lautakatto15x120, avosauma 5 mm

ALAKATTOPINNAT 2. KERROS, 1:500.

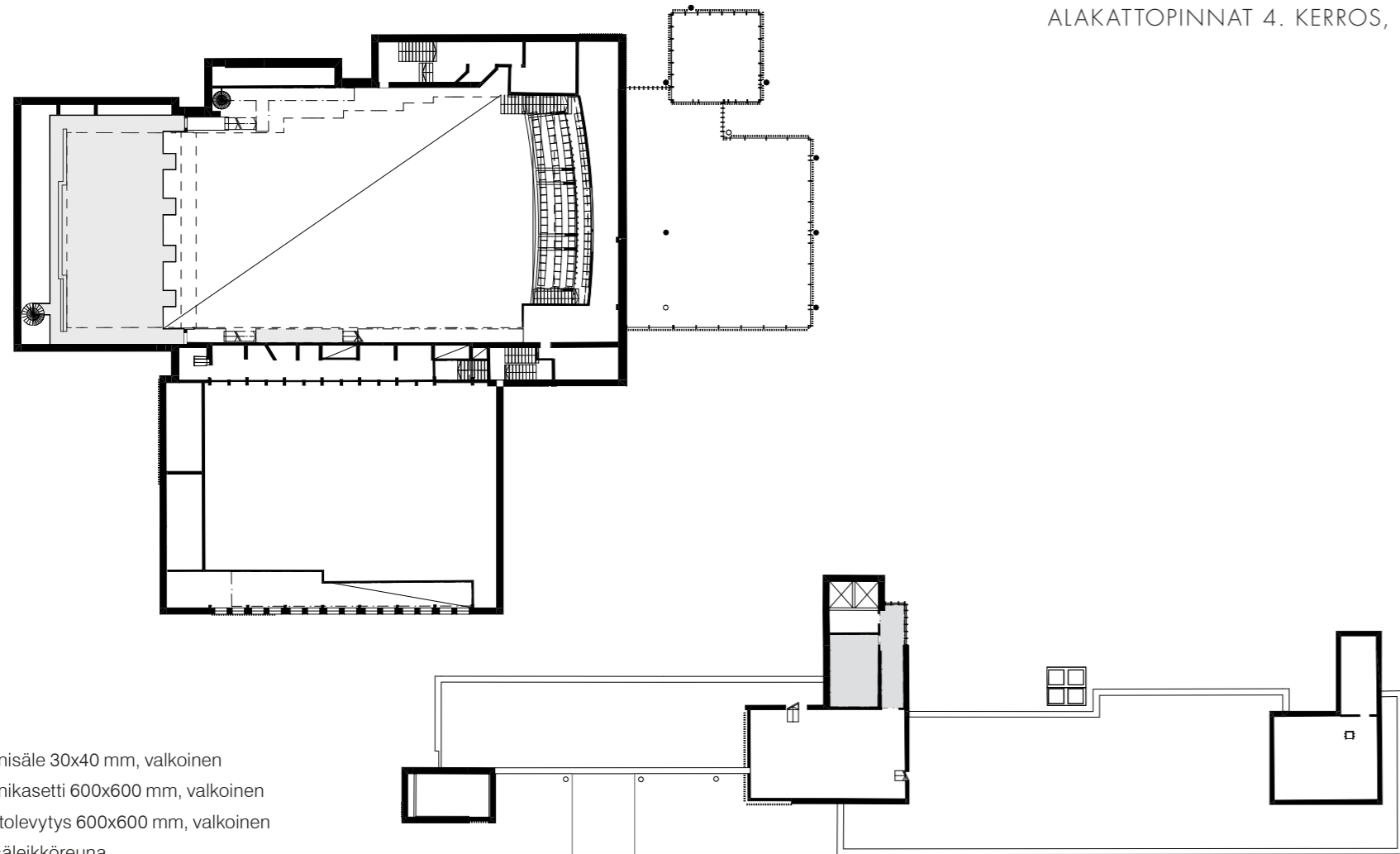
- alumiinisäle 30x40 mm, valkoinen
- alumiinikasetti 600x600 mm, valkoinen
- alakattolevytys 600x600 mm, valkoinen
- koivusäleikköreuna
- kangas (akustoiva)
- betoni, valkoinen
- sileä levytys (kipsilevy tai Luja-levy), valkoinen
- lautakatto15x120, avosauma 5 mm

ALAKATTOPINNAT 3. KERROS, 1:500

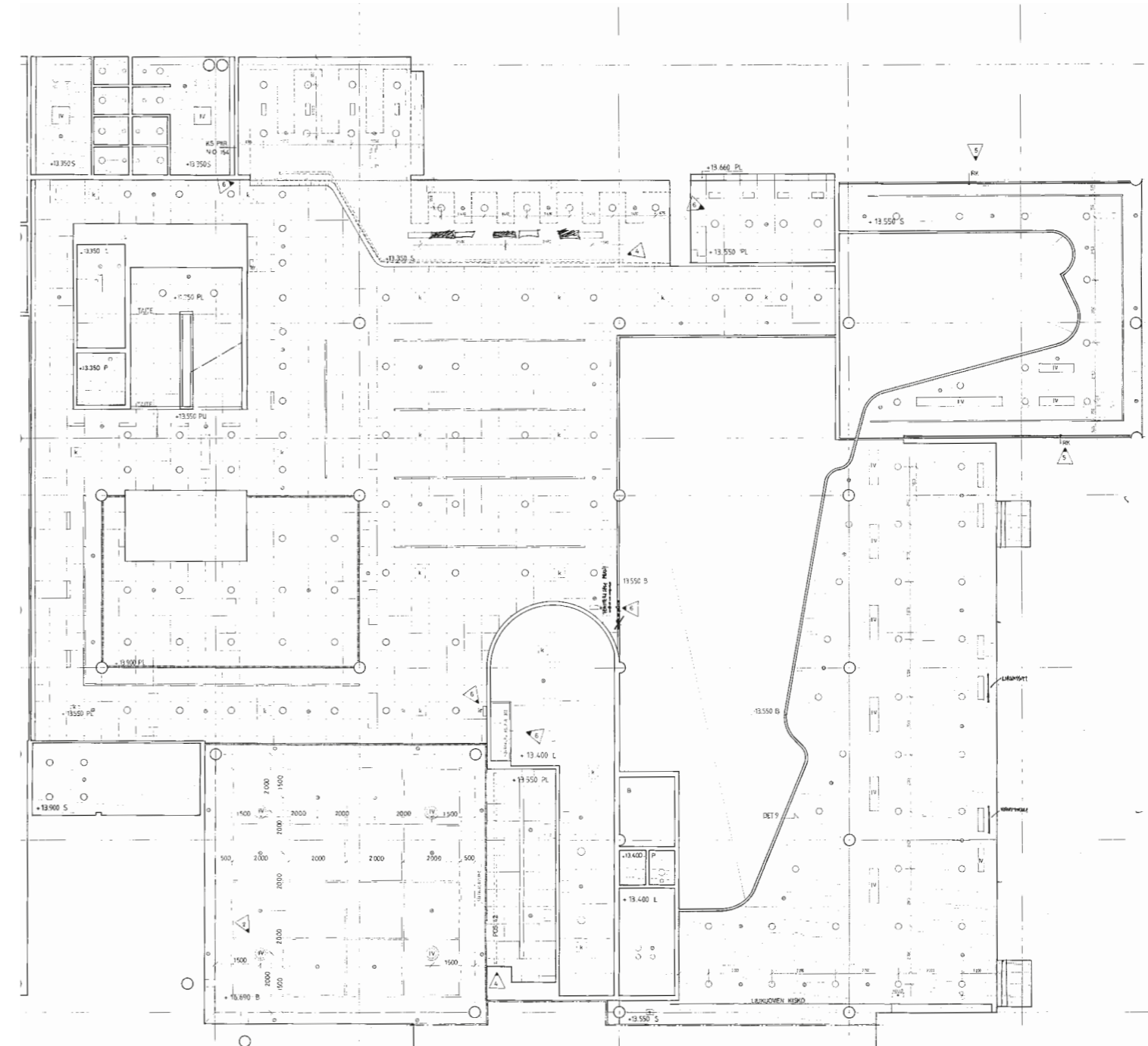

- alumiinisäle 30x40 mm, valkoinen
- alumiinikasetti 600x600 mm, valkoinen
- alakattolevytys 600x600 mm, valkoinen
- koivusäleikköreuna
- koivuviilu
- kangas (akustoiva)
- betoni, valkoinen
- sileä levytys (kipsilevy tai Luja-levy), valkoinen
- lautakatto15x120, avosauma 5 mm

ALAKATTOPINNAT 4. KERROS, 1:500.

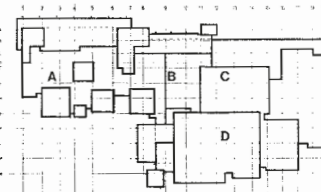
- alumiinisäle 30x40 mm, valkoinen
- alumiinikasetti 600x600 mm, valkoinen
- alakattolevytys 600x600 mm, valkoinen
- koivusäleikköreuna
- koivuviilu
- kangas (akustoiva)
- betoni, valkoinen
- sileä levytys (kipsilevy tai Luja-levy), valkoinen
- lautakatto15x120, avosauma 5 mm

← Alkuperäisessä alakattopiirustuksessa näkyy hyvin alakattomateriaalien sijoitusperiaate (lippojen alla alumiinisäleet, märkätiloissa puupaneli, yleisesti aulatilassa kivivillalaevyt ja korkeassa osassa ei alakattoa) sekä materiaalin jatkuminen tilojen välillä. Pienennös piir. nro 156 Laskettujen kattojen periaate B 1. kerros / aulatilat, Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, 1988, ASA.

- MATERIAALIN MERKINNÄT
- F Armatuuri Muotokone KATN, Cellio
 - VI Armatuuri Muotokone KATN, Pilaus
 - S Pulttimuotokone alumiinilevy, Luovex PM-M 30x40 4/4 20
 - L Luja-levy
 - PLM Kipsilevy + väriaineväliä
 - P Puu
 - B Tuusulaite kotona
 - M-K Alumiinikasetti Luovex M3600
 - Pinnatörmä

Kaikkien valaistuksen ja ilmastointilaitteiden asennus- ja sähkösuojat on suunniteltu ja toteutettu. Kaikkien valaistuksen ja ilmastointilaitteiden asennus- ja sähkösuojat on suunniteltu ja toteutettu. Kaikkien valaistuksen ja ilmastointilaitteiden asennus- ja sähkösuojat on suunniteltu ja toteutettu.

1	KORJAUSTI	16.03.88
2	KÄYNNIN (V) LIS. RAKENUSKÄSIKIRJA (AK)	21.12.87
3	VALMISTUS- JA TUNNISTUSALUE	01.11.87
4	KÄYNNIN	04.12.87
5	1987	26.03.87

PIHAKIVEYKSET JA LAATAT

 700x700x85 mm Tapiola-laatta, alkuperäinen laattatyyppi Tapiolassa ja keskusaltaan ympärillä

 550x550x65 mm Kulttuurikeskuksen neliö, betonilaatta, keskusaltaan reunalla ja rakennuksen sylissä

 340x340x65 mm Kulttuurikeskuksen eteläpuoleisissa betonikiviportaissa

 278x138x80 mm harmaa betonikivi "Kartano", yleisesti Kulttuurikeskuksen ympäristössä

 138x138x80 mm valkobetoni "Kartano" yleisön sisäänkäyntien yhteydessä ja itäjulkisivun ulkoportaassa, lisäksi asunnon kattoterassilla

 239x279x80 mm harmaa SF-sidekivi reitillä Tapiolan koululle, alun perin koko väylän leveydeltä.

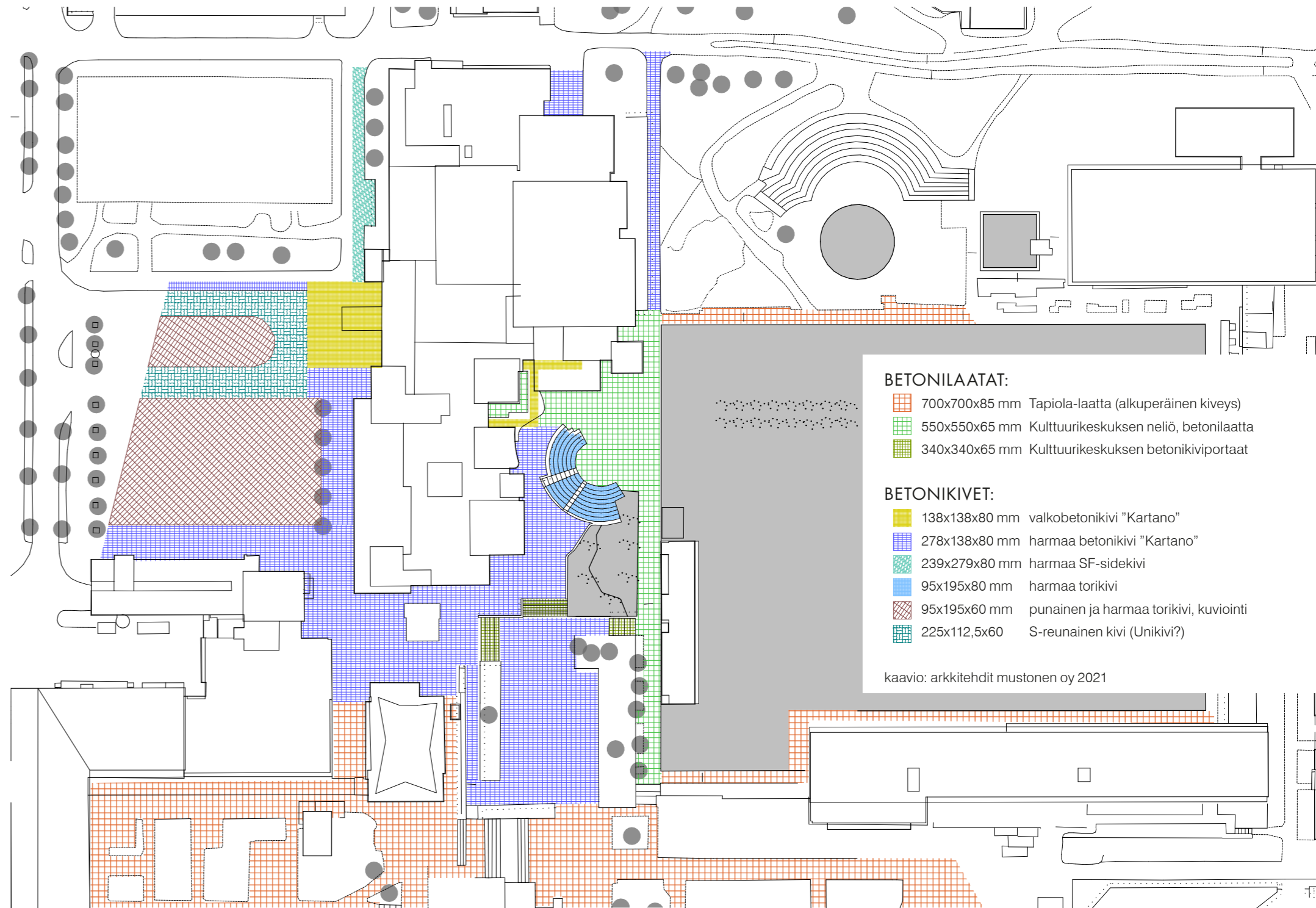
 95x195x80 mm harmaa torikivi, amfiteatterin kulkutasoisissa

 95x195x60 mm punainen ja harmaa torikivi, Kulttuuriaukiolla diagonaalikuviointi kts. s. 24

 225x112,5x60 S-reunainen kivi saattoliikenteen kääntöalueella

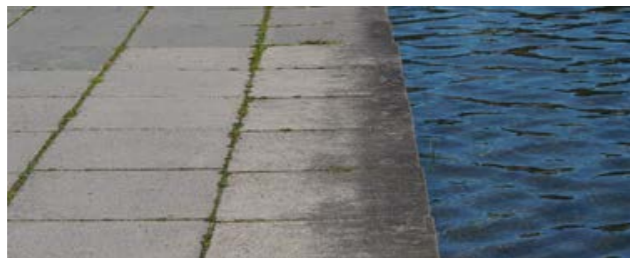
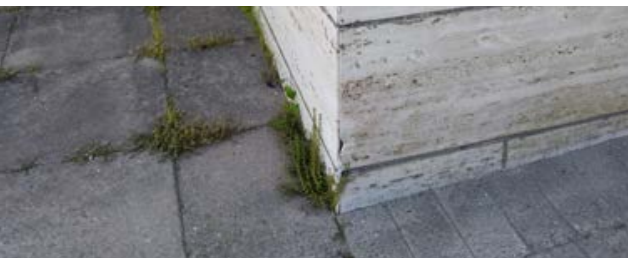
BETONILAATAT:

- 700x700x85 mm Tapiola-laatta (alkuperäinen kiveys)
- 550x550x65 mm Kulttuurikeskuksen neliö, betonilaatta
- 340x340x65 mm Kulttuurikeskuksen betonikiviportaat

BETONIKIVET:

- 138x138x80 mm valkobetoni "Kartano"
- 278x138x80 mm harmaa betonikivi "Kartano"
- 239x279x80 mm harmaa SF-sidekivi
- 95x195x80 mm harmaa torikivi
- 95x195x60 mm punainen ja harmaa torikivi, kuviointi
- 225x112,5x60 S-reunainen kivi (Unikivi?)

kaavio: arkkitehdit mustonen oy 2021

3 OMINAISPIIRTEET JA ARKKITEHTUURI

YMPÄRISTÖ

Espoon kulttuurikeskus on sijoitettu Aarne Evin suunnitelman mukaiselle paikalle Tapiolan keskustaan.¹ ² Rakennuksen arkkitehtuuri muodostuu pyrkimyksestä ”*pienimittakaavaisen jäsentelyn avulla*” sopeutua Tapiolan keskusta-alueen miljööseen ja välttää kilpailua vierisen Tapiolan keskustornin kanssa.³ Ervin torni ja keskusallas olivatkin tärkeitä elementtejä kulttuurikeskuksen suunnittelussa alusta alkaen.⁴

Julkaisemattomassa selvityksessään vuodelta 2016 Arkkitehtitoimisto Okulus toteaa: ”*Yksi kulttuurikeskusrakennuksen keskeisiä arvoja onkin sen ehdottoman harkittu massoittelu, missä rakennus on sovitettu Ervin luomaan keskustan, ympäristön ominaisuudet aistien. Lähiinnä Keskustornia olevat kulttuurikeskuksen osat ja ympäristörakenteet ovat maahan juurtuneita, matalia ja niukasti aukotettuja, ikään kuin rakennuslinoituksen reunaosalle jääviä etuvarustuksia.*”⁵ Tästä jalustasta sommitelma nousee toistensa varaan kasattujen rasiamaiden kappaleiden rakennelmana ylös ja kohti maisemaa.

Kulttuurikeskuksen pihan pintarakenteet ja materiaalit sekä alkuperäiset kalusteet ja valaisimet ovat olennaisilta osin vaalittavia, eritoten aivan rakennuksen lähi-alueilla ja tärkeiden julkisivujen ja lähestymissuuntien kohdalla. Alkuperäiset muurit, ulkoportaat ja viereisen

kahluualtaan katsomon kanssa keskusteleva amfiteatteri ovat olennainen osa sommitelmaa.

KÄYTTÖTARKOITUS

Kulttuurikeskus on monen toimijan talo, johon on alun alkaen suunniteltu tilat konserttisalille, teatterisalille, kirjastolle, musiikkiopistolle, työväenopistolle ja näyttelytilalle. Aula on salien ohella kokonaisratkaisun keskeisin tila, jossa käyttäjien ja kävijöiden tiet risteävät.

Muunneltavuus on ollut rakennuksessa tärkeä suunnittelutavoite monipuolisen käytön mahdollistamiseksi.⁶ Louhisali ja Tapiolasali on toteutettu toisiaan täydentäväksi pariiksi, Tapiolasali musiikkisaliksi ja Louhisali ns. musta laatikko -periaatteella toimivaksi teatteri- ja monitoimisaliksi.

ULKOARKKITEHTUURI

Keskustornin vieressä ja keskusaltaan länsipäädyssä sijaitseva Espoon kulttuurikeskus on vastannut Tapiolan puutarhakaupunkiympäristön asettamaan haasteeseen aitiopaikalta. Rakennus asettuu Ervin keskustornin rinnalle sekä täydentävänä että arkkitehtuuriltaan itsenäisenä. Kulttuurikeskuksen porrastuvat lasiset lämpiöt syttyvät ilta-aikaan kuin lyhdyt, huippunaan Tapiolan keskustornin vastapariksi suunniteltu ylin lasikuutio.⁷ Salien volyymit määrittävät rakennuksen ulkohahmon mitatakaan, ja kuten muissakin Sipisen toimiston kulttuuri-ja konserttitaloissa, suurin on pääsalin volyymi.⁸ Espoon kulttuurikeskuksen toimintasuunnitelma. Hyväksytty 12.4.1978. EKA

⁷ Kiviniemi 2020, haastattelu.

Espoon kulttuurikeskuksen ulkohahmon kohokoh-ta on sen Tapiolan keskusaltaalle avautuva syli, jossa lasisten noppien sommitelma kohoaa pilarien varas-sa ylös painovoimaa uhmaten. Laajat, aikansa tehdas-tuotannon äärimittoja hiponeet lasiseinät, ja näkymät tilasta toiseen ja rakennuksen eri osien välillä korostavat avoimuutta. Monikerroksinen ja -muotoinen tilasommitelma synnyttää tilojen välille yhteyksiä siltojen, parvien ja portaiden kautta.

Länsi- ja eteläpuolella keskusaltaalle avautuvan sy-lin vastapainoksi itä- ja pohjoissuuntaan kulttuurikeskus kääntää muurimaisena selkänsä. Länsijulkisivulla opis-tosiiven ulkopuoliset pilarit ja julkisivusta ulos työntyvät ikkunanauhat nostavat sen arkkitehtuurin hierarkiassa koruttoman pohjoisosan yläpuolelle. Yhdessä KOy Kulttuuriaukion⁹ kanssa kulttuurikeskus rajaa pääsisään-käynnin edustalle toriaukion.

Julkisivuja hallitsevat selkäpuolella erikoisvalmistei-nen, suurikokoinen kvartsihiekkaharkko ja valkoiset te räspilarit, yksiaineisuuden illuusiota tukevat matalat ikkunanauhat. Sylipuolella travertiinijalustan päälle raken-tuu rikas lasipintojen ja säleikköjen sommitelma, vasta-painonaan konserttisalin kätkevät korkeat umpinaiset muurit köynnöksineen.

SISÄTILOJEN ARKKITEHTUURI

Espoon kulttuurikeskuksen tilaratkaisu on harkittu: salit asettuvat rinnakkain ja niiden editse rakennuksen lä-vistä läpikuljettava aulatila, joka kokoaa rakennuksen

⁸ suunn. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy, valm. 1989

käyttäjät yhteen. Aula- ja lämpiötilasarja on arvokas ark-kitehtoninen kokonaisuus. Espoon kulttuurikeskukses-sa tämä Sipisen muissakin suunnittelukohteissa esiin-tyvä korkea ja valoisa, maisemaan avautuva julkinen tila avoportaikkoineen on toteutunut kaikkein vaikuttavim-min. Lämpiötiloissa huipentuu rakennuksessa muutoin-kin vallitseva kerroksellisuuden teema: näkymät eri tilo-jen ja kerrosten välillä tarjoavat käyttäjille mahdollisuu-den tuntea myös monitoimitalon muissa osissa toimivi-en ryhmien läsnäolon.

Kahvilassa ja kirjastossa kuutioleikki synnyttää muu-ten matalaan tilaan tilavuudeltaan vaihtelevia tiloja. Opistosiipi on paitsi ulkoarkkitehtuuriltaan myös tilarat-kaisultaan rationaalinen. Puku- ja taustatilat sijaitsevat salien pohjois- ja länsipuolella ulkoisen muodonannon puitteissa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti rat-kaistuina.

Arkkitehdin on onnistunut ratkaista rakennuksen mo-nipuoliset tilat muutamilla materiaalien ja rakenteiden yhdistelmillä. Rakennuksen materiaalit ovat perinteisiä ja kestäviä – ja väriltään joko valkoisia tai hyvin vaalei-ta. Läpinäkyvyyden ja läpikuljettavuuden teemaa tukee travertiinin jatkuminen julkisivulta sisätilan lattiassa sekä alakattomateriaalien jatkaminen ulkotilassa katosten al-la. Yleisestikin materiaalien käyttö on harkittua ja mää-rätietoista: Espoon kulttuurikeskuksella on selkeä arkki-tehtoninen kielioppi, jota noudattaen päätilat korostuvat ja käyttötarkoitukseltaan erilaisissa tiloissa on käytössä valitun paletin rajoissa erilaiset keinot.

KOKONAISTAIDETEOS ARKKITEHTUURIN EHDOILLA

Espoon kulttuurikeskuksen suunnittelijat ovat jatkaneet kokonaistaideteoksen perinnettä, jossa arkkitehtisuun-nittelu on ulottunut koko projektiin sen toiminnallisista, teknisistä, liikenteellisistä ja ympäristön suunnittelusta aina pieniinkin yksityiskohtiin, kuten ovi- ja kaidedetal-jeihin, kalusteisiin ja valaisimiin.

Kulttuurikeskuksen rakenteelliset ja talotekniset rat-kaisut on etsitty arkkitehtuurin tavoitteiden toteutumisen ehdoilla ja arkkitehtien ja erikoissuunnittelijoiden yhteis-työ on ollut tiivistä.⁹ Tekniikan kätkeminen sisätiloissa si-leiden pintojen ja katkeamattomien linjojen taakse ja teknisten tilojen sijoittaminen ulkoisen muodonannon ja tärkeimpien tilojen ehdoilla on mahdollistanut viimeistel-lyn lopputuloksen.

Klassismi ja modernismi

Kulttuurikeskuksen arkkitehtuuria on luonnehdittu ajat-tomaksi. Esa Laaksonen on kirjoittanut vuonna 2011, et-tä ”Sipisen arkkitehtuurikielen klassisesta modernis-mista heijastuu sisäistä, perinteeseen tukeutuvaa voi-maa, joka vahvistuu arkkitehtuurin ikääntyessä”.¹⁰ Ark-kitehtuurissa teemat eivät ole uusia: kontrastit avoimi-en ja suljettujen tilojen, Tapiolasalin vaalean ja Louhisa-lin tumman välillä, mutta myös erityinen kontrasti arvok-kaan ja leikillisen välillä. Leikillisyydessä voi löytää yhty-mäkohtia amerikkalaisen Richard Meierin arkkitehtuu-

⁹ Kiviniemi 2020, haastattelu.

¹⁰ Laaksonen 2011. ARK 5/2011, s. 86-87

riin, jonka Sipinen on itsekin todennut yhdeksi innoitta-jakseen.¹¹

MUUTOSVAIHEET JA SÄILYNEISYYS

Kulttuurikeskuksen alkuperäisen suunnitteluvaiheen jäl-keen Arkkitehtuuritoimisto Arto Sipinen¹² on jatkanut kohteen muutossuunnittelua useissa eri vaiheissa vuo-sina 1986–2019.

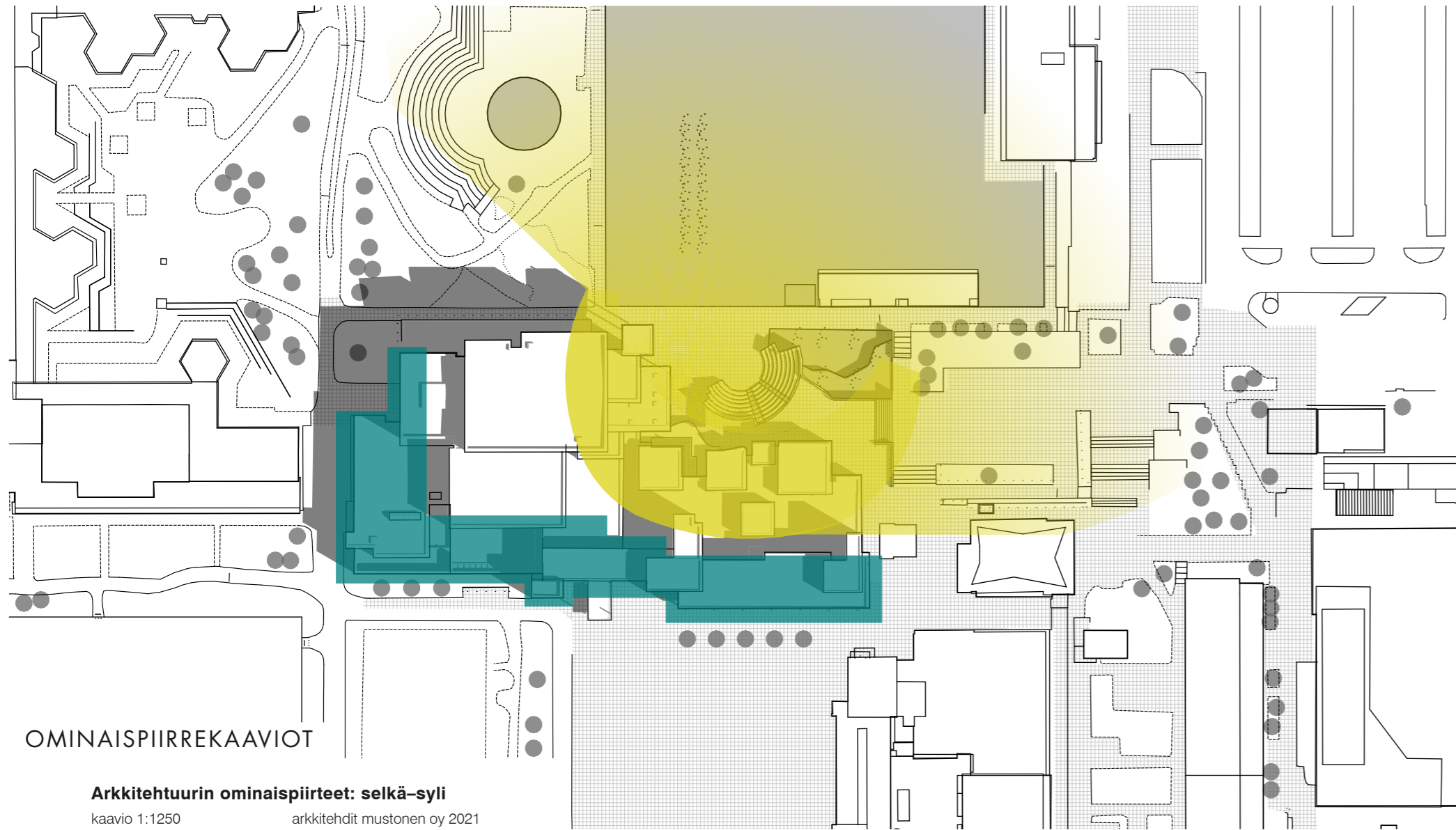
Alkuperäisen arkkitehtitoimiston suunnittelupöydäl-lä rakennuksen systemaattista arkkitehtuuria on jatkan-tu niin saumattomasti, ettei muutosvaiheita voi kokonai-suudesta juuri erottaa ilman tarkkoja lähdetietoja. Alku-peräisyyden sijaan Espoon kulttuurikeskuksessa säi-lyneisyyttä voidaan tarkastella sen suhteen, miten muu-toksissa on onnistuttu noudattamaan alkuperäisen ark-kitehtuurin identiteettiä ja kielioppia. Tämä suunnittelu-periaate on myös tapa, jolla tulevaisuudessa tarvittavia muutoksia tulisi suunnitella.

Nykytilanne

Tapiolan kehitys on 2000-luvun alusta asti ollut vahvas-a murroksessa länsimetron rakentamisen myötä. Tapi-olan keskuksen mittavat muutokset, mm. metrotunne-lin rakentaminen ja laajenevat maanalaiset pysäköinti-järjestelyt heijastuvat myös Kulttuurikeskuksen ympä-ristöön.

¹¹ Kiviniemi 2020, haastattelu.

¹² Vuodesta 2005 alkaen Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy

OMINAISPIIRREKAAVIOT

Arkkitehtuurin ominaispiirteet: selkä-syli

kaavio 1:1250

arkkitehdit mustonen oy 2021

Syli: Keskusaltaalle avautuva, jalankulkijan sisään kutsuva syli. Monimuotoisena sommitelmana pilarien varaan kohoavat ikkunalyhdyt, laajat lasiseinät. Arkkitehtuurissa olennaista näkymät ulko- ja sisätilojen, rakennuksen eri osien välillä sekä suhde Ervin Tapiolan maisemaan. Tapiolan arkkitehtuuriin liittyvät amfiteatteri, portaat ja muurit.

Selkä: pidättyväinen ja sisäänpäin kääntynyt, mittakaavallisesti Ervin Tapiolaan liittyvä muurimainen arkkitehtuuri, jonka ilmaisu on hillittyä. Sipisen toimiston suunnitteleman KOy Kulttuuriaukion kanssa aukion muodostavat julkisivut. Ajo-neuvoliikenteelle suunniteltu lähestymissuunta.

Selkämuuri: pidättyväinen ja sisäänpäinkääntävä arkkitehtuuri, horisontaalit ikkunanauhat pääosin umpinaisissa pinnoissa

Muodon jäsentely: rytmisesti nousevien kuutiomaisten volyymien sommitelma, jossa tärkeimmät toiminnot dominoivat siluettia: teatterisaliti ja nouseva aulatalita

Ikkunalyhdyt: visuaaliset yhteydet sisä- ja ulkotilan välillä sekä monitoimirakennuksen eri toimijoiden välillä

Arkkitehtuurin ominaispiirteet: julkisivut

kaavio 1:500

arkkitehdit mustonen oy 2020

I

Olenaiset ulkoarkkitehtuurin osat (arkkitehtuuriarvo), jotka kertovat rakennuksen käytöstä, muodostavat maisemaa keskusaltaan takana (ympäristöarvo) ja jotka on suunnitteluvaiheessa sopeutettu Tapiolan keskustan (Ervin) ympäristöön ja arkkitehtuuriin (kulttuurihistoria-arvo). Alkuperäinen julkisivuarkkitehtuuri, alkuperäiset rakennusosat ja materiaalit vaalittavia eikä muutoksia suositeta. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille selkeästi alisteisia ja muodonannon, aukotuksen sekä materiaalien suhteen siihen sopeutettuja.

II

Olenaiset ulkoarkkitehtuurin osat (arkkitehtuuriarvo), jotka on suunnitteluvaiheessa sopeutettu Tapiolan keskustan (Ervin) ympäristöön ja arkkitehtuuriin. Alkuperäinen julkisivuarkkitehtuuri, rakennusosat ja materiaalit vaalittavia. Muutosten tulee noudattaa alkuperäistä ajatusta rakennuksen selkäpuolesta ja olla alkuperäisen arkkitehtuurin muodonannon, materiaalien ja aukotuksen suhteen sopeuttavia

III

Osat, joiden arkkitehtuuri kuvastaa rakennuksen osien sisältämiä alisteisia taustatoimintoja, sopeutettu Ervin keskustan mittakaavaan. Volyymi, mittasuhteet sekä kokonaisratkaisua noudattava materiaali maailma vaalittavia. Muutosten tulee noudattaa alkuperäistä ajatusta rakennuksen selkäpuolesta ja olla muodonannon, aukotuksen ja materiaalien suhteen siihen sopeutettuja, huomioiden toiminnan asettamat vaatimukset.

IV

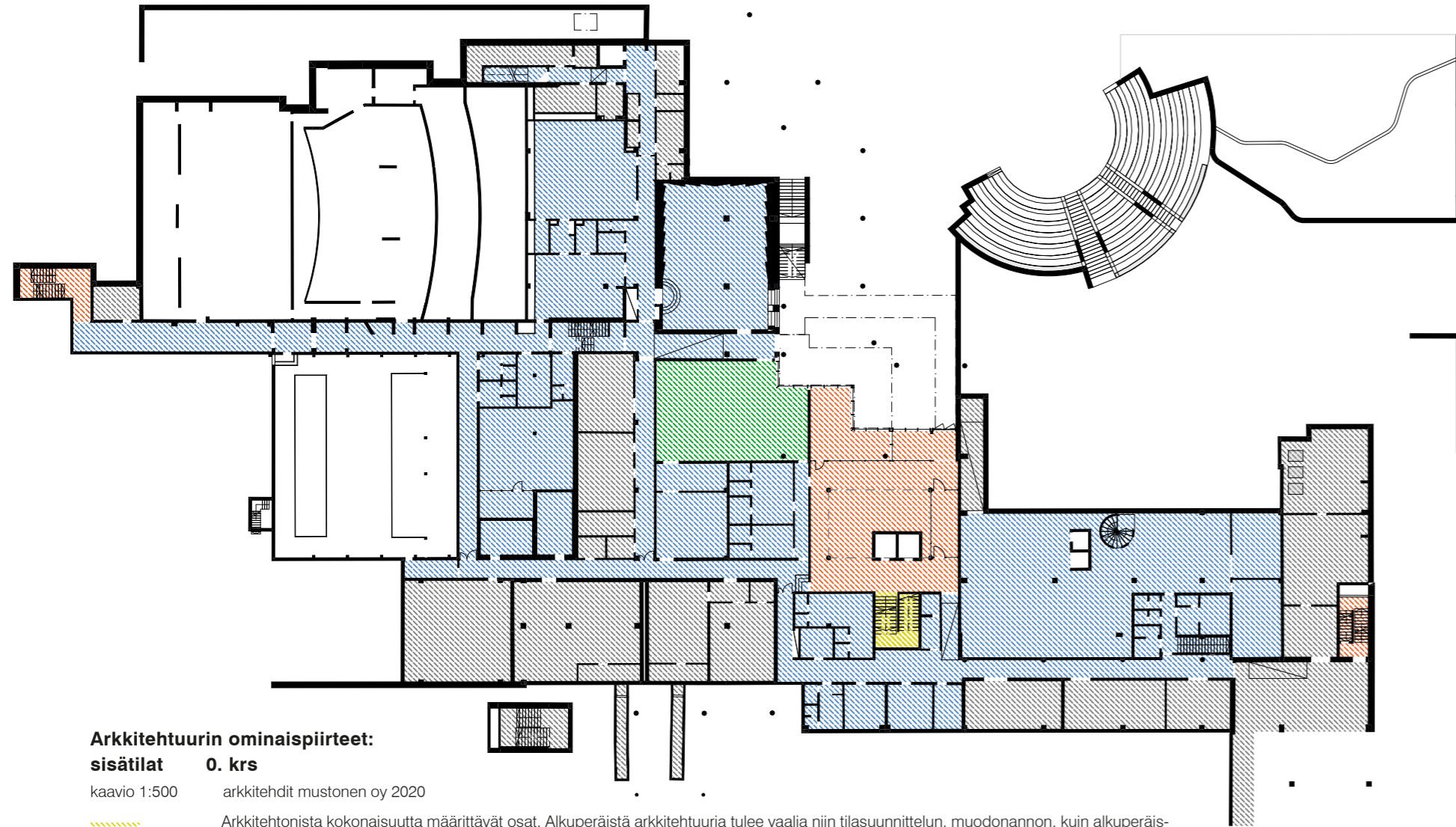
Ei esiinny julkisivuissa. (Osat, joissa olennaista on ainoastaan niiden mittasuhteet osana kokonaisuutta.)

V

Ei esiinny julkisivuissa. (Tekniset tai muut puhtaasti toiminnan sanelemat osat.)

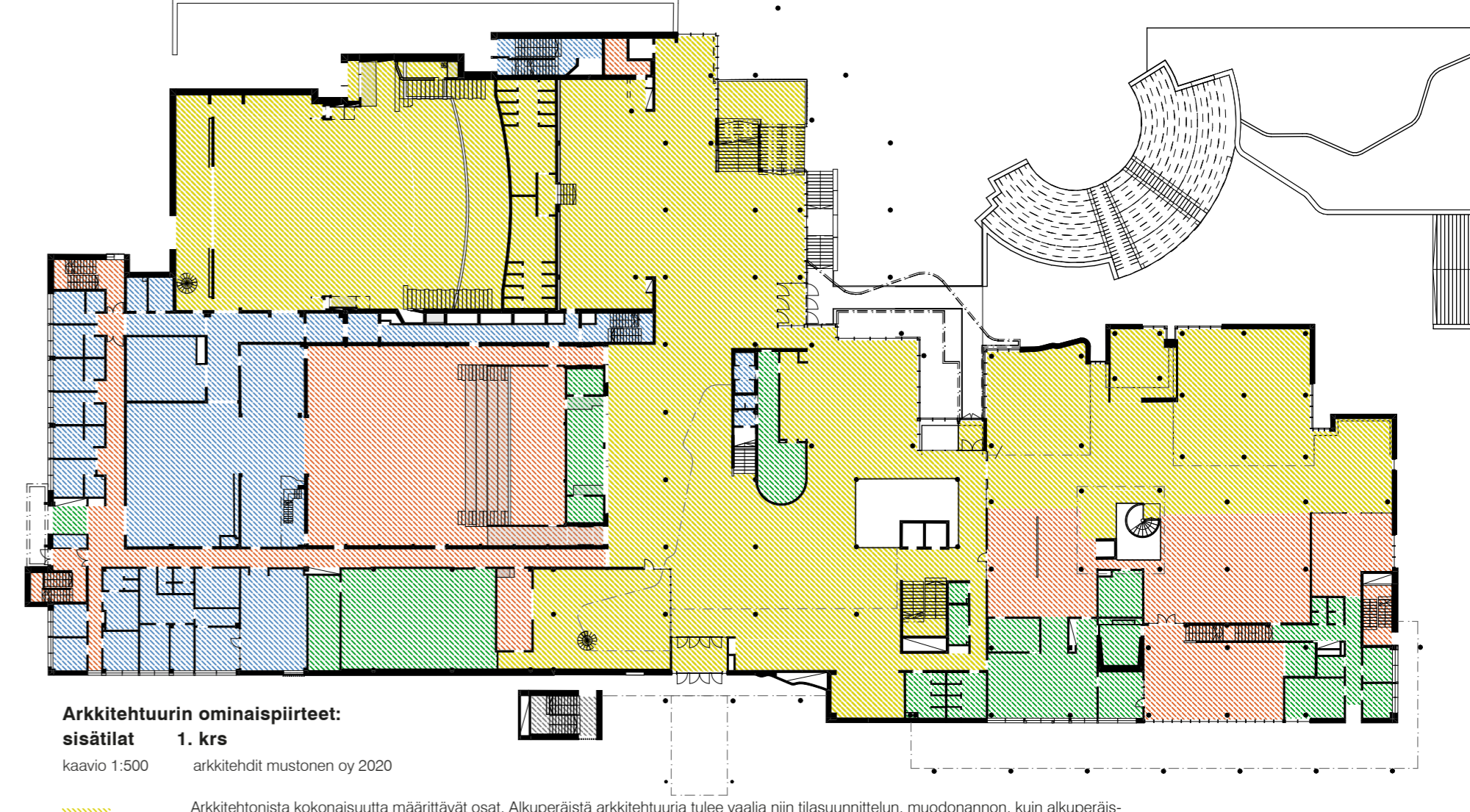
Selkämuuri: pidättyväinen ja sisäänpäin kääntävä arkkitehtuuri, vertikaalit ja/tai horisontaalit ikkunanauhat pääosin umpinaisissa pinnoissa hierarkiaa osoittavat mm. aiheiden monipuolisuus ja artikulaatio, kantavien pilarien moduuliverkko, ulostyöntävä ikkunanauha

**Arkkitehtuurin ominaispiirteet:
sisätilat 0. krs**

kaavio 1:500 arkkitehdit mustonen oy 2020

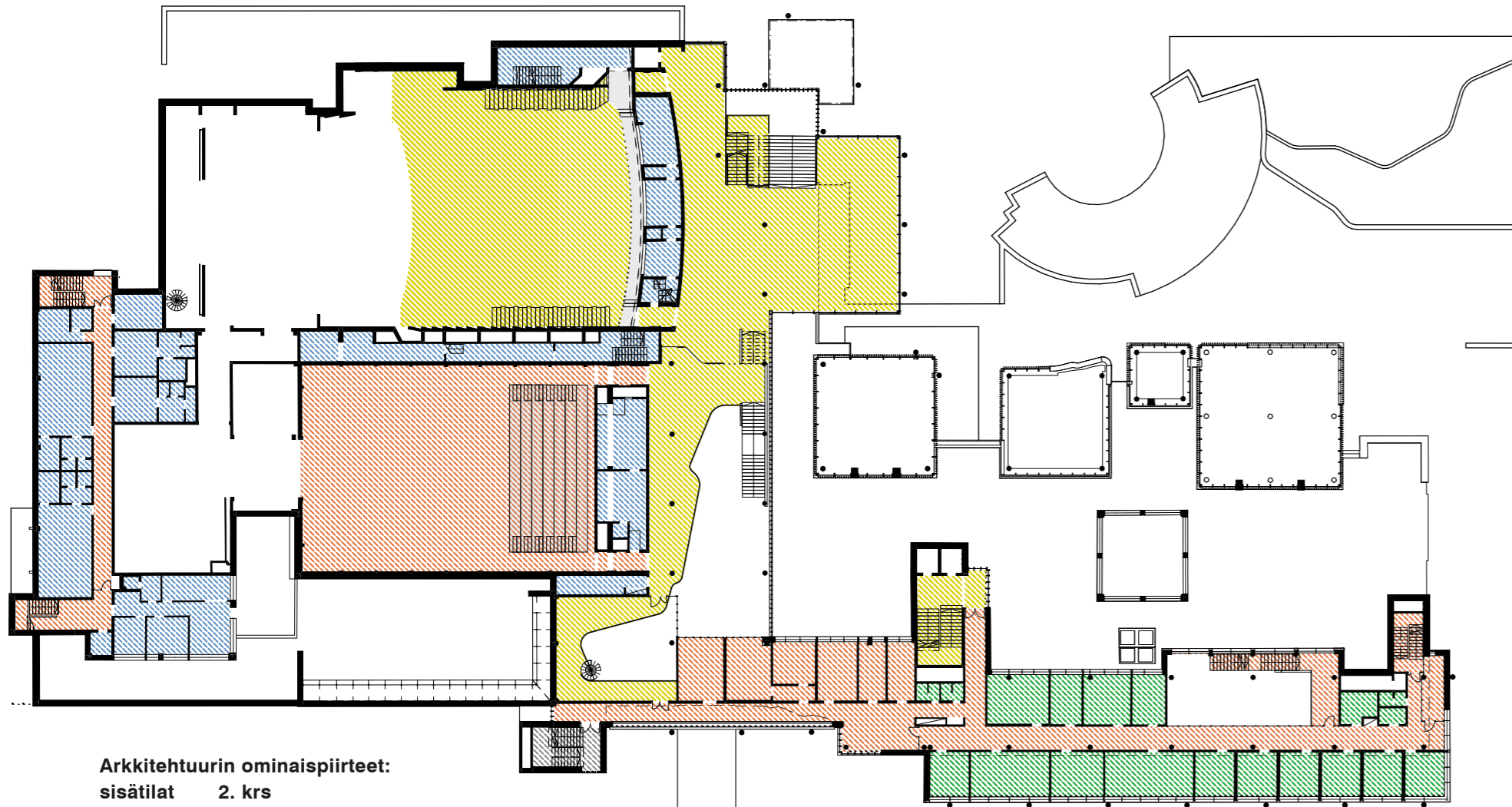
- I** Arkkitehtonista kokonaisuutta määrittävät osat. Alkuperäistä arkkitehtuuria tulee vaalia niin tilasuunnittelun, muodonannon, kuin alkuperäisten materiaalien ja rakennusosienkin kannalta eikä muutoksia suositeta. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille alistaisia ja kokonaisuuteen sopeutettuja.
- II** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilanmuodostukseltaan, materiaalihierarkialtaan ja sisäisten yhteyksien kannalta olennaiset tilat. Muutosten tulee olla tilasuunnittelultaan, muodonannoiltaan, materiaaleiltaan ja rakennusosiltaan alkuperäisiin sopeutettuja.
- III** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilatyyppinä olennaiset tilat: toistuvia tiloja, jotka noudattavat rakennuksen kielioppia ja tukevat yhtenäisyyttä. Muutosten tulee noudattaa rakennuksen tila-, rakennusosa- ja materiaalihierarkiaa.
- IV** Toiminallisuutta palvelevia tiloja, joissa kokonaisratkaisun kannalta olennaista tilaväyhykkeen sijoittuminen.
- V** Tekniset tilat, muut puhtaasti toiminnon sanelemat tilat

**Arkkitehtuurin ominaispiirteet:
sisätilat 1. krs**

kaavio 1:500 arkkitehdit mustonen oy 2020

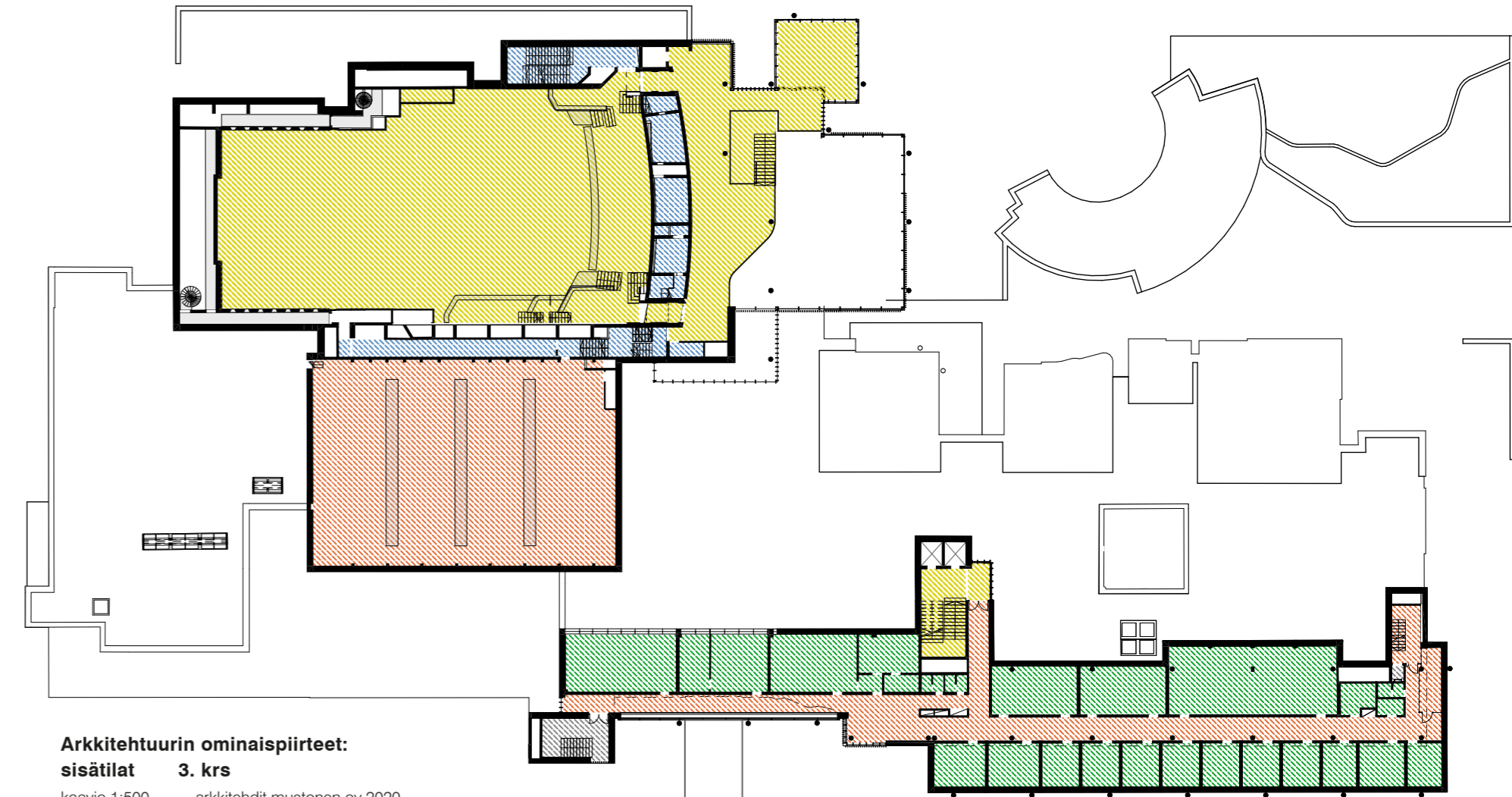
- I** Arkkitehtonista kokonaisuutta määrittävät osat. Alkuperäistä arkkitehtuuria tulee vaalia niin tilasuunnittelun, muodonannon, kuin alkuperäisten materiaalien ja rakennusosienkin kannalta eikä muutoksia suositeta. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille alistaisia ja kokonaisuuteen sopeutettuja.
- II** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilanmuodostukseltaan, materiaalihierarkialtaan ja sisäisten yhteyksien kannalta olennaiset tilat. Muutosten tulee olla tilasuunnittelultaan, muodonannoiltaan, materiaaleiltaan ja rakennusosiltaan alkuperäisiin sopeutettuja.
- III** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilatyyppinä olennaiset tilat: toistuvia tiloja, jotka noudattavat rakennuksen kielioppia ja tukevat yhtenäisyyttä. Muutosten tulee noudattaa rakennuksen tila-, rakennusosa- ja materiaalihierarkiaa.
- IV** Toiminallisuutta palvelevia tiloja, joissa kokonaisratkaisun kannalta olennaista tilaväyhykkeen sijoittuminen.
- V** Tekniset tilat, muut puhtaasti toiminnon sanelemat tilat

**Arkkitehtuurin ominaispiirteet:
sisätilat 2. krs**

kaavio 1:500 arkkitehdit mustonen oy 2020

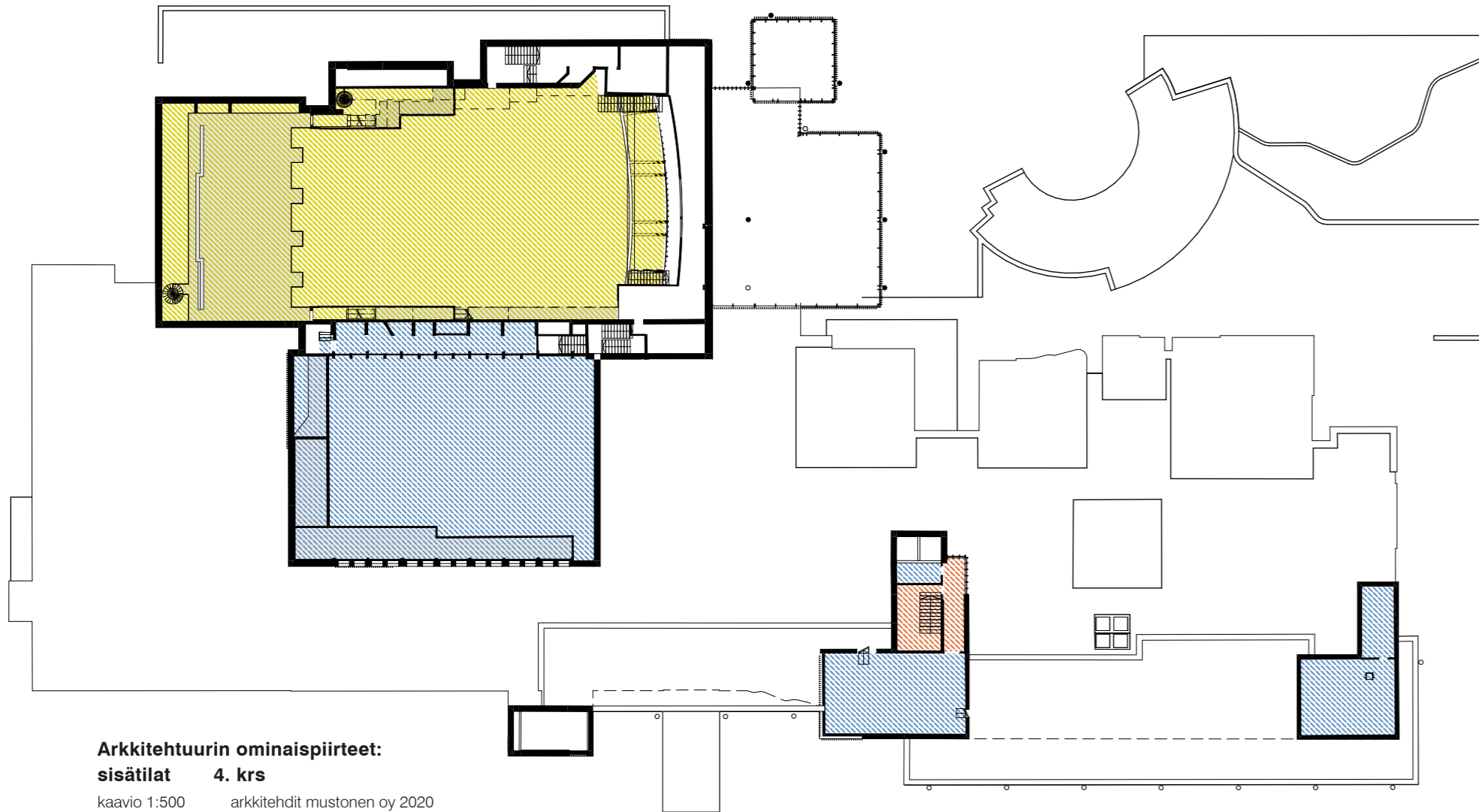
- I** Arkkitehtonista kokonaisuutta määrittävät osat. Alkuperäistä arkkitehtuuria tulee vaalia niin tilasuunnittelun, muodonannon, kuin alkuperäisten materiaalien ja rakennusosienkin kannalta eikä muutoksia suosita. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille alisteisia ja kokonaisuuteen sopeutettuja.
- II** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilanmuodostukseltaan, materiaalihierarkialtaan ja sisäisten yhteyksien kannalta olennaiset tilat. Muutosten tulee olla tilasuunnittelultaan, muodonannoltaan, materiaaleiltaan ja rakennusosiltaan alkuperäisiin sopeutettuja.
- III** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilatyyppeinä olennaiset tilat: toistuvia tiloja, jotka noudattavat rakennuksen kielioppia ja tukevat yhtenäisyyttä. Muutosten tulee noudattaa rakennuksen tila-, rakennusosa- ja materiaalihierarkiaa.
- IV** Toiminallisuutta palvelevia tiloja, joissa kokonaisratkaisun kannalta olennaista tilaväyhykkeen sijoittuminen.
- V** Tekniset tilat, muut puhtaasti toiminnon sanelemat tilat

**Arkkitehtuurin ominaispiirteet:
sisätilat 3. krs**

kaavio 1:500 arkkitehdit mustonen oy 2020

- I** Arkkitehtonista kokonaisuutta määrittävät osat. Alkuperäistä arkkitehtuuria tulee vaalia niin tilasuunnittelun, muodonannon, kuin alkuperäisten materiaalien ja rakennusosienkin kannalta eikä muutoksia suosita. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille alisteisia ja kokonaisuuteen sopeutettuja.
- II** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilanmuodostukseltaan, materiaalihierarkialtaan ja sisäisten yhteyksien kannalta olennaiset tilat. Muutosten tulee olla tilasuunnittelultaan, muodonannoltaan, materiaaleiltaan ja rakennusosiltaan alkuperäisiin sopeutettuja.
- III** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilatyyppeinä olennaiset tilat: toistuvia tiloja, jotka noudattavat rakennuksen kielioppia ja tukevat yhtenäisyyttä. Muutosten tulee noudattaa rakennuksen tila-, rakennusosa- ja materiaalihierarkiaa.
- IV** Toiminallisuutta palvelevia tiloja, joissa kokonaisratkaisun kannalta olennaista tilaväyhykkeen sijoittuminen.
- V** Tekniset tilat, muut puhtaasti toiminnon sanelemat tilat

**Arkkitehtuurin ominaispiirteet:
sisätilat 4. krs**

kaavio 1:500

arkkitehdit mustonen oy 2020

- I** Arkkitehtonista kokonaisuutta määrittävät osat. Alkuperäistä arkkitehtuuria tulee vaalia niin tilasuunnittelun, muodonannon, kuin alkuperäisten materiaalien ja rakennusosienkin kannalta eikä muutoksia suosita. Mikäli perusteltuja ja välttämättömiä muutoksia suunnitellaan, tulee niiden olla alkuperäiselle arkkitehtuurille alisteisia ja kokonaisuuteen sopeutettuja.
- II** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilanmuodostukseltaan, materiaalihierarkialtaan ja sisäisten yhteyksien kannalta olennaiset tilat. Muutosten tulee olla tilasuunnittelultaan, muodonannoiltaan, materiaaleiltaan ja rakennusosiltaan alkuperäisiin sopeutettuja.
- III** Arkkitehtonisessa kokonaisratkaisussa tilatyyppeinä olennaiset tilat: toistuvia tiloja, jotka noudattavat rakennuksen kielioppia ja tukevat yhtenäisyyttä. Muutosten tulee noudattaa rakennuksen tila-, rakennusosa- ja materiaalihierarkiaa.
- IV** Toiminallisuutta palvelevia tiloja, joissa kokonaisratkaisun kannalta olennaista tilavöhykkeen sijoittuminen.
- V** Tekniset tilat, muut puhtaasti toiminnon sanelemat tilat

→ Näkymä keskusaltaalle kulttuurikeskuksen vasta valmistuttua Tapionraitilta. Altaan etelälaidalla olevat pensaasivat ovat olleet niin matalia, että kulttuurikeskuksen hahmo näkyy koko komeudessaan niiden yli. Vesiputoukseltaan vasemmalla puolella näkyy säilynyt osa Ervin suunnitelman aikaista muuria. MFA/S

4 LÄHTEET

LÄHDELUETTELO

SUULLISET LÄHTEET

Hovinen, Juha, haastattelu 07.12.2020.

Teams-palaveri (Juha Hovinen, Carin Lindeberg, Teija Mustonen, Riikka Koivula, Niina Svartström).

Kiviniemi, Arto, haastattelu 08.12.2020.

Teams-palaveri (Arto Kiviniemi, Carin Lindeberg, Teija Mustonen, Riikka Koivula, Niina Svartström).

RAKENNUSHISTORIASELVITYKSET JA OPINNÄYTTEET

Arkkitehtitoimisto Okulus, 2016. Espoon kulttuurikeskus, rakennushistoriaselvityksen luonnos, päivätty 14.9.2016.

AIKAKAUSLEHDET JA PÄIVÄLEHDET

Arkkitehti-lehti 6-7/1985, s. 40-47. Helsingin Itäkeskuksen monitoimitalo, Arkkitehtitoimisto Björn Krogius - Veli-Pekka Tuominen.

Arkkitehti-lehti 8/1985, s. 12-13. Espoon kulttuurikeskus - suunnitelma, Arto Sipinen.

Arkkitehti-lehti 8/1985, s. 46-57. Kuusankoski-talo, Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula.

Arkkitehti-lehti 1/1987, s. 50-55. Imatran kulttuurikeskus, Arto Sipinen.

Arkkitehti-lehti 7/1987, s. 38-44. Kajaanin kulttuurikeskus/ kansalaisopisto, Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen.

Arkkitehti-lehti 6/1988, s. 48-53. Kajaanin kulttuuri- ja kongressisali Kaukametsä, Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen.

Arkkitehti-lehti 2/1989, s. 44-50. Espoon kulttuurikeskus, Arto Sipinen.

Arkkitehti-lehti 2/1989, s. 52-57. Mikkelin konserttitalo, Arto Sipinen.

Arkkitehti-lehti 8/1989, s. 44-50. Kulttuurikeskus Poleeni, Gullichsen-Kairamo-Vormala Arkkitehdit Ky.

Arkkitehti-lehti 6/1992, s. 50-55. Lahden pääkirjasto, Arto Sipinen.

Arkkitehti-lehti 1/1999, s. 26-33. Kulttuurikeskuksen laajennus, Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen.

Arkkitehtuurikilpailuja 2/1980. Espoon kulttuurikeskuksen suunnittelukilpailu (Arkkitehti-lehden 2/1980 irtoliite).

Helsingin Sanomat 1980. 'Kuunsilta' voitti Espoon kulttuuritalokilvan. HS 01.03.1980.

Helsingin Sanomat 1989. Kulttuuritalon suunnittelukilpa ratkesi - Kuusamo-talon saliin viitisensataa paikkaa. HS 17.4.1989.

Ilonen, Pia 1990. Kaapelitehdas nyt. Arkkitehti-lehti 3-4/ 1990, s. 94-97.

Kyheröinen, Kari 1989. Sipisen valkea linja. SK 10/1989 s. 72-77.

Laaksonen, Esa 2000. Déja vu - Arto Sipinen - Espoon kulttuurikeskus 1989. Arkkitehti-lehti 5/2000. s. 36-37.

Maunula, Leena 1980. Espoon kulttuuritalosta tulee konserttikeskus. HS 30.05.1980.

Maunula, Leena 1989. Kulttuuritalo vie päätökseen unelman vanhasta Tapiolasta. HS 11.12.1988.

Mukala, Jorma 2002. Muodonmuutoksia trendien pyörteissä. Arkkitehti-lehti 1/ 2002 s. 18–29.

Rautava, Timo 1989. Valtakunnan virallinen arkkitehti. HS 29.1.1989.

Pöppönen, Hannu 2006. Arkkitehti tunnetaan kulttuurirakennuksistaan. HS 20.04.2006.

Pallasmaa, Juhani 2018. Arto Sipinen 1936–2017. HS 13.01.2018.

Pyysalo, Riitta 1989. Miljardirakentaminen on tuonut tilaa kulttuurille. Suomen Kuvalehti 16/1989 s. 20-30.

Salokorpi, Asko 1989. Ajatuksia Tapiolan kulttuurikeskuksesta. Arkkitehti-lehti 2/1989 s. 51.

Taipale, Kaarin 1989. Kulttuuri ja vapaa-aika. Arkkitehti-lehti 2/1989 s. 23.

Taipale, Kaarin 1989. Hyvinvointiyhteiskunnan kasvot. Arkkitehti-lehti 8/1989 s. 25.

Tarkka-Tierala, Hannele 1988. Espoon kulttuurikeskus etsii profiilia. HS 20.03.1988.

Tarkka-Tierala, Hannele 1989. Espoon kulttuurikeskus avautuu. HS 08.02.1989.

PAINETUT LÄHTEET

Aartomaa, Tapani (toim.) 2001. Arto Sipinen - arkkitehti. Lahti, Studio Aartomaa.

Asensio Cerver, Francisco 2005'. Arkkitehtuuriatlas. Köln, Könemann cop.

Ruokonen, Ria 1994. Tapiolan maisemasuunnittelu teoksessa Nikula, Riitta (toim.). Sankarusus ja arki: Suomen 50-luvun miljöö, Suomen rakennustaiteen museo.

Poole, Scott 1997. The new Finnish architecture. The Architects: Arto Sipinen.

Quantrill, Malcolm 1995. Finnish Architecture and the Modernist Tradition.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Espoon kulttuurikeskuksen toimintasuunnitelma, hyväksytty 12.4.1978.

Espoon kulttuurikeskuksen suunnittelukilpailun arvostelupöytäkirja, 21.2.1980.

Espoon kulttuurikeskuksen toiminnankuvaus ja huonetilaohjelma, hyväksytty 3.12.1982.

Espoon kulttuurikeskuksen rakennusselitys, 21.3.1986. Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky.

Helimäki akustikot Lausunto 20287.3A, 15.12.2020.

Tapiolan kulttuurikeskuksen, Kulttuuriaukion ja niiden ympäristön arkkitehtuurikilpailu, Kilpailuohjelma 21.06.2018–26.10.2018. Espoo.

Tapiolan kasvillisuuden hoito- ja uusimisohje. Maisema-arkitehdit Byman & Ruokonen Oy. Espoon kaupunki, 2008.

Tapiolan keskusta-alueen Design Manual, Espoo. Sito Oy / Espoon kaupunki, 2015.

LINKIT

Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy:n viralliset sivut, <http://arksipinen.fi>. Viitattu 28.8.2020.

Arkkitehtuurimuseo, arkkitehdit: Arto Sipinen. <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/arto-sipinen/>. Viitattu 23.12.2020.

Arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen, kotisivu. <http://www.kouvo-partanen.fi/kajaani.html>. Viitattu 12.1.2021.

Jännes, Jussi. Unelma puutarhakaupungista. <https://nayttelykeskusweegee.fi/>. Ria Ruokosen haastattelu. Viitattu 29.10.2020.

Kivilaakso, Aura 2011. Kulttuurin monitoimirakennukset ja 1980-luvun nousukausi – esimerkkinä Mikkelin konserttitalo. Kulttuuriympäristömme, Julkaistu 15.11.2011 klo 13.30, päivitetty 22.11.2017 klo 19.51. www.kulttuuriymparistomme.fi. Viitattu 9.9.2020.

Mattila, Mikko 2009: Köysitehdas Manillan tie kulttuurikeskukseksi. <https://www.manillantehdas.fi/manilla/manillan-tie-kulttuurikeskukseksi/>. Viitattu 29.9.2020.

Niskanen, Riitta. Konserttitalit 1900-luvun jälkipuolella. https://www.museovirasto.fi/uploads/Kulttuuriymparisto/Kulttuurirakennukset/Konserttitalit_1900-luvun_jalkipuolella.pdf. Viitattu 29.9.2020.

Ruokonen, Ria. Lähiöpihalta puistoon – Tapiolan Silkkiniitty. Puistot ja puutarhat, Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:11, s. 70–75. Viitattu 7.9.2020.

Sveiven, Megan 2011. ArchDaily, AD Classics: The Atheneum / Richard Meier & Partners. ArchDaily-lehden verkkosivut. <https://www.archdaily.com/106367/ad-classics-the-atheneum-richard-meier-partners-architects>. Viitattu 2.1.2021

Tuominen-Halomo, Anneli 2016. Tapiolan kulttuurikeskus halutaan suojella - Espoon teatterihanke sai taas uuden käänteen. Länsiväylä 19.5.2016. Viitattu 15.12.2020.

www.tapiolankilta.fi/tapiola/tapiolan-historia. Asukasyhdistyksen sivustolla valokuvia ja teksti. Viitattu 7.9.2020.

SÄHKÖPOSTIVIESTIT

Kiviniemi, Arto 2021: Espoon kulttuurikeskuksen RHS, oikolukuvemos 21.01.2021. Yksityinen sähköpostiviesti 21.1.2021. Viestin saaja: arkkitehdit mustonen oy.

Olva, Anne-Kaisa 2020: Arto Sipinen ja Kuusamotalo. Yksityinen sähköpostiviesti 28.12.2020. Viestin saaja: Teija Mustonen.

Sipinen, Ari 2021: Espoon kulttuurikeskuksen RHS / kommentteja muutosvaiheisiin? Yksityinen sähköpostiviesti 13.1.2021. Viestin saaja: arkkitehdit mustonen oy.

KÄYTÖSSÄ OLLEET ESPOON KULTTUURIKESKUKSEN PIIRUSTUSAINEISTOT:

1979	Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, arkkitehtuurikilpailuun lähetetyt ehdotus suunnitelmat Arkkitehti-lehden arkkitehtuurikilpailuja -liitteessä 2/1980	ark.k. 2/1980
1984	Suomalainen insinööri-toimisto Oy (sito), pohjatutkimukset	EKA
1986–1989	Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Ky, arkkitehtipiirustukset sis. pääpiirustukset, työpiirustussarja (pois lukien jotkin puuttuneet piirustukset), selostukset, esittelykuvat, irtokalusteluettelo, opastesuunnitelma ym.	ASA
1986	Insinööri-toimisto Teppo Vainio Ky, alkuperäisvaiheen LVI-suunnitelmat	EKA
1986	Ekono Oy, alkuperäisvaiheen rakennesuunnitelmat, pohjatutkimus ja pohjarakennussuunnitelma, palo-ovien tyyppiäyväksyntä, rakennelaskelmat ym.	EKA
1986	Insinööri-toimisto Risto Mäenpää Oy, sähkösuunnitelmat	EKA
1996	Erikoissuunnittelu Oy, laajennusvaiheen LVI-suunnitelmat	EKA
1997	Insinööri-toimisto Risto Mäenpää Oy, laajennusvaiheen sähkösuunnitelmat	EKA
2001	Insinööri-toimisto Esko Hämäläinen Oy, keittiön LVI-suunnitelmat	EKA
1996-2006	Arkkitehtitoimisto Arto Sipinen Oy, pääpiirustukset vuosien 1996 ja 2006 muutoksilla	EKA
2005	Insinööri-toimisto Kontermo Oy, muutosvaiheen LVI-suunnitelmat	EKA
2006	Insinööri-toimisto Risto Mäenpää Oy, muutosvaiheen sähkösuunnitelmat	EKA
2011	Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy, pohjapiirustukset	EKA

SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT LYHENTEET:

amoy	arkkitehdit mustonen oy
ASA	Arkkitehtitoimisto Sipinen Oy:n arkisto
EKA	Espoon kaupungin arkisto
EKK	Espoon kulttuurikeskuksen arkisto
EKM	Espoon kaupunginmuseon arkisto
MFA	Arkkitehtuurimuseon arkisto
MFA/S	Arkkitehtuurimuseon arkisto, Sipisen kuvakokoelma
MVA	Museoviraston arkisto
MVA/J	Museoviraston arkisto, journalistinen kuva-arkisto
TKA	Tapiolan kirjaston arkisto

↑ Näkymä ulkoa lasiseinän läpi Tapiolasalin päälämpioon.
amoy 2020

→ Viereinen sivu:
Näkymä Tapiolasalin ylälämpiöstä päälämpioon
ja ikkunoiden läpi amfiteatterille. Oikealla kirjaston
julkisivu, taustalla Tapiolan keskusta vuonna 2020.

Takakannen kuva:
Kulttuurikeskuksen itäjulkisivu, rakennuksen
keskusaltaalle avautuva syli, edessään Aarne Ervin
altaaseen suunnittelemat suihkulähteet.
amoy 2020

